

Svenska Teatern

inventöör, kunnut, Helsinki

Rakennushistoriaselvitys ja väritutkimus 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS

Luett. unen
Oupl.

Yksi Benois'n teatterin neljästä karyatidista matkalla kohti Amos Andersonin kesähuvilaa Söderlångvikissa 9.7.1935 . Kuva Erik Lucander

Svenska Teatern

Rakennushistoriaselvitys ja väritutkimus 2008

Arkkitehtitoimisto OKULUS

19.2.2008

(oikoluettu versio 22.1.2009)

Julkaisutiedot

Työn tekijät:

Mikko Bonsdorff, arkitehti SAFA
Kati Winterhalter, arkitehti SAFA

Arkitektitöimisto OKULUS
Bastviken kartano
Vanha Saunalahdentie 20
02330 Espoo

09-4553554
040-5708657 (MB)
040-7185831 (KW)

etunimi@okulus.fi

Työn tilaaja:

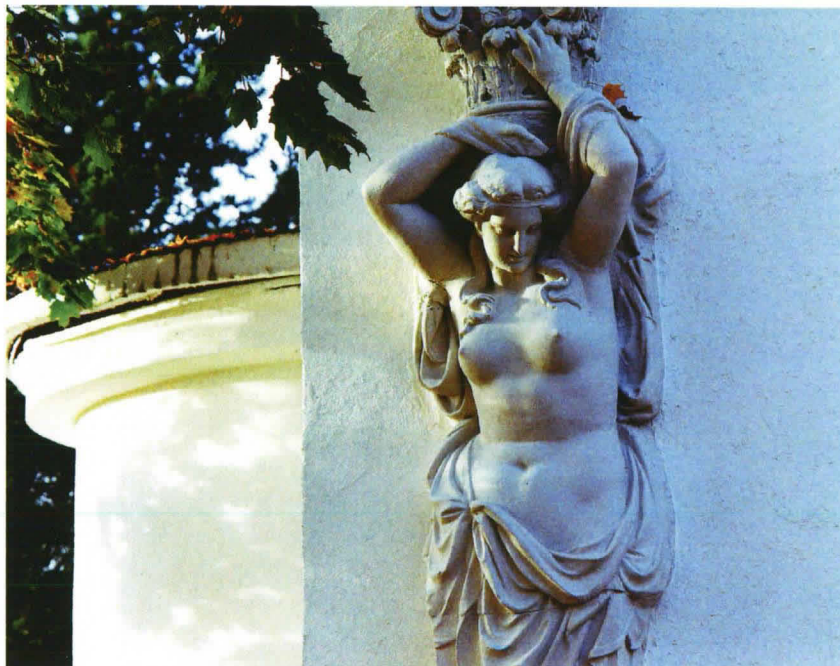
Nya Teaterhus Ab /
Isännöisijä Tom Holmström

Tulostuspaikka:

Sokonet, Espoo

Tulostusmäärä:

1. sarja 18.2.2008 17 kpl
raportista tehty ruotsinkielinen versio 15.10.2008 ("korrekturenläsning")
2. suomenkielinen sarja 23.1.2009 5 kpl

Karyatidi Amos Andersonin entisen kesäasunnon, nykyisen Söderlångvikin museon lisärakennuksen seinässä. Kuva Pekka Turunen.

Perustietolomake

Teatterirakennuksen päävaiheet (ei koske ravintolaosaa)

1. 1860, marraskuussa, Theodor Chiewitzin suunnittelema "Nya Teatern" vihitty käyttöön
2. 8.5.1863 teatteri vaurioitunut pahoin tulipalossa
3. 1866, lokakuussa, teatterin jälleenrakennus valmistunut Nikolai Benois'n suunnitelmien mukaan
4. 1867 Garantiföreningen för Svenska Teatern perustettiin vastaamaan teatterin taiteellisesta toiminnasta
5. 1887 alkaen "Svenska Teatern", vuodesta 1916 ruotsinkielinen kansallinäyttämö
6. 1909-11 katsomon muutostyöt Wagner-tyyppisten opperaesitysten esittämistä varten arkkitehti Waldemar Aspelinin suunnitelmien mukaan
7. 1935-36 osa Benois'n aikaisesta teatterista puretaan ja korvataan uudisosilla arkkitehtien Jarl Eklund ja Eero Saarinen suunnitelmien mukaan
8. 1957 julkisivujen muovipinnoitus
9. 1960-luvun alusta lähtien teatterikahvila muuttunut useiden vaiheiden jälkeen pieneksi näyttämöksi, nykyisin "Miniscen"
10. 1975 katsomon permannon uudelleenrakentaminen
11. 1980-luvun puolivälissä lukuisia, lähinnä henkilökunnan sisätiloja koskevia muutoksia ja uudistuksia sekä talotekniikan uudistusta
12. 1990-luvun alussa julkisivujen laajamittainen uudelleenrappaus ja lippuhallin ikkuna-aukkojen avaus

Kiinteistötiedot

3. kaupunginosa, kortteli 3001, tontti 1, tontin pinta-ala 3405m²

Osoite

Nya Teaterhus-Aktiebolaget i Helsingfors, Pohjoisesplanadi 2, 00130 Helsinki

Suunnittelijat

arkkitehti Theodor Policron Chiewitz (ruotsalaissyntyinen)
arkkitehti Nikolai Benois (venäläinen)
arkkitehdit Jarl Eklund, Eliel Saarinen ja Eero Saarinen

Suunnitteluajankohta

Chiewitz	1853 - 1860
Benois	1864 - 1866
Eliel Saarinen	1915 - 1935
Eero Saarinen	1934 - 1936
Jarl Eklund	1934 - 1936

Suojelustatus

RKY93-kohde.

Asemakaavamuutos 11.8.1919 (B. Brunila). Voimassa oleva rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, jatketaan kaksivuotisjaksoissa.

Pinta-alat

Kerrosala 9331m², kokonaisala 12367m², tilavuus 50615m³ (lähde: kiinteistörekisteri)

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Yleistä	7
1.1	Työn tilaaja ja työn tavoitteet	7
1.1.1	Teatterirakennus ajassa	7
	Teatteri ja tulipalot	7
1.1.2	Käytetyistä nimistä	7
1.2	Teatteritoiminnan historia esplanadilla	8
1.2.1	C. L. Engelin suunnittelema Esplanadin teatteri	8
	Engelin Teatterista Arkadiateatteriksi	9
1.2.2	"Nya Teatern" eli "Uusi Teatteri"	9
1.2.3	Jälleenrakennettu teatteritalo	12
	Svenska Inhemiska Teatern ja Folkteatern	14
	Teatterikoulu	15
	Svenska Teatern	15

2.	Teatteritalon rakennushistoria	17
2.1	Chiewitzin teatteritalo	17
2.1.1	Uuden teatteritalon suunnittelu	17
	Arkkitehti Theodor Policron Chiewitz	18
2.1.2	Chiewitzin teatterin arkkitehtuuri	19
	Teatterin suunnittelu ja vaikutteet	19
	Teatterin rakennustyö	20
	Teatteri valmistuu	21
	Kaupunkikuvallinen rooli	22
	Ulkoarkkitehtuuri	24
	Toimintojen sijoittuminen	24
	Interiöörit	27
	Rakenteet	27
	Taloteknisiä poimintoja	28
	Vertailuja	29
	Intendentti E. B. Lohrmannin lausunto	30
2.1.3	Kustannukset	30
2.1.4	Tulipalo 8.5.1863	31
2.2	Benois'n teatteritalo	32
2.2.1	Jälleenrakentamisen suunnittelu ja yleinen arkkitehtuurikilpailu	32
	Nikolai Benois	32
	Arkkitehtuurikilpailu	33
	Teatteritalon suunnittelu	34
2.2.2	Teatteritalon rakennustyö	36
2.2.3	Benois'n teatterin arkkitehtuuri	37
	Kaupunkikuvallinen rooli	37
	Julkisivujen jäsenys	37
	Toimintojen sijoittuminen	38
	Interiöörit	41
	Rakenteet	46
2.2.4	Jälleenrakentamisen kustannukset	46
2.2.5	Muutostyöt teatterissa 1930-luvulle saakka	48
	Kattomaalauksen uudelleenmaalaus 1889	48
	Katsomon istuinjärjestyksen muutos 1902	48
	Muutostyöt 1904	48
	Muutostyöt 1909...1911	49
	Talotekniikka	50
	Taloudesta yleisesti	50

2.3 Eliel Saarisen muutossuunnitelmat 51

2.3.1 Eliel Saarisen rooli Svenska Teaternin uudistamistyön kehityksessä	51
2.3.2 Ensimmäinen suunnittelujakso 1910-luvulla	52
2.3.3 Tiukan talouden vuodet	54
2.3.4 Amos Anderson ryhtyy toimeen	56
2.3.5 Amos Andersonin ja Eliel Saarisen suurisuuntaiset suunnitelmat	58
2.3.6 Jarl Eklund	60
2.3.7 Suunnittelutyön lopullinen idea	63
2.3.8 Eero Saarinen	63

2.4 Jarl Eklundin ja Eero Saarisen teatteritalo 1935-36 66

2.4.1 Muutostyön yleisiä lähtökohtia	66
Yleiset lähtökohdat	66
Arkkitehtien keskinäinen yhteistyö	66
2.4.2 Arkkitehtuurin lähtökohtia ja vaikuttimia	67
Teatterirakennuksen funktio	67
Benois'n teatteri	68
Konservatiiviset voimat	68
Aikalaisarkkitehtuuri	68
Kaupunkikuvallisia lähtökohtia	69
Liikenteellisiä ja toiminnallisia lähtökohtia	70
2.4.3 Eklundin ja Saarisen suunnitelman arkkitehtuuri	70
Tilallinen ja liikenteellinen ratkaisu	70
Ulkoarkkitehtuuri	71
Interiöörien tyylillinen kirjo	74
2.4.4 Rakenteelliset ja tekniset kysymykset	77
Puupaaluperustus	77
Purkutyöt ja perusmuurit	78
Rautabetonirakenteet	80
Kattotuolit	80
Julkisivut	81
Teatteritekniikka	81
Ilmanvaihto ja lämmitys	82
Vesi- ja viemäri	83
2.4.5 Aikalaisnäkökulmia	84

2.5 Muutostyöt 1940-luvulta nykypäivään 86

2.5.1 Muutostyöt huonetiloissa	86
1940- 1950-luku	86
1960- ja 1970-luku	87
1980-luku ja Jack Witikan kausi	88
2.5.2 Muutokset julkisivuissa	90

2.6 Ravintolatilojen lyhyt historia 92

Lähteet	96
---------	----

Kirjallisuus	97
--------------	----

Viitteet	98
----------	----

Huonekortit	101
-------------	-----

Liitteet	208
----------	-----

Inventointipohjat

Pohjat 1935

Kronologia vuoteen 1935 saakka

Piirustusluettelo

Yhteenveto

Nykyinen Svenska Teaternin rakennus on sijainnut kaupungin keskipisteessä lähes 150 vuotta ja on nykyään oman lähiympäristönsä vanhin rakennus. Kaupunki ympärillä on kasvanut korkeaksi, liikenteen virrat vuolaiksi ja alun perin ympäristöään hallinnut rakennus on muuttunut kaupunkikuvassa suhteellisen pieneksi, mutta hyvin erityiseksi. Rakennuksen ovat suunnitelleet arkkitehdit Theodor Chiewitz (1858-1860), Nikolai Benois (1864-1866), Eliel Saarinen (1915-1935), Jarl Eklund (1934-36) ja Eero Saarinen (1934-36). Teatterirakennus on hyvin kiinnostavalla tavalla monen eri ajan ja ajattelutavan summa. Rakennus valmistui ensimmäisen kerran 1860, paloi 1863, valmistui toisen kerran 1866 ja mittavien laajennustöiden jälkeen kolmannen kerran vuonna 1936.

Jokainen näistä kolmesta rakennusvaiheesta on rakennuksessa edelleen läsnä. Chiewitzin teatteritalo oli kansainvälisesti vertailukelpoinen, aikansa teatterirakentamisen periaatteita luovasti soveltava teatterirakennus. Chiewitzin tekemät perusratkaisut näkyvät edelleen teatterirakennuksen leimallisissa kaarevassa hahmossa, katsomon muodossa ja koossa sekä päätoimintojen sijoittumisessa. Tulipalon jälkeen arkkitehti Benois, Venäjän keisarillisten teattereiden pääarkkitehti, valittiin samoin kriteerein jälleenrakentamisen suunnittelijaksi kuin Chiewitzkin aiemmin – ammattitaitoisin mahdollinen. Benois'n teatteritalon helsinkiläisittäin harvinainen,

venäläinen eleganssi herätti kaupunkilaisissa valmistuessaan ihailua ja tyytyväisyyttä. Benois'n kädenjälki on nykyään nähtävissä päälämpöön koristelussa ja ennen kaikkea katsomointeriöön ratkaisuihin, tosin jossain määrin sekoittuneena vuosina 1909 - 1911 tehtyihin wienerjugend henkisiin muutoksiin.

Nykyisen teatterirakennuksen ytimessä olevat vanhat osat ovat pitkälti määritelleet myös rakennuksen kolmatta rakennusvaihetta vuosina 1935 - 36. Jo vuonna 1915 Eliel Saarisen johdolla alkaneessa laajennuksen suunnittelussa oli monta vaihetta, mutta lopulta kantavaksi lähtökohdaksi otettiin nimenomaan historiallisen ja kaupunkilaisille rakkaan tunnelman säilyttäminen katsomossa. Tämä osittain restauroiva lähtökohta yhdistettynä 1930-luvun vahvaan modernin arkkitehtuurin pelkistävään virtaukseen, ja toisaalta mittavaan laajennustarpeeseen, on tuottanut rakennuksen, jossa on hyvin monia tunnelmia ja tyylejä yhdistettynä suvereenisti toisiinsa. Vuonna 1936 toteutunut ratkaisu voidaan nähdä Eliel Saarisen hyvin selkeistä ja johdonmukaisista suunnitelmista poimittujen ideoiden hybridinä, jonka työstäminen toimivaksi, kaikki teatterin tarpeet huomioivaksi konkreettiseksi rakennukseksi on ollut Jarl Eklundin ja Eero Saarisen tehtävä.

Vuonna 1936 valmistunut teatterirakennus oli oman aikansa kokonaisteos, jossa kaikki huonetilat oli muokattu aikakauden makua vastaavaksi. Rakennuksen nykyasussa 1930-luku on edelleen vahvasti läsnä ja nähtävissä. Keskeiset yleisötilat ovat väriä lukuun ottamatta pääsääntöisesti 1930-luvun muodossa, mutta henkilökunnan puolella on tiloja muokattu teatteritoiminnan muuttuvien tarpeiden mukana hyvinkin paljon. Todettakoon kuitenkin, että 1930-luvun rakenteita on purettu pois huomattavan vähän. Selkeät ja suhteellisen suuret huonetilat ovat mahdollistaneet muutostöiden tekemisen olemassa olevaan tilasolukkuuteen. Rakennuksen käyttö on paikoitellen muuttunut 1930-luvusta varsin paljonkin, kun tilojen välillä on puhkaistu kokonaan uusia kulkureittejä tai tiloja on otettu uuteen, teknisiltä tarpeiltaan muuttuneeseen käyttöön. Julkisivat ovat päällisin puolin säilyneet 1930-luvun hengessä muutamia muutoksia lukuun ottamatta.

Periaatteissaan tinkimättömän Eero Saarisen tiedetään myöhemmin todenneen, että teatterin laajennustyö oli parasta mahdollista harjoitusta nuorelle arkkitehdille, koska kaikki mikä voi mennä vikaan, myös meni.¹ Tämä kuvaa ennen kaikkea sitä mielipiteiden ja näkemysten kirjoa, mikä teatterirakennuksen jälleenrakentamiseen liittyi. Sama kirjo on nähtävissä rakennuksen moninaisissa interiööreissä. Siirryttäessä tilasta toiseen niiden tyyllinen rikkaus tuottaa kiinnostavia kontrastisia ja harmonisia teemoja sille, joka tuntee tyylien taustoja.¹

1. Yleistä

1.1 TYÖN TILAAJA JA TYÖN TAVOITTEET

Tämän rakennushistoriaselvityksen on tilannut Nya Teaterhus Ab pohjatiedoksi Svenska Teaternin tulevaa peruskorjauksen suunnittelua varten. Työ on tehty talvikauden 2007-2008 aikana.

Teatterirakennuksen yleistä historiaa, ja erityisesti eri rakennusvaiheiden suunnittelun ja toteutuksen historiaa, on kuvattu huolellisen tarkasti aiemmissa tutkimuksissa, joista keskeisimmät löytyvät lähdeluettelosta korostettuina. Tämä rakennushistoriallinen selvitys pyrkii ensisijaisesti antamaan vastauksia rakennuksen nykytilasta – minkälainen rakennus tänään on ja miksi rakennus on vuosikymmenien saatossa muotoutunut sellaiseksi. Kolmen keskeisen rakennusvaiheen kaikkia monipolvisia käänteitä tai teatteriin muutoin väljemmin liittyviä kulttuurihistoriallisia anekdootteja ei selvitykseen ole voitu liittää, vaan siinä keskitytään rakennuksen arkkitehtuuriin ja tiloihin oleellisesti vaikuttaneisiin seikkoihin. Teatterirakennuksen rakennusvaiheisiin liittyneistä henkilöistä on tuotu esille vain rakennussuunnittelijoita tai hyvin läheisesti suunnittelutyöhön liittyneitä henkilöitä. Rakennuksen kulttuurihistoriallista painoarvoa on valotettu lyhyellä, rakennukseen liittyvän teatteritoiminnan historialla.

1.1.1 Teatterirakennus ajassa

Rakennus on valmistumisestaan lähtien ollut aina teatteri. Esplanadinpuiston puolella on alusta lähtien ollut ravintolatoimintaa, aluksi pienimuotoista, mutta jatkuvasti laajenevaa. Teatterirakennus on monessa vaiheessa ollut runsaan keskustelun ja arvioinnin, myös suoranaisen kritiikin kohteena, toisaalta keskeisen sijaintinsa takia, mutta myös kaupunkiyhteisössä henkisesti tärkeän roolinsa ansiosta.

Teatterirakennuksen ja teatteritoiminnan tarinat ovat kulkeneet käsi kädessä Esplanadilla noin 180 vuotta. Nykyisten muurien sisällä teatteria on esitetty vuodesta 1860 lähtien, siis kohta 150 vuotta. Nykyinen katsomo on saanut hahmonsaa 1866. Suomenruotsalaisena, ruotsinkielisenä kansallisiinäyttämönä teatteri on toiminut vuodesta 1916, siis yli 90 vuotta.

Teatterirakennuksen rakentamiseksi perustettiin osakeyhtiö Nya Teaterhusaktiebolaget vuonna 1856. Teatteritaloyhtiö omistaa rakennuksen edelleen ja vastaa osaltaan rakennuksen ylläpitämisestä. Vuonna 1867 perustettiin teatteritoimintaa hoitamaan Garantiföreningen för Svenska Teatern i Helsingfors r.f., joka niin ikään edelleen toimii alkuperäisessä tehtävässään. Näiden kahden keskeisen toimijan lisäksi teatterissa vaikuttaa Stiftelsen för Svenska Teatern,

joka perustettiin 1930-luvun uudistustöiden toteuttajaksi. Alun perin yksityisten omistaman ja rahoittaman teatteriyhtiön osakekanta on vuosien varrella siirtynyt kyseisen säätiön omistukseen.

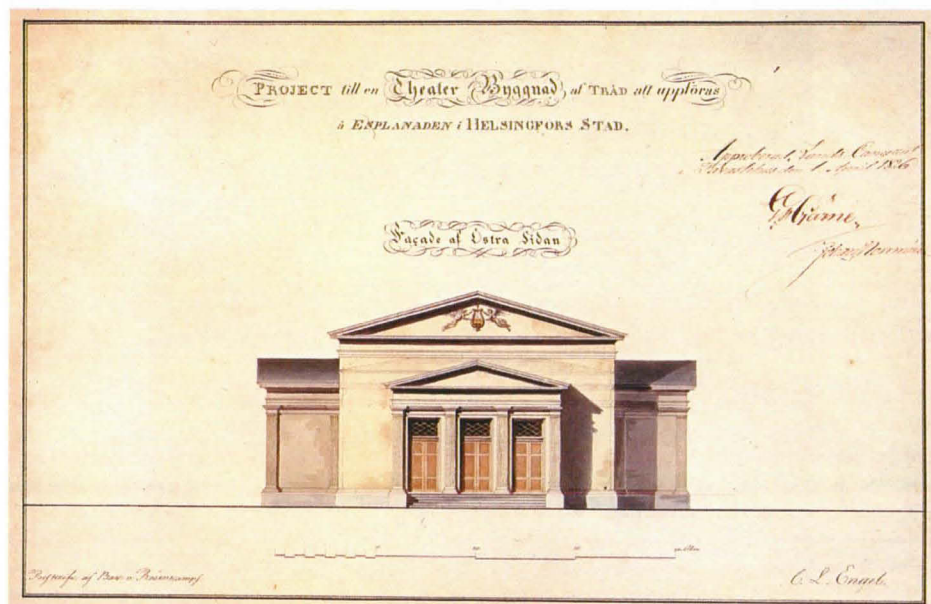
Muutokset rakennuksessa ovat olleet seurausta joko teatteritoiminnan tarpeista tai viranomaisten havaitsemista puutteista, tyypillisimmin paloturvallisuuden puutteista. Muihin julkisiin rakennustyyppeihin verrattuna voisi jopa todeta, että teatterin interiöörejä on yleisesti muutettu poikkeuksellisen vähän. Luonnollinen selitys tähän on kaiken varallisuuden ohjaaminen ennemmin teatteritaiteeseen kuin rakennustaiteeseen. Etenkin helsinkiläisen teatteritoiminnan alkuvaiheessa ovat rahat olleet tiukalla vuosikymmenestä toiseen. Kun teatteriosakeyhtiötä perustettiin 1856, esiteltiin halukkaille ostajille lupaavia osinkomahdollisuuksia, mutta tiettävästi yhtiön historiassa ei osinkoa ole jaettu yhtenäkkään vuonna.²

TEATTERI JA TULIPALOT

Teatterirakennukset ovat aiemmin olleet tunnetusti hyvin palovaarallisia, erityisesti 1800-luvulla käytettyjen erilaisten elävään tuleen ja kaasuliekkieihin perustuvien valaistuslaitteiden seurauksena. On hyvin tyypillistä, että vanhempien teatterien historiaan on kuulunut tuhoavia tulipaloja, minkä seurauksena autenttiset 1800-luvun alkupuolen teatteritilat ovat Euroopassa varsin harvinaisia. 1800-luvun loppupuolella paloturvallisuus oli hyvin tiedostettu tekijä teatterien suunnittelussa ja siihen kiinnittivät huomiota paitsi palovakuutusyhtiöt myös kaupungin maistraatin rakentamisesta vastaavat viranomaiset. Vanhoille teatterirakennuksille tyypillinen pohjamuoto, jossa eri yhteiskuntaluokat eriteltiin toisistaan jo sisäänkäynneillä ja jaoteltiin katsomon eri osiin, tuotti tyypillisesti myös useita erillisiä poistumisreittejä ja oli siten paloturvallisuuden näkökulmasta varsin hyvä. Toisaalta yksittäiset porrashuoneet olivat samasta syystä varsin ahtaita, erityisesti ylempien parvien katsomoihin vievät, jotka oli suunnattu köyhemmille kansanosille.

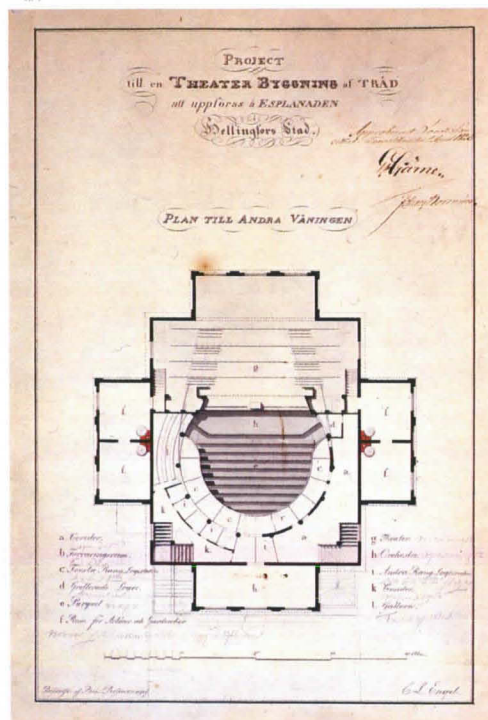
1.1.2 Käytetyistä nimistä

Läpi tutkimuksen teatterirakennuksesta on sen varhaisemmissa vaiheissa käytetty nimeä "Uusi teatteri" ja vuoden 1915 jälkeen, kun teatterista tuli nimenomaan suomenruotsalainen kansallisiinäyttämö, nimeä "Svenska Teatern". Teatteritaloa ylläpitävästä yhtiöstä, Nya Teaterhusaktiebolagetista, on kielen sujuvuuden nimissä käytetty myös käännöstä Teatteritaloyhtiö.

C. L. Engelin Helsingin teatterin itäinen julkisivu 1826. (Kuva kirjasta Carl Ludvig Engel 1990:211.)

Engelin teatterin toisen kerroksen pohjapiirustus 1826. (Kuva kirjasta Carl Ludvig Engel 1990:212.)

1.2 TEATTERITOIMINNAN HISTORIA ESPLANADILLA

1.2.1 C. L. Engelin suunnittelema Esplanadin teatteri

C. L. Engelin suunnittelema puinen teatterirakennus oli valmistunut Esplanadin puiston länsipäähän, nk. Teatteriesplanadille vuonna 1827³, kaupungin väkilukuun nähden varsin kookkaana, peräti 433-paikkaisena⁴. Siitä lähtien teatterin merkitys osana helsinkiläistä seura-elämää vahvistui. Nuorena kasvavassa pääkaupungissa teatterissa käyvä sivistyneistö koostui pääsääntöisesti ruotsin- ja venäjänkielisestä väestöstä ja teatteriesitysten kielenä kuultiin myös saksaa ja ranskaa. 1800-luvun alkupuoliskon teatteriesityksistä vastasivat lähinnä ulkomaiset kiertävät teatteriseurueet, suurimmaksi osaksi Ruotsista sekä Saksasta, ja teokset olivat siis ulkomaisia.

1840-luvun aikana Engelin teatterirakennusta ruvettiin pitämään liian pienenä ja ahtaana, vaikka rakennusta laajennettiin ja saliin saatiin katsomopaikkoja lopulta 610 kappaletta⁵. 1840-luvulla myös suomalaiset kirjailijat, erityisesti J. L. Runeberg ja Fr. Berndtson, saivat omia teoksiaan näyttämölle. Helsinkiläistä elämää kuvaavassa kirjassaan vuodelta 1889 Rafaël Hertzberg toteaa vuosien 1845 ja 1851 aikana esitetyn yhteensä 18 kotimaista näytelmää. Pääsääntöisesti kyse oli keveistä näytelmistä, mutta varsin pian kotimaisista kynistä syntyi myös merkittävämpiä teoksia ja kotimaiset amatöörinäyttelijät vastasivat täysin rinnoin uusiin haasteisiin. Tämä vahvasti kehittynyt kotimainen teatteriväki ei välttämättä yltänyt kiertävien ammattimaisten esiintyjien tasolle, mutta yleisö on mitä ilmeisimmin arvostanut ja ottanut lämmöllä vastaan kotimaiset teokset.⁶

Tärkeä kulminaatio kotimaisen teatteritaiteen kehityksessä oli maaliskuussa 1852 ensiesityksensä saanut Fr. Paciuksen säveltämä ja Z. Topeliuksen kirjoittama romanttinen ooppera "Kung Carls Jakt" eli Kaarle kuninkaan metsästys. Pacius itse johti orkesteria, mutta esiintyjät olivat helsinkiläisen seurapiirin amatööriesiintyjä. Mukana olleiden esiintyjien määrä: 34 rouvaa, 51 herraa sekä orkesterin 37soittajaa, kertoo teatteriharrastuksen suuresta suosiosta. Yrjö Hirnin mukaan esittäjät kokoontuivat harjoituksiin 74 kertaa, joten suhtautuminen teokseen on ollut vakava ja koko kaupunki on odottanut teoksen ensi-iltaa. Ooppera esitettiin yhdeksän kertaa ja yhtä lukuun ottamatta kaikki esitykset olivat loppuun myytyjä – yhteensä yli 5000 myytyä lippua!⁷ Helsingin väkiluku oli tällöin noin 20 000, joten näytöksen on aikoinaan nähnyt hyvin merkittävä osa kaupunkilaisista. Tämä Engelin lämmittämättömässä ja nuhjaantuneessa, vanhassa teatterissa koettu ylevä, kansallistunnetta ja kaupunkilaisten yhteishenkeä rakentava kokemus herätti kaupunkilaiset ja erityisesti suomalaisuutta tukevat tahot näkemään teatteritaiteen mahdollisuudet ja merkityksen. Uusi teatterirakennus nähtiin nyt välttämättömänä.

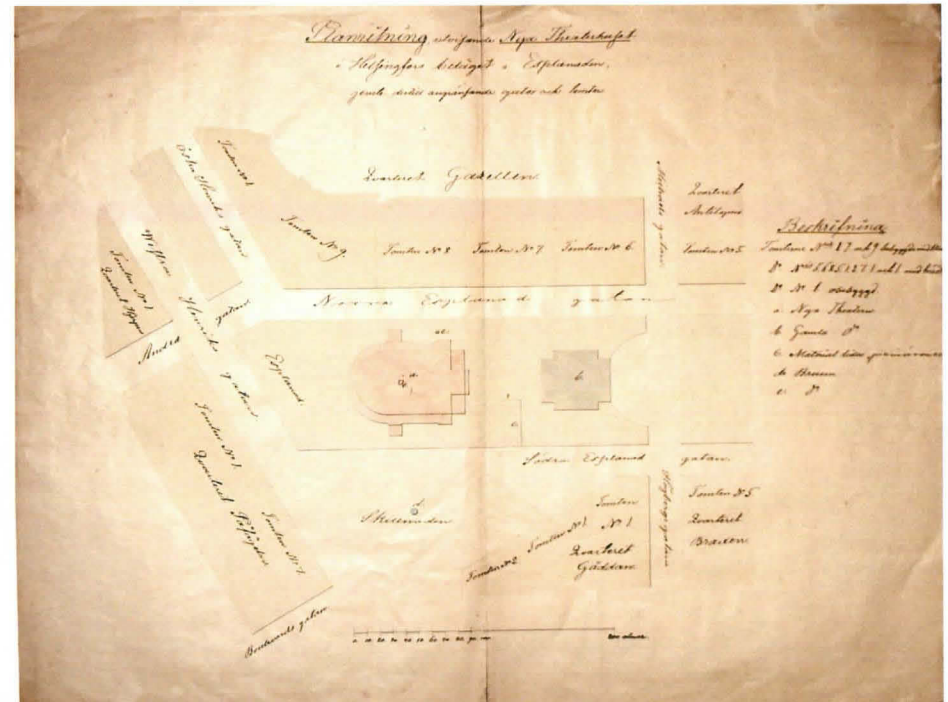
ENGELIN TEATTERISTA ARKADIATEATTERIKSI

Vanhan teatteritalon osakkaiden suhtautuminen uuteen teatterin oli kaksijakoinen - osa kannatti lämpimästi, osa vastusti kiivaasti. Pitkään 1850-luvun jälkipuoliskolle vanhan teatterin hallitus suunnitteli rakennukseen tehtäviä korjauksia ja laajennuksia, koska uuden teatterin toteutuminen näytti hyvinkin epävarmalta. Uuden teatterin rakennustyön aikana, 1850 - 60-luvun taitteessa, teatterien osakkaat olivat keskenään hyvinkin kiivaissa riidoissa, kunnes lopulta uusi teatteri osti vanhan teatterin osakkeet 30 ruplan hintaan. Kiistan kohteena ollut tunnerikas puinen teatterirakennus huutokaupattiin purettavana rakennuksena helmikuussa 1861. Vielä saman vuoden joulukuussa vihittiin rakennus kuitenkin uudelleen käyttöön, laajennettuna Arkadiateatterin nimellä nykyisen Kampin pohjoisreunalle, nk. Hankkijan talon tienoille. Seuraavat vuodet rakennus toimi paitsi teatterina myös konserttisalina, kunnes vuonna 1872 Kaarlo Bergbom perusti Suomalaisen teatterin ja rakennus siirtyi pääsääntöisesti tämän ensimmäisen vakinaisen suomenkielisen teatterin käyttöön. Myös venäläinen teatteri käytti rakennusta aina vuoteen 1879 saakka, jolloin Bulevardille valmistui nykyinen nk. Aleksanterin teatteri venäläisen näyttämötaiteen käyttöön. Suomalainen teatteri sai oman rakennuksensa, nykyisen Kansallisteatterin, vuonna 1902. Myöhemmin Arkadiateatterin rakennus purettiin kasvavan kaupungin alta pois ja se myytiin edelleen eteenpäin. Vuoden 1966 lehtiartikkelissa todettiin, että rakennus pystytettiin muutetussa asussa Leppävaaraan, Espooseen.⁸

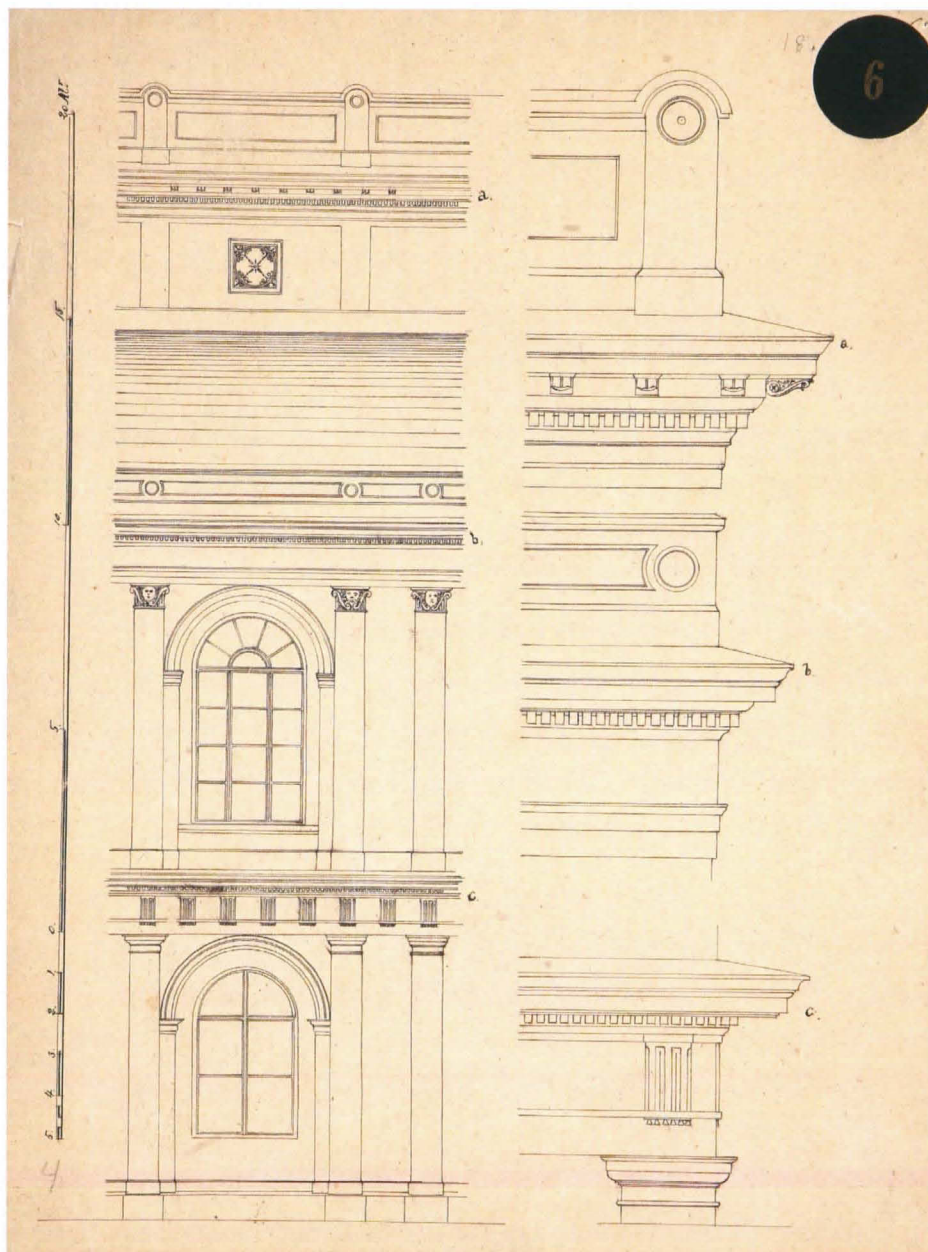
1.2.2 ”Nya Teatern” eli ”Uusi Teatteri”

Teatterihankkeen eteneminen oli varsin hidasta. Varojen hankinta osakkeita myymällä vei aikansa. Vuonna 1853 Helsingissä raivonnut ankara koleraepidemia ja Krimin sodan aiheuttama levottomuus etäännyttivät ajatukset uuden teatterin rakentamisesta arkisempiin asioihin. Rauhan jälleen koittaessa teatterielämä virkistyi ja uuden teatterin rakennushanke käynnistyi uudelleen.

Vuosien uurastuksen jälkeen, marraskuussa 1860 vihittiin lopulta käyttöön uusi, 900-paikkainen teatterirakennus. Uuden rakennuksen myötä helsinkiläinen teatterielämä siirtyi uuteen aikakauteen. Ensimmäiseksi näytantökaudeksi oli teatteri onnellisesti vuokrattu herra Delandin ennestään hyväksi tunnetulle ammattinäyttelijäseurueelle. Herra Delandin 24-henkinen seurue⁹ oli tiettävästi Topeliuksen suosiossa¹⁰. Myös seurueen valinta kertoo Topeliuksen vahvasta roolista teatteritaiteemme alkutaipaleen kehitykseen, paitsi teatteriarvostelijana ja näytelmäkirjailijana myös teatterin johtokunnan jäsenenä.

Chiewitzin ja Engelin teatterit Teatteriesplanadilla 1860-luvulla. SvTA.

Chiewitzin julkisivujäsentelyä. SvTA.

Uuden Teatterin vihkiäisten juhlaesityksenä oli Paciuksen ja Topeliuksen yhteistyönä syntynyt sadunomainen näytelmä, Kypron prinsessa, jonka aiheisto kumpuaa kalevalaisesta tarustosta sijoitettuna antiikin maailmaan¹¹, Lemminkäisen ja Kyllikin tarinasta. Lönnrotin kokoama Kalevala oli ilmestynyt kokonaisuudessaan vuonna 1849 ja oli suomenmielisissä piireissä laajalti tunnettu. Timo Tiusanen toteaa teoksessaan *Teatterimme hahmottuu*, että valittu teos vihki teatterin molempien kieliryhmien käyttöön jo näytelmän aiheen valinnan kautta. Avajaisten prologina lausuttiin ruotsiksi Fredrik Cygnaeuksen juhlaruno ja suomeksi Julius Krohnin kirjoittama runotervehdys.¹²

Suomessa kansallinen herääminen näkyi yliopistopiireissä jo 1820-luvulla, mutta teatteritaiteessa kansalliset ajatukset näkyvät vasta 1800-luvun puolivälin tienoilla. Kotimaisen teatterin asialla olivat alusta lähtien ruotsinkieliseen sivistyneistöön kuuluvat henkilöt. Jo 1840-luvulla on mm. Topelius esitellyt ajatusta suomen- ja ruotsinkielisen teatteritaiteen rinnakkaiselosta, mutta käytännössä suomenkielistä teatteria on tehty ilmeisen satunnaisesti ja harrastelijavoimin aina 1860-luvun alkuun asti.

Koko 1800-luvun alkupuoliskon helsinkiläisestä teatteritarjonnasta olivat vastanneet vaihtuvat kansainväliset näyttelijäseurueet, näistä ruotsalaiset yleisimpinä. Teatterissa käyvät kaupunkilaiset olivat saaneet vuosikausia seurata ammattimaisten näyttelijäryhmien esityksiä, tosin laadullisesti hyvin vaihtelevia, mutta teatterilta odotettiin siis muutakin kuin kepeitä huvinäytelmiä ja harrastelijoiden maneeereja. Suomessa ei ollut minkäänlaista näyttelijäkoulutusta, joten ammattinäyttelijät tulivat käytännössä Ruotsista. Varsin tyypillistä olikin, että ruotsalaiset ammattilaiset viettivät Helsingissä muutamia vuosia harjaantumassa ja palasivat sitten kotimaahansa parempiin tehtäviin.

1860-luvun alkupuolella Uusi teatteri esitti sekä vierasmaalaisia että kotimaisia ruotsinkielisiä näytelmiä, mm. J. J. Wecksellin "Daniel Hjort", W. Bolinin "Konungens guddotter" ja Runebergin "Kan ej".¹³ Teatterin voimahahmoina toimivat ennen kaikkea Topelius ja Cygnaeus. Keskeisenä tavoitteena oli kehittää kotimaisen näytelmän tasoa – kieli ei ollut vielä keskeinen kysymys.

Lupaavasti alkanut teatteritaiteen kukoistus uudessa teatterissa päättyi dramaattiseen tulipaloon toukokuun 7. ja 8. päivän välisenä yönä 1863. Teatterin tuhoutuminen oli kaupunkilaisille syvän surun aihe. Rakkaus teatteriin oli kuitenkin juurtunut kaupunkilaisiin syvälle ja vaikka Engelin vanha puinen rakennus jatkoi teatteritoimintaa Arkadianmäen kupeessa, katsoi Uuden teatterin osakeyhtiö, että palanut teatteri oli jälleenrakennettava mahdollisimman

Chiewitzin laveeraus uudesta teatterista 1860-luvulta. (}}Turun taidemuseon arkisto)

Professori Hanna Suutela kuvaa *Lean* ensiesityksen tunnelmia ja näytöksen merkitystä seuraavasti:¹⁵

Suomalaisen Teatterin tukijoihin kuuluneiden **Julius Krohnin** ja **Eliel Aspelinin** muistiinpanot esityksestä viittaavat yleisön olleen hämmennyksissään esityksen suomenkielestä eikä vastaanotto muutenkaan ilmeisesti ollut täysin kriittiköntä. Hämmennys on kuitenkin kaukana **Eliel Aspelin-Haapkyllän** myöhemmästä kuvauksesta kun hän Suomalaisen teatterin historiassaan omaan muistikuvaansa nojaten korostaa:

”Riemutunnelma oli niin mahtava, että se valloitti kaikki läsnäolijat ja välinäytöksen aikana tuntui kuin olisi kaikki erimielisyys kadonnut. Semmoisetkin, jotka muutoin tuskin tervehtivät toisiaan, puristivat toistensa käsiä kilvan purkaessaan tulvillaan olevain sydäntensä tunteita”

Pääkaupungin fennomaanit alkoivat oivaltaa mitkä mahdollisuudet teatteritoiminnalla voisi olla kansallisuusaatteen palveluksessa.

Teatteri sosiaalisena tapahtumana kokoaisi samanmieliset säännöllisin väliajoin kattonsa alle vahvistamaan uskoa yhteiseen asiaan, aivan kuten toukokuun suomenmieliset teatteri-illanvietot olivat nyt toistamiseen tehneet. Suomalainen seura perustettiin, suomalaista teatteria alettiin puuhata toisissaan ja jo toukokuussa 1872 saatiinkin perustettua **Kaarlo Bergbomin** johtama Suomalainen Teatteri, joka nykyisin kantaa nimeä Suomen Kansallisteatteri. Sen tehtävä oli saada Helsingin suomenmielinen säätyläistö, yliopistoväki, jopa tavallinen kansakin paitsi käymään teatterissa, myös mieltämään itsensä suomalaisiksi yleisöksi. Kansallisteattereille kuuluvan strategian mukaisesti Suomalainen teatteri etsi kotimaista näytelmäkirjallisuutta, pyrki kasvattamaan yleisöään näyttämötaiteen klassikoilla, kouluttamaan näyttelijöitään ja kehittymään esitystyyliltään ajan ja yleisön makua vastaavaan suuntaan. Sen lisäksi sen oli myös luotava omia rituaaleja ja traditioita ja onnistuttava tuottamaan tarinoita, jotka ylläpitivät ja rakensivat edelleen yleisön suomalaista identiteettiä ja motivaatiota teatterin ylläpitämiseen. Tässä tarkoituksessa *Lea* ritualisoitui nopeasti ja täysin tarkoituksellisesti fennomaanien oman historiakokemuksen ja historiankirjoituksen välineeksi.

Charlotte Raa *Lean* roolissa 1869.
(Kuva kirjasta Teatterimme hahmottuu 1969)

nopeasti. Topeliukselle rakkaan teatterin palo oli henkilökohtaisesti raskas kokemus. Vaikka teatteritaide oli Topeliukselle lähellä sydäntä, koki hän myöhemmällä iällä myös henkilökohtaista syyllisyyttä liiallisesta uppoutumisesta teatterin lumoihin ja toisaalta turhautumista taiteenlajin epätäydellisyyteen. Hän kirjoittaa ”Mitä enemmän näin kulussien taakse, sitä vahvempana kuulin sisältäni äänen, joka kapinoi, ei suinkaan taiteista jalointa vastaan, vaan väistämättömiä harha-askelia ja sekalaiselle yleisölle tehtyjä myönnytyksiä vastaan.”¹⁴ Tulipalon jälkeen Topelius siirtyi pois teatterin vaikutuspiiristä ja vain harvakseltaan astui sisään uuteen salonkiin. Cygnaeus ei täysin pystynyt täyttämään Topeliuksen paikkaa suomalaisen teatteriaatteen lipunkantajana, vaan hänen rinnalleen tuli vähitellen uusia nimiä kuten Oskar Toppelius, Emil Nervander ja Kaarlo Begrbom.

Palovakuutuksesta saatu 69 000 ruplan summa ei riittänyt varmistamaan rakennuksen uutta valmistumista, vaan lisärahoitusta oli hankittava uusia osakkeita myymällä. Vaikka jälleenrakennus haluttiin toteuttaa nopeasti, kesti vuosia ennen kuin rakennus saatettiin ottaa uudelleen käyttöön.

1.2.3 Jälleenrakennettu teatteritalo

Lokakuussa 1866 Uusi teatteri täyttyi vihkiäisjuhlan vieraista. Samanlaista ainutkertaista ensiasikelen ottamisen tunnelmaa kuin vuonna 1860, ei juhlakonsertissa ollut, mutta aikalaiskirjoituksissa on vuodesta 1860 poiketen runsaasti kiitosta rakennuksen kauniista sisätiloista ja onnistuneesta olemuksesta Esplanadin päätteellä. Uudesta alusta uuden rakennuksen myötä kertoo Suomen ensimmäisen teatterikoulun perustaminen osaksi teatteria vuonna 1866. Tosin jo vuonna 1868 koulu hajosi, mutta kotimainen teatteri voimistui vuosi vuodelta. Vuoden 1869 toukokuussa Uudessa Teatterissa esitettiin alkuperäiskielellä suomeksi Aleksis Kiven kirjoittama näytelmä *Lea*. Näytelmä toteutettiin suomalaisilla näyttelijöillä, lukuun ottamatta pääosan esittäjää, riikinruotsalaista Hedvig Charlotta Raata, joka opetteli vuorosanansa ulkoa suomen kieltä osaamatta.

Lean ensiesitys oli näkyvä ja kuuluva etappi suomenkielisen teatterin kehityksessä. Kaarlo Bergbom, Aleksis Kivi ja Charlotta Raa muodostivat vahvan kolmikon, joihin Suomalaisen teatterin perustaminen vuonna 1872 henkilöityi. Tiusanen toteaa tapahtuneesta, että on jonkinlainen paradoksi, miksi Suomen ensimmäinen kiinteä ammattiteatteri perustettiin nimenomaan suomenkieliseksi.¹⁶ Toisaalta voidaan ajatella, että kansalliseen heräämiseen liittyvä kielikysymys oli tässä vaiheessa jo muuttunut varsin vahvaksi tekijäksi ja sai ilmentymänsä mm. suomenkielisen teatterin perustamisen kautta. Ruotsinkieliselle teatterille, kotimaiselle tai ulkomaiselle, oli jo olemassa koti. Julistamisen tarve oli suomenkieliselle kotimaiselle teatterille suuri.

Chiewitzin vastavalmistunut teatteri, jonka alaosa oli vielä vailla rappausta. Viereisellä sivulla Chiewitzin suunnitelma julkisivujen rappauskoristeista jota ei ehditty saattaa valmiiksi ennen teatterin paloa 1863. SvTA.

Kung Carls Jagt 1880. Emma Engdahl Leonorana ja Fanny Grahn Kaarle XI:nä.
(Kuva kirjasta: Svenska Teatern 1977)

Benois'n vuonna valmistunut 1866 teatteri. SvTA.

Uudessa teatterissa esitettiin edelleen jonkin verran myös kotimaista tuotantoa ruotsiksi, kuten esim. Kiven *Karkurit* vuonna 1872, mutta pääasiassa näyttelijät olivat riikinruotsalaisia ja näytelmät kansainvälisiä. Teatterin toiminta jaksottui vahvasti kulloisenkin teatterinjohtajan mukaan. Vuosina 1867-1880 johtajana toiminut konsuli Nikolai Kiseleff pyrki Tiusasen mukaan tukemaan kotimaisia kirjailijoita ja näyttelijöitä ainakin toisinaan, mutta Helsingin ruotsinkielinen yleisö oli tottunut näkemään ammattimaista näyttelijäntytöä ja monipuolista ohjelmistoa. Puheteatterin ohella Kiseleffin kaudella toimi myös oopperaosasto, mikä ilmeisesti osoittautui varsin kalliiksi, koska pienen kaupungin katsojista kilpaili myös Suomalaisen teatterin oopperaosasto. Ruotsalaissyntyisen Oscar Malmgrenin ollessa johtajana vuosina 1880-1886 talous oli hyvin tiukalla ja oopperaosasto lakkautettiin. Harald Molanderin johtajakaudella (1886-1893) painopiste oli vakavammassa pohjoismaisessa tuotannossa, mm. norjalaisia Henrik Ibseniä ja Bjørnstjerne Björnsonia. Uuden Teatterin ohjelmistoa ja talon sisäistä henkeä leimasi tasapainoilu vakavan taiteen ja kepeän näyttämöviihteen välillä. Vierailunäytäntöjä, etenkin Ruotsista, oli runsaasti koko 1800-luvun loppupuoli ja Tiusanen toteaaakin, että Uuden Teatterin maahan tuoma ammattimainen ja korkeatasoinen teatteritaide oli keskeinen vaikutteiden antaja myös suomenkieliselle teatterille.¹⁷

SVENSKA INHEMSKA TEATERN JA FOLKTEATERN

Suomenruotsalaisen teatterin alkutaival oli varsin takkuista ja aate joutui kilpailemaan ammattimaisen riikinruotsalaisen teatteritoiminnan kanssa katsojista. Toistuvasti suomenruotsalaiset nuoret näyttelijät jäivät kokeneempien ruotsalaisten näyttelijöiden varjoon. Vuonna 1894 joukko nuoria suomenruotsalaisia näyttelijöitä Anton Franckin johdolla perusti Svenska Inhemiska Teaternin, joka aloitti kiertuetoiminnalla Turun seudulla ja ruotsinkielisillä rannikkoalueilla ja vähitellen vakiinnutti asemansa. Vuonna 1919 tästä ensimmäisestä suomenruotsalaisesta ammattiteatterista tuli Åbo Svenska Teatern. Ryhmä oli tehnyt tärkeää pioneerityötä nimenomaan osoittaessaan suomenruotsalaisen ääntämyksen soveltuvan myös näyttämölle ja kouluttamalla uutta kotimaista näyttelijäsukupolvea.¹⁸

Pääasiassa Turun alueella toimiva Svenska Inhemiska Teatern ei kyennyt tyydyttämään pääkaupunkiseudun kotimaisen teatterin ystävien tarpeita, vaan vuonna 1898 Anton Franck, yhteistyössä Eugène Nygrénin kanssa, perusti uuden, Helsingissä toimivan suomenruotsalaisen teatterin, nyt nimeltään Folkteatern. Seurue toimi ensin Ylioppilastalolla, sittemmin Suomalaisen teatterin jättämässä Arkadiateatterissa. Tiusasen mukaan Folkteaternin aatteellisuus painottui nimensä mukaisesti työväen sivistystason nostamiseen, eikä sillä ollut aktiivista tavoitetta kansallisuusliikkeessä. Seurueen ohjelmisto ja tuotanto saavuttivat yleistä hyväksyntää ja vuonna 1907 seurue pääsi jakamaan Uuden Teatterin näyttämöä. Suomenruotsalainen teatteri asettui taloon.

TEATTERIKOULU

Uuden tilanteen merkityksellisyydestä kertoo toimivan teatterikoulun perustaminen vuonna 1908. Muutamaa varhaisempaa yritystä lukuun ottamatta ei kotimaisilla näyttelijöillä tätä ennen ollut minkäänlaista opinahjoa, joten koulun perustaminen ja erityisesti sielukkaana ja kyvykkään opettajan, Nicken Rönngrenin, löytyminen koululle oli valtaisa edistysaskel kotimaiselle teatterille.

SVENSKA TEATERN

Kahden hyvin erilaisen näyttelijäseurueen rinnakkaiselo yhdellä näyttämöllä ei aina sujunut täysin moitteettomasti ja välit kiristyivät lopulta suorastaan sotaisiksi. 1910-luvun keskivaiheilla välejä selviteltiin julkisesti lehdistössäkin. Timo Tiusanen toteaa: *”Yhteen iskivät valoisa tulevaisuudenusko ja kireät, ruotsinruotsalaisuuteen kiinni luutuneet laatuvaatimukset.”*²⁰ Voitolle pääsivät lopulta kotimaista teatteria kannattavat piirit, jotka olivat vähitellen vahvistuneet ja kasvaneet.

Vuonna 1913 perustettiin yhdistys Svenska Teaterföreningen i Finland tukemaan suomenruotsalaista teatteritoimintaa. Samoihin aikoihin Svante Dahlström (myöhemmin historian professori) laati sarjan kirjoituksia, joissa kirjoittaja kävi läpi perusteita, periaatteita ja aatteita suomenruotsalaisen teatteritaiteen tukemiseksi. Suomenruotsalaisen teatterin aate sai näin ohjelmallisen muodon ja jo syksyllä 1915 päätettiin, että Uuden Teatterin näyttämöstä syksystä 1916 alkaen tulisi kansallinen ruotsinkielinen näyttämö.

Svenska Teaternin ja edeltäjänsä Uuden Teatterin toiminta on kautta historiansa ollut paljolti johtajansa näköistä. Tämä pätee erityisesti Nicken Rönngrenin pitkään ja tarmokkaaseen johtajakauteen vuodesta 1919 aina vuoteen 1954 saakka. Tänä aikana Svenska Teaternista kehittyi paitsi pääkaupungin, myös koko Suomen suomenruotsalaisen näyttämötaiteen ydin.

Koko 1800-luvun jälkipuoliskon teatterirakennus toimi pitkälti siinä asussa mihin se oli valmistunut vuonna 1866, joten muutosten tuulien puhaltaessa teatterin toiminnassa vuonna 1915, tehtiin myös ensimmäinen aloite rakennuksen nykyaikaistamisesta. Arkkitehti Eliel Saarisen ensimmäiset luonnokset teatteritalon uudistamiseksi ja laajentamiseksi tehtiinkin jo vuoden 1915 aikana, mutta suunnittelu- ja rahoitusprosessi venyi lähes kahdenkymmenen vuoden mittaiseksi. Uuteen, laajennettuun rakennukseen teatteri pääsi muuttamaan vasta vuonna 1936.

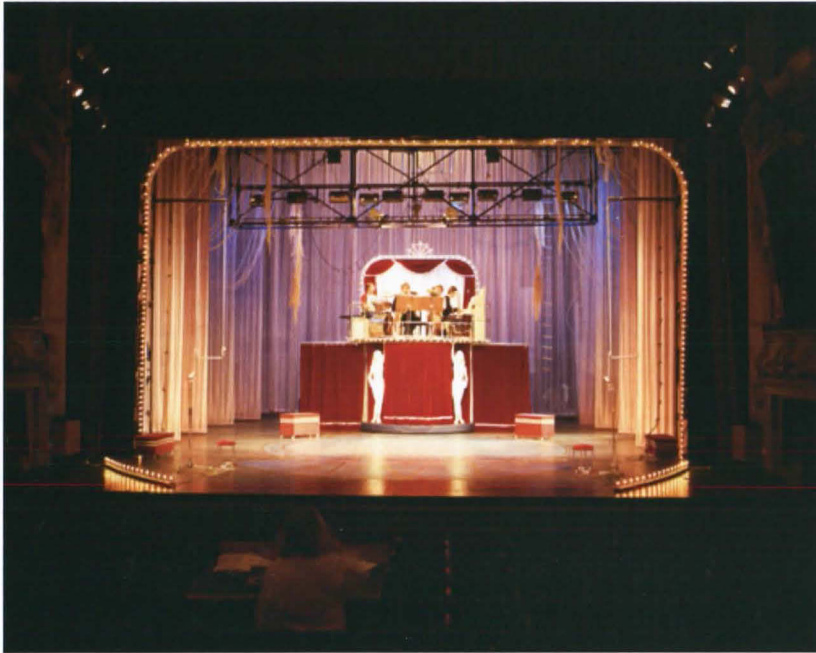
Teatterirakennuksen laajentamistyön mahdollisti lopulta liikemies Amos Andersonin vahva henkilökohtainen panos. Hän toimi Teatterin kannatusyhdistyksen (Garantiföreningen) jäsenenä kolmenkymmenen vuoden ajan, vuosina 1926-1956, varapuheenjohtajana vuodesta 1936

Vuonna 1917 esitetty Adam Poulsen ohjaama Hamlet. (Kuva kirjasta: Svenska Teatern 1977)

Oppilaskoulun alkuvuosista ja Ahvenanmaalla syntyneen Nicken Rönngrenin uran alusta kerrotaan Kansallisbiografiassa seuraavasti:¹⁹

”Kun Svenska Teaterns elevskola perustettiin vuoden 1908 alussa, sen johtajaksi ja näyttämötyön opettajaksi tuli riikinruotsalainen näyttelijä. Oma taiteellinen työ oli hänelle ensisijaista, ja koulun toiminta oli ylipäänsä huonosti organisoitua ja improvisoidun tuntuista. Suullista esitystaitoa opettaneen Rönngrenin erityinen huoli oli suomenruotsin asema, sillä hänen pyrkimyksensä murteettomaan oman näyttämöpuheen kehittämiseen törmäsivät muussa opetuksessa ennakoluuloihin. Tilanne helpottui, kun järjestelykykyisestä Rönngrenistä tuli 1910 koulun esimies, ja lopullisesti koulun status suomalaisten näyttelijöiden kouluttajana nousi teatterin kotimaistuessa 1916. Edeltäneinä vuosina oli koulutettu uusi taiteilijoiden ydinryhmä, nyt näyttelijäksi ryhtyminen koettiin jo isänmaalliseksi teoksi.”

Lavastus vuonna 1983 ensiiltansa saaneeseen Tove Idströmin esitykseen *Varietén - Den stora magiska*. Kuva Magnus Löfving. Teatterimuseo.

Nykyisen Miniscenin paikalla lyhyen jakson toimineen KOM-teatterin katsomoa 1969. Kuva Måns Hedström. Teatterimuseo.

ja puheenjohtajana vuodesta 1939 eteenpäin. Anderson toimi paitsi perinteisenä mesenaattina myös itse teatteritaidetta tekevänä. Kesällä 1920 Anderson oli kirjoittanut näytelmän *Vallis Gratiae*, joka sai ensi-iltansa keväällä 1923 Svenska Teaternin näyttämöllä²¹. Myöhemmin vuosina hän teki muutamia ohjaustöitä Svenska Teaternin näyttämölle. Henkilökohtainen kiintymys teatteritai-teeseen varmisti Amos Andersonin sitoutumisen teatterirakennuksen uudistamiseen. Vuonna 1928 tehty rahalahjoitus oli sille konkreettinen lähtöpiste, mutta Andersonin tarjoama taloudellinen asiantuntemus ja laajat kontaktiverkot ovat projektin onnistumisen kannalta olleet vähintään yhtä merkityksellisiä.

Laajennustyön aikana osa teatteriseurueesta teki Pohjoismaissa vierailevan kiertueen, jonka yhteydessä luotiin vahvan pohjoismaisen yhteistyön perusta. Kesäkaudella 1935 Nordiska Turnéen seurue esiintyi mm. Oslossa, Trondheimissa, Göteborgissa ja Tukholmassa. Seurueen repertoaarista mainittakoon Aleksis Kiven *Sockenskomakarna* (Nummisuutarit) sekä Amos Anderssonin ohjaama Hugo von Hoffmansthalin *Den stora världsteatern* (Suuri Maailmanteatteri). Kun rakennus vihittiin uudestaan käyttöön syyskuussa 1936, oli juhlateokseksi valittu norjalaisen Henrik Ibsenin *Per Gynt*. Ruotsissa ruotsiksi käännetyn teoksen ohjasi tanskalainen Svend Gade ja sen esittivät Suomessa suomenruotsalaiset näyttelijät. Yhteistyöllä haluttiin näin korostaa uudistetun teatterirakennuksen merkitystä laajemmassa kieliympäristössä, osana pohjoismaisen kieliperheen teatteria. Näin olivat muutamassa vuosikymmenessä katseet kääntyneet jälleen ulospäin. Identiteettiään hakevan nuoren kansakunnan ruotsinkielinen teatteri oli itsenäistymisen ja vakiintumisen myötä luontevasti valmis luomaan uudelleen suhteita maan rajojen ulkopuolelle.

Talvisodan aikana teatteritoiminnassa oli lyhyt tauko, mutta olojen rauhoituttua teatterin rooli yhteiskuntaa eheyttävänä tekijänä oli vahva ja näytöksiä oli parhaimmillaan jopa 400 vuodessa²². Rönngrenin kauden jälkeen teatterin ohjaksiin siirtyi näyttelijä Runar Schauman. Pitkän ja ansiokkaan kauden vuodesta 1963 vuoteen 1982 teatteria johti professori Carl Öhman. Tähän kauteen liittyy myös studiotheaterin kehittyminen ja vuonna 1963 perustettiin nk. Foajescen, joka muutamia vuosia toimi myös nimellä KOM-scen. Myöhemmin tila nimettiin Mini-sceniksi.

Öhmanin jälkeen lyhyempiä kausia johtajina olivat ohjaaja Jack Witikka (1982-87), ohjaaja Georg Dolivo (1987-1996) sekä ohjaaja Lars Svedberg (1996-2002). Rakennuksen viimeisin peruskorjaus 1980-luvun alkupuolella osuu Jack Witikan kauteen. Georg Dolivon kaudella teatteri ryhtyi mm. tuottamaan suomenkielisille koululaisille suunnattuja esityksiä, joita tarjottiin myös vierailunäytäntöinä maakuntiin. Avoimuus ja ennakkoluulottomuus näkyivät myös suoraan rakennuksen ulkoasussa – vuonna 1936 umpeen muuratut ensimmäisen kerroksen lämpiön ikkunat avattiin vuonna 1991 uudestaan ja lämpiöön perustettiin kahvila. Nykyinen johtaja Johan Storgård on vastannut teatterin toiminnasta vuodesta 2002 saakka.²³

2. Teatteritalon rakennushistoria

Teatteritalon eri asujen rakentamisen vaiheita on käsitelty ansiokkaasti Tor Weckströmin kirjassa *"Chiewitz teaterhus"* ja Marius af Schulténin kirjassa *"Benois teaterhus"*, joten näihin rakennusvaiheisiin liittyviä moninaisia käänteitä ei ole tarpeen käydä tässä läpi yksityiskohtaisesti. Seuraavassa keskitytään käymään läpi rakennuksen eri vaiheissa toteutunutta arkkitehtuuria ja siihen vaikuttaneita tekijöitä.

2.1 CHIEWITZIN TEATTERITALO

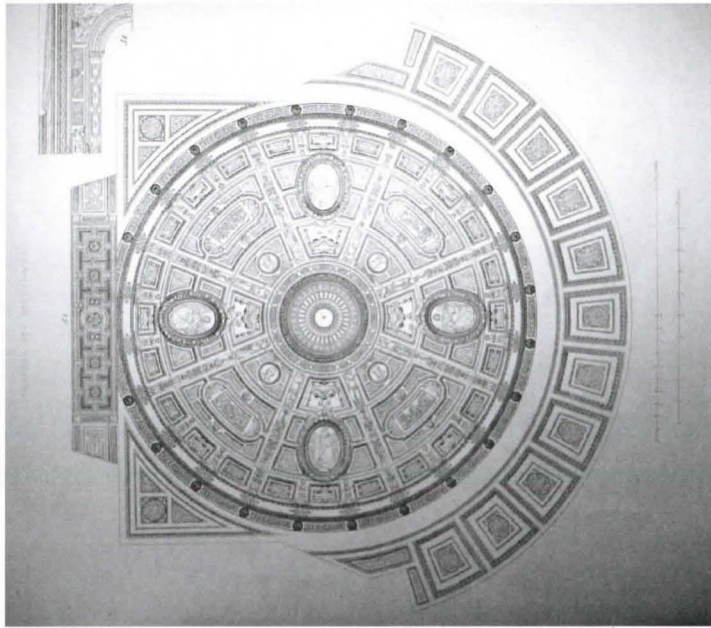
2.1.1 Uuden teatteritalon suunnittelu

1800-luvun puolivälissä teatterielämällä oli merkityksellinen rooli kaupungin sosiaalisessa verkostossa, erityisesti säätyläisten keskuudessa. Lehdistössä teatterista ja teatterin merkityksestä ja moraalista keskusteltiin varsin vilkkaasti.²⁴ Teatterin roolia pidettiin parhaimmillaan sivistävänä ja moraalisesti opettavaisena. Taiteenlajin arvostuksen ja kaupungin asukasluvun kasvaessa Engelin suunnittelema vanha, lämmittämätön teatterirakennus koettiin laajennusten jälkeenkin ahtaaksi ja erityisesti huonokuntoiseksi ja vanhanaikaiseksi. Turkuun oli saatu kivinen teatterirakennus jo vuonna 1839 ja Viipuriin jo tätäkin ennen peräti 400-paikkainen kolmikerroksinen teatterirakennus vuonna 1832. Ensimmäisen kerran kivisen teatterirakennuksen rakentamisesta Helsinkiin lienee keskusteltu vakavassa hengessä jo vuonna 1845²⁵. Vaikka tällöin asiasta ei vielä päästy yksimielisyyteen, oli ajatus puhuttu ääneen ja uuden rakennuksen siemen lähtenyt itämään.

Kun maaliskuussa 1852 juhlittiin Paciuksen ja Topeliuksen oopperan *"Kung Carls Jaktin"* ensi-ilan jälkeen pidetyissä iltamissa kotimaisen teatteritaiteen kehitystä, oli ajatus kypsynyt riittävästi. Tässä tilaisuudessa tehtiin konkreettinen aloite uuden, aiempaa komeamman ja suuremman kivisen teatterirakennuksen toteuttamiseksi ja toisaalta annettiin kuolinisku vanhalle rakkaalle teatterirakennukselle. Konsuli Wasenius, jonka poika ja kaksi tyttärtä olivat osallistuneet oopperan näyttelijätyöhön, teki juhlaillana aloitteen osakkeiden merkitsemiseksi uuden teatteritalon rahoitusta varten. Tavoitteena oli merkitä 100 kpl á 500 ruplan osakkeita yhteensä 50 000 ruplan keräämiseksi. Samana iltana osakkeita merkittiin kuitenkin vain 13. Hankkeeseen näin sitoutuneet totesivat myöhemmin olevan välttämätöntä, että uudesta teatterista laadittaisiin suunnitelmat ja kustannusarvio, jotta uusia osakkaita voitaisiin helpommin houkutella mukaan. Teatterihankkeessa hyvin aktiivisesti toiminut Topelius on ollut julkisesti aloitteen tekijä, kun suunnittelijaksi valittiin Turun ja Porin lääninarkkitehtina edellisenä vuonna aloittanut, syntyjään ruotsalainen arkkitehti Theodor Policron Chiewitz.²⁶

Arkkitehti Theodor Policron Chiewitz. Kuva kirjasta *"Chiewitz Teaterhus"* 1966.

Otteita G. Semperin teoksesta "Hoftheater zu Dresden". MV Rakh.

ARKKITEHTI THEODOR POLICRON CHIEWITZ

Suomeen tullessaan runsaasti matkustellut arkkitehti Chiewitz toi syrjäiseen maahamme henkäyksen kosmopoliittista asiantuntemusta ja arkkitehtuurinäkemystä. Arkkitehtikuntamme oli näinä vuosina vielä varsin olematonta. Intendentinkonttorin johtajana toimiva saksalainen E. B. Lohrman oli jokseenkin ainoa koulutuksen saanut arkkitehti, mutta Engelin jälkeensä jättämää tyhjiötä ei ollut helppo täyttää. Niinpä Chiewitz varsin pian huomasi intendentinkonttorissa olevansa nuorien innokkaiden harjoittelijoiden ympäröimä ja myöhemmin puhuttiinkin nk. Chiewitzin akatemiasta, jossa sai oppinsa moni Suomessa toiminut arkkitehti. Chiewitz oli kyvykäs henkilö, jolla oli paitsi teoreettinen koulutus ja tunnustettu lahjakkuus piirtämiseen, myös monipuolinen käytännön kokemus niin rakentamisesta kuin myös mekaanisista laitteista. Hänen valintansa teatterin arkkitehdiksi kertoo teatterin ystävien halusta valita teatterille paras tarjolla olevista suunnittelijoista.

Chiewitzin tapa käyttää arkkitehtonisia tyylejä oli varsin vapautunut. Taidehistorioitsija C. J. Gardberg toteaa, että verrattaessa Chiewitzin arkkitehtuuria muihin turkulaisiin, lähinnä empireä edustaviin 1850-luvun rakennuksiin *"yksityiskohdissa on kuitenkin havaittavissa suurempaa eloisuutta ja vapaampaa mielikuvitusta."*²⁷ Tämä on jossain määrin kuvaavaa koko Chiewitzin tuotannolle. Hän tunsikin klassisen arkkitehtuurin kaanonin, mutta luovalla otteella hän sovelsi sitä vapautuneesti. Chiewitz käytti arkkitehtuurissaan rikkaasti ornamenttiikkaa ja erityisesti 1850-luvun jälkipuoliskolla sveitsiläisvaikutteeksi kutsuttua, klassisesta ornamenttikasta poikkeavaa muotokieltä. Teatterin kanssa samaan aikaan toteutettu Ritarihuone edustaa puolestaan gotiikan ornamentiikan uudelleentulkintaa, mutta tässäkin, kuten Antero Sinisalo toteaa *"Chiewitz käytti gotiikan muotokieltä hyvin säästeliäästi ja modifioiden. Ei kuitenkaan irrallisena dekoraationa, vaan keinona korostaa rakennuksen poikkeuksellista funktiota"*²⁸. Chiewitz on ollut suomalaisessa rakentamisen perinteessä uusia tuulia tuova ja yleisimminkin uutta luova persoona, jonka rehevää läsnäoloa "akatemian" harjoittelijat myöhemmin muistelivat lämmöllä²⁹. Chiewitzin rehevän luonteen kääntöpuolena oli toisaalta ilmeinen suurpiirteisyys, mikä erityisesti raha-asioissa tuotti hänelle huonoa mainetta.

Suomen kautensa aikana Chiewitz ylläpiti ajanmukaista omaa kirjastoa, josta kuolinpesän selvityksessä tehdyn kirjaluettelon perusteella³⁰ löytyivät kaksi teatterirakentamiseen liittyvää kirjaa: venäläisen arkkitehti Albert K. Cavosin (1800-1863) laatima *"Theater Gebäude"* sekä G. Semperin teos *"Hoftheater zu Dresden"*. Samat teokset löytyvät myös Intendentinkonttorin kirjastokokoomasta³¹. Cavosin kirjan hankintavuosi intendentinkonttoriin on ollut 1850, Semperin teoksen taas 1856. Voidaan hyvällä syyllä olettaa, että nämä kirjat Chiewitz on hankkinut hyllyynsä viimeistään Helsingin uuden teatterin suunnittelua varten, koska hän ei uransa aikana suunnitellut muita teattereita.

Edellä mainitut kirjat tarjoavat kiinnostavan näkökulman aikalaisteattereihin ja teatterisuunnitteluun. Cavos esittelee 1849 ilmestyneessä saksankielisessä teoksessaan teatterirakentamisen periaatteita. Hänet oli vuonna 1835 nimitetty keisarillisten teattereiden hoviarkkitehdiksi ja hän suunnitteli Pietariin mm. Bolshoi teatterin jälleenrakennustyön 1836-38, Kamennostrovskin teatterin 1844, kuuluisan Mariinski teatterin 1847-49 sekä Mikhailovskin teatterin 1859-60. Kirjassaan Cavos käy läpi teatterisuunnittelun periaatteita erilaisin kaavioin, esittelee mm. Bolshoi teatterin uudistustyön periaatteita ja myös jonkin verran teknisiä ratkaisuja, kuten lämmitysuunien ja katsomon kallistuvan lattian rakenteen. Semperin teos keskittyy Dresdenin teatterin piirustuksiin³². Pohjien ja pääleikkauspiirustusten ohella kirjassa on muutamia detaljipiirustuksia ornamentiikasta.

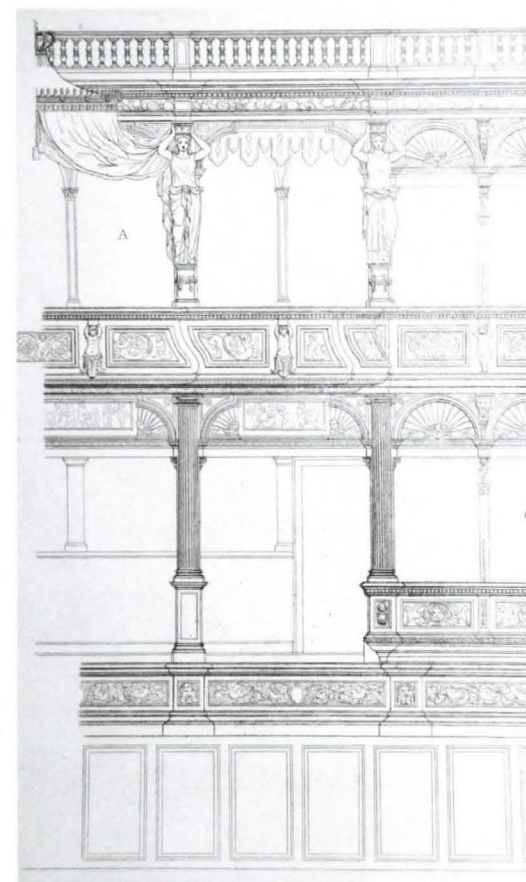
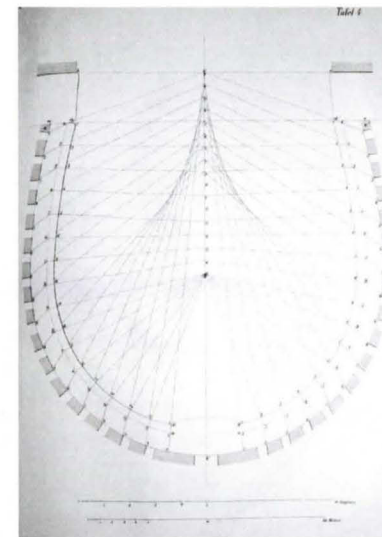
2.1.2 Chiewitzin teatterin arkkitehtuuri

Vaikka Chiewitzin teatterista on nykyisin jäljellä varsin vähän konkreettista rakennetta, on teatterin perusratkaisu tänä päivänäkin täysin hänen tekemiensä päätösten sanelemaa. Rakennuksen nykytilan ymmärtämiseksi on seuraavassa käyty läpi myös tämän ensimmäisen teatterin esikuvia ja keskeisiä piirteitä.

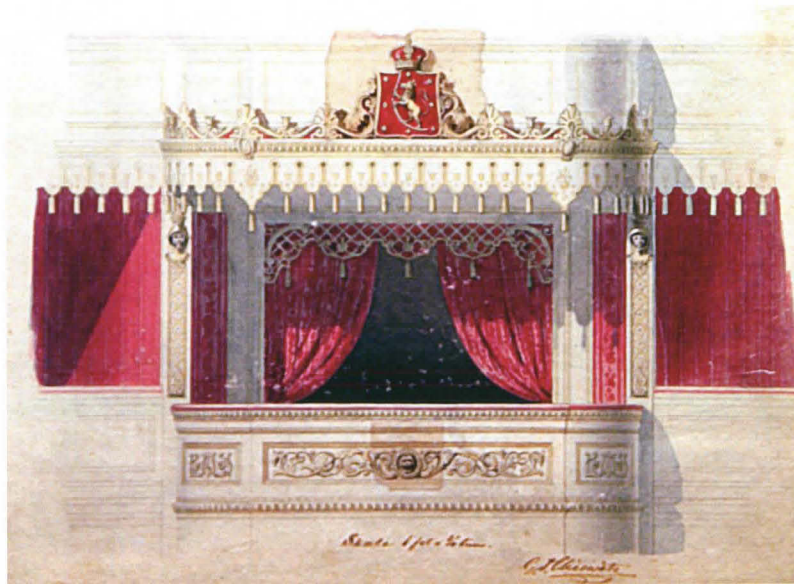
TEATTERIN SUUNNITTELU JA VAIKUTTEET

Chiewitzillä ei tiettävästi ollut ennestään kokemusta teatterirakennuksen suunnittelusta, eikä hänellä toimeksiannon saatuaan liene ollut tarjolla kollegiaalista tukea, joten hän on joutunut perehtymään aiheeseen ennen kaikkea kirjallisuuden ja omakohtaisen kokemuksen ja eläytymisen kautta. Intendentinkonttorin silloinen johtaja E. B. Lohrman on epäilemättä ollut rakennushankkeesta kiinnostunut ja konttorin kirjastoon hankitut teatteria käsittelevät teokset kertovat paneutuneisuudesta.

Keväällä 1853 Chiewitz vastaanotti toimeksiannon teatterirakennuksen suunnittelusta. Kesäkaudella 1853 Helsingissä raivosi raskasta satoa niittävä kolera ja teatterielämä oli näivetytynyt. Marraskuun alussa Turun lehdissä ilmoitettiin arkkitehti Chiewitzin saaneen Helsingin uuden teatterin piirustukset valmiiksi ja todettiin, että rakennushankkeen eteneminen saisi tuntuvasti lisää kannattajia ja osakeyhtiö lisää osakkaita, kun Chiewitzin tyyliltään suureellisen ja jalon rakennuksen suunnitelmat tulevat helsinkiläisille julki. Helsingissä tunnelmat olivat epidemian jäljiltä vielä varsin synkät ja teatteriosakeyhtiön oli edettävä hienotunteisesti. Chiewitz laati teatterista ilmeisesti vielä toisen, tammikuussa 1854 päivätyn version, jonka pormestari W. Brummer lunasti osakeyhtiön puolesta Chiewitziltä 450 ruplan hintaan.³³

Otteita Albert K. Cavosin (1800-1863) kirjasta "Theater Gebäude". MV Rakh.

Chiewitzin suunnitelma teatterin keisarillisesta aitiosta. SvTA

1.11.1853 Åbo Tidningar toteaa arkkitehti Chiewitzin suunnitelmien olevan valmiit.

"Länearkitekten härstades hr Chiewitz, som genom sina utmärkta arbeten i byggnadswäg redan länge gjort sig känd och högt värderad har nyligen fulländat ritningar till en theaterhusbyggnad i Helsingfors, hwilka för det närwarande här utgöra föremål för allmän beundran. De stora och ädla i stilen, förenadt med smak och beqwämlighet i de minsta detaljer, kommer att ställa detta konstens tempel i jemnbredd med nutidens förnämsta byggnadsarbeten och blir framförallt wärdigt de inhemska sänggudinnorna och Finlands wackra hufvudstad. Wi twifvel ej att aktieteckningen till en ny teater i Helsingfors, hwarom på någon tid ej något försports, skall sedan hr Chiewitz arbete dit anländt, taga ny fart, och vi tro att ej allenast der, men i hela landet ett företag, så stort och så skönt, skall med förkärlek följas och med all uppmuntran behjertas."

Chiewitzin omien sanojen mukaan 1856 laadittiin vielä yksi luonnossarja, jossa kolmiparvisen katsomon ensimmäiselle parvelle sijoitettiin keisarillinen aito vastineeksi keisarin myöntämästä 15 000 ruplan avustuksesta.³⁴

Chiewitzin laatima luonnossarja luovutettiin Intendentinkonttoriin Lohrmanin hyväksyttäväksi. Tämä suositteli katsomoon vain kahden parven ratkaisua Chiewitzin kolmiparvisen sijaan. Luonnokset lähetettiin eteenpäin katsottavaksi Pietariin keisarillisten teatterien hoviarkkitehti Cavosille. Näiden lausuntojen perusteella Chiewitz laati teatterista syksyllä 1857 jälleen uuden piirustussarjan, jonka rakennuskomitea ja kenraalikuvernööri kreivi Berg hyväksyivät. Tämän jälkeen piirustukset lähetettiin jälleen Pietariin sekä Cavosin että keisarin katsottaviksi. Keisari hyväksyi piirustukset, mutta yhtyi Cavosin tässä yhteydessä esittämään huomioon, että kolme parvea saattaisi kuitenkin tuottaa juhlavamman ja kauniimman lopputuloksen. Rakennuskomitea oli halukas ottamaan keisarin kohteliaasti muotoileman neuvon huomioon ja Chiewitz sai siis keväällä 1858 laatia vielä viimeisen luonnossarjan, jossa saliin sijoitettiin kolmas parvi, mutta julkisivut tuli säilyttää mahdollisimman muuttumattomina.³⁵ Vielä helmikuussa 1860 Chiewitz teki matkan Pietariin tutustuakseen venäläisen teatterirakentamisen sisustuksiin, koristeisiin sekä kalustukseen.³⁶

TEATTERIN RAKENNUSTYÖ

Turussa toimivaa Chiewitzia edusti Helsingissä arkkitehti C. J. von Heideken, joka myös vastasi työmaan valvonnasta. Rakennustyön edistymisestä on yksityiskohtaisempaa tietoa tarjolla Tor Weckströmin kirjassa "Chiewitz teaterhus" sekä Nils Wasastjernan teoksessa "Helsingfors tre kulturverk".

Perustusolosuhteet osoittautuivat huonommiksi kuin mitä ensimmäinen kustannusarvio oli huomioinut. Kruunun rakennusmestari Victor Blanksvärd joutui kesällä 1857 toteamaan, että kivirakennus edellyttäisi ehdottomasti huolellisen paalutustyö.³⁷ Raaka-aineita sekä paalutusta että muuta rakennustyötä varten kerättiin jo vuoden 1857 aikana. Rakennustöiden valmistelu alkoi keväällä 1858 ja paaluttaminen heinäkuun 8. päivänä. Talvikaudella ei ajalle tavalliseen tapaan pidetty taukoa, vaan rakennustyö eteni kivenhakkaajien ja puutavaran sahaajien valmistaessa rakennusosia. Kivijalan latominen alkoi huhti-toukokuun vaihteessa 1859. Muuraustyöt aloitettiin toukokuussa 30 muurarin voimin ja kesäkuussa joukko kasvoi vielä 15:llä. Tällä vahvuudella työ saatiin päätökseen syyskuussa 1859, jolloin tiiliä oli käytetty noin 800 000 ja kalkkia oli Gotlannista tilattu asiakirjojen mukaan 1359 tynnyriä.³⁸ Koko rakennus muurattiin kesäkauden aikana ja jo lokakuussa 1859 Helsingfors Tidningar toteaa, että rakennus on saanut vesikattonsa ja että Turusta on saapunut lämmitysverkostoon liittyviä valurautaosia, ilmeisesti Åbo Jern Manufaktur Bolagetin valmistamat kalorefeeriunit, joiden

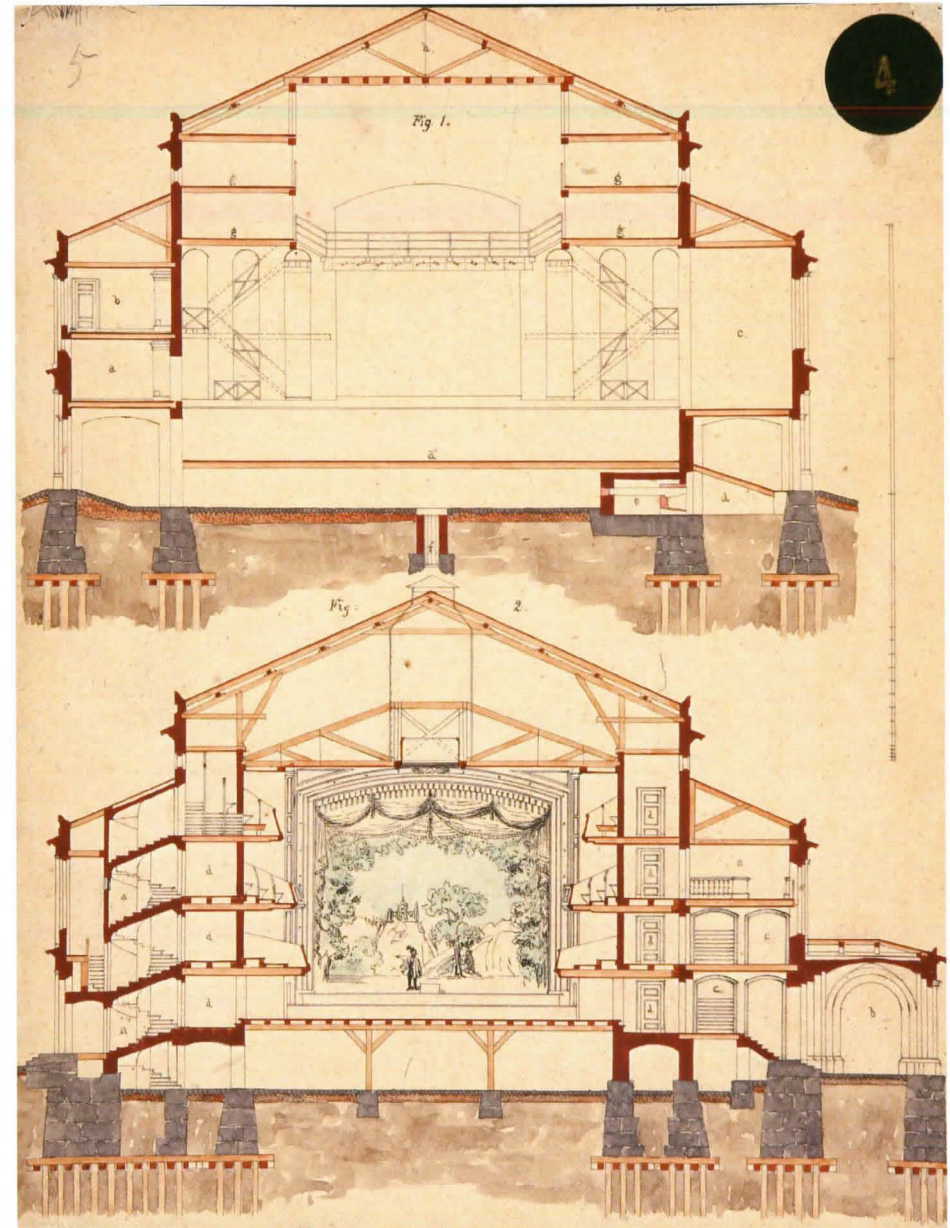
kustannukset osineen nousivat noin 1800 ruplaan. Rakennusta on siis ilmeisesti ryhdytty lämmittämään ja kuivattamaan jo talvikaudella 1859-1860. Tämän vuoden aikana sisustustyöt etenivät määrätietoisesti ja varsin hyvin suunnitellussa aikataulussa. Katsomon koristeistöistä vastasi herra Konstantin Broström. Hän maalasi kaiken muun paitsi katon plafondimaalauksen figuurit, yhdeksän muusaa ja kaksi rakkauden jumalatarta, joista vastasi hovimaalari R. W. Ekman Turusta.³⁹

Toimivan näyttämökoneiston suunnittelu ja toteutus oli annettu tukholmalaisen tehtailija Malmbergin suoritettavaksi. Helsingissä alaa tuntevia ammattilaisia ei ollut saatavilla, joten lopulta herra Malmberg itse palkattiin koneistonhoitajaksi teatterille. Lavasteet ja muuta rekvisiittaa, mm. "kuutamokone" tilattiin berliiniläiseltä lavasteverstaalta, Paul ja Carl Gropiukselta.

TEATTERI VALMISTUU

Teatterirakennuksen valmistumista seurattiin aikalaislehdissä tarkasti ja syksyllä 1860 mm. Papperslyktan-lehti kirjoitti monista rakentamiseen liittyvistä yksityiskohdista. Erityisesti kaupungin uudesta ylellisyydestä, kaasuvalaistuksesta, kirjoitettiin innostuneeseen sävyyn. Teatterin osalta päätös kaasuvalaistuksen käytöstä oli tehty jo suunnitteluvaiheessa, tarvittaessa oli päätetty jopa oman pienen kaasulaitoksen perustamisesta. Rakennustöiden edetessä kävi ilmi, että kauppias F. Kiseleff oli perustamassa Helsinkiin yksityistä kaasuyhtiötä, joka 40 vuoden ajan saisi yksinoikeudella laskea kaasuputkia kaupungin yleisillä alueilla. Teatterista tuli yksi yhtiön ensimmäisistä ja alkuvaiheen kannalta tärkeimmistä asiakkaista. 16.11.1860 sytetettiin kaasulyhdyt pohjoiselle Esplanadille ensimmäisen kerran. Kaksi päivää myöhemmin tehtiin teatterisalin koevalaistus. Keskuskuunun 80 kaasuliekkiä vastasivat laskennallisesti 960 kynttilänliekkiä ja lisäksi näyttämöllä ja kulisseissa oli käytettävissä 150 kaasuliekkiä. Yhdessä Gropiukselta tilattujen perspektiivisten näkymien kanssa oli vaikutelma suomalaisittain aivan ennennäkemättömän juhlava ja "taiteellinen".⁴⁰ Avajaisiltana lavasteiden ja valaistuksen yhteistyö ei vielä toiminut aivan moitteettomasti, mutta juhlaesitys, Z. Topeliuksen ja Fr. Paciuksen yhteistyönä syntynyt "*Kypron prinsessa*", vietiin läpi ilman keskeytyksiä.

Teatterirakennuksesta kirjoitettiin runsaasti jo ennen kuin yleisö pääsi rakennukseen tutustumaan. Rakennuksen arkkitehtuuriin suhtauduttiin varsin suurella varauksella ja jopa kriittikillä. Zacharias Topelius toi esiin rakennushahmon lähisukulaisuuden Dresdenin teatteriin, mutta mainitsee erityisesti rakennushahmon suhteellisen matalasta ja leveästä kokonaisvaikutelmasta, etenkin Erottajanmäeltä tarkasteltuna. Hän toteaa, että rakennus on eniten edukseen tarkasteltuna Henrikin Esplanadin puolelta. Matalahko, puistosta osin esiin työntyvä hahmo toi Topeliukselle mieleen kilpikonnan, joka on ryöminyt puuston vihreydestä aukealle paistattelemaan päivää.⁴¹ Aikalaiset eivät toisaalta koskaan päässeet näkemään teatterirakennusta

Chiewitzin teatterin poikkileikkaukset SvTA

Helsingin kartta vuodelta 1866, lainattu kirjasta Helsingin Panoraamat

Papperslyktan kirjoitti teatterin aukeamisen odotuksesta seuraavasti 26.11.1860 / *Kopistens kronika*:

...
 ”Theatern, theatern – den är början och den är slutet af hvarje samtal nuförtiden. Vet man nu då när den öppnas? Knappt nog. ”13 December – det står fritt nu genast – men det står icke fritt – men det står fritt” ack! det ordentligt gått omkring i menniskornas hufvuden. Slutet af allt här dock vara, att theatern kunde öppna sig fast i dag – om den blott vore färdig! (Märken, hr arkitekter!) Maskineriet behöfver ännu någon tid uppå sig, men man hoppas dock, att det skall fås i tjenstbart skick till förstsk. tisdag, och tisdagen betraktas nu nästan utan alla tvifvel som den stora invigningsdagen. Repetitionerna pågå alla dagar.

... Allmänhetens intresse och nyfikenhet nalkas naturligtvis alltmera kokpunkten. Man har i god tid sökt att förekomma svårare biljett-kavaller och tillfredsställa de argaste anspråken genom en kristlig fördelning af platserna emellan särskilda intressena. Kejsarliga logen torde komma stå tom nu som framdeles; för statens stordignitärer äro inemot 100 biljetter reserverade; aktie egare får hvaroch en eller flera biljetter efter antalet af egnade aktier; resten disponeras af de vid spektaklet biträdande amatörer för anhöriga och vänner, med undantag af paradiset innersta, som öfverlåtes till studenter. I alla fall kommer detta spektakel att gå mångens ögon, öra och näsa förbi; det kan, som bekant endast gifvas tre gånger, om tisdag, torsdag och fredag. Söndagen den 2. December ämnar hr. Deland redan öppna sina spektakler.

I väntan på att få inviga sjelfva teatern och i brist på alla andra nöjen, ha stadene herremän emellertid under denna vecka hjertligen fagnat sig åt att få inviga det nya theater-kaféet. Lokalen lider af de ohjelpigaste kroniska ”konstruktionsfel”, men den har lyckan att ega en restauratör, hr Holmgren, som tyckes förstå att genom en proper och duglig servering öfverskyla arkitekturens brister. Rummen ha varit öfverfulla nästan från morgon till qväll, och man beräknar, att innan theatern hinner öppna sina dörrar, har kaféet redan hunnit betala sitt arrende för året.

Behaget att få njuta af gasljus har icke litet bidragit att öka det nya kaféets gäster. På gatorna tändes icke gasen mera innan en längre sträcka kommer in ordning. Endast ett par butiker vid Norra Esplanaden ha ännu fått del af det nya ljuset. Rörläggningen slutar för året vid Unionsgatan....”

Chiewitzin aikomassa asussa, sillä ajalle tyypilliseen tapaan rakennus rapattiin vasta muutamia vuosia valmistumisen jälkeen, jotta tiilimuurauksessa ensimmäisinä vuosina tapahtuva laskeutuminen ei sarkisi rappausta. Todennäköisesti rappaustyö olisi tehty vuoden 1863 kesäkaudella, mutta tulipalo ehti ensin ja Chiewitzin suunnitelma jäi siis ikuisesti kesken. Ulkoasun arvioiminen ilman julkisivuun elimellisesti kuuluvia listoituksia, pilastereita ja ornamentteja tuntuu jossain määrin kohtuuttomalta. Sisätilojen sisustuksen osalta Chiewitz sai varsin kiittävän vastaanoton.

KAUPUNKIKUULLINEN ROOLI

Uuden teatterin sijoituspaikka oli määrätty jo vuoden 1825 asemakaavassa Esplanadin länsipäähän. Vuonna 1827 valmistunut Engelin teatteri sijaitsi tontin itä laidalla, joten nk. Teatteriesplanadin länsipää koko Esplanadin päätteeksi tuli olemaan luonteva ja komea sijainti uudelle teatterille. Jo rakennusaikana silloinen Itäinen ja Läntinen Henrikinkatu yhdessä väliin jäävän nk. Henrikin Esplanadin kanssa (nykyinen Mannerheimintie) muodostivat yhden voimakkaasti kasvavan kaupungin valtaväylästä. Katu muuttui nk. Turun kasarmin (likimain Lasipalatsin) kohdalla Turun maantiekse. Länteen kaupunki oli laajentunut Bulevardia pitkin aina nykyisen Hietalahden alueelle. Näiden kolmen valtaväylän risteykseen jäävä kolmiomallinen Erottajan tori oli yksi kaupungin dynaamisen kasvun keskipisteistä.

Teatteriesplanadin ja Henrikinkatujen kohtaamiskulma poikkeaa suorasta kulmasta varsin merkittävästi, joten tasapäänteisen, suorakulmaisen rakennuksen sijoittaminen tähän risteykseen olisi tuottanut epämääräisiä jännöksiä uuden teatteritalon ympärille. Esplanadin suuntaan teatteri tuli luontevasti muodostamaan dramaattisen päätteeksi, mutta rakennuksen lännenpuoleinen hahmo on vaatinut erityistä ratkaisua. Rakennus on muodostanut uuden tärkeän kiintopisteen kaupungin ytimeen ja erityisesti sen läntinen julkisivu on ollut nähtävissä saavuttaessa niin Henrikinkatuja, Bulevardia kuin Erottajaakin pitkin.

Tässä kaupunkikuullisessa asemassa Chiewitz on löytänyt varsin luontevan ratkaisun valitessaan teatterille pyöreäpäänteisen pohjamuodon. Julkisivujäsentelyn Chiewitz on ratkaissut siten, että kaarevan osan seinäjäsentely jatkaa sivuseinien arkkitehtonista ilmaisua muuttumattomana. Näin länsipää muodostaa ehjän ja levollisen hahmon tarkastelukulmasta riippumatta. Teatterilla ei ollut varsinaista pääjulkisivua, vaan koko kaareva osa on toiminut katsojien sisäänkäynnin alueena. Pitkillä sivuilla olevien sisäänkäyntien katokset ankuroivat pyöreän muodon n paikoilleen. Chiewitzin rakennuksesta laatima akvarelli on paras todistuskappale kertomaan hänen intentioistaan. Rakennusta on esitelty nimenomaan sen pyöreän päätteeksi puolelta. Sisäänkäynneistä keskimmästä, joka on johtanut myös lippuhalliin, on tuotu esille sijoittamalla muutama helsinkiäinen herra astumaan ovesta ulos, mitä ilmeisimmin liput illan esitykseen takkinsa povitaskussa.

Chiewitzin laveerauksen perusteella toteutettu kuparipiirros teatterista. SvTA

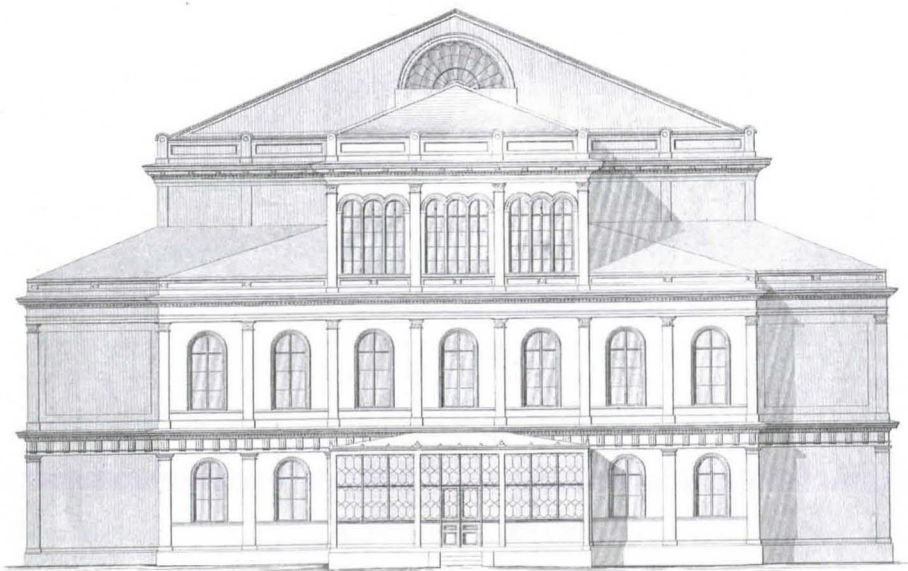
Helsingfors Tidningar kirjoittaa seuraavasti 29.11.1860 "Nya Theatern öppnade i går sina portar för sången, dikten och allmänheten. Alla platser från golf till tak wore fullt besatte med åskådare, damerna för det mesta i svart, med anledning af kejsarsorgen; herrarne för det mesta i högtidsdrägt. Klockan på slaget 6 begynte loger och bänkar småningom fyllas. Kl 7 och 6 minuter sänktes stora kronan, som upplyste salongen med bländande dager, ehuru luftdraget släckte 18 af dess 80 flammer. Strax derpå begynte Kullerwo-ouwertyren, hwarefter magister Mechelin deklamerade den swenska och studeranden Hougberg den finska prologen. Dekorationen dertill war en magnifik sal i renaissance-stil. Derefter widtog pjesen, som warade från kl. 8 till kl ¼ på 12; en naturlig följd af betjeningens owana wid maskineri och dekoration, hwarigenom uppehåll ej kunde nu undvikas. Åskådaren fick hafwa öfwerseende med åtskilliga brister, hwaribland den förnämsta war att tablån i sista akten (Tuonela) gick förlorad genom felaktig belysning, emedan den, för arbete på theatern ej alls kunnat repeteras. Äfwen

fick åskådaren nöja sig med ett pörte, som icke war något pörte, emedan intet rum fanns att måla en ny dekoration, och Lemminkäinen palats war allt annat utom antikt. Men de flesta dekorationer lära gifwit ett utmärkt perspektiv. Hwad utförandet angår, torde ingen wäntat artistiskt produktion, men med nöje erkändes några rolars owäntadt wackra utförande och i allmänhet en stor omsorg, hwilken de spelande nedlagt på styckets inöfning. 90 a 100 personer på scenen i hjorta kostymer gäfwö en wacker anblick. Wärmen war något stark i de öfra regionerna. Stycket, ehuru aldrig fullt repeteradt, gick utan afbrott. Wid dess slut begärdes och sjöngs "Wårt Land" samt derefter "Suomens sång". Kompositören och författaren framropades jemte alla de spelande. Spektaklets slut, hade en mängd aktionärer och stadens inwånare arrangerad en sera å hotel de Russie, hwartil alla spelande woro inbjudne och der skålar föreslogos af professor Cygnaeus för Helsingfors stadssamfundanda, som byggt denna nya theater, samt för den finska trolldomen, som här framkallar nya och sköna företag ur intet."

Tidskrift för Byggnadskonst och Ingenjörvetenskap

HELSINGFORS NYA THEATER

AF G T CHIEWITZ

Chiewitzin julkisivusuunnitelma Teatteriesplanadin puoleisesta itäpäädyestä. SVTA

Chiewitz itse toteaakin vuoden 1863 esittelyartikkelissaan, että rakennushahmon kaareva muoto juontaa kahdesta syystä: "först derföre, att den är karakteristisk i förevarande fall, emedan den omiskänneligen anger byggnadens ändamål och inredning, och sedan derföre att denna form var den lämpligaste å den för teatern utsedda plats, enär densamma framföred den runda delen afskåres af en mot förenämnda esplanad i sned riktning löpande gata, hvarigenom af byggnadens båda hörn, i händelse den skulle stått parallelt med gatan, det ena blivit spets- och det andra trubbvinkligt; dessa olikheter försvinna ny alldeles och den runda formen maskerar snedheten."

ULKOARKKITEHTUURI

Chiewitzin julkisivun jäsenyys on läheistä sukua Dresdenin teatterille, joka puolestaan palautuu suoraan antiikin Rooman amfiteattereiden julkisivuarkkitehtuuriin. Tämä taidehistoriassa "teatterijärjestelmäksi" nimetty perustyyppi tarkoittaa eri pylväsjärjestelmien sijoittamista julkisivuun siten, että doorilainen on alinna, joonialainen seuraavana ja korinttilainen ylinnä. Antiikin Rooman teatterijulkisivuihin liittyy myös kaariaukon ja palkiston yhdistäminen siten, että pääjärjestelmän puolipylväiden tai pilastereiden aukkoihin on sijoitettu yksinkertaiset pilasterit aukon kaaren holvia kannattelemaan. Dresdenin teatteri toteutti roomalaisia esikuviaan siinäkin suhteessa, että Semperin kirjassaan 1849 julkaisemassa perspektiivikuvassa kaariaukkojen sarja oli vailla ikkunoita ja niiden takainen käytävä siis osa ulkotilaa. Todennäköisesti hiukan myöhemmässä, tuntemattoman tekijän illustraatiossa⁴² aukoissa on ikkunat, mutta Chiewitzin käytössä olleesta kuvamateriaalista ei ole varmuutta.

Chiewitz teki omansalaisen ratkaisun ja sijoitti perusjärjestelmän pilarit pareittain ja pylväsparin sisään jäävä seinäpinta tuli olemaan sileä ja umpinainen. Näin Chiewitz saattoi välttää ikkunoiden välistä etäisyyttä, mikä klassisessa ratkaisussa olisi ollut huomattavan kapea – vain pilastereiden yhteenlaskettu leveys. Sama rytmitys jatkui pitkältä julkisivulta toiselle kaarevan seinäpinnan kautta. Koska Chiewitzin teatterirakennuksen perushahmo oli vain kaksikerroksinen, jätti hän joonialaisen järjestelmän julkisivusta kokonaan pois. Detaljipiirustuksen mukaan toisen kerroksen korinttilaisen järjestelmän kapiteeleihin Chiewitz suunnitteli toteutettavan teatterin toimintaa symboloivia naamioita.

TOIMINTOJEN SIOJITTUMINEN

Perusratkaisu

Chiewitzin teatterin toiminnot sijoittuvat selkeästi sisäkkäisinä kuorina katsomon ja näyttämön ympärille. Näyttämöaukon linja jakaa rakennuksen suoraviivaisesti katsomon puoleen ja näyttämön puoleen. Rakennuksessa itsessään on näin läsnä teatterin toiminnan keskeinen asetelma – näyttämöaukko on kahden eri maailman kohtaamispinta. Kaikki teatterin

toimintaan liittyvät tarpeet ja tekijät on aseteltu tämän rajapinnan ympärille. Katsomoa kiertää taustakäytävien kuori ja niiden ulkopuolella taas eteishuoneiden, portaiden ja lämpiötilojen vyöhyke. Näyttämöä taas ympäröi kaikissa kerroksissa teatteritoiminnan tarvitsemat erilaiset aputilat sekä muutamat henkilökunnan asunnot. Lähimpänä näyttämöaukkoa, sen molemmin puolin sijaitsevat koko näyttämön korkuiset lavasteiden varastointiin tarkoitetut tilat. Näyttämön takana sijaitsi huonetila, josta aukesivat suuret ikkunat Esplanadin puistoon. Tilaa voitiin käyttää näyttämötilan jatkeena, väliaikaisvarastona tai harjoitussalina. Tämän huoneen yläpuolelle sijoituttiin lavastevarasto. Suoraan näyttämölle aukeavia huoneita oli näyttämön molemmin puolin sekä näyttelijöiden, ohjaajien että teatterimestarin käyttöön. Rakennuksen ulkonurkissa sijaitsivat teatterin väen käyttöön tarkoitetut porrashuoneet ja näiden keskuspylväissä pienet henkilökunnan käymälät.

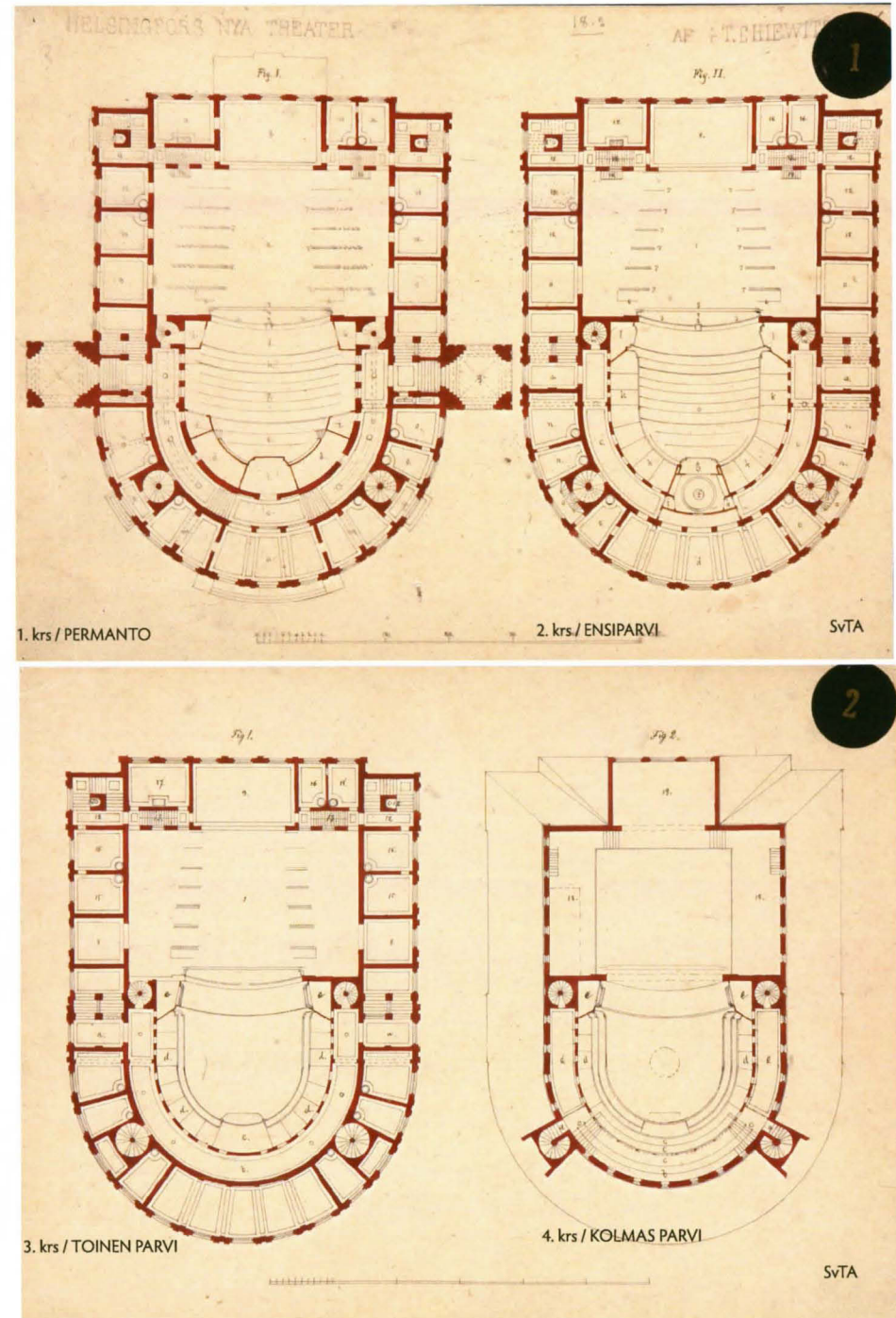
Porrasjärjestelyt

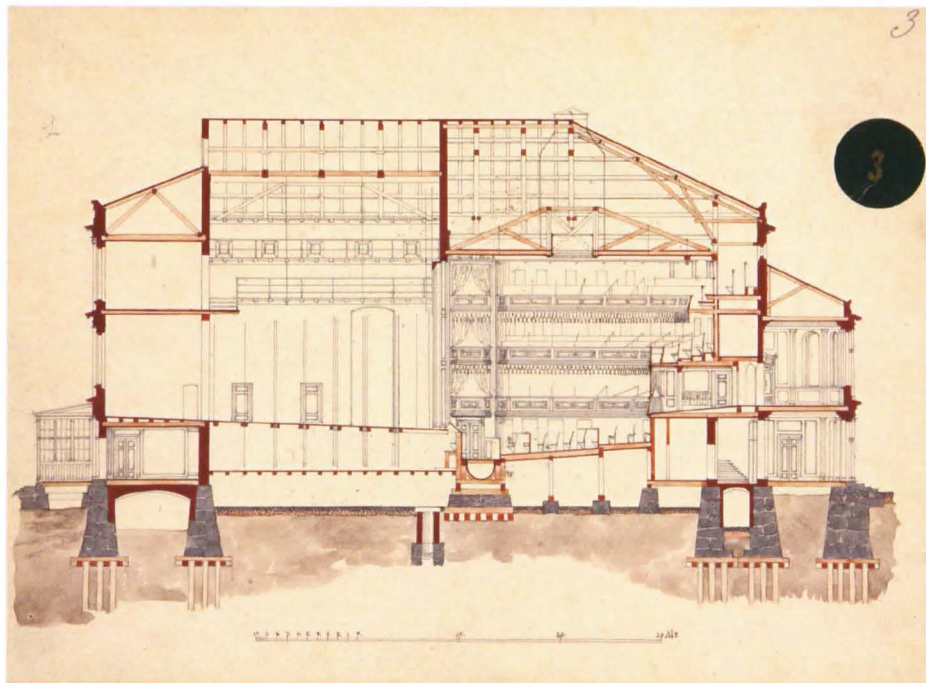
Helsingin Uuden teatterin porrasjärjestely oli ajalleen tyypillinen, eri yleisöä erotteleva ratkaisu, jossa parempi väki saapui ajopeleillä katosten kautta porrashuoneisiin ja ensi- tai toiselle parvelle. Permannonle päästiin kaaren keskellä sijaitsevan pääsisäänkäynnin kautta ja kolmannen parven halvemmille paikoille tultiin edellä mainittujen välistä, varsin ahtaan kierreportaan kautta suoraan kolmannen parven taustakäytävään. Chiewitz toteaa artikkelissaan 1863, että kolmannen parven portaisiin muista kerroksista johtavat ovet oli tarkoitettu avattaviksi yksinomaan palotilanteessa. Kolmannen parven katsojien käymälät sijaitsivat porrashuoneiden kellarissa, paremman väen käymälät taas sijaitsivat sivuporrashuoneiden yhteydessä sisääntulon vieressä.

Teatteriväellä oli käytössään kolmet portaat rakennuksen molemmilla kyljillä. Näyttämöaukon molemmin puolin sijaitsivat pienet yhdysportaat, joita myöten saattoi siirtyä näyttämön puolelta katsomon puolelle, avantscene-aitioihin. Näyttämön takaseinällä sijaitsivat kahdet, lähinnä huoltoportaiden tapaiset portaat. Rakennuksen ulkokulmissa sijaitsivat portaat ovat toimineet pääportaina sekä muutamien asuntojen porrashuoneina.

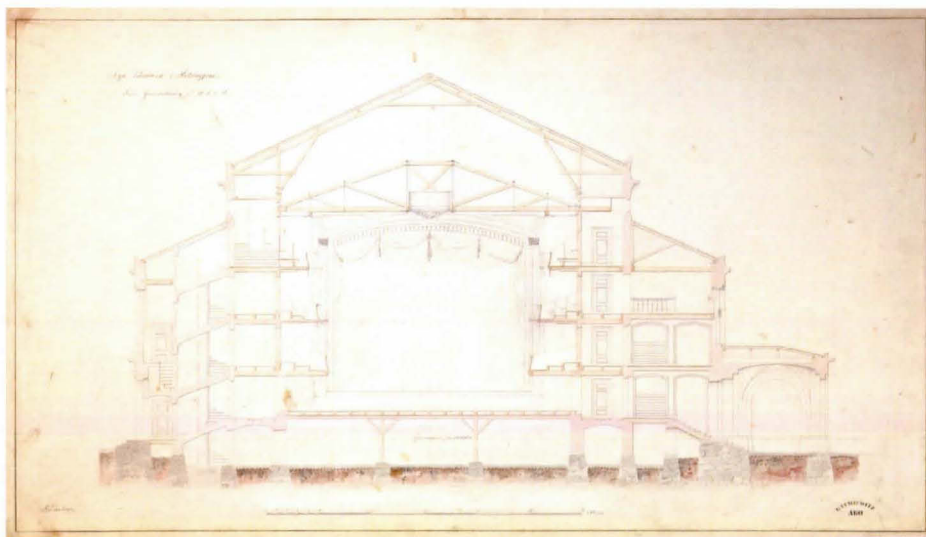
Katsomo

Katsomon osalta Chiewitzin ensimmäinen idea oli kolmiparvinen, mutta ylemmiltä tahoilta tulevien mielipiteiden seurauksena Chiewitz laati myös ehdotuksen, jossa olisi vain kaksi katsomoparvea. Tästä ehdotuksesta, joka ilmeisesti ei Chiewitzia juurikaan tyydyttänyt, hän toteaa: *"... ty för att den stora salongen ej måtte synas allt för låg och proscenium allt för bredt och nedtryckt, hade jag varit nödsakad gifva salongen ett par alnars större höjd än vad ändamålet egentligen kräde..."* Chiewitzin toteamus kertoo suunnittelun peruslähtökohdista. Muotojen ja tilojen esteettiset suhteet olivat keskeisiä kaikessa suunnittelussa.

Esittelysarjan pitkittäinen poikkileikkaus, Chiewitz. SvTA

Chiewitzin tarkempi poikkileikkauspiirustus. SvTA.

Eri käänteiden jälkeen katsomo siis toteutettiin lopulta kolmiparviseksi, mutta jo aiemmin hyväksyttyihin julkisivupiirustuksiin ei toivuttu enää suuria muutoksia. Chiewitz on joutunut siis sijoittamaan edellistä luonnosta korkeamman salin jokseenkin samoihin ulkomittoihin. Tämä saattaisi osaltaan selittää miksi permantotaso on sijoitettu niin alas, että näkyvyys permannolta näyttämölle on ollut varsin huono. Toisaalta ensi- ja toinen parvi ovat vanhempien teatteritilojen kiistattomat arvopaikat, permanto selvästi vähempiarvoinen. Vanhemmissa, suurissa teattereissa, kuten La Fenice tai Pariisin Comedie-Francaise, on permannolla saattanut olla yksinomaan seisomapaikkoja. Kaikki parvet oli jaettu aitiolooseihin ajalle tyypilliseen tapaan.

Keisarin aition sijoittuminen ensi parven keskelle, muiden parvien linjasta ulkonevana näyttäytymisparvena, on ollut teatterisalissa vahva tilallinen tekijä. Keisarin aition alapuolella on sijainnut eteishalliin aukeava lippukassa, joten katsomon suuntaan aition alapuoli on ollut umpinainen. Oli varsin oletettavaa, että keisari tuskin koskaan teatterissa vierailisi, mutta keisarin valta oli salissa läsnä jo pelkän aition muodossa. Salissa näyttäytymisen perinteestä kertoo myös pieni yksityiskohta aitioiden järjestelyssä – kaikki aitiolooshien väliset seinäkkeet on Chiewitzin piirustuksissa suunnattu kohti katsomon keskipistettä, ei kohti näyttämöä!

Ravintola

Esplanadin puolen päädyssä sijaitseva pieni ravintola näkyi julkisivuun vain kevytrakenteisena kuistina. Ravintolan tilat olivat ilmeisen pienet ja sijaitsivat pääosin näyttämötason alapuolella. Ravintolan tilat olivat alusta lähtien liian ahtaat ja epätyytyttävät. Tosin näissä tiloissa nautittiin kaupungin ensimmäisistä kaasuväläisistä, jo useita päiviä ennen kuin teatteri avasi ovensa yleisölle.

"I väntan på att få inviga sjelfva teatern och i brist på alla andra nöjen, ha stadene herremän emellertid under denna vecka hjertligen fågnat sig åt att få inviga det nya theater-kaféet. Lokalen lider af de ohjelpigaste kroniska "konstruktionsfel", men den har lyckan att ega en restauratör, hr Holmgren, som tyckes förstå att genom en proper och duglig servering öfverskyla arkitekturens brister. Rummen ha varit öfverfulla nästan från morgon till qväll, och man beräknar, att innan theatern hinner öppna sina dörrar, har kaféet redan hunnit betala sitt arrende för året.

*Behaget att få njuta af gasljus har icke litet bidragit att öka det nya kaféets gäster. På gatorna tändes icke gasen mera innan en längre sträcka kommer in ordning. Endast ett par butiker vid Norra Esplanaden ha ännu fått del af det nya ljuset."*⁴³

INTERIÖÖRIT

Interiöörien osalta Chiewitzin teatterista tarjolla oleva tieto on varsin suppeaa. Laajin tietolähde on Chiewitzin vasta vuonna 1863 kirjoittama laajempi artikkeli Tukholmassa julkaistuun lehteen *Tidskrift för byggnadskonst och ingenjörvetenskap*. Lisäksi aikalaiskirjoitukset sanomalehdissä valottavat hiukan teatterin tunnelmia.

Katsomo

Chiewitz selostaa artikkelissaan katon koristelistoituksen periaatetta ja värejä. Salin katon plafondia kiersi kullan, purppuran ja valkoisen sävyt. Katon laki, johon maalarimestari Ekman maalasi figuurit oli sävyllään sininen, jotta "katto korottuisi". Salin maalatut pinnat olivat lähinnä valkoista ja kultaa, aitioiden verhot ja esirippu purppuraa, taustaseinät karmiinipunaista tapettia. Keisarin aition verhot olivat punaista silkkiä ja keisarin kunniaksi aitiota koristi suuri kullattu monogrammi A. Myös istuinten verhoilu oli kauttaaltaan purppuraa. Kaiteet oli maalattu valkoisella pellavaöljymaalilla sekä vielä sivelty "kopaalivernissalla", siis eräänlaisella lakalla. Kaikki listoitus ja koristeet oli nostettu esiin kultauksin. Aitiokaiteiden ornamenttiikka keveni ylöspäin. Koristeellisimmat olivat keisarin aition sekä avantscene-aitioiden etupinnat. Näyttämöaukon koristelu muodosti näyttämön kuvaelmille leveän kehyksen, jota koristi Helsingin vaakuna.

Taustakäytävät

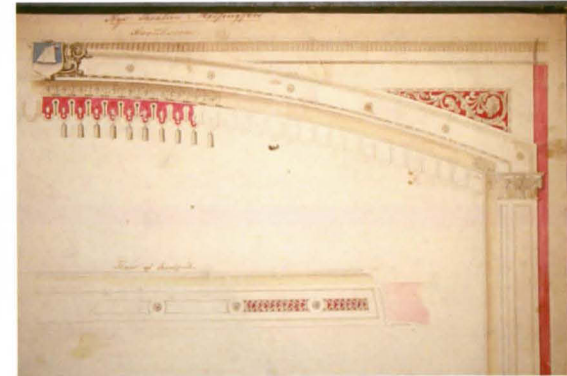
Katsomon ja taustakäytävän välinen seinä oli muusta seinärakenteesta poiketen puurakenteinen (permantokerrosta lukuun ottamatta). Salin puolelta sileä lauta oli päällystetty liimatulla pellavakankaalla ja tapetoitu. Käytävän ovet oli maalattu vaalean tammen värisiksi ja vastapäinen kiviseinä oli jaettu kenttiin ja marmoroitu vaaleaksi. Kolmannen parven käyväihin tuli luonnonvaloa attikakerroksen pienten neliömäisten ikkunoiden kautta. Parven keskiosalla ikkunat tarjosivat pienen luonnonvalon mahdollisuuden myös saliin.⁴⁴

Päälämpiö

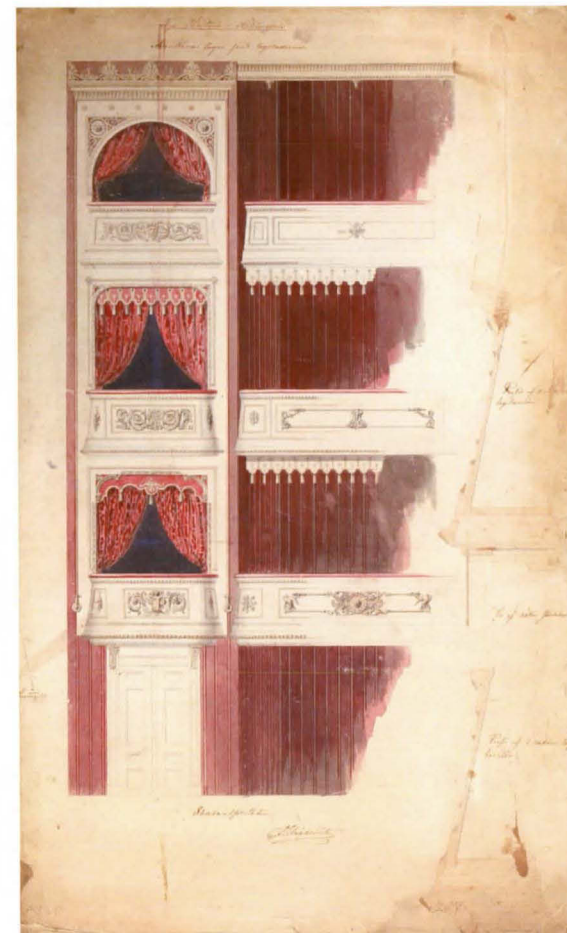
Myös päälämpiön seinät oli marmoroitu ja jaettu kenttiin. Listat ja ovet oli lämpiössä maalattu valkeiksi ja koristeltu kultauksin. Verhot ja kalusteiden kankaat olivat kirsikanpunaiset. Kalusteista Chiewitz mainitsee sohvat, joiden eteen oli ryhmitelty valkoiset marmoripöydät ja taburet, joissa oli pronssatut valurautajalat.

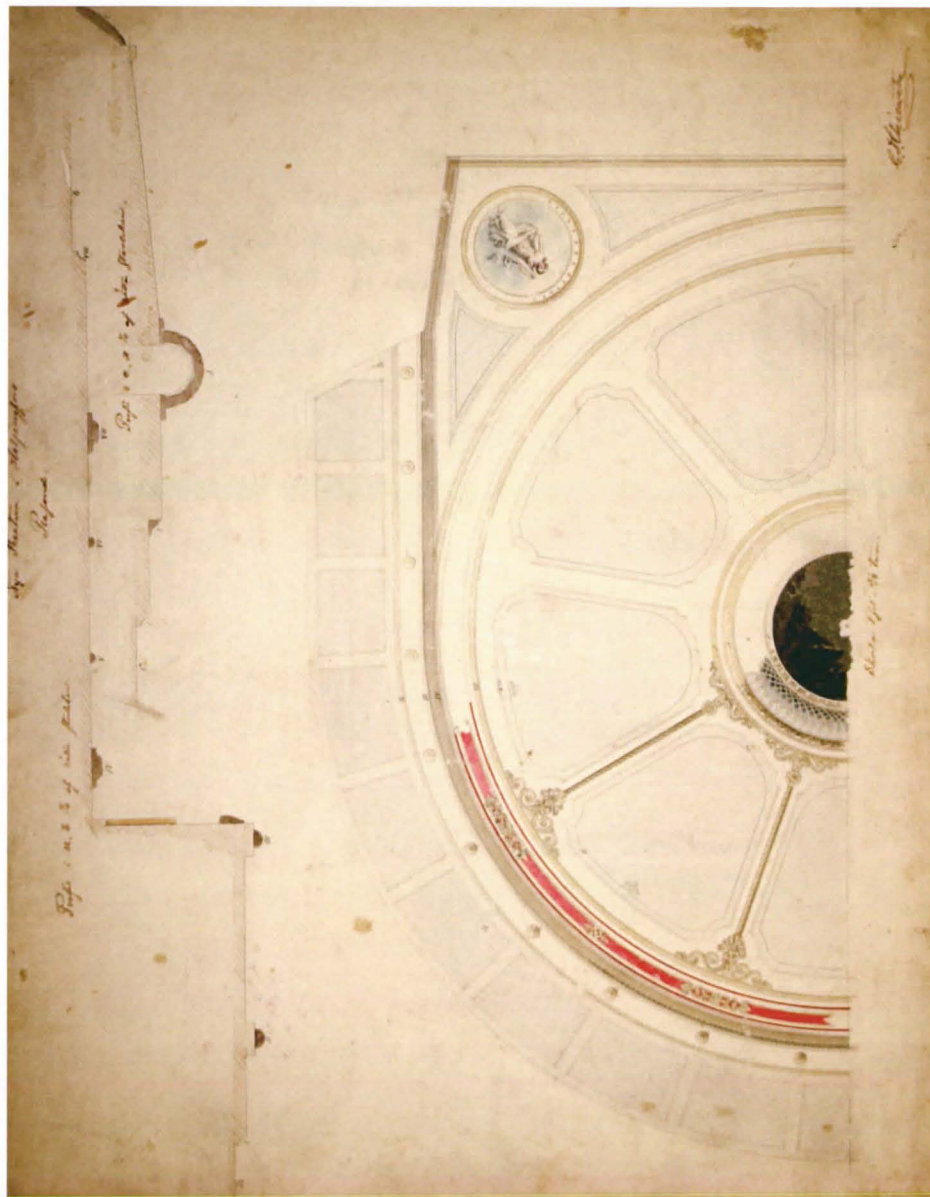
RAKENTEET

Chiewitzin teatterirakennus toteutti ajalleen tyyppillistä rakennetyyppiä, jossa masiivinen tiili-muuraus ja puurakenteet muodostavat yhdessä toimivan elimellisen kokonaisuuden. Raken-

Chiewitzin suunnitelmat näyttämöaukon kaaresta ja aitoista. SvTA

Chiewitzin teatterin 9-jakoinen kattomaalaus. Benois'n suunnittelema nykyinen kattomaalaus on 11-jakoinen! SvTA.

nuksen muurattu perusrakenne koostui $2\frac{1}{2}$ kiven vahvuisesta ulkoseinämuurista sekä saman keskeisestä, lämpiövyöhykkeen ja taustakäytävien välisestä sisämuurista, joka myös muodosti näyttämön perusseinät sekä ylimmän, sisäänvedetyn kerroksen ulkoseinät. 1860-luvun alusta olevassa valokuvassa (kts. s. 13) on näkyvissä julkisivumuuraukseen tehty listoitusten ja pilasterien perushahmot, jotka noudattavat perspektiivilaveerauksessa esitettyä julkisivujäsentelyä.

Yksi rakenteellisesti haastavista kokonaisuuksista oli näyttämöaukon leveän holvikaaren toteutus. Chiewitzin ratkaisussa näyttämöaukon ylittävän tiiliholvin molemmin puolin oli sijoitettu pyöreät porrashuoneet, jotka osaltaan osallistuivat holvin aiheuttaman sivusäilyksen vastaanottamiseen. Katsomon ja näyttämön päällä olevat puiset kattorakenteet ovat Chiewitzin leikkauspiirustusten perusteella olleet komeita ansarakenteita, mutta toteutuksesta ei ole jäänyt mitään dokumentteja.

Kiinnostava yksityiskohta on lukuisissa vanhoissa teattereissa toistuva, orkesterin syvennyksen lattiarakenteen alla oleva kaarevapohjainen kammio, eräänlainen kaikukoppa. Akustiikan asiantuntija Alpo Halmeen mukaan kammio ei kuitenkaan käytännössä ole vaikuttanut orkesterin sointiin tai tilan akustisiin ominaisuuksiin. Halmeen mukaan vanhoihin oopperarakennuksiin, joissa orkesterin tila on ollut suurempi, ei tällaista rakennetta ole tehty, mutta teatterirakennuksiin kylläkin.⁴⁵

TALOTEKNISIÄ POIMINTOJA

Lämmitys ja kosteus

Rakennuksen peruslämmitys toteutettiin aikanaan modernilla keskuslämmitystekniikalla, kahdella nk. kalorifeeriuunilla, joilla tuotettiin lämmintä ilmaa johdettavaksi rakennusaineisia kanavia myöten näyttämölle, katsomoon ja taustakäytäviin. Tätä järjestelmää täydensi huonekohtainen uunilämmitys mm. asuinhuoneiden ja ravintolatilojen osalta. Ylempiä lämpiötiloja ei juuri lämmitetty erikseen.

Sen muutaman vuoden aikana, mitä rakennusta ehdittiin käyttää, huomattiin pian että rakennuksen sisään muodostui käytön aikana huomattava kosteus, joka lämpimän ilman mukana kohosi suoraan ullakkotilaan, tiivistyi paljaaseen kattopeltiin ja putosi pisaroina mm. näyttämölle. Edelleen ongelmia aiheutti eristämätön ullakko siten, että kattopelti pysyi lämpimänä talvikaudellakin, joten satava lumi sulii, valui jäätyneisiin sadevesikouruihin ja muodosti jääpaanteita tai jäi peltikatolle seisomaan lätäköiksi, jotka peltikaton saumoista lopulta päätyivät ullakkotilaan. Chiewitz toteaaikin artikkelissaan 1863, että rakennettaessa lämmitettyjä teatterirakennuksia kylmiin ilmanaloihin, tulee suunnittelijan ottaa huomioon monia sellaisia asioita, jotka liittyvät suuriin lämpiötilaeroihin. Chiewitz hämmästelee edelleen sitä,

että Pietarin teatteriasiantuntija (viittaa arkkitehti Cavosiin) ei kiinnittänyt huomiota tällaiseen tärkeään seikkaan tutkiessaan aikoinaan teatterin suunnitelmia.⁴⁶ Ongelmat ratkaistiin jokseenkin tyydyttävästi johtamalla katsomon poistoilma katon keskellä olevasta aukosta suoraan ulkoilmaan puisen torven kautta ja lisäämällä näyttämön katon alueelle paneeli ja asfalttihuopa vesikaton alapintaan eristykseksi! Chiewitz toteaa vielä, että ullakko tulisi rakentaa riittävän korkeaksi, jotta köysiullakon yläpuolelle voidaan vielä jättää umpinainen ullakkotila. Katsomon keskellä oleva suuri aukko jälkeensä rakennettuine puutorvineen on ilmeisesti ollut ainoa katsomon ilmanvaihdon poistokanava.

Paloturvallisuus

Tulipalojen vaara tiedostettiin hyvin jo teatteria rakennettaessa. Palonsammutusta varten ullakolle tehtiin vesisäiliöt, jotka täytettiin kellarissa sijaitsevien pumppujen avulla, ilmeisesti oman kaivon vedellä. Vesisäiliöistä johdettiin luonnonkumista valmistetut letkut⁴⁷ kaikkiin keskeisiin ja palovaarallisiin tiloihin, jotta Chiewitzin sanoin: *"pienimmästikin tulipalovaaran merkistä olisi aina vettä käsillä palon sammuttamiseksi"*.⁴⁸ Lisäksi palovakuutussopimus edellytti että näytäntöjen aikana talossa oli jatkuvasti kaksi palovahtia pitämässä huolta paloturvallisuudesta. Nämä varotoimenpiteet olivat kuitenkin hyödyttömiä siinä tulipalotilanteessa, joka lopulta tuhosi teatterin.

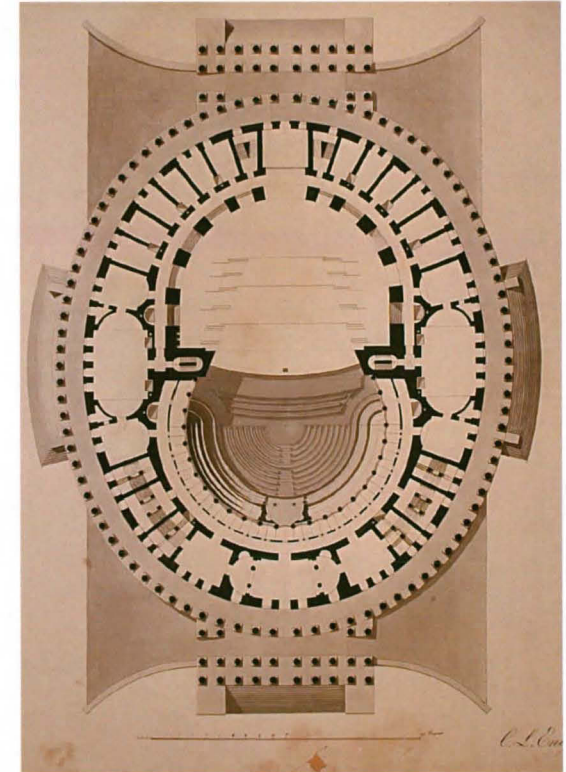
Kaasuvalaistus

Kaasuvalaistus oli käytössä aivan alusta lähtien. Kaasun jakeli Helsingin kaasuvalaistusyhtiö. L. A. Riedeinger Augsburgista toimitti teatterille suuren määrän valaisimia ja kaasuvalaistukseen liittyvää tekniikka, mm. katsomon suuren, 80 kaasuliekin kattokruunun.⁴⁹

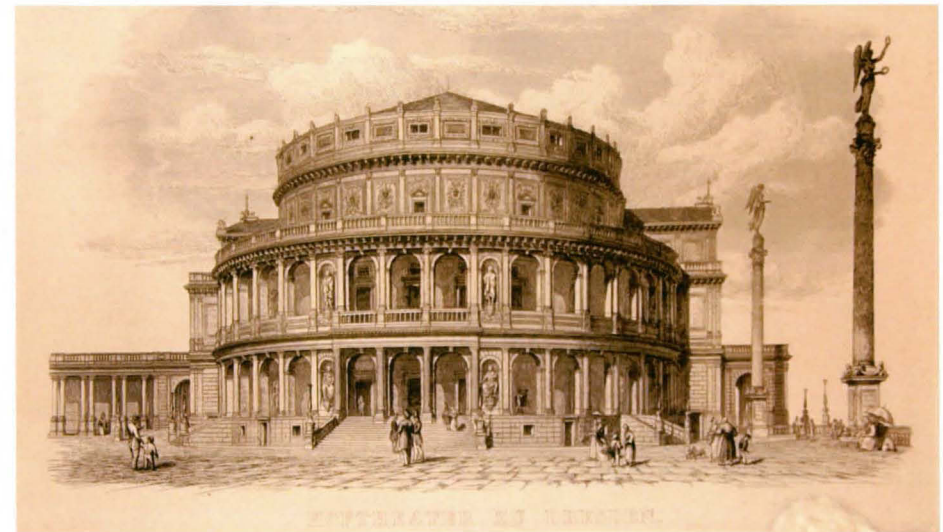
VERTAILUJA

Chiewitz oli arkkitehtina tunnustetusti idearikas ja omasi hyvän tyylitajun. Hän on vapautuneesti hyödyntänyt arkkitehtuurin aikalaissanastoa luodessaan omia kertomuksiaan rakennusten muodossa. Chiewitzin innoittajista tulee tuoda esiin jo aiemmin mainittu Dresdenin kaupunginteatteri. Hyvin kiinnostava vertailukohta on myös C. L. Engelin toteuttamaton teatterisuunnitelma, joka todennäköisesti on ollut Intendentinkonttorin hallussa ja siis Chiewitzin tutkittavissa.

Ensi katsomalla on helppo todeta, että Dresdenin vuosina 1835-1841 rakennettu kaupunginteatteri on perushahmoltaan hyvin läheistä sukua Chiewitzin teatterille. Erityisesti vapaasti kaupunkitilassa ympäristönsä haltuun ottava kaareva, kaksikerroksinen pääty sekä perushahmon päättävä, pienempi kruunumainen kolmas kerros ovat saman idean toisintoja. Myös kruunukerroksen räystäslinjan yläpuolelle nousevat pienet akroterio-koristeaiheiden toistu-

C. L. Engelin ideaalisuunnitelma Pietariin rakennettavaksi tarkoitetusta teatterista 1815. Katsomon vapaa halkaisija on n. 26 metriä kyseessä on siis huomattavasti Chiewitzin teatteria kookkaampi rakennus, mutta kiinnostavia yhtäläisyyksiä löytyy katsomon, taustakäytävän ja porras/lämpiötilojen keskinäisestä sijoittelusta ja sisäänkäyntien asemoinnista. Myös keisariaitien sijoitus ja parvien porrastuminen ovat suunnitelmissa saman henkiset. Edelleen näyttämöaukon holvauksen molemmiin puoliin sijoitetut henkilökunnan porrashuoneet on sijoitettu samoin kuin Chiewitzin suunnitelmissa. KA:Rakh.

Ote G. Semperin teoksesta "Hoftheater zu Dresden". MV Rakh.

minen Chiewitzin suunnitelmassa, tosin toisen muotoisina, tuntuu todistavan Dresdenin esikuvallisuudesta. Kuten todettua, on varsin todennäköistä, että Chiewitzillä on ollut hallussaan Semperin vuonna 1849 julkaisema kuvateos Dresdenin teatterista, joka on omana aikanaan ollut sekä arkkitehtien että teatteriväen keskuudessa runsaan keskustelun kohde. Teos on tarjonnut Chiewitzille epäilemättä hedelmällisiä virikkeitä, mutta aivan helpolla ei Chiewitz ole kuitenkaan suunnittelutyössä päässyt. Teatterien mittakaava on varsin erilainen – Helsingin Uusi Teatteri on ulkomitoiltaan vain noin 60-70% Dresdenin teatterista. Tilat ovat kauttaaltaan jonkin verran pienempiä, mutta myös tilaohjelma on Helsingissä selvästi yksinkertaisempi. Porras- ja taustakäytäväjärjestelyt ovat Dresdenissä varsin monisäikeiset ja varsinaista juhluvaa lämpiötilaa ei Semperin teoksen kuvien perusteella ole lainkaan. Dresdenissä salia kiertävä kaareva tila on teoksessa esitetty ulkotilaan liittyvänä käytävänä, ei sisätilana.

INTENDENTTI E. B. LOHRMANNIN LAUSUNTO

Monista pienistä valituksista huolimatta, työn vaikeusaste huomioiden, rakennusprojekti on toteutunut ilmeisen onnistuneesti. Intendentti Lohrmannin avajaispäivälle päivätty lausunto on kaikin puolin positiivinen ja sisältää vain muutamia huomautuksia, kuten toteamus portaiden ahtaudesta tai kalorifeerihuoneen ikkunattomuudesta. Rakenneratkaisuista ja rakennustyön toteuttamisesta Lohrmannilla on vain kiittäviä huomioita, niin työmaan hoidosta kuin työn jäljestäkin. Puurakenteiden osalta Lohrman toteaa, että koska rakennus ensimmäisten vuosien aikana hiukan laskeutuu ja puisten kattotuolien puuaines kuivuu, tulisi kattotuoleja muutamien ensimmäisten vuosien ajan tarkkailla, jotta rakenteeseen ei synny epätasaisia kuormia tai muuta yllättävää. Kalorifeeriunien sijoituksesta hän toteaa, että kaikki uuneista syntyvä lämpö tulisi rakennuksen hyödyksi, jos huone sijaitsisi etäämmällä rakennuksen ulkomuurista.

Julkisivuja Lohrmann ei keskeneräisenä arvioi, mutta toteaa hyväksyvästi, että hänen mielestään rakennuksen tulisikin seistä muuraustyön valmistuttua 2-3 vuotta rappaamattomana. Katsomosta Lohrmann toteaa vapaasti käännettynä näin:

*"Jo sisään käydessä tekee sen (katsomon) hyvällä maulla toteutettu eleganssi miellyttävän vaikutuksen, mitä näyttämö ja lavastus ei missään määrin himmennä, ja mitä pitempään ympärilleen katselee, sen pehmeämmin ja miellyttävämmiin muoto sulautuu toiseen harmoniseksi kokonaisuudeksi, joka on täysin meidän päivämme taiteen tempelin arvoinen."*⁵⁰

Lohrmann vapauttaa Chiewitzin moninaisista syytöksistä ja toteaa, että Chiewitz on ratkaissut hänelle asetetun ongelman kunniakkaasti ja vain pikkusieluinen voi keksiä siitä kritisoitavaa.

2.1.3 Kustannukset

Kustannukset kohosivat odotettua korkeammiksi, minkä seurauksena arkkitehti Chiewitzin arvostus välittömästi rakennuksen valmistumisen jälkeen kärsi jonkinmoisen kolauksen. Kustannuslaskennan tapa ja epätarkkuus lienee suurin syy siihen, että häntä ei rakennuksen valmistuttua voitu täysin rinnoin kiittää tehdystä työstä. Rakennushankkeelle leimallista oli se, että kun kustannusten todettiin nousevan odotettua korkeammaksi, ei niitä pyritty erityisesti vähentämään, vaan työt toteutettiin suunnitellusti ja laadusta ei haluttu tinkiä.⁵¹

Vuonna 1852 juhlatunnelmissa todettu summittainen 50 000 ruplan kustannusarvio kasvoi vain 62 400 ruplaan, kun Chiewitz laati ensimmäisen kustannuslaskelmansa vuonna 1853. Lopulliset kustannukset nousivat kuitenkin noin 110 000-117 000 ruplaan saakka, tarkkaa summaa ei koskaan julkistettu, koska urakan kustannuksista ei tehty varsinaista kirjanpitoa. Suureen virheeseen lienee monta syytä – rakennuskustannukset nousivat kyseisenä ajankohtana aikalaisarvioidenkin mukaan runsaasti, Chiewitzin toteamana jopa 60%, työvoiman osalta jopa 100%. Kustannuksissa ei ollut huomioitu myöskään paalutuksen aiheuttamaa lisäkustannusta. Chiewitzin liian niukasti laaditut määrälaskelmat johtivat siihen, että puuttuvia rakennusainemääriä jouduttiin hankkimaan huomattavasti kalliimmalla "mistä vain nopeasti saatiin".⁵² Chiewitz toteaa myös, että kustannuslaskennan jälkeen ohjelmaan vielä lisättiin kolmas parvi, minkä kustannuslisän arkkitehti Cavos oli arvioinut vähäpätöiseksi – mikä Chiewitzin mukaan saattoi Cavosin näkökulmasta ollakin totta, tämä kun oli tottunut käyttelemään satoja tuhansia ruplia suurissa keisarillisissa rakennushankkeissa. Chiewitz arvioi kustannusnousun olleen kuitenkin 12 000 – 15 000 ruplaa kolmannelta parvesta, mikä tämän rakennushankkeen kohdalla oli hyvinkin merkittävä.

Kustannuslaskelmien merkityksestä af Schulten toteaa kirjassaan *"Benois teaterhus"*, että mikäli kustannusarvio olisi alusta lähtien esitetty lopullisen summan suuruisena, olisi teatteria tuskin koskaan voitu toteuttaa – ja että tämä asian laita on tainnut päteä useampiinkin arvorakennuksiin, ja erityisesti kulttuurilaitoksiin vuosisadasta riippumatta. Kustannusjakamaa ja rahoituksen monia vaiheita on käsitelty yksityiskohtaisesti Weckströmin kirjassa *Chiewitz teaterhus*.

Rakennuksen käyttöönoton jälkeen teatterin talous oli jatkuvasti heikoissa kantimissa. Toimintakaan ei lähtenyt lentoon, kuten oli toivottu. Uusi teatteri joutui kilpailemaan

yleisöstä Arkadia-teatterin kanssa ja väliin varsin huonoin tuloksin. Helsingfors Tidningar kirjoittaa syyskuun 22 vuonna 1862 teattereiden välisestä kipailusta seuraavasti:

”De båda teatrarna kämpa för närvarande med hvarandra om publikens ynnest. I går aftons gafs på en gång spektakel i hwardera. Arkadia-theatern war öwerfulla; i nya theatern såg det ut som i wisthusen i norden. Likaså i fredags fullt i Arkadia-theatern och i thorsdags ytterst knapp i nya theatern. Hr Selinder är således afgjord segrare – tills den första nyfikenheten är tillfredsställd och tills Helsingfors åter hinner taga sitt esthetiska förnuft till fånga.”

Lainaa jouduttiin ottamaan lisää useammassa erässä ja lopulta oltiin tilanteessa, jossa lisälainansaanti valtiolta oli välttämätön edellytys teatteritoiminnan jatkumiselle. Toukokuussa 1863 odotettiin ratkaisevaa lainapäätöstä. Kielteisessä tapauksessa saattaisi edessä olla toiminnan päättymisen ja omaisuuden realisointi.⁵³

2.1.4 Tulipalo 8.5.1863

Yhtiön taloudellisten huolien luonne muuttui kuitenkin kertaheitolla toukokuun 8. päivän yönä, kun teatteritalo tuhoutui tulipalossa dramaattisesti. Teatterista tuhoutui kaikki palava – kaikki sisustus sekä puvusto, lavasteet ja orkesterin välineistö. Palokunta oli harvalukuinen ja veden-saanti lähikaivoista varsin heikkoa. Tyynen ilman ansiosta tuli ei levinnyt lähirakennuksiin, mutta teatterista jäivät jäljelle vain mykät, vastavalmistuneen teatterin edelleen rappaamattomat tiili-muurit. Palon syttymissyitä ei varmuudella voitu todeta, mutta vahvimaksi epäilyksi nousi talonmiehen asunnon hormien huono työn laatu. Hormien tiiveydessä todettiin puutteelli-suuksia, jotka yhdessä kaasuvuodon tai muun herkästi syttyvän materiaalin kanssa ovat varmasti olleet palovaaraa aiheuttavia⁵⁴. Vakuutuslaitoksen arviokirjassa palon jälkeen arvioitiin seuraavat rakennusosat vaurioitumattomiksi: kivijalka, kellariholvi, kellarin kaasukeskus, kolmet muuratut porrashuoneet, kaksi lämmitysunia, kymmenen kaakeliunia sekä osa puupalkistoista ja latti-oista. Rungon tiilimuurit todettiin osin vaurioituneiksi. Rakennus oli vakuutettu 348 000 markasta (tai 87 000 ruplasta) ja aiheutuneista vaurioista yhtiölle lopulta maksettiin korvausta 213 700, josta 18000 osoitettiin osin vaurioituneiden rakenteiden kunnostamiseen.⁵⁵

Traaginen tuhoutuminen ei kuitenkaan lannistanut vannoutuneita teatterin ystäviä. Välittömästi palon jälkeen vannottiin jo entisestään parannetun teatterirakennuksen nopeaa jälleenraken-nusta. Arkkitehti Chiewitz oli menehtynyt yllättäen edellisen vuoden lopulla, joten hallitus oli pakotettu etsimään teatterille uuden arkkitehdin. Tässä valintatyössä päätettiin apuna käyttää arkkitehtuurikilpailua, ilmeisesti ensimmäistä kertaa Suomessa.

Teaterns brand i Helsingfors 8 maj 1863. Träsnitt i »Ueber Land und Meer» 1863, efter teckning av E. Hartmann.

Teatteri toukokuun 1863 dramaattisen palon jälkeen. SvTA

Enligt beslut vid bolagsstämma den 26 sistl. Januari, får Direktionen för Nya Theaterhusbolaget i Helsingfors inbjuda Herrar Arkitekter att inom den första (1) nästkommande April till Direktionen inlemnna förslag för återuppförande och iståndsättande uti komplett skick af nya theaterhuset i denna stad. Börande nämnde förslag, hvilka skola granskas och bedömas af kompetent auktoritet utom landet, innehålla eskissritningar till den blifvande byggnaden, jemte åtföljande, såvidt möjligt, specificerad material- eller kostnadsförslag, och vara försedde med motton, hänvisande till förseglade namnsedlar. Som ledning för uppgörandet af sagde förslag, får Direktionen hänvisa till de af framlidne Länarkitekten Chiewitz uppgjorda ritningar för samma theater i dess skick före branden, hvilka finnas införda i Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniöretenskap af G. Nerman, årgången 1863, häft. 1–4, under önskan att nu ifrågasvarande eskissritningar blifva till antalet lika många och dessutom upptaga en längdfaceadritning. Och lemnas härvid Herrar Arkitekter all den frihet, som låter förena sig med qvarstående grund och murar, husets ändamålsenliga skick och bo-

Sanomalehti-ilmoituksen alku, jolla kutsuttiin "herrat arkkitehdit" osallistumaan teatteritalon jälleerakennuksen suunnittelu-kilpailuun 4.2.1864, Allmänna Tidningen

Benois'n teatteri 1800-luvun loppupuolella otetussa valokuvissa. Kuva on ennen vuotta 1888 otettu, ja etualalla näkyy Erottajan kaivo. SVTA.

2.2 BENOIS'N TEATTERITALO

2.2.1 Jälleenrakentamisen suunnittelu ja yleinen arkkitehtuurikilpailu

Teatterin jälleenrakentaminen kiinnosti Suomen pientä arkkitehtikuntaa suuresti ja teatterin hallitus sai yhteydenottoja eri tahoilta. Arkkitehdit H. Dalström, A. Boman, H. N. Trapp ja N. Tallgren esittivät kirjeessään ehdotuksia jälleenrakentamisen linjoista, karkean kustannuslaskelman (64 000 ruplaa) sekä ehdotuksen yleisen piirustuskilpailun järjestämisestä. 26.1.1864 hallitus oli kokoontunut päättämään lopullisesti yhtiön toiminnan jatkamisesta ja jälleenrakentamisesta. Rakennustyön kustannuksiksi arvioitiin 94 000 ruplaa. Samassa kokouksessa käsiteltiin aloitetta piirustuskilpailun järjestämisestä.⁵⁶

Suomen tiettävästi ensimmäinen yleinen arkkitehtuurikilpailu annettiin julkisesti tiedoksi 4.2.1864 Allmänna Tidningenin etusivulla. "Herroja arkkitehtejä" pyydettiin osallistumaan kilpaan Uuden teatterin jälleenrakentamisen suunnittelusta luonnospiirustuksin sekä mahdollisuuksien mukaan menekki- ja kustannuslaskelmin. Kilpailun tuomarina ilmoitettiin olevan "asiantunteva auktoriteetti ulkomailta". Lähtökohdiksi osoitettiin Chiewitzin teatterista vuonna 1863 *Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniöretenskap*-julkaisussa esitellyt piirustukset. Kilpailuaikaa oli alle kaksi kuukautta.

NIKOLAI BENOIS

Ulkolainen asiantunteva auktoriteetti paljastui arkkitehti Nikolai Benois'ksi (1813-1898), pietarilaiseksi hoviarkkitehdiksi, joka oli suunnitellut mm. keisarilliset tallit Pietarissa sekä varhaisimpia rautatieasemia esimerkiksi Tsarskoje Seloon. 1850-60-luvuilla Benois suunnitteli useita rakennuksia Pietarhovin alueelle, myös pienen toteuttamatta jääneen teatterirakennuksen 1850-luvulla. Mainittakoon, että Benois liittyi Cavin teatterisukuun avioitumalla arkkitehti Albert Cavinin tyttären, Camilla Cavinin kanssa. Uuden teatterin ensimmäistä rakennusvaihetta kommentoinut appi-isä Cavin kuoli vuonna 1863. Ehkäpä asiantuntija-apua oli tulipalon jälkeen jälleen pyydetty nimenomaan Cavinilta, mutta kuolemantapauksen seurauksena on asiain hoito siirtynyt vävypojalle. Benois'n perhe eli läheisessä vuorovaikutussuhteessa useiden eri alojen taiteilijoiden kanssa ja etenkin teatteri oli perheen elämänpiirissä läsnä. Arkkitehtina Benois oli monitaitoinen ja innovatiivinen ja paneutunut syvällisesti myös restaurointikysymyksiin ja uusien rakennusten sijoittamiseen historialliseen ympäristöön. Elämänsä aikana hän ehti toimia monessa valtion ja kaupungin virassa ja luottamustehtävässä.⁵⁷

ARKKITEHTUURIKILPAILU

Suomessa arkkitehtikunta oli edelleen varsin vähälukuinen ja ammatillinen koulutus tapahtui ulkomailla. Kilpailuun saapuneet yhdeksän ehdotusta merkitsevät tähän nähden varsin aktiivista osanottoa. 2.4.1864 hallitus kokoontui arvioimaan ehdotuksia. Piirustukset ja käännetyt selostukset lähetettiin välittömästi eteenpäin Pietarin Taideakatemiaan Nikolai Benois'n arvioitaviksi, mutta hallitus halusi muodostaa myös oman näkemyksensä. Benois'n arvostelussa ensimmäisen palkinnon sai arkkitehti H. Trapp ja toisen A. Boman. Hallitus ei kuitenkaan ollut halukas hyväksymään ratkaisua ilman pohdintaa ja osakkaiden kannanottoa, joten erinäisten käänteiden, runsaan keskustelun ja polveilevien mielipiteiden jälkeen asetettiin neuvosto, jonka tuli tehdä päätös suunnittelijasta ja mahdollisista muutoksista valittavassa kilpailuehdotuksessa.

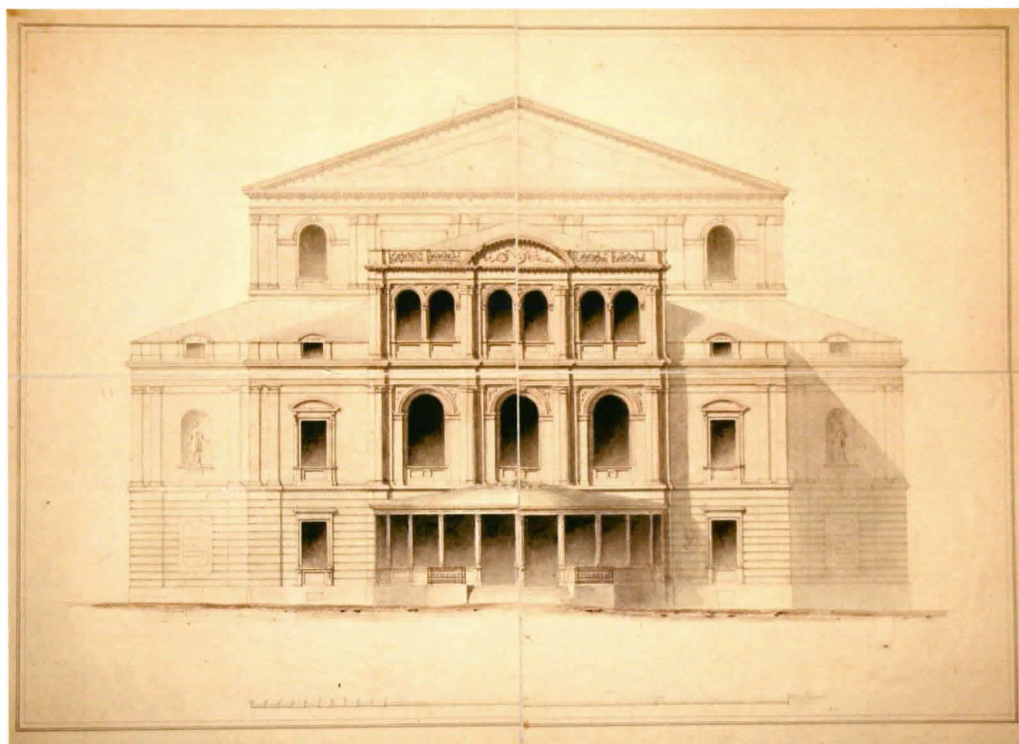
Ilmeisesti keskustelu ehdotuksien ympärillä oli tuonut esille monisäikeisiä näkemyksiä, joiden seurauksena neuvoston tehtävä olisi ollut jotenkin työläs, sillä kun neuvostolle esitettiin, että Pietarin akatemian kunnioitettu professori Nikolai Benois oli tarjoutunut tekemään suunnittelutyön ja käymään paikalla 5-6 kertaa 2000 hopearuplan hintaan, hyväksyttiin tämä tarjous jo ensimmäisessä neuvonpidossa 20.5.1864. Ainoastaan hallituksen sihteerinä toiminut maisteri N. Kiseleff jätti eriävän mielipiteen ja totesi, että restauroinnin antaminen suomalaisille arkkitehteille oli suorastaan velvollisuus. Suomalaisten arkkitehtien ohittaminen kilpailussa aikaansai verevää lehtikirjoittelua, mutta yhtiön päätöstä se ei horjuttanut. Joidenkin tahojen mielestä suomalaiset arkkitehdit olivat liian kokemattomia ja nuoria suuren työn tekemiseen.⁵⁸ Kilpailuehdotuksia ei tiettävästi ole juuri säilynyt. Esplanadin puolen julkisivusta löytyy tosin kaksi signeeraamatonta piirustusta, jotka saattavat liittyä kilpailuun. Toinen näistä on hyvin samankaltainen kuin Benois'n kesäkuussa 1864 signeeraama, hiukan edelleen kehitelty julkisivupiirustus – siis kyseessä saattaa olla Bomanin kilpailuehdotus, jonka tuli toimia lähtökohtana. Piirustuksen ainoa mittajana osoittaa kyynärät, kun taas kaikissa Benois'n piirustuksissa on sekä kyynärät että venäläiset sagesen-mitat (noin 213 cm), toisinaan myös metrimitat kolmantena janana. Voidaan siis vahvasti epäillä, että kyseessä on suomalainen piirustus.

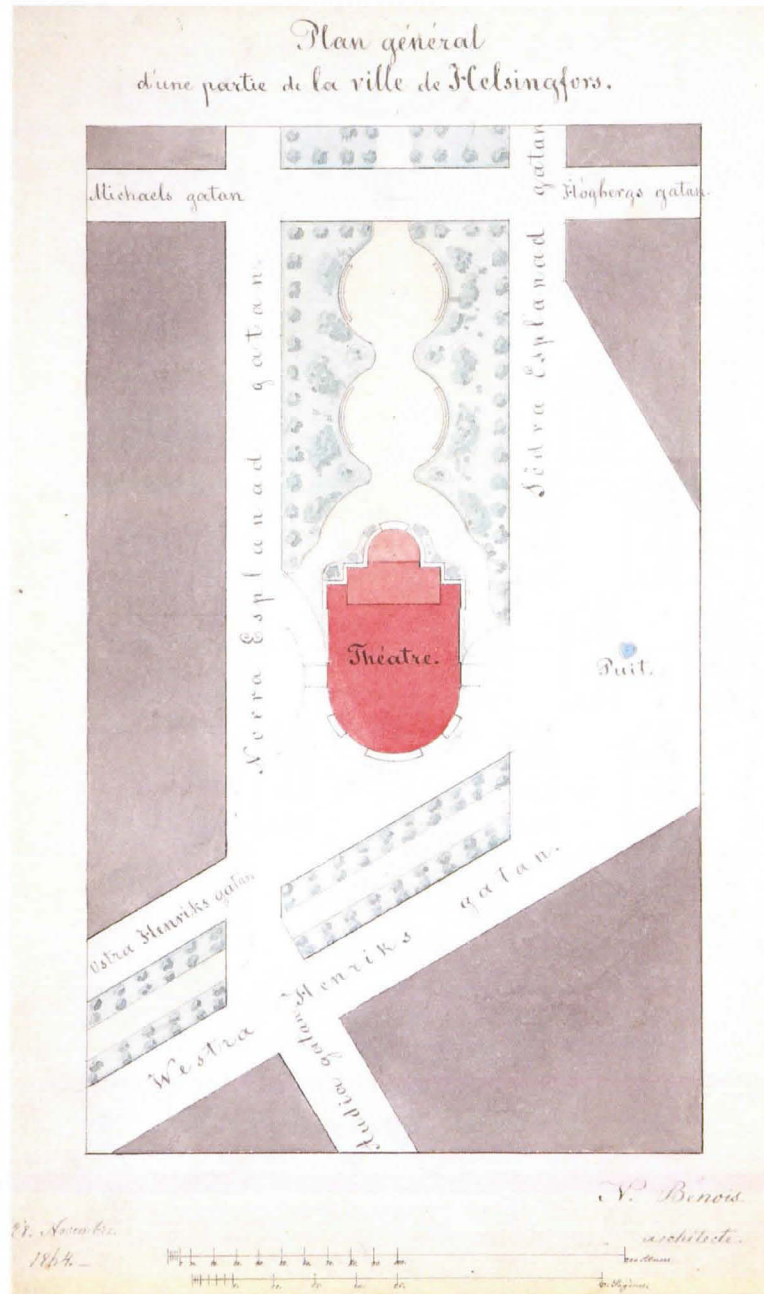
Signeeraamatonta ja päiväämätöntä piirustusta, joka saattaa olla Bomanin kilpailuehdotus, tai siitä edelleen kehitetty piirustus. Toisaalta piirustus on hyvin lähellä toteutunutta, joten kyseessä saattaa olla myös Bomanin työmaalla laatima piirustus. Kyynärämittoitusta ja signeeramattomuutta viittaisivat siihen, että kyseessä ei ole Benois'n piirustus. SVTA

Ohjeena teatterin jälleenrakentamisen suunnittelukilpailuun osallistujille todetaan (vapaasti suomennettuna)

1) rakennuksesta ei tulipalon jäljiltä ole juuri muuta kuin perustukset ja muurit sekä kaksi pientä huonetta alakerroksessa; uloin kaarimuuuri 6 jalan korkeudelta, päätykolmion suuri seinä, lavasteverstaan seinät, sisempi kaarimuuuri katsomon ja käytävän välillä sekä 'proscenium' (tarkoitettaneen näyttämöaukkoa) seinäkkeineen ja holveineen tulee pääsääntöisesti ajatella purettaviksi 2) raunion kunnostamisen budjetti on noin 65 000 hopearuplaa (tai 260 000 markkaa) ja maalaus, tapetointi, koristetyöt, kalusteet, valaisimet, koneisto, kulissit ja lavasteet sekä lämpö-, vesi- ja kaasujohdot lasketaan maksavan noin 20 - 25 000 ruplaa 3) palaneen teatterirakennuksen puutteita pyritään uudeenrakennustyössä paikkaamaan mahdollisuuksien mukaan ja pyydetään tällöin huomioimaan seuraavat tekijät: a. näyttämön ja katsomon tulee olla akustisesti ja optisesti tarkoituksenmukainen b. keisarillinen aitiio tulee sijoittaa näyttämöaukon yhteyteen c. tarpeisto, lavasteet ja puvusto tarvitsevat aiempaa	d. suuremmat tilat, erityisesti näyttämön päälle tarvitaan enemmän korkeutta e. paremmat kulkuväylät näyttämölle ja puvustoon, huomioitava tilaa vievät lavasteet ja mahdollinen tulipalotilanne f. varmistettava riittävä vedensaanti tulipalotilanteita varten, sekä mahdollisimman paljon vähennettävä sisustuksen palovaarallisuutta g. varattava näyttelijöille näyttämön yhteydestä harjoitussali, joka voi toimia myös näyttelijälämpönä kahvila-ravintola-toiminnalle varattava mahdollisuuksien mukaan enemmän ja aiempaa viihtyisämpää tilaa h. jätteen "orenlighet" (ilmeisesti lähinnä käymäläjätteen) poiskuljettamisen helpottaminen i. piirustuksiin tulee kirjata muutokset ja uudet rakenteet eri värillä kuin vanhan rakennuksen rakenteet

Ensimmäiseksi palkinnoksi kilpailusta luvattiin 300 hopearuplaa ja lunastuksena 100 hopearuplan palkkio.

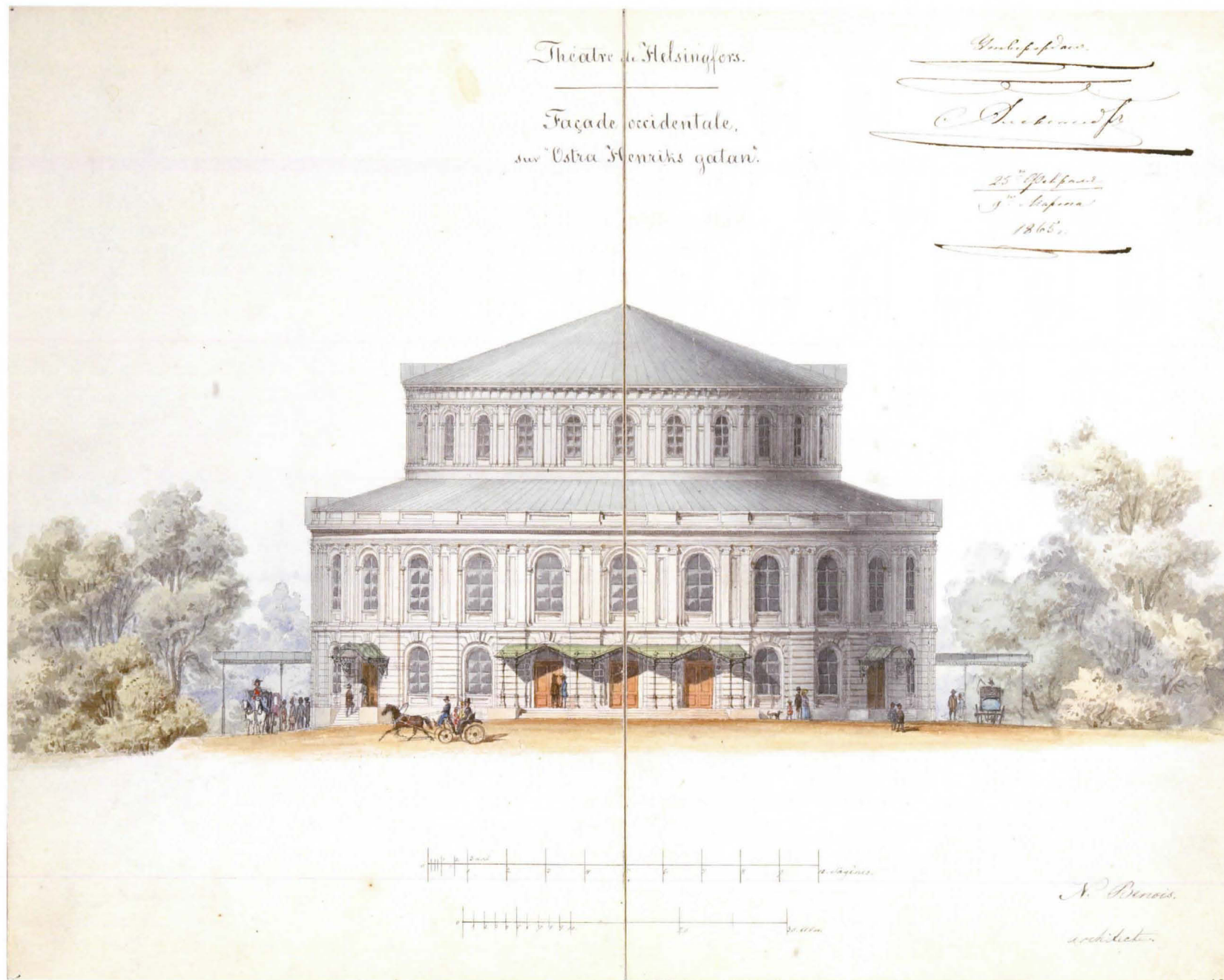
Pääpiirustussarja asemapiirustus marraskuu 1864SvTA

TEATTERITALON SUUNNITTELU

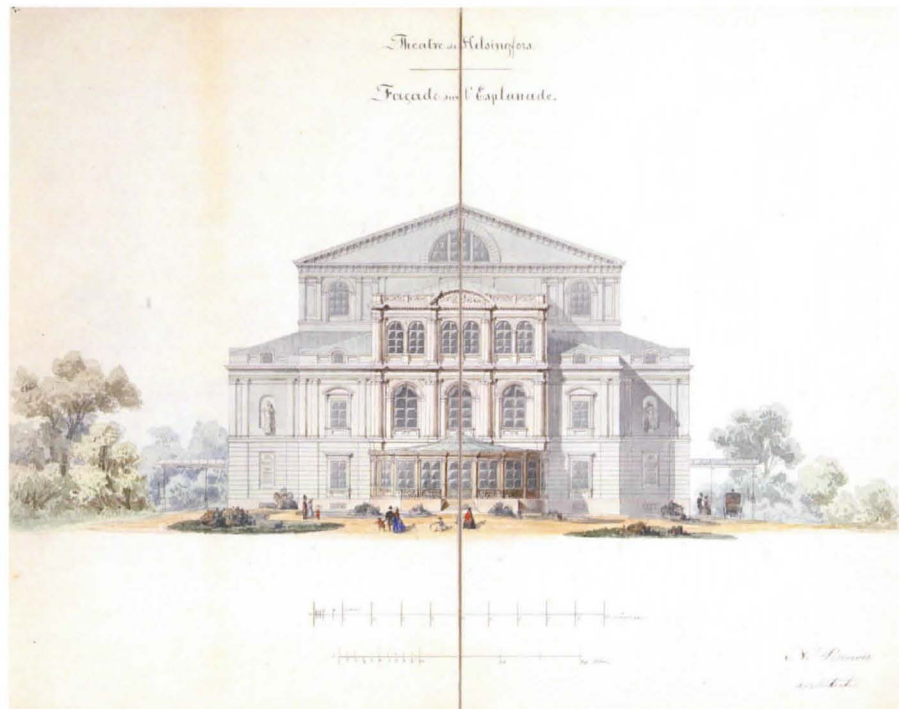
Jo kesäkuussa 1864 arkkitehti Benois saapui Suomeen sopimaan yksityiskohdista ja muutostyön periaatteista. Lähtökohdaksi otettiin A. Bomanin kilpailuehdotus. Oleelliset muutokset Chiewitzin perusratkaisuun tulisivat olemaan rakennuksen jatkaminen Esplanadin suuntaan noin 5 kyynärän verran, jolloin lavastemaalaamolle ja ravintolalle saataisiin kaivattua lisätilaa, julkisivun korottaminen ja uudelleenjäsentely sekä sisäsisäänkäynteihin liittyvät järjestelyt sekä ulko- että sisäpuolella. Benois'lle annettiin vapaat kädet myös muiden muutosehdotusten tekemiseen.

Arkkitehti Bomanin ammattitaito oli ilmeisesti prosessin aikana tullut riittävästi todistetuksi, sillä Boman sai makeanhappaman oikeuden toimia Benois'n alaisena työmaa-arkkitehtina.⁵⁹ Käytännössä Boman joutui ilmeisesti toimimaan varsin itsenäisesti jaksoittain, kun piirustukset Pietarista eivät aina vastanneet todellisuutta tai olivat pahoin myöhässä, tai hankalia toteuttaa, koska esimerkiksi puutavaran mitoitusstandardit olivat Suomessa toiset kuin Venäjällä.⁶⁰ Lisäksi Boman on joutunut olemaan välittäjänä yhtiön halujen ja rakentamisen todellisuuden välillä. af Schultén toteaaakin, että kokousasiakirjojen perusteella rakentamisen yksityiskohdista on toisinaan keskusteltu hallituksessa uupumukseen asti ja asiantuntijoiden mielipiteitä ei ole juuri kuunneltu.⁶¹

Lopullisen tilauksen työn suunnittelusta Benois sai 6.6.1864. Saman vuoden elokuussa Benois toimitti Helsinkiin viiden vaihtoehdoisen pohjaratkaisun luonnokset. Ehdotuksista päätettiin syyskuun 18. päivän kokouksessa ja lisätoivomuksina esitettiin, että pohjakerrokseen sijoitetaan muutama asunto, orkesterisyyvennystä levennetään 4,5 kyynärää ja että Chiewitzin sisäsisäänkäyntien tiilirakenteiset sivukatokset korvataan keveämmillä rautarakenteisilla katoksilla. Hallitus toivoi myös, että Benois'n ehdottama, keisarillisille teatterikatsomoille tyypillinen sininen perusväri olisi mieluummin "jokin miellyttävä punainen". Näiden muutosten mukainen luonnossarja saapui Helsinkiin joulukuussa 1864 ja osa lopullisista piirustuksista tammikuussa 1865.⁶² Näihin todennäköisesti kuuluvat pääpiirustuksen tyypiset pohjapiirustukset, jotka on päivätty marraskuun 28. 1864. Samaan sarjaan kuuluneeseen myös sarja leikkauksia ja julkisivupiirustuksia, joissa on oletettavasti Pietarissa merkitty hyväksymispäivämäärä 25 helmikuuta / 9. maaliskuuta 1865. Täydentäviä piirustuksia saapui Suomeen tarpeen mukaan, esimerkiksi ravintolan rotundan tarkennetut piirustukset 12.6.1865 ja keisarin aition koristepiirustus vasta 7.6.1866.

Keisarin hyväksymä julkisivupiirustus 25.2./9.3.1865 SvTA

SvTA

SvTA

Keskustelu Benois'n ja tilaajan välillä käytiin pääsääntöisesti kirjeitse. Yhtiön hallitukselle osoitettuja työaikaisia kirjeitä on säilynyt 25, Bomanille osoitettuja kahdeksan kappaletta ja Bomanilta Benois'lle lähetettyjä kolme.⁶³ Kirjeet paljastavat ammattitaitoisen ja monista yksityiskohdista huolta kantavan arkkitehdin. Benois oli useamman viran haltijana kuitenkin täystyöllistetty Pietarissa ja Bomanin näkökulmasta Benois ei käyttänyt teatteriin riittävästi aikaa. Boman jopa tarjoutui kerran laatimaan itse puuttuvia piirustuksia ilman korvausta. Benois'lle annettuihin tehtäviin kuului rakennussuunnittelun ohella mm. kuvanveistäjien ja koristemaalareiden valitseminen sisustuksen toteuttamiseksi, teatteritekniikan laitteiston hankinta ja jopa konemestarin löytäminen Helsinkiin. On selvää, että Benois on toiminut suunnittelutyön ylimpänä auktoriteettina, ja ilmeisesti sisätilojen ja koristelujen osalta suunnittelu on yksinomaan Benois'n, mutta Bomanin rooli paikan päällä tehtyjen ratkaisujen ja mahdollisesti myös julkisivujen perusjäsentelyn osalta on ilmeisesti ollut varsin merkittävä.

2.2.2 Teatteritalon rakennustyö

Teatteritalon jälleenrakennus aloitettiin jo vuoden 1864 aikana purkutöillä, vaikka koko rakennusta koskevia lopullisia piirustuksia ei vielä saatu pitkään aikaan. Ensimmäisistä arvioista poiketen muureista voitiin säästää pelkästään ulommat seinät, ja niistäkin lopulta vain pitkät seinät ja kaareva osa sekä kaksi pyöreää porrashuonetta. Näiden lisäksi jälleenrakennuksen ratkaisuja määrittivät vain alkuperäiset perusrakenteet. Ehjänä säilyneiden rakennusosien vähyydestä huolimatta uusi rakennus noudatti palaneen rakennuksen ratkaisuja huomattavan tarkkaan.

Esplanadin suuntaan tehtävä laajennustyö käynnistettiin muuta rakennusta aiemmin. Ilmeisesti tähän liittyen Boman kävi Pietarissa tapaamassa Benois'ta kesällä 1864. Ravintolan ja lavasteatteen rakennustyöt alkoivat jo kesällä 1864 Benois'n piirustusten mukaisesti ja ennen talven tuloa oli tämä uusi laajennusosa jo katettukin. Puolipyöreä veranta ilmeisesti rakennettiin kuitenkin vasta myöhemmin.

Rakennuksen palaneen osan muurien jälleenrakennus aloitettiin keväällä 1865 ja saman vuoden syyskuussa saatettiin aloittaa perushahmon kattorakenteiden tekeminen. Talvikaudella pystytettiin siis tekemään jo sisäpuolisia töitä. Tavoite oli saada rakennus käyttökuntoon syyskuulle 1866. Teatteriyhtiön hallitus osallistui rakennushankkeeseen aktiivisesti. Jäsenet olivat vastuussa eri osa-alueista – joku tiilien hankinnasta, toinen puutavaran toimituksesta ja kolmas vastasi kirjeenvaihdosta berliiniläisen lavastetoimittaja Gropiuksen kanssa.

2.2.3 Benois'n teatterin arkkitehtuuri

KAUPUNKIKUVALLINEN ROOLI

Jo rakennusvaiheessa aikalaiset totesivat, että Benois'n teatteri "ei tulisi jäämään loistossa ja tyylissä edeltäjästään jälkeen" ⁶⁴ Merkittävin muutos ulkoasussa on epäilemättä ollut kokonaisu-hahmon ryhdistyminen, kun sisempää muuria korotettiin ja sen ikkuna-aukot saivat kapean, kaaripäätteisen ikkunan hahmon ja rakennuksen perusmassaa pidennettiin Esplanadin puiston suuntaan. Rakennuksen harjakorkeus nousi vain hiukan, mutta kattokulma oli Chiewitzin raken-nusta selvästi loivempi. Sisäänkäyntien sijainnit pysyivät vanhoilla paikoillaan, mutta raskaiden tiilirakenteisten sivukatosten sijaan arvokkaimmat sisäänkäynnit katettiin keveillä teräsraken-teisillä katoksilla. Ravintolakuistin uusi hahmo Esplanadin puistoon päin oli selvästi aiempaa edustavampi. Nämä pienet tekijät yhdessä ovat vaikuttaneet siihen, että rakennuksen hahmo kaupunkikuvassa koettiin aiempaa selvästi monumentaalisemmaksi. Rakennuksen julkisivut rapattiin vielä kesäkauden 1866 aikana ja vihdoin, vuosien odotuksen jälkeen pääsivät kaupun- kilaiset ihailemaan teatterirakennuksensa viimeistelyä hahmoa.

JULKISIVUJEN JÄSENNYYS

Julkisivujen uusi arkkitehtoninen jäsentely teki selvän eron aiempaan teatteriin. Perushahmon ensimmäinen kerros oli kauttaaltaan rustikoitu. Koska rungon muurauksessa on ollut Chiewitzin aikoman pilariston perusjäsenitys, ei rapattu pinta muodostanut yhtenäistä seinää, vaan ikkuna-aukot sijaitsivat syvennyksissä hiukan epätyypillisesti. Syvennysten pinnassa rustikoin- nilla on muodostettu holvausta jäljittelevä viivasto, joka on hiukan ahdas "lakikiven" kohdalla. Tästä huolimatta kokonaisvaikutelma on kuitenkin levollinen ja onnistunut. Toisessa kerrok- sessa Benois seurasi Chiewitzin pilasterijakoa, mutta käytti kapiteelina tyyliteltyä joonialaista kapiteelia säästääkseen korinttilaisen kapiteelin nyt täyden kerroksen mittaiseksi kasvaneeseen kolmanteen, sisäänvedettyyn kerrokseen. Sivu- ja pääsisäänkäyntien ovien yllä olevat keveät rautarakenteiset katokset pysäyttivät kaarevaa seinää seuraavan katseen ja osoittivat sisään- käyntien paikat.

Esplanadin puoleisen julkisivun käsittely noudatti pääpiirteissään muita julkisivuja, mutta lisärakennusosan muuta rakennusta matalampi ja kapeampi hahmo sai koristukseensa neljä karyatidia, pienen kaaripäätteisen tympanonin (johon Benois oli ehdottanut kaupungin yleistä kelloa, mutta mikä ei toteutunut⁶⁵) ja balusterikaiteen. Lisärakennuspäädyn vahvemmalla koris- telulla ja pienemmällä muodolla Benois (ilmeisesti yhteistyössä Bomanin kanssa) on pystynyt keventämään suoran julkisivun raskasta hahmoa. Julkisivun monimuotoisuutta korostaa edelleen ravintolan puolikaaren muotoinen, puurakenteinen veranta, mikä ei tosin saanut aikalaisilta varauksetonta hyväksyntää.

Benois'n luonnos lämpiöstä 1864. Teatterimuseo.

Stahlbergin 1800-luvun loppupuolella ottamassa kuvassa näkyy Gustaf Nyströmin 1888 suunnitelmien mukaan toteutettu kolmannen parven varapoistumisovi katolle sijoitettuna komeronä. SvTA.

Aikalaiset ylistivät teatterirakennuksen uutta hahmoa:

3.10.1866 Fredrik Berndtsson Finlands Allmänna Tidning

"Nyt valmistunut ja eilen käyttöön vihitty rakennus on kauniin äidin vielä kauniimpi tytär. Entisin perusmuurein on alkuperäinen idea säilynyt, kuten Chiewitz rakennuksen ajatteli, mutta herra Benois'n nerokkaassa ja kokeneessa käsittelyssä se on kasvanut entistä jalommaksi ja virheettömämmäksi muodoiltaan. Helsingin teatteri on nyt sekä sisätiloiltaan että julkisivuiltaan luomus, jonka voi asettaa rinta rinnan modernin rakennustaiteen parhaiden saavutusten kanssa tässä lajissa. Rakennuksen elliptinen hahmo, sen lisäksi että kertoo rakennuksen käyttötarkoituksesta, antaa kokonaisuudelle erityisen leiman. ..."

ja kuvailee tarkemmin:

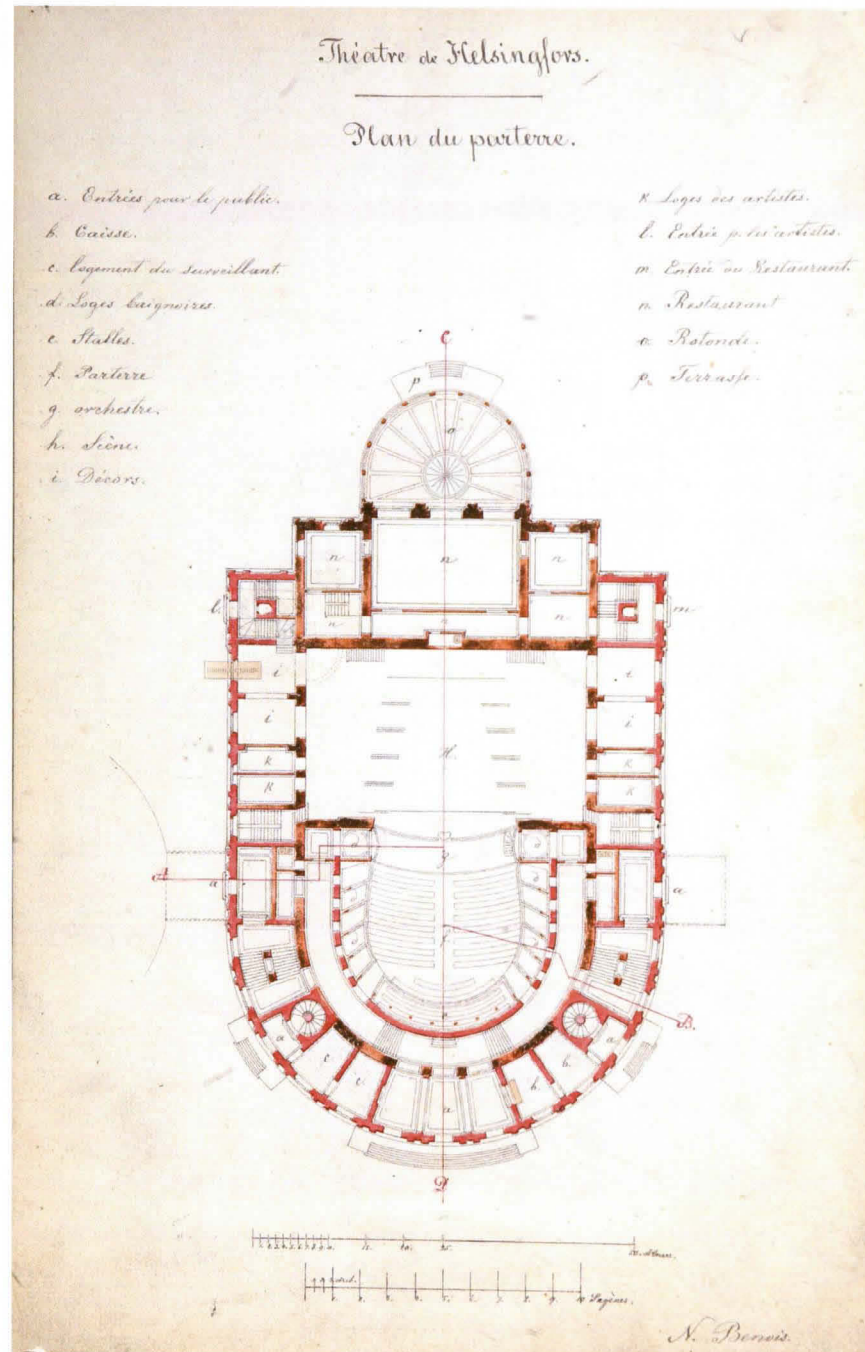
"Kaikki on toteutettu yksinkertaiseen, mutta ei kuivakkaan tyyliin, detaljit kohtaavat toisensa symmetrisesti ja arkkitehtoniset koristeet tarjoavat silmälle lepoa ja vaihtelua, ilman että kokonaisuus särkyä tai harmonia häiriintyy. Korottamalla rakennusta kerroksella, joka toistaa edellisiä, mutta kevyemmin niin muodossa kuin koristelussa, ovat rakennuksen suhteet tulleet kauniimmiksi, teatteri on näin saanut kevyemmän ryhdin, vapaamman ja ylväämmän, ilman että menetetään lainkaan siitä turvallisuudesta ja arvokkudesta, mikä teiteen temppelillä tulee olla. Itään suuntautuva, ellipsin pään leikkaava julkisivu on parantunut Benois'n lisärakennuksen myötä huomattavasti. Ei ole ollut mikään yksinkertainen tehtävä naamioida rakennuksen leveä ja korkea pääty, mikä tähän suuntaan muotoutui. Täällä arkkitehti on onnistunut tavalla, joka tekee suurinta kunniata hänen kekseliäisyydelleen ja hyvälle mauelleen. Täältä tosin puuttuvat yksinkertaisten ja puhtaiden linjojen harmonia, mutta lisärakennus tyylikkyudessaan muodostaa itsessään pienen mestariteoksen."

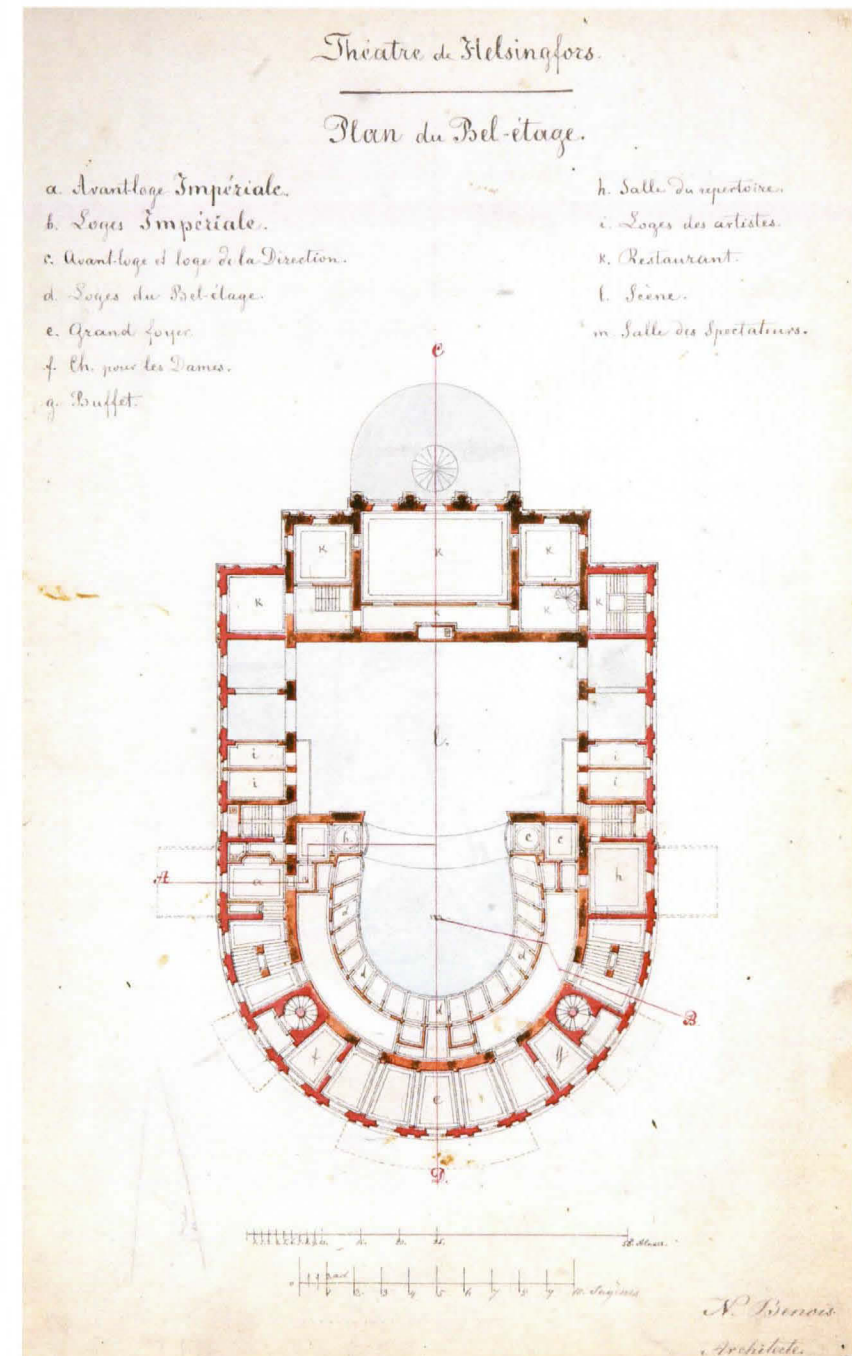
TOIMINTOJEN SIOJITTUMINEN

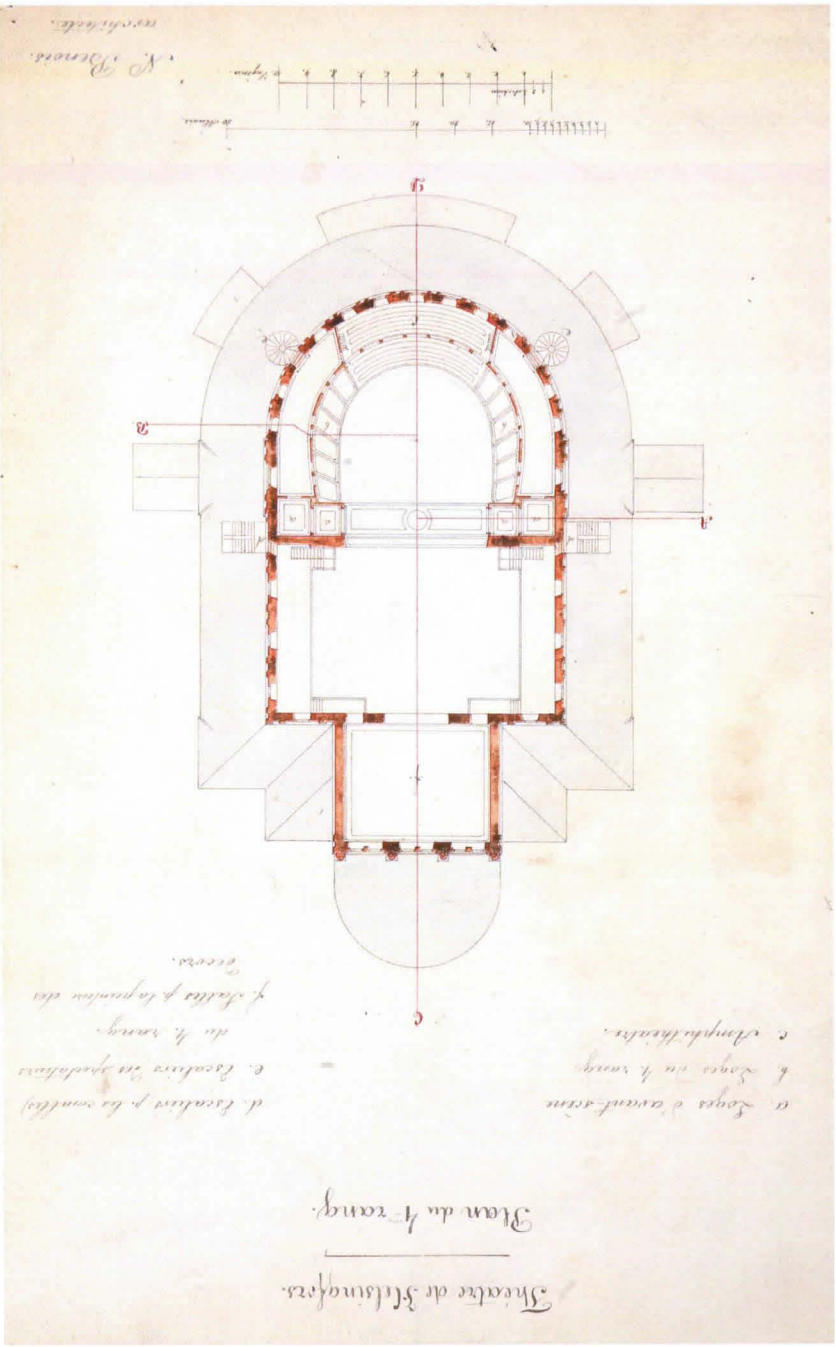
Benois'n teatteritalo perustuu pitkälti Chiewitzin talon perusratkaisuihin, joten rakennuksen perushahmo on sama. Leimalliset, katsomoa kiertävät, kaarevat muurit sijaitsevat Chiewitzin suunnitelman mukaisesti ja katsomon puolen toiminnot asettuvat vyöhykkeisiin kuten aiemminkin. Oleellinen muutos yleisötiloissa on sisvisäänkäyntien ja niihin liittyvien porrashuoneiden siirtäminen kaarevaan rakennusosaan, vanhaan kierreportaaseen kiinni. Samalla sisääntulokerroksen auloja pienennettiin, jotta permannon tasoon saatiin käymälätilat yleisölle. Entisen yleisön pääporrashuoneen paikalle toteutettiin aiempaa väljemmät henkilökunnan porrashuoneet ja ensiparven tasossa kunnia-aitioille muodostettiin taustatiloja.

Benois'n teatteritalo ei segregoinut käyttäjiä ehdottomasti, vaan kaikki lämpiötiloihin liittyvät porrashuoneet voitiin avata kaikkien parvien käyttöön. Teatterissa vallinnutta käytäntöä portaiden käytöstä ei tässä yhteydessä ole selvitetty. Vertailuna voidaan todeta, että vuonna 1902 valmistuneessa Kansallisteatterissa oli aina 1960-luvulle oma sisäänkäyntinsä, porrashuoneensa ja lämpiönsä toisen parven edullisemmille paikoille, eikä toisen parven yleisöllä ollut pääsyä ensimmäisen parven ja permannon yhteiseen päälämpiöön.

SVTA

INTERIÖÖRIT

Katsomo

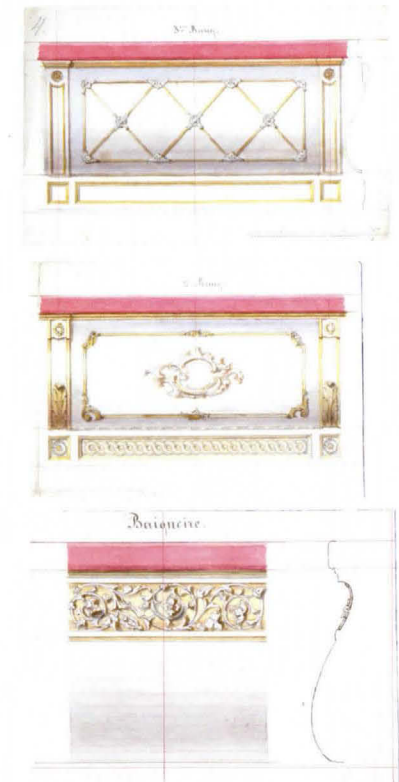
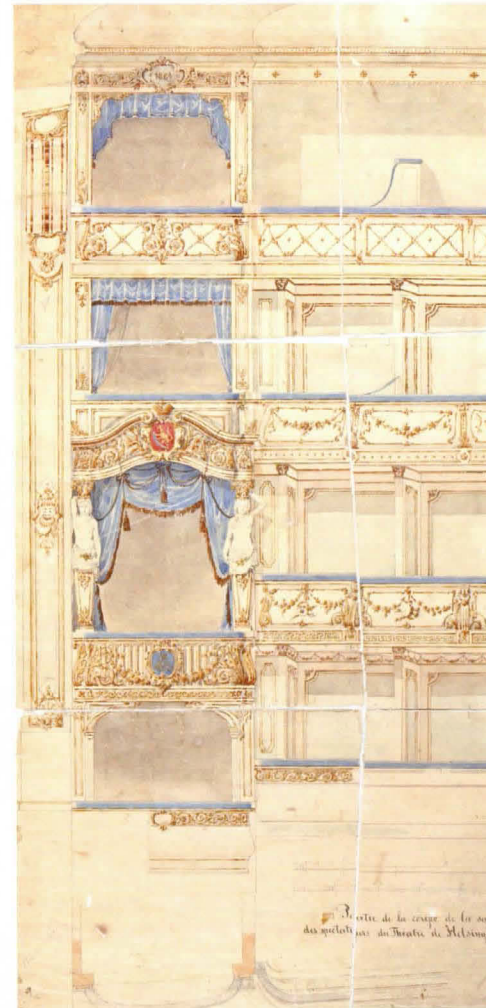
Katsomon uusittu muoto oli hienoisesti hevosenkengän muotoinen. Chiewitzin salijärjestelyssä keisariaition rooli oli hyvin korostunut. Näkyvyys sekä aitiosta näyttämölle että katsomosta aitiioon olivat olleet selvästi korostetun tärkeitä. Benois siirsi teatteriyhtiön toivomuksesta keisarin aition vähemmän keskeiselle paikalle, "avant-scene" aitiioon.

Keisarin aitiota vastapäätä sijoitettiin teatteriyhtiön hallituksen aitiio ja näiden molempien yhteyteen asianmukaiset taustatilat. Siirretyn keisariaition paikalle, sekä ensi parvelle että permannolle, saatiin näin runsaasti erinomaisia katsomopaikkoja. Aitioiden väliseinäkkeet suunnattiin nyt kaikki katsomoa kohden, kun Chiewitz oli suunnannut ne katsomon keskipistettä kohden. Lisäksi kaikki aitioparvekkeet tuotiin pystysuunnassa samaan linjaan, kun Chiewitzin ratkaisussa parvet loittonivat ylöspäin, niin että ensiparven istuinalue oli huomattavasti leveämpi kuin kolmas parvi. Kolmannella parvella katsomon takaseinää ulotettiin katsomon keskialueella jatkumaan myös entiseen taustakäytävään.

Selkeästi aiemmasta poikkeava oli näyttämön lattia korko suhteessa katsomoon. Benois laski näyttämön lattiaa aiemmasta jopa noin 2 metriä alaspäin, ja katsomonkin lattiaa piirustusten perusteella arvioituna reilun metrin verran. Toisaalta parvien korkotasot säilyivät ennallaan. Muutoksen seurauksena näkyvyys permannolta oli aiempaa parempi, mutta näkyvyys kolmannelta parvelta vastaavasti heikkeni. Katsomon lattia oli loivasti nouseva taustaseinän permantointiokaiteeseen asti. Kiinteät permantotuolit sijaitsivat keskikäytävän molemmiin puoliin.

Katsomon katon maalasi helsinkiläinen maalari E. Ullbohm ja siihen kuuluvat medaljonkimuotokuvat pietarilainen herra Hobbé. Katsomon muusta koristelusta vastasi pietarilainen herra Lindenstruth. Lämpöiden kalusteet ja katsomon 1. luokan tuolit valmisti teatterin 'hovipuuseppä' F. W. Roos.

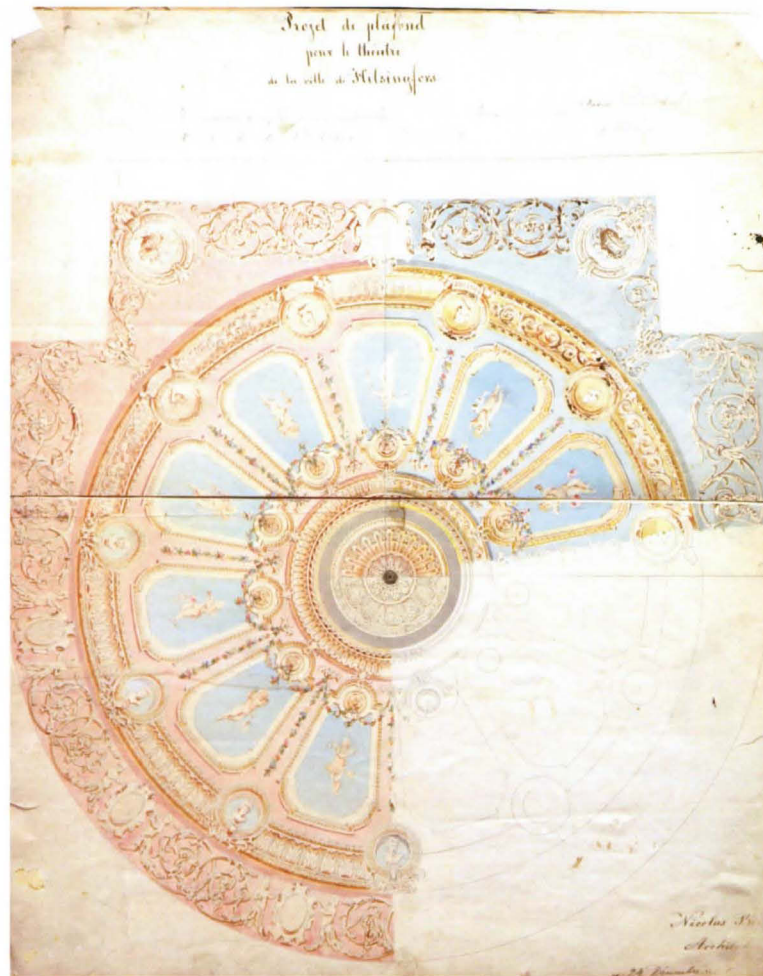
Väriasusta voidaan edelleen todeta, että katsomon ensimmäisessä väriasussa taustaseinät ja aitioiden väliseinät ovat olleet pehmeää vihreää, aitiokaiteet pehmeän valkoiset, mutta väritutkimuksessa onvoitu todeta myös pieniä viitteitä vihreään. Plastiset koristeet ovat olleet kullattuja ja suorat koristelistat puolestaan kiiltäviksi hopeoituja. Katon sinivoittainen plafondi ja sitä kehystävä harmain sävyin tehty grisaille-tyyppinen kehys sekä verhoilussa käytetty punainen sametti ovat täydentäneet kokonaisuuden.

Vasemmalla Benois'n ensimmäisen, sinisen vaiheen suunnitelmia keisarillisen aition ja katsomon parvien kokonaisjärjestelystä sekä yllä myöhempiä luonnoksia 2. ja 3. parven sekä permannon aitiokaiteista. SvTA.

3.10.1866 Fredrik Berndtsson kirjoittaa lehdessä *Finlands Allmänna Tidning* vapaasti suomennettuna:

"Katsomo on komeiden julkisivujen arvoinen. Täälläkin vallitsevat suhteista kauneimmat, jotka välittävät katsojille harmonisen tunnelman ja jokaisen yksityiskohdan puhtaassa ja jalossa maussa näkyy tekijänsä nerous. Katsomo on rikkaasti ja tyylikkäästi koristeltu, olematta koreileva tai ylitsepursuava. Valkoiset aitioparvet on koristeltu kevein, kullatuin koristeveistoksien ja parvekekaiteen johde on verhoiltu punaisella sametilla. Aitioiden sisäpuoli on maalattu vaalealla, väistyvällä harmahtavan vihreällä sävyllä. Kunnia-aitiot punaisiin verhoihin on koristeltu erityisen rikkaasti karyatidein, kultauksin ja veistokoristein. Keisarillisen aition kaiteessa on Suomen vaakuna ja aition päällä kultainen suuriruhtinaan kruunu. Hallituksen aition kaiteessa taas on Uudenmaan vaakuna. Katsomon katto on tyylikkäästi maalattu. Kehää kiertää harmaan sävyin toteutettuja medaljonkeja, joihin on kuvattu eri kansakuntien kuulua runoilijoita, keskellä leijuu keveitä siivekkäitä hengettäriä, kukkagirlandein ja kranssein ympäröitynä."

Benois'n signeeraama luonnos katon koristemaalauskesta. SvTA

August Schaumann kirjoitti 10.10.1866 Hufvudstadsbladetissa⁶⁶ katsomon katto-maalauksista seuraavasti:

"Kattoa emme ole vielä tarkastelleet, mutta eipä se olekaan sen arvoinen, että sitä erityisen tarkasti katselisi, koska katto on katsomon epäilemättä heikko lenkki. Näemme siellä hiukan maalaismaisen kukkakranssin, joukkion enemmän tai vähemmän hyvin luotuja taivaallisia hengettäriä, yksitoista vapaalla kädellä tuherrettua medaljonkikuotokuvaa maallisista, mestarillisen draaman hengistä-Corneille, Molière, Calderon, Shakespeare, Sheridan, Goethe, Schiller, Holberg, Oelenschläger, Börgeßon(!) och Runeberg."

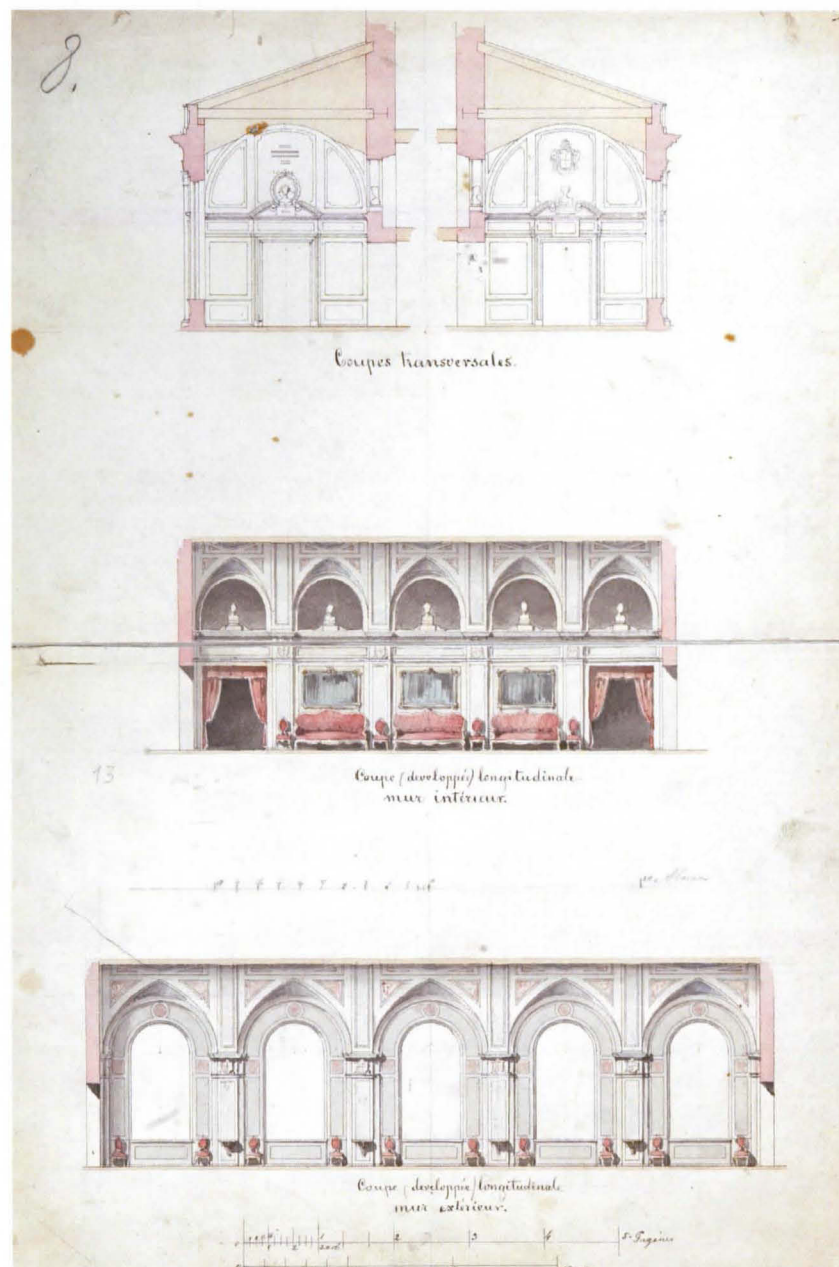
Päälämpio

Myös Benois'n päälämpio sijaitsi ensi parven tasossa, keskellä kaarta, siis samoin kuin Chiewitzin teatterissa. Lämpio oli samankokoinen, mutta huonetila oli aiempaa suljetumpi, kun sisäkaareissa sijainnut kolmen kaariaukon sarja muurattiin umpiseinäksi. Sisäänkäynnit sijaitsivat edelleen reunimmaisten traveiden kohdalla, mutta hiukan levennettyinä. Chiewitzin luomassa asussa tämä kaksikerroksinen huonetila oli aikalaiskuvausten perusteella ollut kattopinnaltaan yksinkertainen, koristelultaan hillitty ja väreiltään tyylikäs. Benois'n sisustusta taas kuvailtiin rikkaaksi ja venäläisittäin ylelliseksi, mutta koristelun ja värien paljous sai osakseen myös kritiikkiä.

Päälämpiöstä Schaumann räksytti seuraavasti:

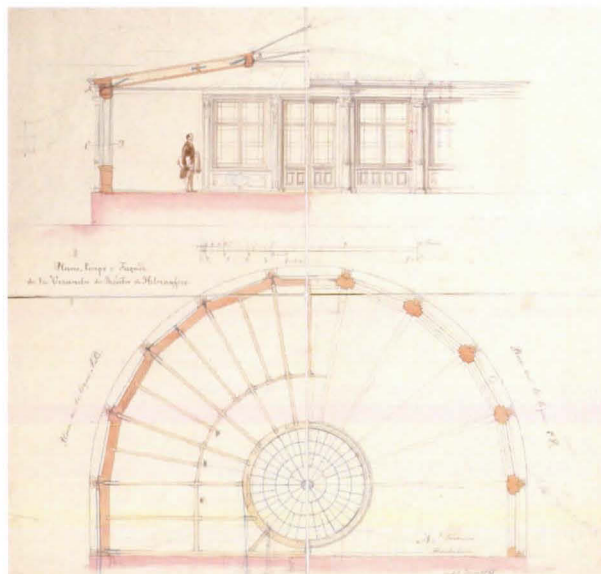
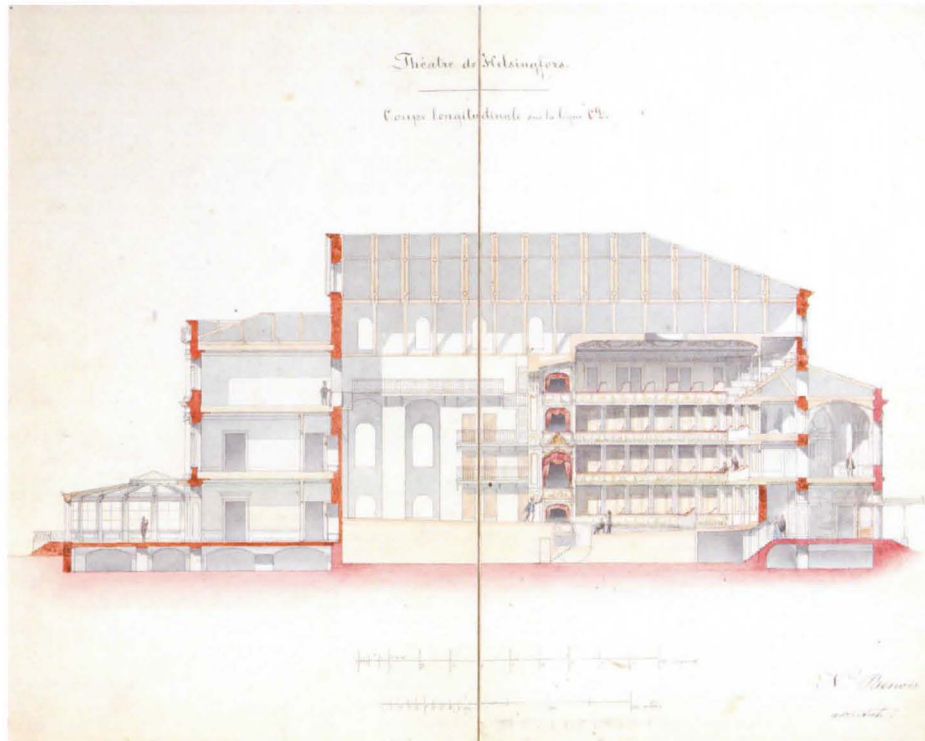
"Lämpion edellisestä toteutuksesta oli yhtä ja toista sanottavaa. Vaikka se oli ensinnäkin jääkylmä, vailla peilejä ja ties mitä vikoja siinä olikin, niin huone oli kuitenkin tyylikäs ja kepeä ja teki hyvän ja jopa hiukan juhlanan vaikutelman. Nyt on lämpion luonne aivan toinen; ainoastaan huoneen muoto on säilynyt samana, ja jopa huoneen lämpötilaolosuhteet on onnistuttu säilyttämään jokseenkin kuten ennen, unohtuneiden tulisijojen aikaan. Emme tiedä mikä tähän voi olla syynä, mutta se erinomainen maku, mikä kaikkialla muualla rakennuksessa näkyy, on täällä kokonaan poissa. Aiemmin keveä ja ilmava holvattu [Chiewitzin katto oli ilmeisesti suora] katto on nyt raskautettu riitaisin värein tehdyllä rumalla maalauksella ja toki kokonaisuuden pitämiseksi harmonisena on myös huonekalut verhoiltu kirjavilla ja raidallisilla väreillä. [kyseessä oli teatterihallituksen valitsema sinikeltaraidallinen ripsi]⁶⁷ Sitä paitsi on huone menettänyt kaiken sen levollisuuden, mikä teatterilämpiöllä tulisi olla, ja sillä on pikemminkin tupakkahuoneen, kahvilan tai jonkin sen tapaisen tunnelma. Sitä paitsi on aiemmin lämpion keskellä sijainnut buffetpöytä siirretty toisessa päässä olevaan pikkuhuoneeseen, minkä seurauksena tarjoilu huomattavasti vaikeutuu, jos lämpiössä on enemmän väkeä."

Väritutkimusten perusteella voi melkein päätä yhtyä Schaumannin näkemykseen. Värit ovat nykymittapuun mukaan kylläkin kaikki varsin pehmeitä. Seinien perussävy on ollut vihertävän harmaa, pilasterit vaaleahkon harmaita. Holvatun katon ensimmäisestä värikerroksesta on pienin pistokokein löytynyt uusrenessanssille tyypillisiä kierteisiä koristemaalattuja aiheita. Esimerkiksi katon poikki menevissä vyökaarissa on käytetty maapigmenttien ruskeita, terra ja umbraa; kirkasta sinistä, ilmeisesti ultramariinia sekä kehystävissä profiileissa suhteellisen kirkkaita vihreitä. Nyt tehtyjen hyvin pistemäisten poimintojen perusteella ei ole voinut etsiä kaikkia värejä, mutta löytyneet viittaisivat siihen, että Benois'n detailjiirustus on toiminut pohjana koristemaalauksen toteutukselle. Sinikeltaraidallisen verhoilukankaan yhdistäminen löytyneisiin sävyihin tuntuu hämmästyttävältä ratkaisulta.

Benois'n suunnitelma päälämpiöstä ja holvien kattokoristeita ja -maalauksista. (kts. tarkemmin huonekortti) SvTA.

Benois'n suunnitelma puolipyöreästä ravintolasalista Teatteriesplanadin puolelle. SvTA.

Taustakäytävät

Kuten Chiewitzillä, myös Benois'lla katsomoa kiersi jokaisessa kerroksessa taustakäytävä. Benois'lla taustakäytävä oli toteutettu myös kellariin täysimittaisena. Käynti kellariin tapahtui piirustusten perusteella pelkästään kierreportaita myöten. Käytävää myöten päästiin etelälaidan kellarikerroksessa sijainneeseen "tupakkasalonkiin", josta August Schaumann totesi, että vaikka reitti sinne onkin hieman konstikas, on huoneen tunnelma erinomaisen miellyttävä. Tupakkasalongin läpi pääsi edelleen siirtymään suoraan ravintolan puolelle.

Permannon tasolla taustakäytävän keskiosa oli eteishallin kanssa samalla tasolla. Keskeltä pääsi puoli kerrosta alaspäin yleisölle tarkoitettuun garderoobiin ja käytävää molempiin suuntiin puoli kerrosta ylöspäin permannon paikoille.

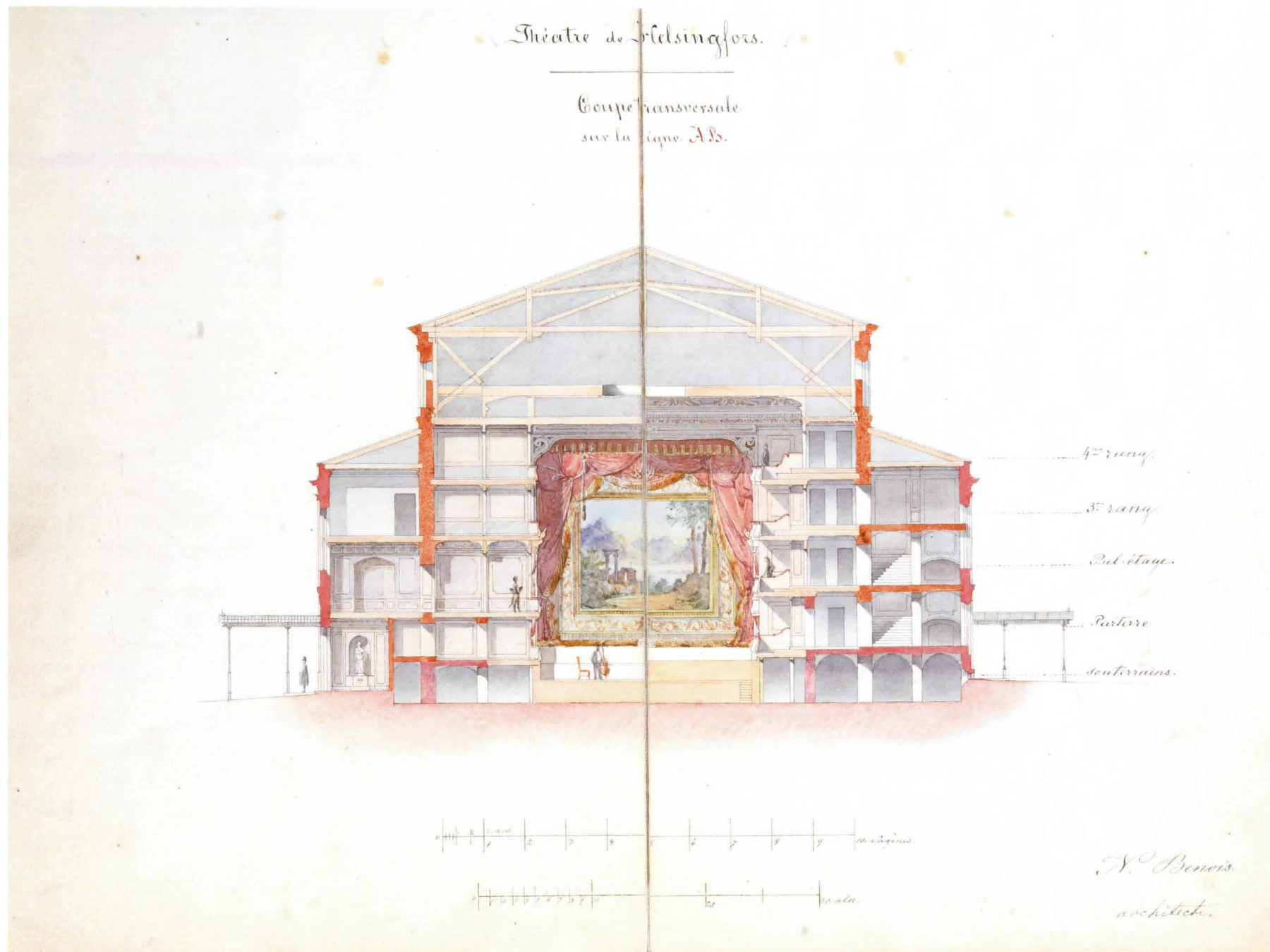
Ensiparvella taustakäytävän katkaisi keskellä sijainneet aitioiden seurusteluhuoneet. Käytävästä pääsi päälämpiöön leveiden aukkojen kautta, jotka toisaalta myös antoivat käytävään hiukan luonnonvaloa. Myös toisen parven taustakäytävään tuli hiukan luonnonvaloa päälämpiöön avautuvien ikkunoiden välityksellä. Katsomon venyttäminen keskiosaltaan attikakerroksen julkisivuun saakka katkaisi kolmannen parven käytävän.

Ravintola

Ravintolan tilat kasvoivat aiemmasta huomattavasti. Ensimmäisen kerroksen pääsali, mukaan lukien puolipyöreä veranta, "Rotunda", kasvoi aiemmasta noin 80 m²:stä lähes 200 m²:aan. Tämän lisäksi ravintolalla oli käytössään ravintolan yläpuolella olevan nk. juhla-kerroksen noin 85 m² kokoinen sali sekä kolme pienempää huonetta yksityistilaisuuksia varten.

Väinämöisen laulu

Kiinnostava pieni anekdootti rakennuksen suunnitteluhistoriassa liittyy kuvanveistäjä C. E. Sjöstrandin tekemään reliefiin "Väinämöisen laulu", joka nykyään sijaitsee Helsingin Yliopiston päärakennuksen porrashallissa. Syntyjään ruotsalainen kuvanveistäjä oli jo vuonna 1859 laatinut luonnoksia kyseistä aihetta varten vietettyään Suomessa jonkin aikaa vuosina 1856 - 57. Luonnos oli seuraavina vuosina esillä mm. Münchenissä, Tukholmassa ja Helsingissä ja herätti runsaasti kiinnostusta. Kuvanveistäjä oli viehättynyt Suomesta ja muutti tänne vuonna 1863, Suomen ensimmäiseksi ammattikuvanveistäjäksi. Ryhmä helsinkiläisiä rouvia halusi tukea Sjöstrandin asettumista Suomeen ja suomalaisen kuvanveistotaiteen kehitystä. Yhteispäätöksellä he järjestivät suuret arpajaiset rahan keräämiseksi ja saivat kasaan yli 9000 markkaa, millä summalla Sjöstrandilta saatettiin tilata suurikokoinen, aiheesta kehitelty reliefi. Erinäisten tahojen suosituksesta parhaaksi sijoituspaikaksi valittiin jälleenrakennettavan teatterin katsomon parven kaide. Hallituksen kokouksessa vuoden 1864 lopulla todettiin

Benois'n luonnos "Véranda'n" eli ravintolan kapiteelista. SvTA.

parhaaksi sijoituspaikaksi päälämpö, jotta teos olisi vapaammin tarkasteltavissa. Toisaalta päälämpöissä teos olisi jäänyt vain pienen katsojaosan nähtäväksi ja se olisi käytännössä ollut liian suuri tarkasteltavaksi pienessä lämpösalongissa. Benois'n luonnoksissa esiintyvät molemmat ratkaisut. Teatteriyhtiön hallituksen päättämättömyys ja kitkeränmakuiseksi käynyt keskustelu johtivat lopulta siihen, että rouvat päättivät ennemmin lahjoittaa suuren reliefsin Yliopistolle, sijoitettavaksi päärakennuksen vestibyyliin.⁶⁸

RAKENTEET

Jälleenrakennetun teatterin perusrakenteet noudattavat pitkälti edeltäjänsä tyyppejä. Uudestaan muurattu sisempi tiilimuri lieene pitkälti samanlainen kuin edellinenkin. Myös katsomon sisäseinät permantokerrosta lukuun ottamatta toteutettiin uudestaan puurakenteisina. Nämä kevytrakenteiset, näyttämöaukkoa kohden kaartuvat seinät tekevät katsomosta muodoltaan hevosenkengän. Permantokerroksen muuratut seinät noudattavat perustuksen U-kirjaimen muotoa.

Selkeä muutos edelliseen on näyttämöaukon molemmin puolin pois puretut kierreportaat, jotka osallistuivat näyttämöaukon kaariholvin rakenteeseen. Benois'n näyttämöaukon kaariholvin rakenne on piirustusten perusteella toteutettu kokonaan puurakenteisena (mikä myöhemmin 1920-luvulla aiheuttikin paloviranomaisten taholta vaatimuksen rakentaa katsomon ja näyttämön toisistaan erottava palomuri). Katsomon ja näyttämön vesikattorakenne toteutettiin piirustusten perusteella yhdenmukaisena ulkomuureilta ulkomuureille ulottuvien kookkaiden kattotuolien avulla, sekä katsomon että näyttämön päällä (näistä katsomon päälliset kattotuolit ovat edelleen olemassa). Katsomon alakaton rakenne liittyi suoraan kattotuolien alaparteisiin. Rakenne lieene pääsääntöisesti edelleen koskematon, lukuun ottamatta kattolistan laidoille 1930-luvulla toteutettua tuloilmakammiota.

2.2.4 Jälleenrakentamisen kustannukset

Jälleenrakennustyön kustannukset nousivat lopulta noin 420 000 markkaan. Muurien korjauskustannuksista syntyi noin 10 000 ruplan eli karkeasti 40 000 markan ylimääräinen kustannus. Arkkitehti Bomanin laatima kustannusarvio oli noin 366 000, joten hanke toteutui taloudellisesti varsin tarkkaan budjetin mukaisesti.⁶⁹ Oma osuutensa on epäilemättä ollut innokkailla ja kyvykkäillä liikemiehillä, jotka teatterin hallituksessa toimiessaan hyödynsivät omia kontaktejaan.

Vastavalmistunut teatteri näkyy Edward Hoffersin Nikolainkirkon tornista 1866 ottamassa panoraamassa. Ympäroiva rakennuskanta on lähinnä matalaa, kaksikerroksista rakennuskantaa. SvTA.

Teatteriesplanadi romanttisessa alkukevään asuissaan 1900-luvun alussa. Oopperakellarin eli Opriksen kattoterassilla kangaskate. SvTA. Alla 7.7.1930 Talonpoikaimarssi Svenska Teaternin kohdalla. MVKA

2.2.5 Muutostyöt teatterissa 1930-luvulle saakka

Teatteria ylläpidettiin lähes vuosittain, tarpeelliseksi katsotuin huolto- ja muutostöin. Erityisesti vuosisadan vaihteen molemmiin puolin on teatteritalon yleisötiloja huollettu maalaustöin, väritystä kevennetty ja ajanmukaistettu. Teatteritaloyhtiön kokouspöytäkirjoista koottu luettelo muutostöistä löytyy raportin viimeisestä osasta, Liitteet. Seuraavassa on poimittu kiinnostavat muutostyöt tarkemmin esiteltäviksi.

KATTOMAALAUKSEN UUELLEENMAALAUUS 1889

Kesällä 1889 jouduttiin toteamaan, että katsomon katon maalaus kaipasi kunnostusta. Maalaus oli toteutettu ilmeisesti suoraan kalkkirappaukselle, jonka tartunta alla olevaan tikutukseen oli vuosien kuluessa heikentynyt. Arvossapidetty maalarimestari K. Hellsten toteutti katon korjauksen siten, että vanha pinta sidottiin kankaalla ja maalaus toteutettiin kopiona kankaan päälle. Keskuskuvan ulkopuolella oleva reuna-alue on ilmeisesti tässä vaiheessa maalattu myös kokonaan uudestaan. Holkka-alueella ei ole kangastusta, mutta voidaan olettaa, että yli kahdenkymmenen vuoden aikana ovat katon pinnat keränneet varsin merkittävän patinan ja kun plafondi on maalattu uusin kirkkain värein, on myös sitä kehystävä alue ollut pakko maalata uudestaan. Tältä vuodelta ei ole mainintaa seinäpintojen uudelleenmaalauksesta. Väritutkimuksenkaan perusteella ei voi sanoa varmuudella onko tässä vaiheessa tehty kattavaa maalaustyötä, mutta varsinaista uutta väriasua ei ole katsomoon tehty.

KATSOMON ISTUINJÄRJESTYKSEN MUUTOS 1902

Katsomon permantotuolien sijoittelua muutettiin siten, että keskikäytävä täytettiin ja molempiin laitoihin muodostettiin käytävät (sama kuin Chiewitzin teatteri). Näin saatiin permannon paras katselualue käyttöön.⁷⁰

MUUTOSTYÖT 1904

Vuoden 1904 vuosikertomuksessa mainitaan että Teatteritaloyhtiö otti lainaa (44000Fmk) ja suoritti suhteellisen kattavan kunnostustyön. Kunnostustyöt koskivat lähinnä taustakäytäviä ja julkisivuja. Ravintolan muutosvaiheista, mm. Grahn Hedman & Wasastjernan suunnittelemasta kivrakenteisesta Rotondasta kerrotaan kappaleessa 2.6.

Teatterirakennuksen muutostöistä kerrotaan vuosikokouspöytäkirjassa seuraavasti:

"Under sommaren [1904] ommålades teaterhusets yttre del i en ljus färgton, som återförlånade detsamma sitt förra anslående utseende. Det inre af teaterhuset ommålades likadeles med undantag af salongen. Korridorernas väggar, golf och tak blefs hållna i ljus färgton, medan dörrarna både i vestibulen och till logerna målades i mahogny. Avantscen logerna omtapetsrades och remonterads. På första raden vidtoges den förändringen att fondlogerna minskades med den utbyggnad som förut afstängde korridoren för att bereda förnum åt dessa loger. Korridoren är nu öppen altigenom och för att underlätta tillträdet från densamma till

stora foyern upptogs en tredje dörröppning emellan dem. I foyern har dörren till bufetten utvidgats för att göra den lättare tillgänglig för publiken.”⁷¹

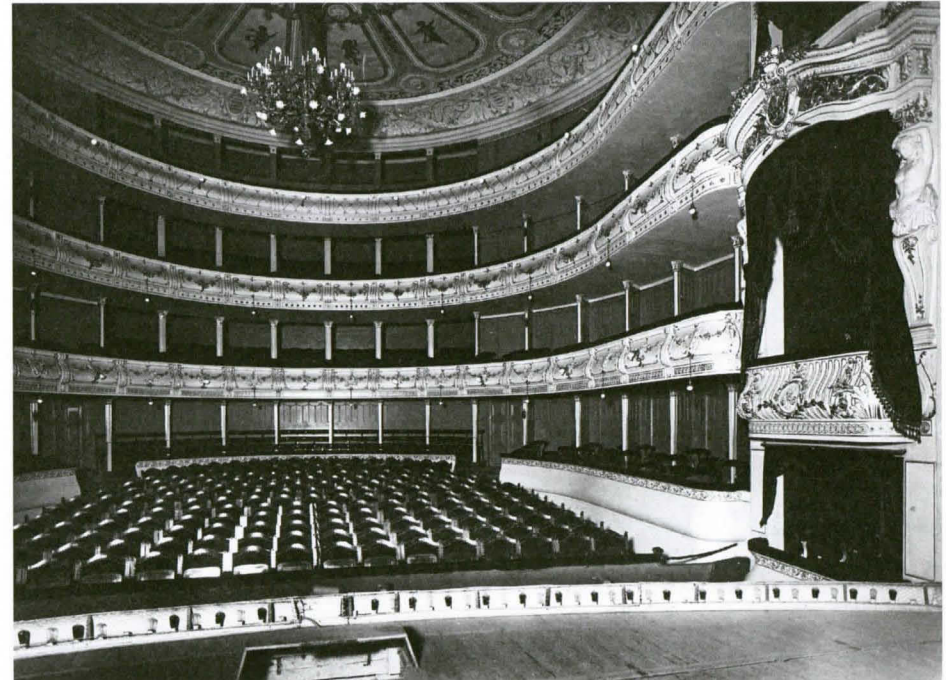
MUUTOSTYÖT 1909...1911

1900-luvun alun merkittävimmät teatteritilaa koskevat muutostyöt tehtiin kesän 1909 aikana. Tavoitteena oli muokata teatterisalaa siten, että salissa voitaisiin esittää aiempaa mittavampia näytöksiä, ja erityisesti Wagner-tyyppisiä, näyttäviä oopperanäytöksiä. Tämä edellytti mm. orkesterisyvennyksen laajentamista jopa 40 soittajalle aiemman 20:n sijaan. Kalliimpien esitysten tuottaminen tai ulkomaisten seurueiden kutsuminen edellytti toisaalta laajempaa katsomoa suurempien lipputulosten saamiseksi. Katsomon laajentaminen ratkaistiin ottamalla katsomon taustakäytävän keskiosa osaksi salitilaa ensimmäisellä ja toisella parvella – kolmannella parvella katsomo oli jo toteutettu Benois’n suunnitelmien mukaisesti keskiosastaan syvempänä, taustakäytävän katkaisevana tilana. Edelleen muutostyöt edellyttivät parannettua paloturvallisuutta ja tämä ratkaistiin lisäämällä ensimmäisen parven korkeudelle uusi teräsrakenteinen parveke. Muutokset tehtiin arkkitehti Waldemar Apselin suunnitelmien mukaisesti ja tämän johdolla. Muutostöiden seurauksena kannatusyhdistykseltä peritty teatteritalon vuokra nousi 15%.⁷²

Muutostyöt saivat sekä kiitosta että moitteita. Salin laajennusta pidettiin onnistuneena, mutta ulkopuolista hätäpoistumista varten tehtyä parvekerakennetta ja siihen liittyviä portaita julkisivua rumentavina. Uusi parveke korvasi aiemmat keveät teräsrakenteiset katokset pääovien yläpuolella, mutta vuodelta 1888 olevat, katolta tulevat kolmannen parven hätäpoistumistikkaat lisäsivät pääovien ympärillä ollutta, hiukan sekavaksi muodostunutta teräsrakennetta. Salissa merkittävin muutos olivat ensimmäiselle ja toiselle parvelle tehdyt vapaasti seisovat teräsbetonipylväät korinttilaisin kapiteelein.

Rakenteellisten muutostöiden yhteydessä ei salia ilmeisesti maalattu ollenkaan, vaan salin taustaseinät (syvennettyjä parvien keskiosia lukuun ottamatta) yhdenmukaistettiin viimeistään vuonna 1911⁷³. Vanhojen pintojen yli kiinnitettiin pellavakangas, joka tasoitettiin ja maalattiin. Sileään pintaan, seinän yläosaan kiinnitettiin kipsiset, wienerjugend-henkiset, keveät köynnöskoristeet, jotka kullattiin. Myös aitioiden vanhat peiliovet ylitasoitettiin ja kangastettiin katmosalin puolelta. Kipsinen ornamenttiikka ulotettiin kulkemaan myös ovien yli. Tavoitteena on selvästi ollut teatterisalin eheyttäminen ja rauhoittaminen. Tämä muutosvaihe on edelleen katsomon kiinteiden pintojen ja perusjärjestelyjen vallitseva asu.

Nils Wasastjerna on poiminut kirjaansa aikalaiskuvauksen Huvudstadsbladetista: *”Och så är det ombyggnaden af första och andra radernas fond. Ja, publiken får själva döma*

Vanhin tiedossa oleva valokuva katsomosta on vuodelta 1924, jolloin se lienee jokseenkin vuoden 1911 muutostöiden jäljiltä. SvTA.

i kväll. Men så mycket jag kan finna har salongen vunnit kolossalt på förändringen. Den inte allenast är, den verkar också större, friare, festligare med sina fondpelare i alla tre raderna. Och jag kan föreställa mig, hvilket gladt och högtidslyst intryck dessa balkonger skola göra, när de äro fullsatta med ungdom och skönhet i ljusa toiletter. Det kommer att verka fest, så som det bör verka i en teater.”

PALOTURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT MUUTOKSET

Paloturvallisuuteen liittyvät kysymykset olivat luonnollisesti jatkuvan tarkkailun alaisia. Vaikka Benois oli paneutunut aiheeseen huolella, tarvittiin vuosien saatossa ratkaisuihin parannuksia. Benois oli suunnitellut rakennukseen mm. omat sammutusvesiäiliöt palovakuutusyhtiön vaatimuksesta. Vuonna 1883 paloviranomaiset edellyttivät, että näytösten aikana tuli katmossa olla 2 palovahtia seuraamassa tilannetta. Vuonna 1888 vaadittiin kolmannelle parvelle uusi hätäpoistumistie, joka toteutettiin arkkitehti Gustav Nyströmin suunnitelmien mukaisesti kaaren keskiakseliin, pienenä julkisivusta ulkonevana huoneena. Tämä erikoinen pieni linnunkoppi ja vuoden 1909 töiden yhteydessä toteutettu teräsrakenteinen palopoistumisparveke

Teatteri 1920-luvun lopussa. Kuva E. Granlund. HKM

Teatteri 1900-luvun alun postikortissa. SvTA

tikkaineen koristivat pääjulkisivua aina vuonna 1935 alkaneisiin muutostöihin asti. Teatteritaloyhtiön vuosikertomuksessa vuodelle 1924 mainitaan, että vakuutusyhtiö oli todennut ettei asbestiverho tarjoa yhtä hyvää suojaa palotilanteessa kuin rautaesirippu. Meni kuitenkin vielä vuosia ennen kuin tälle asialle tehtiin mitään.

Erinäisten kirjelmien ja tarkastusten jälkeen, kesäkuussa 1928, paloviranomaisilta saapui lopulta ehdoton muutosvaatimusluettelo, joka osaltaan toimi tärkeänä vauhdittajana muutostöiden toteuttamisessa. Luettelossa todettiin:

1. näyttämö tulee erottaa muusta teatterista palomuurin avulla
2. näyttämöaukko tulee varustaa rautaesiripulla
3. näyttämölle tulee asentaa sprinklerilaite
4. kulissit ja näyttämörekvisiitta tulee käsitellä paloa estävällä aineella "eldskyddande vätska"
5. vaatenaulakot tulee varustaa automaattisella hälytysjärjestelmällä
6. vesikaton savunpoistoluukkujen tulee olla vähintään 12% näyttämön lattiapinta-alasta

TALOTEKNIikka

Sähkön tuontia taloon suunniteltiin ensimmäisen kerran jo vuonna 1896, mutta siitä luovuttiin työn kalleuden takia.⁷⁴ Katsomon, käytävien, lämpiöiden ja näyttämön valaistus toteutettiin sähköisenä neljän vuoden aikana 1898 - 1901. Silloinen sähkötekniikka oli vielä varsin alkeellista ja jo vuonna 1907 sähkövetoja jouduttiin uusimaan teknisesti vanhentuneina ja palovaarallisina. Benois'n taloon toteuttama kalorifeerilämmitys vaati myös jatkuvaa huoltoa. Järjestelmän korjauksesta on erikseen mainittu ainakin vuosina 1894, 1899 ja 1907. Tästä kiinnostavasta ilmalämmitysjärjestelmästä ei ole löytynyt tarkempaa kuvausta, mutta oletettavasti sillä on lämmitetty ensisijaisesti salia. Lämmin juokseva vesi on toteutettu teatteriin ensimmäisen kerran vasta vuoden 1936 muutostöiden yhteydessä.

TALOUDESTA YLEISESTI

Jatkuvien pienten ja suurempien muutostarpeiden seurauksena yhtiön talous oli monessa vaiheessa varsin tiukallakin. Toisaalta teatteri- ja ravintolatilasta perityt vuokrat olivat kohtuullisen korkeita ja niillä yhtiö ylläpiti rakennusta säännöllisin vuosikorjauksin ja lyhensi lainoja tarpeen mukaan. Esimerkiksi vuonna 1919 yhtiöllä oli valtion lainaa noin 117 000 Fmk, vuosikorjausten kulut noin 10 000 Fmk. 1920-luvun alkupuolella vuosikorjauksiin käytettiin tyypillisesti 15 000,- ... 20 000,- Fmk. Vuokratuloja yhtiö taas (esim. vuonna 1924) sai yhteensä yli 180 000,- Fmk ravintolatilan ja teatteritilojen vuokrista. Teatteriyhtiön talous parani vähitellen 1920-luvun myötä, mutta kattavaa muutostyötä odotellessa vuosikorjaukset olivat kuitenkin suhteellisen pieniä 1910-luvulta aina laajennustyöhön 1935-36 saakka.

2.3 ELIEL SAARISEN MUUTOSSUUNNITELMAT

Vuodesta 1907 teatterin tiloja jakoi kaksi näyttelijäseuruetta, suomenruotsalainen Folkteatern sekä ruotsalaisista ammattinäyttelijöistä koostuva seurue. Tunnellmat teatterin sisällä olivat aika ajoin varsin kireät. Teatterin toiminnan suunta profiloitui erinäisten käänteiden jälkeen suomenruotsalaiseksi ja vuonna 1915 kannatusyhdistyksen vuosikokouksessa tehtiin päätös, jonka perusteella syksystä 1916 Svenska Teaternista tuli ruotsinkielisen näyttämötaiteen kansallinäyttämö Suomessa. Paineita uudistamiseen aiheuttivat välittömästi paloviranomaiset, mutta yhtälailla myös teatteritoiminta kaipasi rakennukseen uudistuksia.

2.3.1 Eliel Saarisen rooli Svenska Teaternin uudistamistyön kehityksessä

Eliel Saarisen vaikutus Svenska Teaternin kunnostus- ja lisärakentamisen suunnittelussa on hyvin merkittävä, vaikka häntä ei missään yleisesti mainitakaan rakennuksen suunnittelijana. Jo heinäkuussa 1914⁷⁵ oli Teatteritaloyhtiö kääntynyt ensimmäisen kerran arkkitehti Eliel Saarisen puoleen rakennuksen kokonaisvaltaisen uudistamisen suunnittelemiseksi.

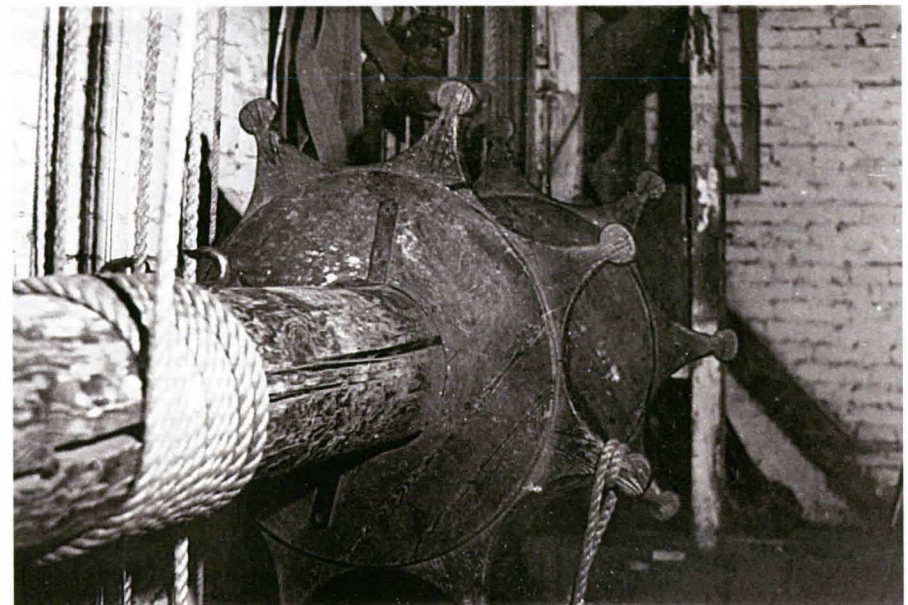
Eliel Saarinen oli 1910-luvulla suomalaisen arkkitehtuurin tärkeimpiä ja arvostetuimpia nimiä. Gesellius-Lindgren-Saarinen-toimiston kiivaiden ja voitokkaiden, kansallisromantiikan leimaamien vuosien jälkeen Eliel johti omaa toimistoaan Hvitträskissä ja kehitti edelleen vahvaa ilmaisuaan, ajan hengen mukaan muuttuen. Hänen töitään leimaa 1910-luvulla kasvava monumentaalisuus ja hän kiinnostui aiempaa enemmän myös kaupunkisuunnittelun laajemmista kysymyksistä.

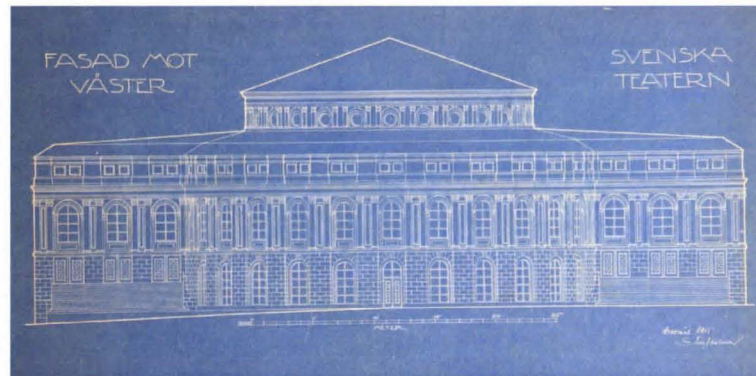
Eliel Saarinen oli varsin luonteva valinta omaa hahmoaan etsivälle uudelle kulttuurilaitokselle, kansalliselle ja ruotsinkieliselle. Vuosien kuluessa Eliel ilmaisi useaan kertaan olevansa henkilökohtaisesti kiinnostunut ruotsinkielisen kulttuurin tukemisesta Suomessa. Vaikka Elielin lapsuudenkoti oli ollut tasapuolisen kaksikielinen ja esimerkiksi hänen veljensä kotikieleksi seului suomen kieli, puhuttiin Elielin kodissa ruotsia. Elielin isä, pastori Juho Saarinen oli tunnetusti suomenmielinen ja luonnollisesti myös Elielin nuoruudentöiden vahva kansallinen leima kertoo hänen arvomaailmastaan. Suomalaiskansallinen kulttuuri, kielestä riippumatta, oli yksi Saarisen uran alkuvaiheen tärkeitä innoittajia.

Eliel Saarisen vuonna 1914 alkanut suunnittelu-urakka jatkui lopulta aina maaliskuuhun 1935 saakka. Vain noin puoli vuotta tämän jälkeen jätettiin rakennuksesta lopulliset rakennuslupapöytäkirjat, mutta ilman Eliel Saarisen signeerausta. Näiden yli kahdenkymmenen vuoden ajalta Elieliltä tunnetaan ainakin kuusi selkeästi eri vaiheen luonnossuunnitelmaa kahdessa eri jaksossa:

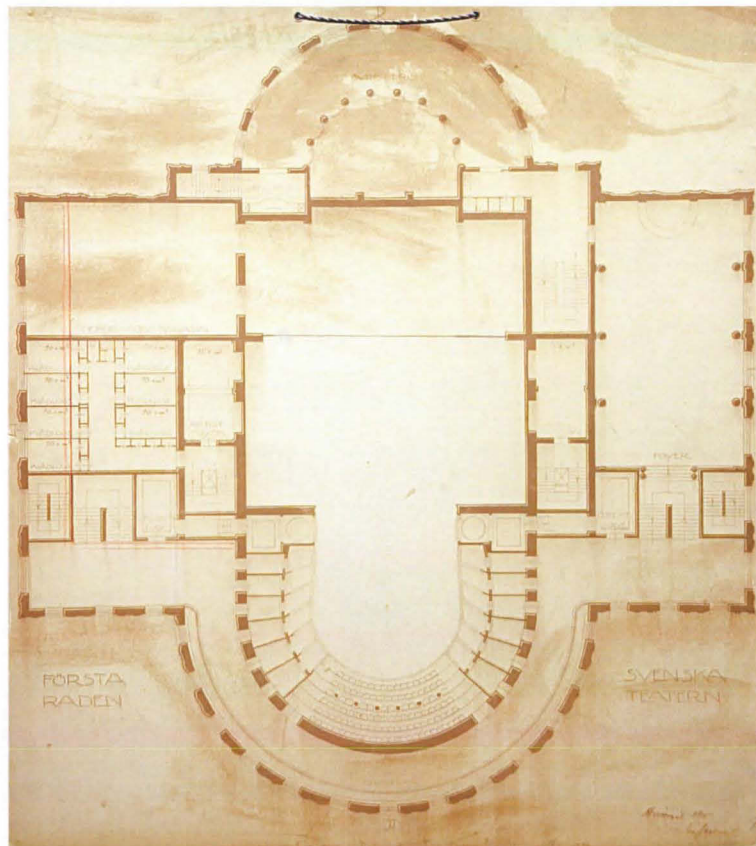

Teatteri on saanut sähkövalaistuksen. Ruotsalaisen vierailunäytännön Medean valomainokset joulukuussa 1934 SvTA. Alla näyttämön lavastenostintekniikkaa vuodelta 1935. Hbl.

Eliel Saarisen ensimmäiset suunnitelmat teatterin uudistamisesta 1915. SvTA

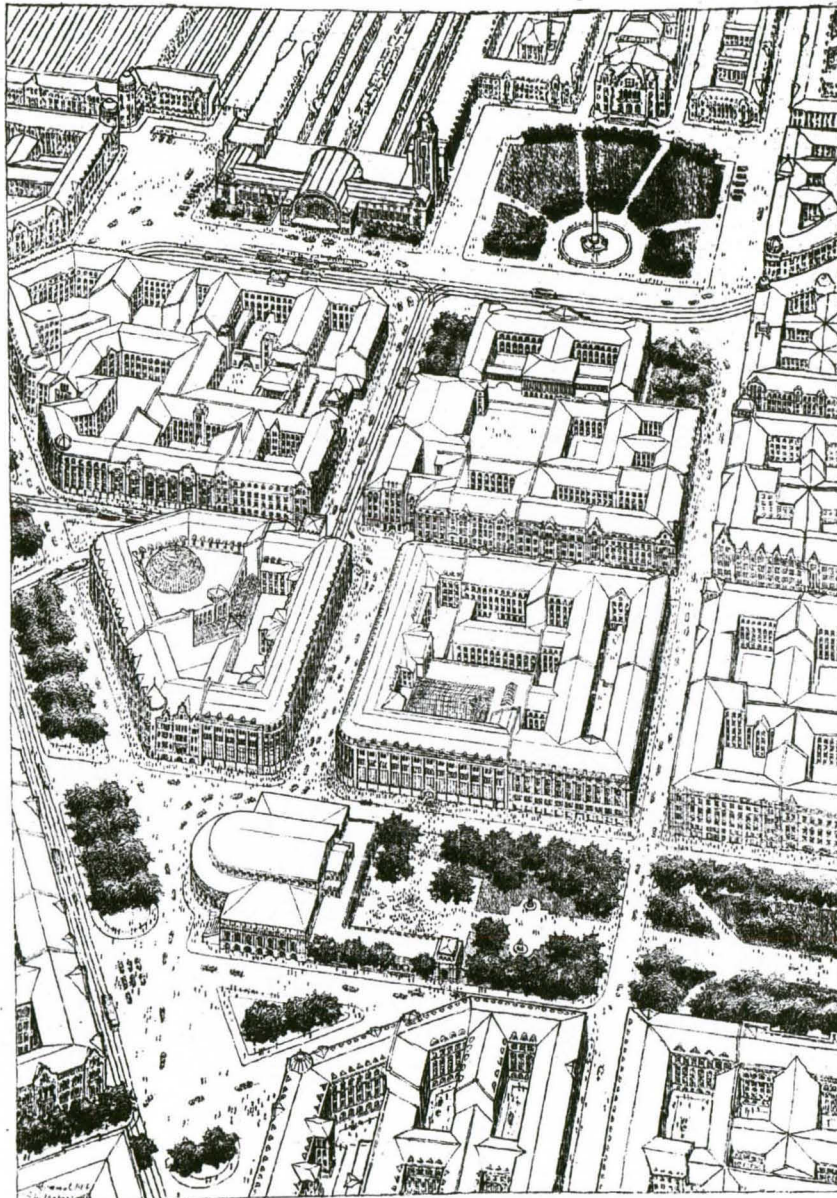
Hvitträskin toimistossa laaditut luonnokset vuosina 1915, 1916 ja 1918 sekä USA:ssa tehdyt luonnokset vuosina 1929, 1931 ja 1934. Eliel Saarisen varmuus ja maun kehittyminen suunnittelijana samoin kuin tänä ajanjaksona tapahtunut länsimaisen arkkitehtuurin tyyllinen kehitys näkyy tässä suunnitelmien sarjassa hyvin kiinnostavalla tavalla. Saarisen suunnitelmat perustuvat kaikissa vaiheissa vanhan rakennuksen ja uudisosan kokonaisvaltaiseen käsittelyyn ja liikenteellisesti selkeään ratkaisuun. Seuraavassa käydään läpi uudistamistyön luonnosvaiheiden keskeisiä piirteitä.⁷⁶

2.3.2 Ensimmäinen suunnittelujakso 1910-luvulla

Jo ensimmäisessä, Eliel Saarisen vuonna 1915 päiväämässä luonnossarjassa oli laajentamisen perusratkaisu sama kuin 20 vuotta myöhemmin toteutetussa ratkaisussa⁷⁷. Molemmiin puolin vanhaa rakennusta on sijoitettu uudet siipiosat ja vanhaa rakennusta on ulkokehän osalta korotettu hiukan yhden lisäkerroksen muodostamiseksi. Tässä luonnoksessa vanhan osan julkisivut on säilytetty koskemattomina ja siipirakennukset seurailevat samaa uusrenessanssille tyypillistä runsasta käsittelyä ja rytmiä. Uudet pääsisäänkäynnit on sijoitettu uudissiipien päihin, kaarevan osan molemmiin puolin. Näyttämöä on laajennettu ravintolan alueelle ja "Oprikselle" on jäänyt pelkästään nk. "Rotonda", puolipyöreä rakennusosa puiston suuntaan. Lämpötiloja on laajennettu kattamaan sekä ensimmäisessä että toisessa kerroksessa koko kaaren mittainen avoin tila. Lopullisessa suunnitelmassa myös tämä varhainen idea toteutui.

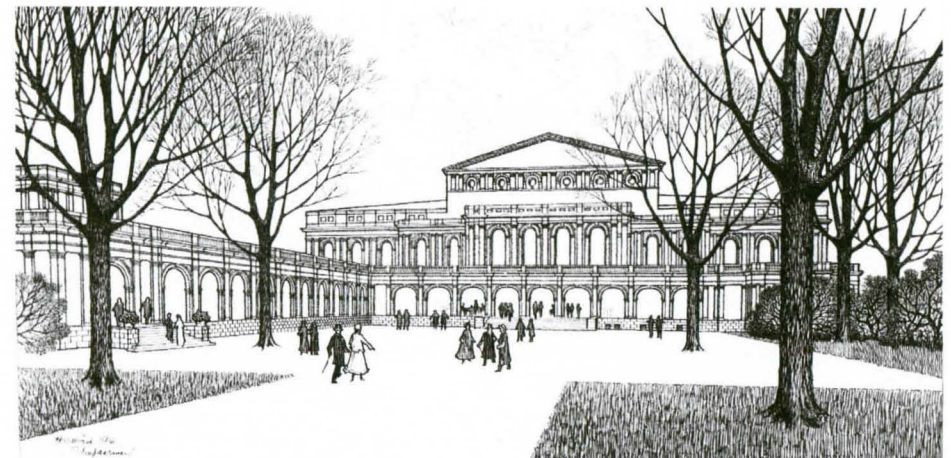
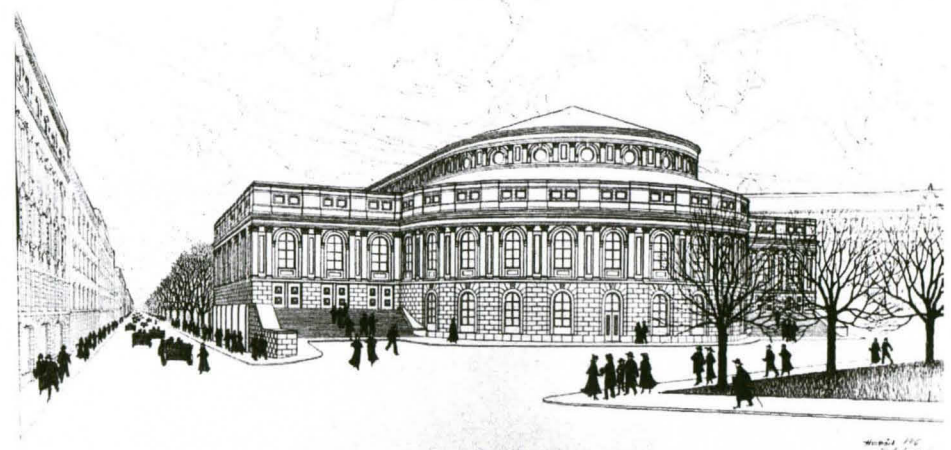
Toisessa luonnossarjassa perusratkaisu lieenee sama, mutta puiston puolelle on ravintolatoimintaa varten muodostettu kokonaan uusi yksikerroksinen lisäosa. Suunnitelmasta ei ole tiedossa pohjapiirustuksia. Sisäkulman muodostavan ravintolaosan katolle on suunniteltu terassi. Vuodelle 1916 päivättyjä ulkoperspektiivejä on kaksi kappaletta, toinen puistosta, toinen silloiselta Heikinkadulta. Näissä piirustuksissa esitetty teatteri muodostaa Esplanadin puistolle muurimaisen alkupisteen, jonka ytimenä toimii vanhan teatterin kaareva pääty. Puiston puolella taas teatteriravintola tarjoaa viihtyisän sylin, joka toimii Esplanadin promenadin itsestään selvänä määränpäänä. Näiden havainnekuvien yhteydessä suunnitelmaa kritisoitiin siitä, että kattamattomat ulkoportaavat eivät sovellu Suomen karuun ilmastoon. Tämä luonnosvaihe on esitetty havainnollisesti Eliel Saarisen suunnitelmassa Keskuskadun linjauksesta vuodelta 1916.

Kolmannessa, vuoden 1918 aikana laaditussa sarjassa Saarinen on joutunut huomioimaan teatterin kapean tontin ja kasvavan liikenteen, joten lisäsiipiä on kavennettu ja pidennetty.

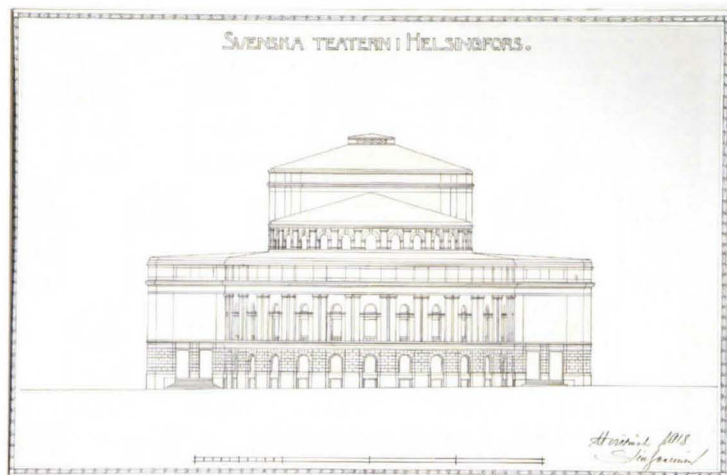
(K. C.)
DEN NYA CENTRALGATAN I HELSINGFORS
FÄGELPERSPEKTIV UTVISANDE DEN PROJEKTERADE GATAN
OCH DESS NÄRMASTE OMGIVNING

ARK.: ELIEL SAARINEN

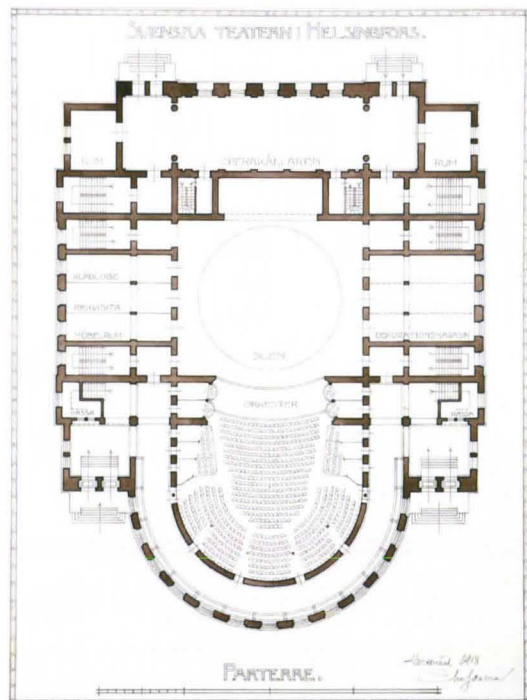

Vasemmalla Eliel Saarisen laatiman Keskuskatu-suunnitelman illustraatio vuodelta 1916. (kirjasta Eliel Saarinen, Suomen aika) Yllä samanaikaiset suunnitelmat Esplanadin puistoon aukeavasta ravintolasivestä ja Heikinkatujen suuntaan avautuvasta teatterifasadista. SvTA

Eliel Saarinen oli mestarillinen kuvan tekijä ja tunnettu kyvystään antaa unelmille hahmon ja kuvittaa suunnitelmiaan pieniä yksityiskohtia myöten. Svenska Teaternin piirustussarjoille on kuitenkin ominaista, että niissä ei ole ainoatakaan interiööriä ja vain kahdesta ehdotuksesta on laadittu ulkoperspektiivi. Piirustusten luonne kertoo osaltaan siitä, että koko sinä aikana, kun Eliel oli työssä mukana, ei suunnittelu edennyt perusideoiden jäsentelyä pidemmälle, joten esimerkiksi interiöörien laatiminen ei ollut missään vaiheessa vielä ajankohtaista.

Eliel Saarisen suunnitelmat vuodelta 1918. Vuoden 1915 suunnitelmista uusia siipirakennuksia on kavennettu. SVTA.

Ravintola taas sijaitsee kompaktisti osana kokonaishahmoa. Näyttämön päälle on sijoitettu täysmittainen näyttämötorni, joka muuttaa rakennuksen kokonaishahmoa merkittävästi. Katsomoa on laajennettu siten, että taustakäytävät on liitetty osaksi katsomoa. Tässäkin suunnitelmassa ensimmäisen ja toisen kerroksen lämpiötilat ovat yhtenäistä tilaa koko kaaren osalta.⁷⁸ Tämä suunnitelma olisi tarkoittanut hyvin laajoja muutostöitä myös vanhaan rakennusosaan ja käytännössä todennäköisesti koko rakennuksen uudelleenrakentamista.⁷⁹ Kaupungin maistraatti on teatterihallituksen kokouspöytäkirjan mukaan hyväksynyt tämän tyyppisen suunnitelman 6.5.1919⁸⁰, mutta maistraatin arkistosta ei kyseistä sarjaa ole löytynyt.

Uusien rakennussuunnitelmien lisäksi tuli hallituksen selvittää tontin käyttöoikeuden jatkuminen. Tontti kuului kaupungille, joka oli luovuttanut tontin käyttöoikeuden teatterille teatteritoimintaa varten. Sopimuksen sanamuodosta oli luettavissa, että mikäli teatteritoiminta tontilla päättyy, siirtyy rakennus takaisin kaupungin hallintaan. 10.10.1917 kaupunginvaltuusto myönsi teatterille oikeuden laajentaa teatterin käyttämää pinta-alaa Saarisen ensimmäisen luonnossarjan perusteella.

2.3.3 Tiukan talouden vuodet

Nämä muutaman vuoden sisällä laaditut suunnitelmat eivät kuitenkaan johtaneet suurelisen rakennushankkeen käynnistymiseen. Itsenäistymistä edeltävät levottomat vuodet ja sen jälkeiset taloudellisesti vaikeat ajat siirsivät projektin toteutumista epämääräiseen tulevaisuuteen. Lopulta Teatteritaloyhtiölle jätetyssä, vuosikertomukseen liitettyssä kirjelmässä vuodelta 1927, revisorit C. von Knorring ja A. Cederholm palauttavat mieliin aiemmin laaditut suunnitelmat:

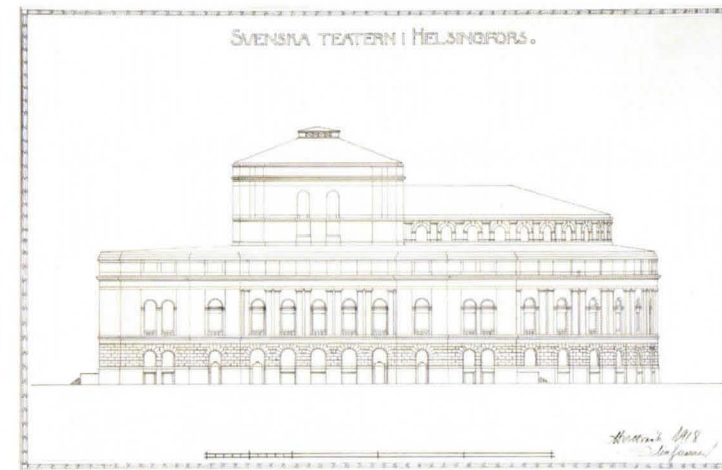
*”Frågan om till- och ombyggnad av teaterhuset, vilken fråga nu varit anhängig vid Direktionen för bolaget under ca. 15 å 20 års tid, och för vilket byggnadsarbete arkitekten Saarinen av intresse för saken gratis uppgjort två särskilda, vackra modeller, med tillhörande ritningar, borde omsider närmare undersökas i fråga om möjligheterna för dess genomförande, främst i finansiellt avseende”.*⁸¹

Reviisorien kirjelmään laadittiin pöytäkirjaan liitettäväksi vastine (Bilaga D), jossa selvitettiin syitä siihen, miksi Saarisen suunnitelmat eivät johtaneet toimenpiteisiin. Ilmeisesti kirjelmän seurauksena toukokuussa 1927 tilattiin arkkitehti Albert Nybergiltä kustannuslaskelma Saarisen ensimmäisestä ja kolmannelle vaihtoehdosta. Hän arvioi kustannuksiksi noin 7 ja

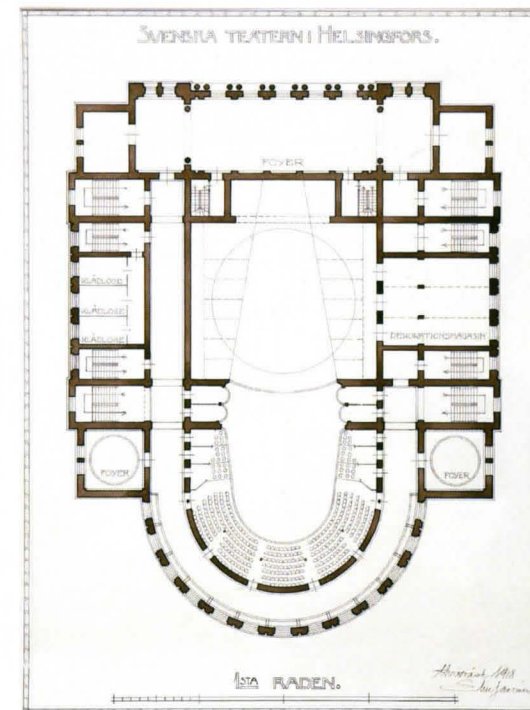
13 miljoonaa markkaa. Nybergin mukaan korjausvaihtoehdon kustannuksia voisi leikata noin 6 miljoonaan markkaan, mikäli muutamia vähemmän välttämättömiä muutoksia jätettäisiin tekemättä. Vastineessa todetaan vielä, että Saarisen ehdottamat lisäsiivet "rumentaisivat" Esplanadeja, joten ei olisi mitenkään varmaa kuinka viranomaiset niihin suhtautuisivat. Kirjelmistä voi rivien välistä ymmärtää kuinka monia mielipiteitä teatteriyhtiön hallituksessa oli tästä isosta asiasta. Teatterirakennuksen muutoshistorialle onkin ollut ominaista, että jokaisen rakennustyön läpiviemistä on osaltaan hidastanut demokraattinen päätöksenteko ja vahvat mielipiteet, jotka eivät välttämättä perustuneet asiantuntemukseen ja kiinteistön huoltamiseen pitkänäköisesti. Hallituksen toimintaa on pikemminkin leimannut syvä rakkaus näyttämötaiteeseen ja vilpiton halu ylläpitää teatterin toimintaedellytyksiä. Muutostyötä vastustavassa vastineessa muistutetaan erityisesti teatteriyhtiön tehtävästä taata teatterille toiminnan olosuhteet ja todetaan, että kallis korjaustyö väistämättä tarkoittaisi korotettuja vuokria, joita ei teatteritoiminnalla kuitenkaan voida kattaa. Vastineessa tosin jätettiin mainitsematta, että teatterin paloturvallisuus oli vuosi vuodelta aiheuttanut tiukempisävyisiä kirjelmiä paloviranomaisilta ja kaikkien tiedossa oli, että rakennuksen turvallisuudelle oli tehtävä jotain varsin pian.

Vuoden 1928 aikana kävi ilmeiseksi, että teatterin toiminta saattaisi päättyä viranomaiskieltoon, ellei paloturvallisuutta hoidettu kuntoon. Paloviranomaisten vaatimukset olivat seuraavat⁶²:

- näyttämö tulee kokonaan erottaa muista tiloista palomuurilla
- näyttämöaukkoon tuli asentaa rautaesirippu, jota palotilanteessa voitiin yläpuolelta kastella rei'itetyn vesijohdon avulla
- näyttämö tuli varustaa sprinklereillä
- lavasteet ja rekvisiitta tuli käsitellä paloa estävällä nesteellä
- näyttämön lähellä sijaitsevat tilat tuli varustaa automaattihälytysjärjestelmällä
- vesikatolla olevat savunpoistoluukut tuli suurentaa siten, että ne olisivat yhteensä 12% näyttämön lattiapinta-alasta, mikä työ tuli suorittaa ennen syyskauden 1929 alkamista

Eleil Saarisen suunnitelmia vuodelta 1918. Kaarevat lämpiöhallit on avattu molemmissa kerroksissa koko kaaren mittaisiksi. SvTA.

Arkkitehti Eliel Saarinen ja Amos Anderson pohtivat teatterin uusia suunnitelmia oletettavasti 1929. Nuori arkkitehti Hilding Ekelund seuraa katseellaan herrojen reaktioita. Oikealla teatterijohtaja Nicken Rönngren ja vasemmalla teatterisäätiön jäsen Bertel Appelberg seuraavat ajatustenvaihtoa.

Hilding Ekelundia on luonnehdittu rakentaja-arkkitehdiksi, jolle piirustukset olivat ainoastaan rakentamisen apuvälineitä, eivät itsenäisen taiteenlajin teoksia⁶². Ekelundin piirustukset eivät olekaan samassa määrin puhuttelevia kuin Eliel Saarisen, pikemminkin kömpelöitä ja kaavamaisia. Ekelundin suunnittelu ei perustunut niinkään kokonaisvaltaisen suunnitelman tuottamaan viivojen rytmikkaan paperilla kuin huolella tutkittuihin, hyvin pienipiirteisiin toiminnallisiin ratkaisuihin. Kertovaa onkin se, että Ekelund toimi myöhemmin hyvin taitavana Arava-mitoitettujen asuinrakennusten suunnittelijana ja hänen arkkitehtuurinsa on tyypillisesti lämminhenkistä ja kodikasta.

2.3.4 Amos Anderson ryhtyy toimeen

Teatterin taloudellinen tilanne ei olisi sallinut suurempiin rakennustöihin ryhtymistä vielääkään, ellei liikemies ja mesenaatti Amos Anderson olisi tehnyt ratkaisevaa aloitetta, tarjoten teatterille 500 000 markan lahjoitusta vuonna 1928. Lahjoituksen ehtona oli valtion myöntämä koroton laina vähintään samalle summalle ja korjaustyöstä vastuun ottavan säätiön perustaminen, jolle summa voitaisiin osoittaa. Amos Anderson oli kuulunut teatterin kannatusyhdistyksen ("Garantiföreningen för Svenska Teatern i Helsingfors") hallitukseen vuodesta 1926 ja oli siis varsin tietoinen teatterin saamasta ukaasista. Tässä tilanteessa perustettiin "Stiftelsen för Svenska Teatern i Helsingfors", jossa kolme tahoa: Svenska Litteratursällskapet i Finland, teatterin kannatusyhdistys "Garantiföreningen" sekä teatteritaloyhtiö "Nya Teaterhus Aktiebolaget", olivat tasapuolisesti edustettuina.

Säätiön säännöt vahvistettiin lokakuussa 1928 ja tämä uusi taho saattoi ensi töikseen ottaa vastuulleen paloviranomaisvaatimusten täyttämisen, osin väliaikaisin keinoin, osin pysyvin ratkaisuin. Kesäkaudella 1929 rakennettiin vaadittu palomuuuri katsomon ja näyttämön väliin ja näyttämöaukkoon saatiin sähköisesti liikuteltava rautaesirippu. Samaan aikaan valmisteltiin laajan uudistustyön käynnistämistä. Andersonin ohella vastaperustetun säätiön hallituksen jäsenenä teatterin jälleenrakentamiseen vaikutti useiden vuosien ajan mm. varatuomari Axel Palmgren, teatterinjohtaja Nicken Rönngren sekä pankinjohtaja Kuno Fredrik Nyman.

Amos Andersonin rooli koko hankkeen eteenpäin vievänä voimana, laajakatseisena ja määrätietoisena, näkyy monessa vaiheessa. Maaliskuussa 1928 Anderson kirjoitti Amerikkaan muuttaneelle Eliel Saariselle henkilökohtaisesti ja esitti tälle toivomuksen ottaa osaa Andersonin järjestämään Forum-korttelin aatekilpailuun erillistä korvausta vastaan. Tässä yhteydessä Anderson kyseli ensimmäisen kerran Elielin aiemmista teatteriluonnoksista ja kautta rantain tiedusteli Elielin halua jatkaa teatterin suunnittelua. Anderson ja Saarinen tietävästi tunsivat toisensa ennestään Hvitträskin ja Hvittorpin eläväisen seuralämän kautta, joten Anderson kirjoittaa Saariselle kuten vanhalle ystävälleen. Keväällä 1929 Saarinen palasi aiheeseen ja totesi samalla tarvitsevansa Helsingissä työskentelevän arkkitehdin avustajakseen. Toukokuussa 1929 Anderson ehdotti Hilding Ekelundia, joka oli vastikään saanut valmiiksi mm. Helsingin Taidehallin ja Töölön kirkko oli työn alla.⁶³ Anderson toimi myös Taidehallissa mesenaattina, ja onkin todennäköistä, että hän tunsikin Ekelundin henkilökohtaisesti ainakin tätä kautta. Myös Saarinen tunsikin Ekelundin hyvin, koska tämä oli nuorena arkkitehtina työskennellyt Hvitträskissä Saarisén toimistossa, ja Saarinen hyväksyi siis Ekelundin avustajakseen mielihyvin.

Elokuussa 1929 Saarinen saapui Suomeen ja tutki yhteistuumin Ekelundin kanssa muutostöiden lähtökohtia ja tavoitteita uudessa tilanteessa. Tämän työn tuloksena syntyi kirjallinen kannanotto, joka esiteltiin teatteritaloyhtiön hallitukselle 12.10.1929.

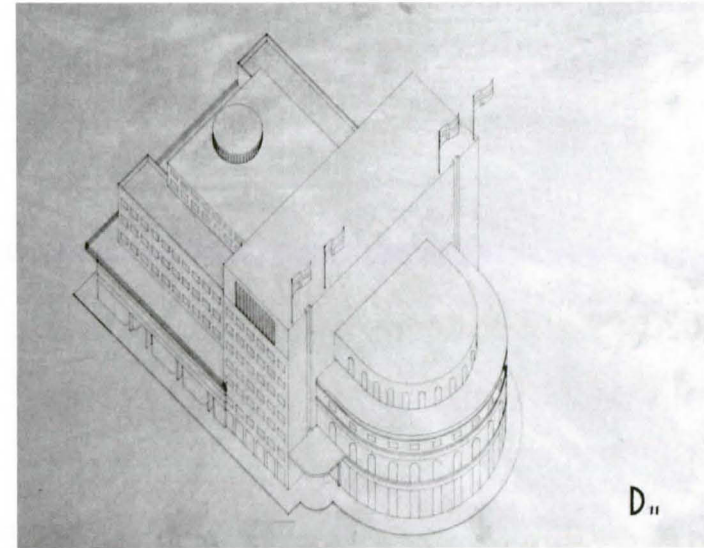
(vapaasti käännettynä)

*"Teatteritalon laajennuksen ja läpikäyvän kunnostustyön tarve on ilmeinen; sekä yleisön mukavuuksia vailla olevat tilat, puutteelliset lämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmät, alkeelliset varasto- ja pukeutumistilat että eräät paloturvallisuuteen liittyvät vaillinaiset tekniset ratkaisut edellyttävät rakennuksen pikaista ja kattavaa uudistamistyötä. Tulevaisuudessa tulee rakennuksen pääsisäänkäynnit siirtää rakennuksen pitkille sivuille kasvavan liikenteen vuoksi. Lisäksi haluamme tuoda esille, että Svenska Teaternin jälleenrakentaminen voisi myös parantaa keskeisen Helsingin kaupunkikuvaa; teatterirakennus on nykyisessä asussaan aivan liian mitätön hallitsemalleen keskeiselle paikalle. Rakennushahmon korottaminen ja pidentäminen lisärakentamisen keinoin antaisi rakennukselle sen arkkitehtonisen painoarvon, mitä sen sijainti vaatii; erityisesti Esplanadin puiston suuntaan oleva rikkonainen ja tyyliön julkisivu, joka näkyy aina Eteläsatamaan ja Katajanokalle saakka, paranisi kokonaisvaltaisemmasta käsittelystä ja suuremmasta mittakaavasta."*¹⁴⁸

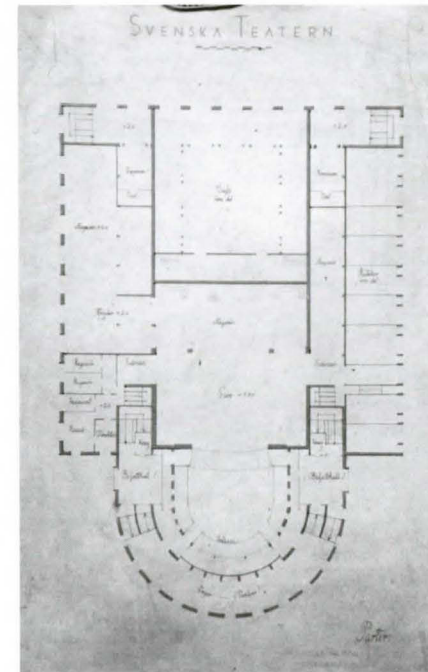
Tapaamisen seurauksena Ekelund laati piirustukset ilmeisesti yhdessä pohdituista ratkaisuista ja lisäksi hän teki ainakin kolme ehdotusta pelkästään omissa nimissään. Näille ehdotuksille oli yhteistä sivusisäänkäyntien sijoittaminen vanhaan kaarevaan rakennusosaan sivusiipien sijaan. Myös porrashuoneet oli sijoitettu vanhalle puolelle, minkä seurauksena kaarevan osan hallit eivät olleet täysin avoimet. Näissä ehdotuksissa tuli ensimmäisen kerran esille myös ajatus pienien liiketilojen sijoittamisesta katutasoon.

Ekelundin omissa ehdotuksissa oli lisäksi hahmoteltu keskisuuren hotellin sijoittamista 8-9 kerrosta korkeana poikittaisena rakennushahmona teatterin "yli". Teatterin taloutta parantamaan tarkoitetut liikehuoneistot herättivät keskustelua tontin käyttötarkoituksesta, koska Helsingin kaupungin omistama tontti oli annettu teatteriyhtiön hallittavaksi teatterikäyttöä varten. Käyttötarkoituksen oleellinen muutos olisi saattanut aiheuttaa tontin palautumisen kaupungille.

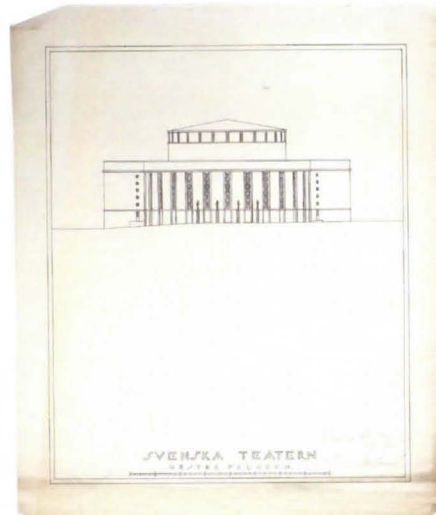
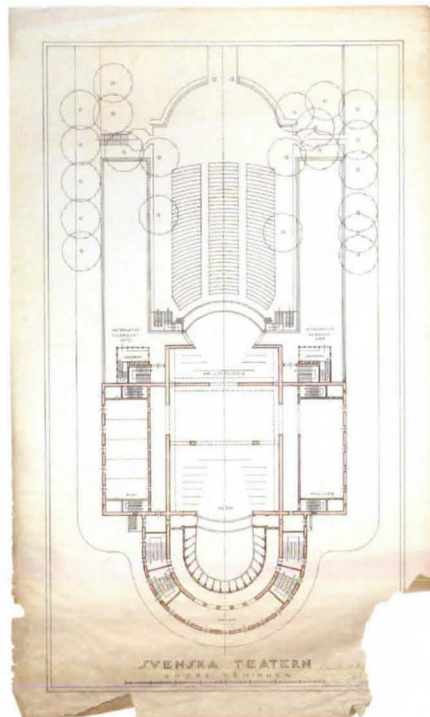
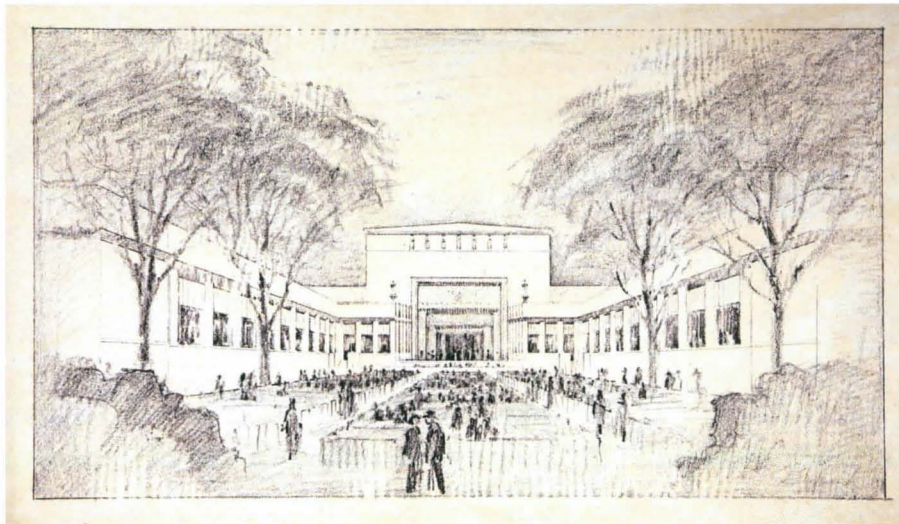
Nämä ehdotukset esiteltiin hallitukselle syksyllä 1929 ja jatkosuunnittelun pohjaksi valittiin Ekelundin ja Saarisen yhteinen ehdotus.⁸⁵ Rakennuksen perushahmo oli tässä vaiheessa varsin lähellä lopullisesti toteutuneen suunnitelman kokoa ja muotoa, ravintolapään ratkaisua lukuun ottamatta, mutta tilalliset ratkaisut eivät tyydyttäneet Saarista lainkaan. Taloudellisesti ajat olivat epävarmoja ja teatterin kunnostustyön suunnittelu eteni myös Eliel Saarisen henkilökohtaisten kiireidenkin takia rauhallisesti.

Hilding Ekelundin laatima kustannustehokkuuteen pyrkivä suunnitelma teatterin uudistamisesta. Poikittainen korkea rakennusosa oli Ekelundin ehdottama hotelli. SvTA.

Hilding Ekelund ja Eliel Saarinen 1929, permantokerroksen pohjapiirustus, jossa Benois'n portaat olisi säilytetty. SvTA.

Eliel Saarisen kesällä 1931 tehdyn luonnossarjan piirustuksia. SVTA

2.3.5 Amos Andersonin ja Eliel Saarisen suurisuuntaiset suunnitelmat

Taloudellisesti epävarmasta ajasta huolimatta Amos Anderson pystyi näkemään pidemmälle ja yhdessä Saarisen kanssa pyrki löytämään ratkaisun, joka tulevaisuudessa tarjoaisi teatterille hyvät toimintaedellytykset ja kaupunkikuvallisesti eheän kokonaisuuden. Toukokuussa 1930 Anderson lähetti Saariselle kirjeen, jossa hän monisanaisesti esitteli teatterirakennuksen totaalisen purkamisen mukanaan tuomia herkkuisia ja houkuttelevia mahdollisuuksia. Eliel oli tästä ehdotuksesta selvästi innostunut ja halukas kaikin puolin tukemaan Andersonia tämän "tulevaisuudenunelman" toteuttamisessa.⁸⁶ Saman vuoden syyskuussa Eliel Saarinen saapui Suomeen ja teatterisuunnitelmasta keskusteltiin jälleen. Tässä yhteydessä teatterin totaalisen purkamisesta kuitenkin luovuttiin. Erityisesti vuodelta 1866 peräisin oleva katsomointeriööri koettiin historiallisesti arvokkaana rakennusmuistomerkkinä ja suomenruotsalaiselle teatteriväelle niin vahvana symbolisena tilana, että sen säilyttäminen jokseenkin muuttumattomana muotoutui myös uudistamistöiden keskeiseksi lähtökohdaksi. Sitä paitsi katsomoa pidettiin erinomaisen hyvänä ja tarkoituksenmukaisena.

22.3.1928 todetaan HS

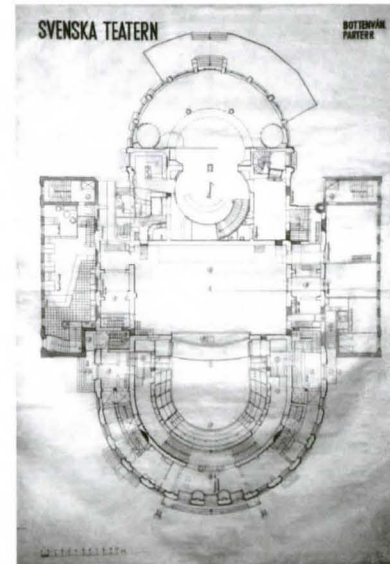
"Katsomo on kuten tunnettua jos kohta pieneltä näyttävä, pohjoismaiden parhaimpia, akustisessa suhteessa hyvä, riittävän tilavakin ja sillä tavalla rakennettu, että tila on edullisesti hyväksikäytetty. Katsomon laajennusta ei näin ollen pidetä tarpeellisena."

Niinpä seuraava, kesäkaudella 1931 tehty luonnossarja perustuikin jälleen vanhan salin ja taustakäytävien säilyttämiseen vanhassa muodossaan, mutta lisärakennusosassa on jatkettu suurisuuntaisten ja uutta luovien ratkaisujen tutkimista. Siipien leveys on vuoden 1918 ratkaisun siipiä kapeampi, mutta siivet ovat huomattavan pitkät puiston suuntaan. Ratkaisun leimallisin piirre on kookkaan ulkoilmateatterin sijoittaminen puiston puolelle, pitkien siipien väliin. Esplanadin vanhan Kappeli-ravintolan purkua harkittiin samaan aikaan ja Amos Andersonilla oli ajatus kaapata Esplanadin ravintolatoiminta kokonaan teatterirakennukseen. Niinpä molemmat pitkät siipirakennukset oli varattu suuren ravintolan käyttöön. Kappeli-ravintolan toiminta kuitenkin lopulta jatkui, joten tämäkin kokonaisvaltainen ja kiinnostava idea haudattiin vähin äänin. Tässä ehdotuksessa ensimmäistä kertaa on julkisivujen jäsentelyä muutettu oleellisesti. Uusrenessanssin jäsentely on riisuttu kokonaan ja tilalle on tullut aikakauden vapautuneelle uusklassismille ja amerikkalaiselle art decole tyypillisiä piirteitä, korostetun korkeine ikkuna-aukkoineen ja vähäisin, tarkasti harkituin koristeaihein. Pienipiirteisen koristelun tilalle julkisivuun on esitetty veistoshahmoja, jotka vuorottelevat korkeiden ikkuna-aukkojen kanssa ja muodostavat yksinkertaista ja selkeää rytmiä. Vahvimmin art decoa muotokieltä edustaa ikkunoiden rikas puitejako.

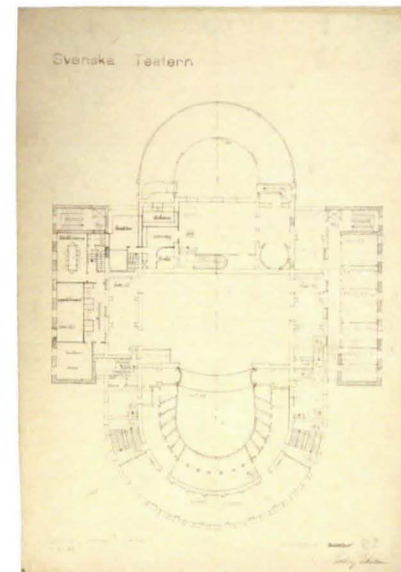
Tämän luonnossarjan komea sisältö herätti kiinnostusta periaatteellisella tasolla, mutta realistisia mahdollisuuksia ei suunnitelman toteuttamiselle ollut. Jälleen tuli siis laatia uusi, lähtökohdiltaan realistisempi suunnitelma. Saarinen ei kuitenkaan kiireiltään voinut välittömästi työtä jatkaa, vaan seuraava askel otettiin vasta kesällä 1932, kun Saarinen seuraavan kerran vieraili Suomessa. Uudistamisohjelmaa tuli kaventaa vastaamaan taloudellisia realiteetteja.⁸⁷ Hilding Ekelundille annettiin tehtäväksi laatia keskustelujen pohjalta typistetty suunnitelma. Vuonna 1932 päivätyssä luonnossarjassa⁸⁸ on esitetty suunnitelma, jossa vanhalla puolella muutoksia on tehty hyvin niukasti, lähinnä kaarevien hallien porrasjärjestelyjä on muutettu. Uudisrakennusosat sijaitsevat pienikokoisina sivusiipinä ja niiden tilaohjelma on tutkittu hyvin tarkkaan. Vasta syyskuussa 1933 Ekelund saattoi toimittaa luonnokset Saariselle katsastettaviksi. Tässä vaiheessa kaupungin maistraatin vaatimukset rakennuksessa pikaisesti tehtävistä välttämättömistä parannuksista olivat niin merkittäviä ja kalliita, että kattava uudistamistyö oli saatava vihdoin käyntiin. Saarinen ei kuitenkaan ollut lainkaan tyytyväinen tapaan, jolla Hilding Ekelund oli ratkaissut kesällä 1932 linjatut periaatteet luonnossuunnitelmaksi. Ekelundilta löytyy vielä joulukuussa 1933 päivätty, ilmeisesti itsenäisesti tehty ehdotus⁸⁹, jossa uudisrakentamisen määrä on edelleen pieni, mutta tilalliset ratkaisut ovat aiempaa selkeämmät.

Vastauskirjeessään vasta tammikuussa 1934 Saarinen pahoittelee Ekelundin ratkaisussa rakennuksen kokonaisvaltaisen käsittelyn puutetta – hän toteaa, että Ekelundin suunnitelma on tilkkutyö, jossa uusi ja vanha eivät sulaudu yhteen. Koko prosessin ajan Saarisen motiivina oli paitsi nykyhetken myös teatterin tulevaisuuden tarpeiden huomioiminen ja ehjän rakennustaiteellisen teoksen muovaaminen. Koska taloudelliset realiteetit kuristivat toteutettavan muutostyön laajuutta, tuli Saarisen mielestä kuitenkin laatia suunnitelma pitkällä tähtäimellä ja toteuttaa siitä välittömästi vain välttämättömin – lähtökohtana ajatus oli luonnollisesti selkeä, mutta käytännössä varsin teoreettinen. Kirjeessään Saarinen viittaa ilmeisesti säilymättömään luonnossarjaan, johon hän toteaa merkinneensä ehdotuksen vaiheittaisesta toteutuksesta. Saarinen toteaa, että asiaa tulisi tarkastella suurin linjoin ”se stort på saken”. Vanhan julkisivun jäsentely ei Saarista erityisemmin miellyttänyt, mutta hän totesi sen herättävän yleisesti tunnepitoisia reaktioita ja antavansa sen omasta puolestaan vaikkapa toistaiseksi jäädä koskemattomaksi. Julkisivun perusratkaisuksi Saarinen ehdotti pystysuuntaisia ikkunakenttiä, joiden takana rakennuksen monet ja vaihtelevat lattiatasot voisivat noudattaa julkisivun rytmistä irrallista sijaintia. Tämä ratkaisu on nähtävissä jo vuoden 1931 luonnossarjassa.⁹⁰

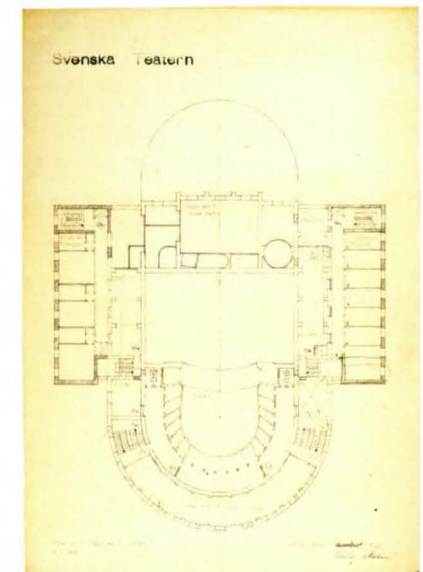
Ekelundin vaikutus teatteritalon lopullisessa muutostyössä jäi ilmeisen vähäiseksi. Ekelund esitteli omissa luonnoksissaan Saarisen ideoista selvästi poikkeavia lähtökohtia, kuten suhteellisen suuren hotellisiiven liittämistä osaksi teatteritaloa tai toisen, pienemmän näyttämön sijoit-

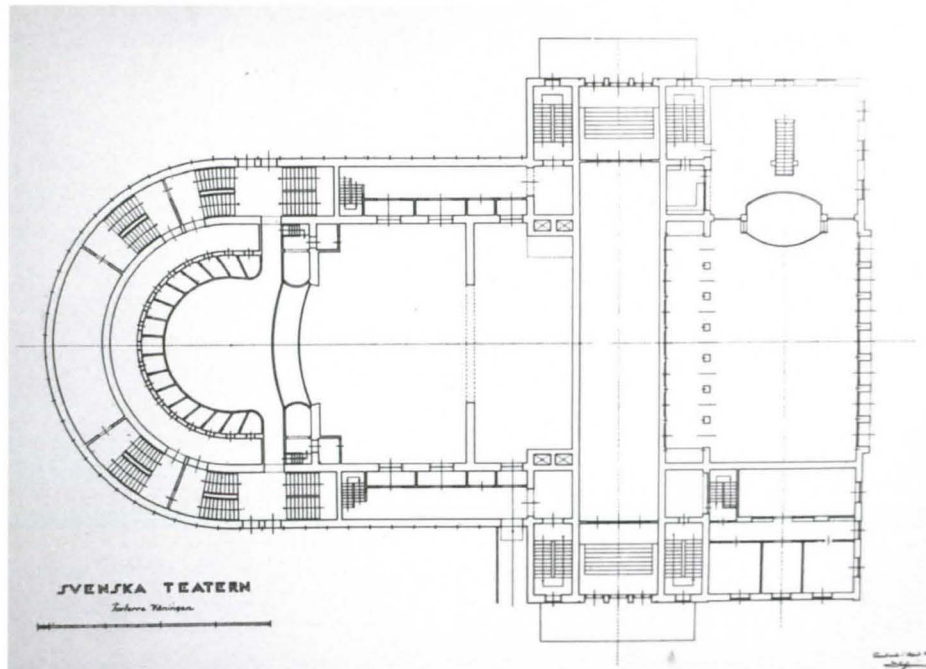

Hilding Ekelundin luonnos kesältä 1932. SvTA.

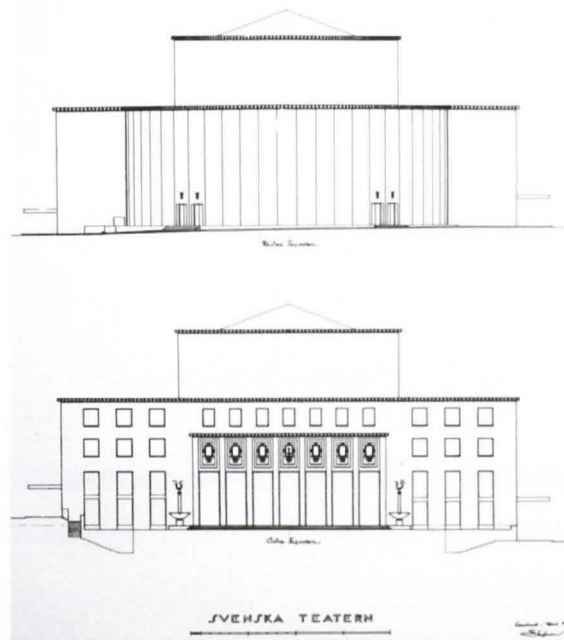

Hilding Ekelundin luonnokset joulukuulta 1933. SvTA.

Eliel Saarisen keskushalli-ideaan perustuva suunnitelma 1934. Kaarevan päädyn julkisivu on muurattu kokonaan umpeen hätäpoistumisovia lukuunottamatta. SRM

tamista uudisosaan. Ekelundin vaihetta suunnitteluprosessissa leimasi toisaalta tiukan talouden aika ja hän oli lama-ajan rakentamisen realiteeteista ilmeisen tietoinen mm. Taidehallin rakennuksen kautta.

2.3.6 Jarl Eklund

Maaliskuussa 1934 Saarinen vieraili Helsingissä pikaisesti Teatteritaloyhtiön kutsumana. Pian tämän jälkeen Hilding Ekelund korvattiin Jarl Eklundilla, joka oli Saariselle miellyttävä ja hyvin tuttu yhteistyökumppani. Jarl Eklundin ensimmäinen, mutta nuorena traagisesti kuollut vaimo Margareta oli ollut Elielin vaimon, Lojan sisko. Eklund oli paitsi taiteellisesti myös sosiaalisesti lahjakas, elämäniloinen arkkitehti. Tyylillisesti Eklund suunnitteli aikakauden ihanteiden mukaisesti klassistisessa hengessä ja aikaa myöten kansainvälisen modernin arkkitehtuurin ihanteiden mukaisesti pelkistetyimmällä muotokielellä. Eklund tosin sai tehtäväkseen myös useita restaurointitöitä, joissa klassistisävyinen ornamenttiikka ja yhteistyö eri alojen taiteilijoiden kanssa tuotti keskimääräistä rikkaampaa tai koristeellisempaa arkkitehtuuria. Eklund hallitsi klassistisen ornamenttiikan.

Samoihin aikoihin Amos Anderson ehdotti Saariselle aivan uuden tyyppistä ratkaisua rakennuksen toiminnalliseksi ideaksi ja Saarinen suorastaan innostui tästä. Teatterin ja ravintolan tilojen väliin, rakennusrunkoon poikittain sijoittuva suuri, molempia toimintoja palveleva keskeinen sisäntulohalli muodostaisi uuden ja kiinnostavan julkisen tilan, jolla olisi suuret arkkitehtoniset mahdollisuudet ja joka ratkaisisi teatterin ja ravintolan välisen liikenteellisen ongelman tyylikkäästi. Maaliskuun 1934 vierailun aikana Anderson kestitti ja viihdytti Eliel ja Loja Saarista illallisin ja teatterikäynnein, mutta samalla kehiteltiin innostuneessa hengessä teatterin muutostyötä tämän keskeishalli-idean ympärille. Vierailun jälkeen Eliel kirjoitti Andersonille tyytyväisenä asioiden etenemisestä ja luottavaisin mielin uskoi työn etenevän hyvässä hengessä Jarl Eklundin avustuksella. Kevään ja kesän aikana Eklund paneutui teatterin suunnitteluun, mutta yhdessä johtotähdeksi valittu keskushalli-idea osoittautui tarkemmin tarkasteltuna vaikeasti ratkaistavaksi. Erityisesti asiaa vaikeutti palonviranomaisten vaatimus, että keskushalliratkaisussa tuli teatterin tilat erottaa hallista paloa katkaisevin kaksoisovin, piirustuksissa ”brandsluss”, minkä seurauksena käynti teatterin puolelle olisi muodostunut varsin hankalaksi. Lisäksi Anderson ja Eklund kokivat, että teatteri- ja ravintolayleisön sekoittaminen ei olisi hyvä asia.

Vuoden 1934 alkupuolella Saarinen laati myös tahollaan luonnossuunnitelmia⁹¹, joissa hän tutki keskushallin ideaa. Suomeen lähetetty suunnitelma oli tinkimätön ja viety läpi Saarisen näkökulmasta hyvän ja vahvan idean ehdoilla. Julkisivujen osalta hän esitti hyvin pelkistettyä

ratkaisua. Vanhan päädyn kaarevan osan ikkunat on muurattu umpeen ja sileä rapattu pinta on jäsennelty vain kahden metrin välein toistuvien pystyurien⁹². Eklundin arkistosta löytyvässä, ilmeisesti tähän tai johonkin hiukan myöhempään vaiheeseen liittyvässä työselityksessä todetaan näin:

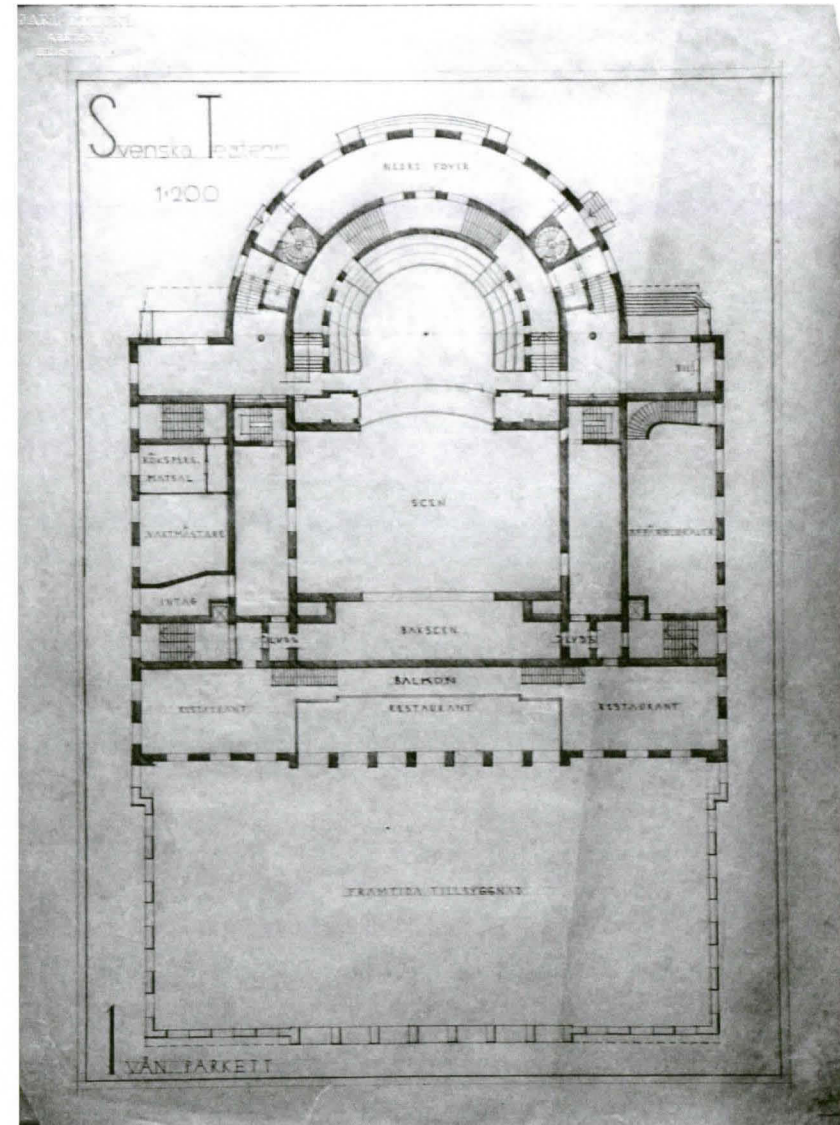
"I enlighet med professor Saarinens önsksningar igenmuras fönstren i gamla teaterbyggnadens övre del (attikan). Alla gamla listverk och dekorationer och gammal rappning bortknackas. Murytorna görs medels ny cementrappning fullt släta. Nya taklister gjutas i betong. Yttre fasadrappling av hela huset utföres av marmorputs "Kesto". Enligt Professor Saarinen dragas i den gamla teaterns fasader vid rappningen vertikalt gående profilördjupningar på ung. 2 m avstånd från varandra, men för övrigt blir ytorna släta."

Kaaren ikkunoiden umpeen muuraaminen mahdollisti lattiatasojen ja porrashousujen sijoittamisen kaarevaan tilaan vapaasti. Saarinen muodosti uuden monumentaalisen portaikon, jolla voitiin ratkaista katsomon kuudessa eri korossa olevat sisäänkäynnit yhdellä kokonaisvaltaisella porraskäytävällä, kun aiemmin oli käytetty useita ahtaita porrashuoneita. Ainoat sisäänkäynnit sekä teatteriin että ravintolaan oli hyvin kookkaan keskushallin molemmista päistä, Esplanadinkadulta. Käynti kadulta teatterin katsomoon tapahtui siis varsin pitkän ja ehkäpä rituaalisen tilasarjan kautta – suuri keskeishalli, pitkä johdatteleva käytävä, jossa vähäinen luonnonvalo, siirtyminen kaarevan porrashuoneen kautta lopulta vanhaan, restauroituun ja perinteikkääseen saliin.

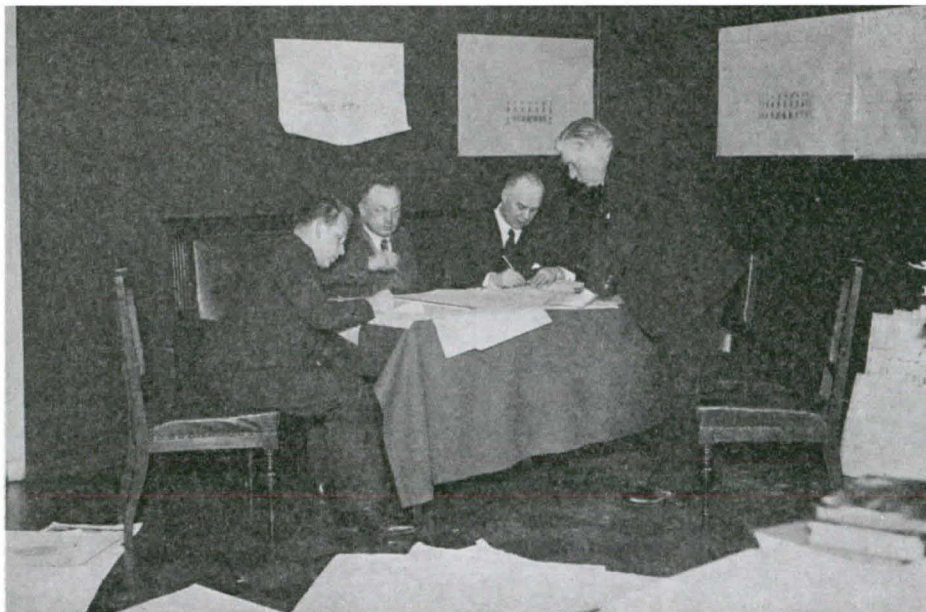
Saarin selkeä ja juhlava suunnitelma ei kuitenkaan saavuttanut toteuttavien tahojen hyväksyntää. Keskushallin kokoa pidettiin suurellisena ja siihen käytettäviä neliöitä tuottamattomina. Saarin ehdotus ei sisältänyt myöskään niitä pieniä liikehuoneistoja, joita yhtiö toivoi rahoitusta helpottamaan. Niinpä Anderson ja Eklund kehittivät suunnitelmaa eteenpäin. Suunnitelma, jonka Eklund sittemmin lähetti Saariselle katsottavaksi (suunnitelmasta ei ole dokumentteja tiedossa) ei ilahduttanut Professoria laisinkaan. Saarinen oli kuitenkin täysin vakuuttunut keskushallista ja Eklundin luonnokset nähtyään hän kirjoitti Andersonille kesäkuussa 1934 seuraavasti:

(vapaasti käännetty)

"Mitä tulee keskeishallin negatiivisiin puoliin, joita Jalle kirjeessään mainitsee, teitä arveluttaa kahden erityyppisen yleisöaineksen yhteen saattaminen ja näette sen ratkaisun varjopuolena. Voihan olla, että moni sen näkisi juuri noin, mutta vain tottumattomuuttaan ja vain aluksi... Minä puolestani olen vakuuttunut siitä, että näiden kahden yleisön yhdistäminen, mikäli se vain tehdään oikein, vaikuttaisi pikemminkin molempien yleisöjen määrän lisääntymiseen. Mitä

Jarl Eklundin vuonna 1934 laatima suunnitelma. SVTA.

Teatterin viimeisiä suunnitelmia tarkastellaan Amos Anderssonin (oikealla) toimistossa Hufvudstadsbladetissa aprillipäivänä 1935. Arkkitehdit Eero Saarinen (vasemmalla) ja Jarl Eklund ovat kynävarressa ja välissä istuu pankinjohtaja C. J. Wegelius. (Kuva kirjasta "Benois teaterhus")

Isä ja poika Saarinen vuonna 1920 otetussa kuvassa. Eliel oli aloittanut teatterin suunnittelun jo viisi vuotta aiemmin, Eero on noin 10-vuotias. (kuva kirjasta Eliel Saarinen, Suomen aika)

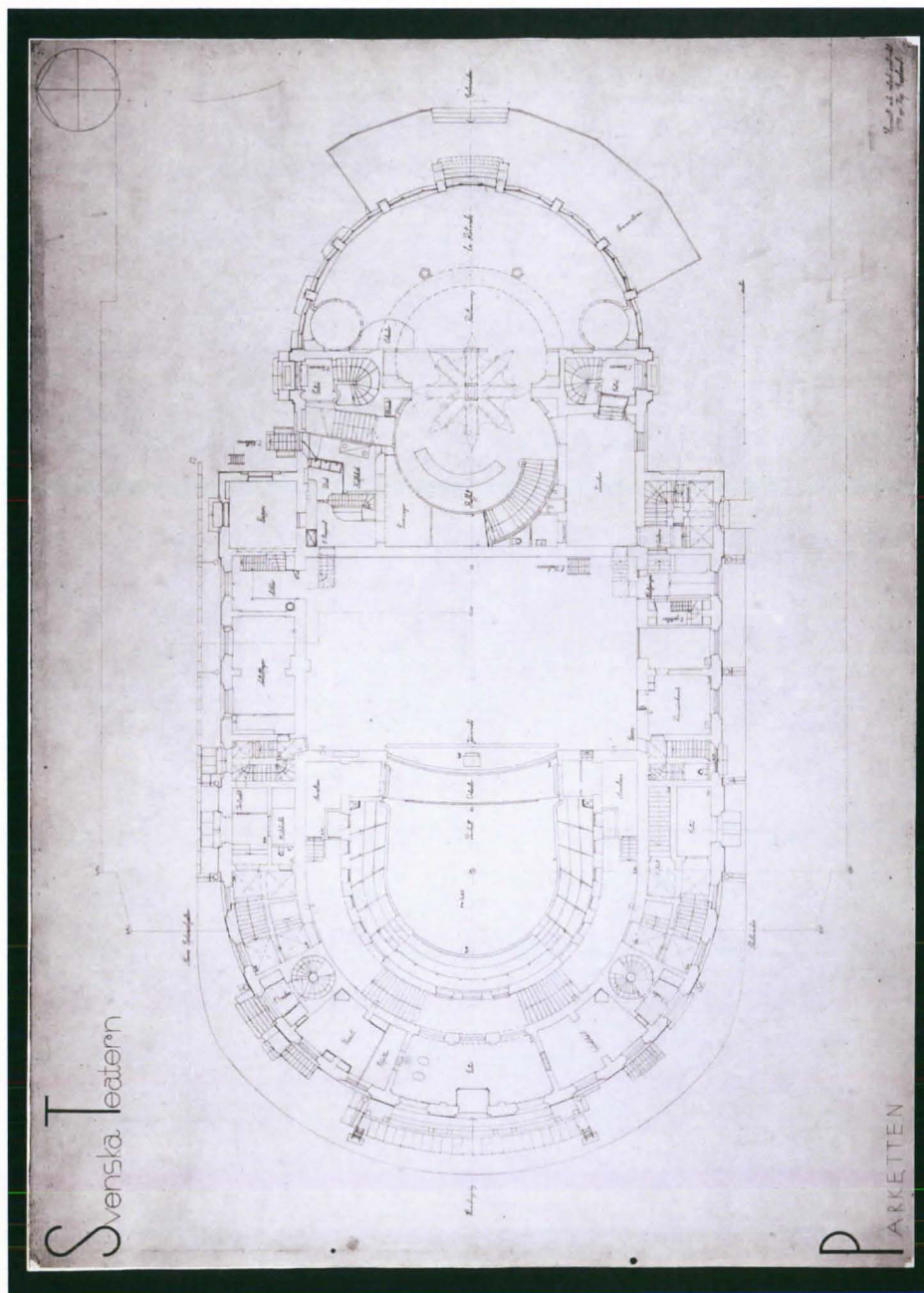
taas tulee ravintolayleisön laatuun, niin sopiva arkkitehtoninen ilmiö on omiaan ohjaamaan yksinkertaisemmankin yleisön käyttäytymään hillitysti. Niin vahvasti minä uskon arkkitehtuurin kykyyn vaikuttaa ihmismieleen, mikäli vain oikeita keinoja käytetään."

Olen, kuten sinäkin, kiinnostunut Svenska Teaternista erityisesti kulttuurisena ilmiönä. Sen tulee ennen kaikkea ilmetä teatterin ohjelmistossa – mikä voidaan pitää laadukkaana riittävän suurella vaihtuvuudella – mutta yhtä suuri arvo pitäisi antaa rakennuksen arkkitehtoniselle käsittelylle ja sen vaikutukselle yleisöön. Sen tähden tulee keskushallista tehdä ilmava ja yksinkertaisuudessaan hienostunut, mieluiten ilman muita varusteita kuin hienot ovenkahvat ym., kaunis valaistus sekä ehkä muutama käsintehty seinävaate."⁹³

Kirjeestä kuuluva vahva idealismi ja luottamus taiteen voimaan ei kuitenkaan ollut riittävän vahva vakuuttamaan Suomessa hanketta edistäviä tahoja. Vielä kirjeessään syyskuulta 1934, joka jäi viimeiseksi Eliel Saarisen suoraan Amos Andersonille lähettämistä teatteria koskevista kirjeistä, Saarinen pyrki painokkaasti puolustamaan keskushallia. Hän kertoi anekdoottina, kuinka Gösta Serlachius oli Mäntän kirkkoa rakennuttaessaan ollut harmistunut siitä, että kirkkosalin ikkunat toteutettiin kaaripäätteisinä, vaikka ne olisivat olleet kauniimmat suorapäätteisinä. Kävi ilmi, että suunnittelijana ollut arkkitehti W. G. Palmqvist oli Serlachiukselle ehdottanut ensin suorapäätteisiä, mutta tämä oli ollut kaaripäätteisten kannalla. Teollisuuspohdinta oli Saariselle myöhemmin todennut että: "Piru periköön, minähän maksoin hänelle kalliisti – oli hänen vastuullaan tehdä kirkosta paras mahdollinen, ei kuunnella mitä minä hänelle ehdottelin!" Saarinen laittaa siis kaiken peliin, auktoriteettinsa ja ammatti-identiteettinsä, vakuuttaakseen Andersonin näkemyksestään. Hän toteaa vielä Eklundin suunnitelmista, joita ei tämän työn yhteydessä ole tullut esille, seuraavaa:

"Asiat ovat kehittyneet niin, että suunnitelman selkeyttä ja ansioita on vesitetty huolestuttavassa määrin. Alun perin johdonmukainen suunnitelma on muuttunut epäloogiseksi. En edes oikein hahmota mitä sisäänkäyntejä on pidettävä teatterin pääsisäänkäynteinä. Keskeishalliin johtavia ovia ei voida pitää senkaltaisina. Ja ne johtavat halliin, joka on teatterista irrallaan. Ja pitkä, ulkovaattein täytetty ahdas käytävä, joka liittyy edellä mainitut sisäänkäynnit teatteriin tekee näistä sisäänkäynneistä pääoviksi kelpaamattomat ja sitä paitsi epävihiyisät. Näin ollen näen länsipään ovet ainoana mahdollisena pääsisäänkäyntinä teatteriin. Mutta tämä taas aiheuttaa vaate- ja käymälätilojen osalta hämmennystä..."⁹⁴

Saarinen toteaa vielä kerran kannattavansa keskushallin toteuttamista kuten hän alkuvuoden 1934 suunnitelmissa oli esittänyt. Hän vakuuttaa vielä Andersonille että "Mitä määrätietoisempi minä olen tässä asiassa – mikä on yksi pääkysymyksistä – sitä enemmän tulet minua

Teatterin mittausspiirustus vuodelta 1933, permantotaso, tekijänä Kaj Englund. SVTA

siihen, että saatan uudestaan odottaa teatterirakennuksen toteuttamista ilolla ja luottamuksella. Kun hän vielä antoi ymmärtää, että myös Sinä olet keväällä tai kesällä tulossa kotiin, en lainkaan epäile etteikö kaikki lopulta suju odotusten mukaan.”⁹⁸

Eeron läsnäolo Helsingissä helpotti selvästi hankkeen etenemistä, kun Eliel Saarisen ideoiden ja ajatusten koettiin olevan Eerossa läsnä. Ei ole tiedossa kuinka paljon Eero vaikutti suunnitteluun tässä vaiheessa, mutta lopputulos ei kuitenkaan tyydyttänyt Eliel Saarista. Kun Eklund lähetti suunnitelmat Elielin nähtäväksi, Anderson liitti oheen toivomuksen saada Elieliltä pikainen hyväksyntä nyt laadituille suunnitelmille, työllä rupesi olemaan kiire. Tämän lisäksi Anderson pyysi Elieliä välittömästi aloittamaan julkisivujen ja keskeisten sisätilojen tarkennettujen suunnitelmien laatimisen. Mutta Eliel vastasi Jarl Eklundille 17.2.1935 hyvin kriittisellä kirjeellä, josta käy ilmi hänen selvä harmistumisensa asioiden etenemiseen. Hän käy läpi suunnitelman heikkouksia ja laatii myös itse ainakin yhden ehdotuksen tässä vaiheessa. Kirjeestä kuultaa läpi kritiikki myös Amos Andersonia kohtaan. Eliel ihmetteli tämän ajatusten ailahtelevaisuutta ja toisaalta tarvetta puuttua toisinaan yksityiskohtiin, joilla on vain tekninen luonne.⁹⁹ Tähän kirjeeseen Eklund vastasi 7.3.1935 lähetetyllä sähköllä ”impossible to reconcile your opinions with directors financial equirements” sekä asiaa tarkemmin selittävällä kirjeellä 8.3.1935, jossa todettiin, että pitkän välimatkan johdosta eri näkemyksiä tuntuu olevan vaikea sovittaa yhteen. Kirjeessä toivottiin kuitenkin, että Saarinen voisi alkukesästä saapua Suomeen tekemään viimeisiä sovituksia suunnitelmiin.

Saarinen vastaa Eklundille ja Andersonille jo 12.3.1935, ennen kuin hän on saanut selittävää kirjettä. Saarisen kirje sisältää monta tunnelmaa. Hän on toisaalta hämmästynyt, toisaalta suorastaan vihainen ja loukkaantunut, mutta kirjeen lopussa myös hiukan pahoillaan siitä, että ymmärtää oman vaiheensa suunnittelutyössä päättyneen. Eliel sanoutui työstä lopullisesti irti todeten, että hän on halunnut viimeiseen saakka olla Amoksen ja teatterin tukena tarjoamassa neuvojaan ja arkkitehtonista kokemustaan, mutta katsoo olevansa nykyisessä tilanteessa enemmän haitaksi kuin hyödyksi suunnittelutyön loppuunsaattamisessa.

Hän kirjoittaa Eklundille osoitetussa kirjeessä (vapaasti suomennettuna):

”Mikä minua ihmetyttää – ja on koko ajan ihmetyttänyt – on se, että sinä, minun edustajanani, olet ollut kyvytön vakuuttamaan Amosta minun kerta toisensa jälkeen esittämiäni selkeiden ja johdonmukaisten suunnitelmien arvosta.”

”Kun yritän asettaa erilaisia vaihtoehtoja keskenään vertailtaviksi, pyrkien siten osoittamaan joustavia mahdollisuuksia kuutiomäärien ja taloudellisten tekijöiden keskinäisestä tasapainosta, valitaan näistä ehdotuksista mittavin – ja sitten minua vastaan asetetaan taloudelliset,

tekniset ja käytännölliset näkökulmat, aivan kuin olisin parantumaton idealistinen hölmö ilman minkäänlaista todellisuudentajua.”¹⁰⁰

Tämä viimeinen kirje kertoo paljon suunnitteluprosessin vaikeudesta. On ilmeistä, että suuri osa ongelmista ja erimielisyyksistä, jopa osa erilaisista suunnitteluvaiheista olisi voitu välttää, jos Saarinen olisi ollut Suomessa suunnittelutyön ajan. Amos Andersonin ottama henkilökohdainen rakennuttajan rooli aiheutti sen, että hän joutui vastaamaan suunnittelun etenemisestä ja yhteyksistä Atlantin yli ja toimimaan välittäjänä myös rakennuttajatahon muiden osapuolien suuntaan. Saarinen taas ei voinut olla kuulemassa hankkeen muita osapuolia – teatteritalon hallitusta, kannatusyhdistyksen hallitusta tai viranomaistahoja. Suomessa toimivat avustajat, ensin Ekelund, sitten Eklund olivat arkkitehteina hyvin erilaisia kuin Saarinen ja ilmeisesti myös näkivät ongelman asettelun eri tavoin kuin Saarinen. Aivan viime vaiheisiin saakka Amos Andersonin vankka luottamus Saarisen taitoihin ja näkemykseen ja halu toteuttaa rakennus Saarisen suunnitelmien mukaan aiheutti osaltaan pitkiä taukoja kun Amerikan suunnalta odotettiin vastauksia.

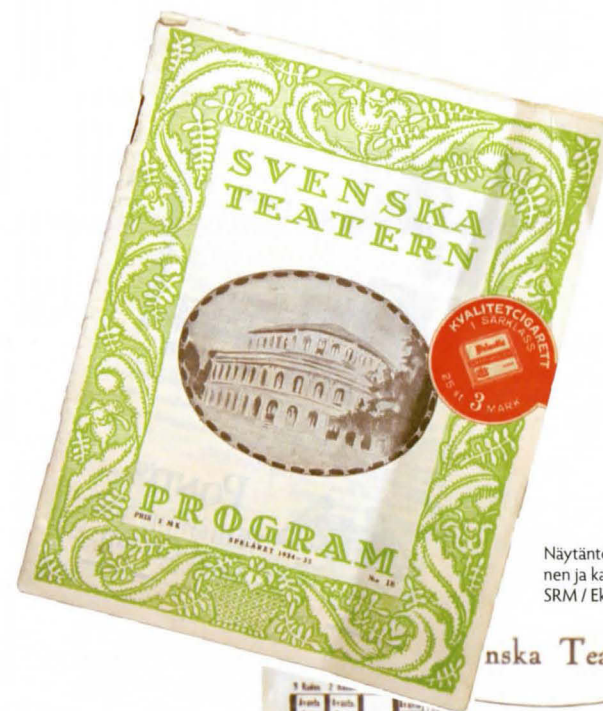
Amos Anderson vastasi Elielin kirjeeseen sähköllä 31.3.1935.

“Deeply sorry your letter 12.3. After all I now consider only possible way first building period wings same style as your drawings 1915 without shops but with bank. Are you willing authorize Eklund and Eero commerce drawing as work must absolutely begin. Please with kind regards. Amos”

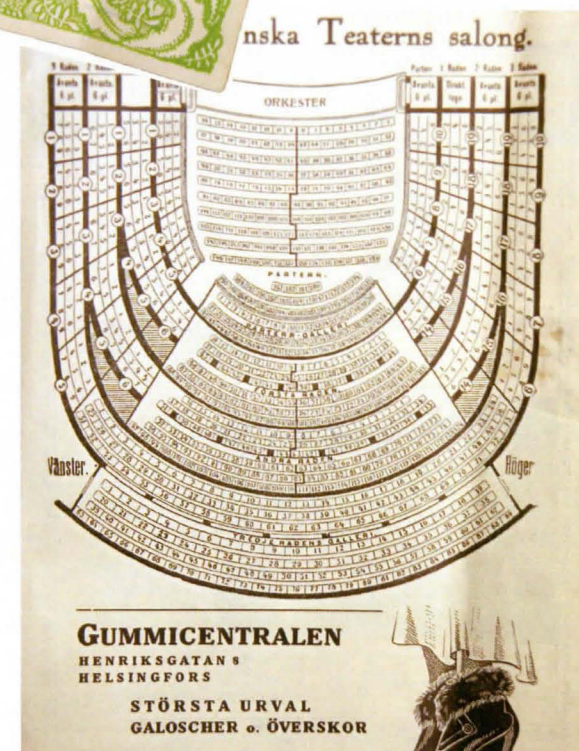
johon Eliel vastasi seuraavana päivänä

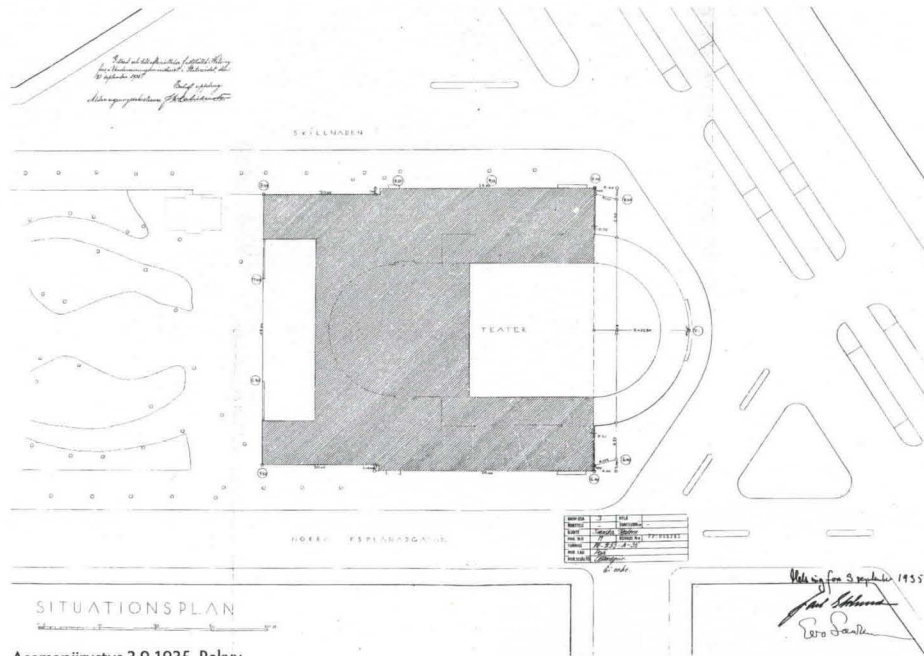
“Accept your suggestion will inform Eero.”

Amos Andersonin halu kutsua Eero työtehtävään mukaan lieene ollut osittain halua pitää Eliel edes poikansa kautta mukana projektin loppuun saattamisessa. Toisaalta Amos mitä ilmeisimmin näki Eerossa kyvykkään ja lahjakkaan miehen, joka lisäksi saattoi pystyä välittämään jotakin isänsä näkemyksistä lopulliseen suunnitelmaan. Eero oli stipendin turvin matkalla Euroopassa ja hänet tavoitettiin pienen etsimisen jälkeen Roomasta. Eero sai isältään sähköllä, jossa häntä pyydettiin lähtemään Helsinkiin. Eero asui Helsingissä ollessaan Amos Andersonin luona, mikä osaltaan kertoo siitä ystävällisestä suhteesta, minkä Amos halusi säilyvän Saarisen suuntaan. Eero työskenteli teatterin parissa toukokuusta 1935 alkaen aina syksyyn 1936 saakka. Tänä aikana hän osallistui myös Eklundin kanssa Forum-korttelin kilpailuun ja kahden Yalesta valmistuneen ystävänsä kanssa Alkon Salmisaarentalon kilpailuun.¹⁰¹

Näytäntökauden 1934-35 ohjelmalehtinen ja katsomon silloinen paikkakartta. SRM / Eklundin kokoelma

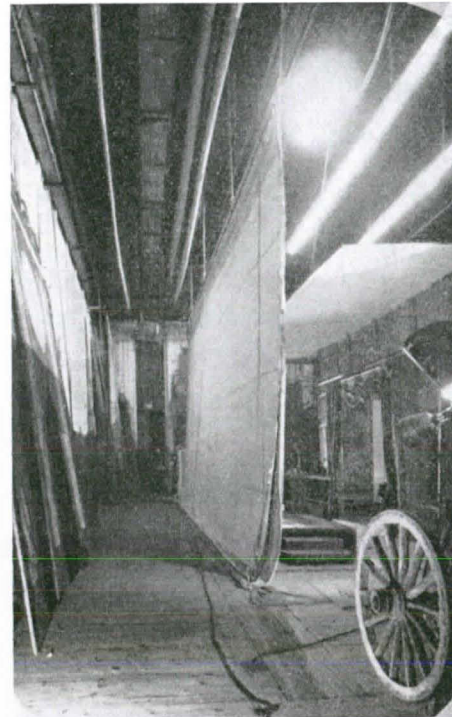

Asemapiirustus 3.9.1935, Rakvv

Teatterin tekninen kunto ennen työmaan alkua on aikalais-kirjoitusten perusteella ollut jo hiukan huolestuttava. Erityisesti näyttämömekaniikka oli lähivuosien aikana tarjonnut useampia täpäriä tilanteita, joista aikalaiset kertoivat kiehtovia tarinoita. Muutamaa vuotta aikaisemmin oli näyttelijätär Pauline Brunius lausunut kohtalokkaita vuorosanoja "sinun puolestasi, rakkaani, voisin vaikka astua kuolemaan..." ja samassa oli lavastukseen kuuluva raskas kristallikruunu pudonnut aivan näyttelijättären jalkojen juureen. Muutamaa vuotta aiemmin kerrottiin teatterinjohtaja Rönngrenin ja ohjaaja Nesslerin käyneen keskustelua näyttämöllä "lähekkäin kuin toistensa nappeja napittaen", kun yksi lavasteiden vastapainoista oli halkaissut keskustelun sadan kilon painollaan – herrojen kuitenkin siitä loukkaantumatta.

Kuva Per Nyströmin kirjasesta Svenska Teatern i ny gestalt vuodelta 1937.

2.4 JARL EKLUNDIN JA EERO SAARISEN TEATTERITALO 1935-36

2.4.1 Muutostyön yleisiä lähtökohtia

YLEISET LÄHTÖKOHDAT

Vaikka Amos viimeisessä sähköissään Eliel Saarille toteaa, että lähtökohdaksi otetaan vuoden 1915 ehdotus (huom! lähes 20 vuotta vanha suunnitelma), on selvää, että kaikki sen jälkeen läpikäyty suunnittelun vaiheet vaikuttivat päätöksentekoon ja myös näkyvät toteutuneessa rakennuksessa. Keskeisiä valintoja tulivat olemaan kaarihallien avaaminen yhtenäisiksi lämpiötiloiksi, uusien porrashuoneiden ja sisäänkäyntien sijoittaminen uusiin siipirakennuksiin, liikehuoneistojen sijoittaminen katutasoon sekä teatterin ja ravintolan välisten yhdyskäytävien toteuttaminen. Toisaalta katsomo ja taustakäytävät säilytettiin jokseenkin koskemattomina. Näistä peruslähtökohdista tehty konkreettinen ratkaisu työstettiin toteutettavaksi suunnitelmaksi pääsääntöisesti kevään ja kesän 1935 aikana. Jo purkutöiden alettua jouduttiin vielä kerran tarkastelemaan suunnitelmaa kriittisesti kun kävi ilmi, että vanhojen kylkiosien purkaminen ja uudelleenrakentaminen olisi edullisempaa kuin vanhojen osien liittämisen osaksi uutta. Samasta syystä myös vanhan ravintolan säilyttämisestä luovuttiin ja ravintolapäätty suunniteltiin uudestaan aiempaa laajempaan¹⁰². Rakennuslupa myönnettiin 3. syyskuuta 1935 päivätyillä suunnitelmilla, mutta työmaan aikana suunnitelmiin tuli vielä jonkin verran muutoksia.

ARKKITEHTIEN KESKINÄINEN YHTEISTYÖ

Lopullinen suunnittelutyö tehtiin Jarl Eklundin toimistossa, mutta vaikuttaa siltä, että suunnittelutyöhön Eero Saarinen ja Eklund omine toimistoarkkitehteineen (ilmeisesti arkkitehdit Nordström, Sandelin sekä Ingman)¹⁰³ osallistuivat jokseenkin tasapuolisesti, ehkä hiukan eri osa-alueilla. Eklundilla oli samaan aikaan työn alla useita muitakin suunnittelukohteita, mm. Joenniemen kartano, Villa Korsnäs Espoossa, Tervakosken kirkko ja kartanon muutostyöt sekä ilmeisesti myös Mänttään tulevien teollisuuskohteiden suunnittelun aloittaminen. Eklundin toimiston arkistosta löytyy laskelma, josta selviävät arkkitehtien työstä saamat korvaukset. Kokonaisuudessaan Eklundille maksettiin vuosien 1934-37 noin 452 000,- ja Eerolle 215 000,-. Toisaalta taas niinä jaksoina, jolloin Eero oli Suomessa, voidaan maksuluettelosta todeta, että arkkitehdeille maksettiin karkeasti ottaen saman verran. Eklundin summaan sisältyy myös muiden kuin hänen itsensä tekemiä työtunteja. Tämän perusteella voidaan olettaa, että Eero Saarinen on keväästä 1935 heinäkuuhun 1936 saakka toiminut hankkeessa eniten tunteja käyttävänä suunnittelijana. Toisaalta Eklundin toimiston arkistosta¹⁰⁴ löytyy kokousmuistiinpanoja ja kiireisien rästitöiden luetteloita Eklundin käsialalla, mitkä viittaisivat siihen, että Eklund on pitänyt ohjaksia käsissään.

Eeron työn osuutta ei ole tämän tutkimuksen yhteydessä ryhdytty pikkutarkasti tutkimaan, mutta muutama osa-alue on selvästi ollut Eeron vastuulla tunnistettavien luonnosten perusteella. Näitä ovat erityisesti julkisivujen sommittelu sekä katsomon ja ravintolan kalustuksen suunnittelu. Lisäksi on todennäköistä, että Eero on projektiarkkitehdin roolissa osallistunut hyvin laajaan kirjoon työtehtäviä alkaen linoleummattojen värien saatavuuskyselyistä¹⁰⁵ detalji- ja muutospiirustusten laadintaan.

Svenska Teaternista piirrettiin suuri määrä työpiirustuksia, joista suuri osa on säilynyt Suomen rakennustaiteenmuseon arkistossa Jarl Eklundin kokoelmissa. Pääosin lyijykynällä skissille tehtyjä piirustuksia on numeroitu reippaasti päälle kolmen sadan (esim. 31.7.1936 päivätty ”Päälämpöön pääty” on Nro 325) ja monissa kuvissa on lisäksi useampia päivityksiä.

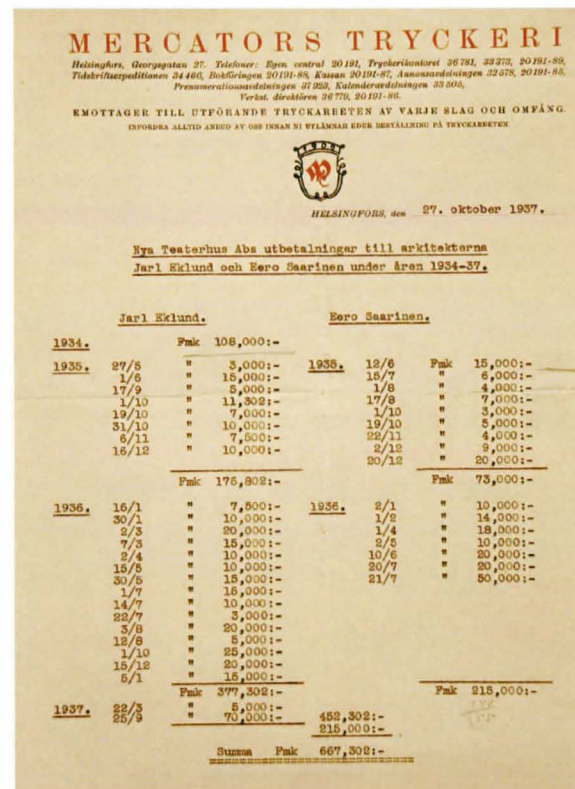
Muut suunnittelijat

Teatterin sisätilojen suunnitteluun on Eklundin toimiston ja Eero Saarisen ohella osallistunut ainakin taiteilija Gunnar Forsström, joka suunnitteli porraskaulojen lattiamosaaiikit ja kuvanveistäjä Gunnar Finne, joka muotoili betonisten balusterikaiteiden mallin. Myös Karhulan lasitehtaan muotoilijana (vuodesta 1932) myöhemmin tunnettu Göran Hongell mainitaan suunnittelutyöhön osallistuneena.¹⁰⁶ Werner Westin suunnittelemaa huonekaluja on ostettu teatterille Stockmannin tavaratalon kautta ja Stockmannin sisustusosaston osastonjohtaja Eskil Juslén on vastannut joidenkin kalustuskokonaisuuksien ratkaisuista. Osa valaisimista on Taito Oy:n, Paavo Tynellin suunnittelemaa valaisimia.¹⁰⁷

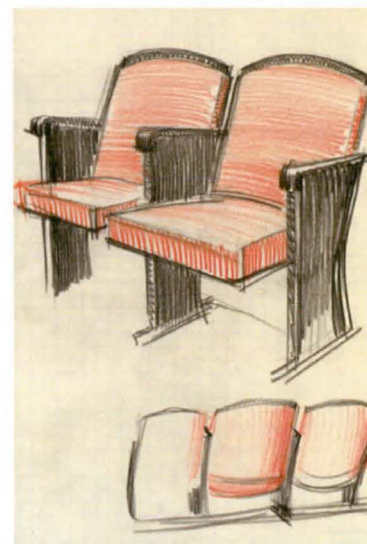
2.4.2 Arkkitehtuurin lähtökohtia ja vaikuttimia

TEATTERIRAKENNUKSEN FUNKTIO

Teatterin funktio ja siis rakennuksen itsetarkoituksellinen teatralisuus voidaan nähdä yhtenä laajennustyön arkkitehtuuriin ja erityisesti interiööreihin vaikuttaneena piirteenä. Sisätilojen järjestelyssä päädyttiin lopulta ratkaisuun, jossa uusista pääsisäänkäynneistä avautuu ylellinen tilasarja ja akselin päätteenä ovat katsomoon johtavat kultaiset ovet. Pääporrashuoneiden ala-aulat ovat keskeisiä tilallisia niveliä, joiden keskipisteen ankkuroi komea kristallikruunu. Näiden aulojen vahvan vihreät katot ja katsomoon johtavat pompeijin punaiset eteistilat muodostavat dramaattisen värikontrastiparin. Näissä tiloissa on haluttu alleviivata teatteriin saapumista, minkä merkinä ovat myös lattioihin valkoisesta marmorista tehdyt teatteritaiteen kreikkalaista alkuperää korostavat mies- ja naisfiguurit teatterinaamioineen.

Eklundin toimiston kokoelman papereista (SRM) löytyy laskelma, josta käy ilmi Eklundin toimiston ja Eero Saarisen keskinäinen työmäärä. Eero ei siis ollut Eklundin toimiston työntekijänä, vaan hänelle maksettiin erikseen.

Eero Saarisen luonnos katsomon penkeistä ja säilyneitä tuoleja Amoksen aulassa. SRM ja valokuva 01/2008

Teatteri ja Heikinkadun alueen monimutkaisia liikennejärjestelyjä 1935. Hbl.

Esplanadinpuistoa 1927. SvTA.

BENOIS'N TEATTERI

Vanha teatteri ja rakennukseen liittyvä vahva historia olivat luonnollisesti määrääviä lähtökohtia hyvin monessa ratkaisussa. Myös konkreettisesti vanha rakennus määritteli laajennustyötä: kokonaisuuden kerroskorkeudet, perusmittakaava ja aukotuksen rytmi periytyvät Benois'ltä. Vanhan rakennuksen mittakaava on mukana myös uudisosissa; teatteri on mittakaavaltaan inhimillinen. Yleisötilat sijaitsivat pääsääntöisesti vanhan rakennusosan sisällä, Benois'n muovaamissa tiloissa. Suunnitteluvaiheessa 1928 Amos Anderson ja Eliel Saarinen leikkittelivät ajatuksella, että teatteri rakennettaisiin kokonaan uudestaan, mutta vaihtoehto todettiin mahdottomaksi, koska vanha sali sisälsi niin paljon historiaa ja sitä paitsi sitä pidettiin yleisesti erittäin hyvänä salina.¹⁰⁸

KONSERVATIIVISET VOIMAT

Rakentamisen päätöksiä ohjasi säätiö ja käytännössä siis sen hallituksen jäsenet. Rakennuttajana on siis toiminut demokraattinen yhteisö, jossa päätöksenteko on todennäköisesti ohjautunut pikemminkin vanhoja arvoja kunnioittavaan suuntaan kuin uutta kokeilevaan, moderniin suuntaan. Voidaan tosin epäillä, että Amos Anderson on hankkeen henkisenä veturina jossain määrin voinut ohjata syntyneitä päätöksiä. Tämän tutkimuksen puitteissa ei ole perehdytty säätiön hallituksen ja Amos Andersonin rooliin toteutusvaiheen päätöksenteossa.

AIKALAISARKKITEHTUURI

Kotimaisessa arkkitehtuurissa 1930-luku oli varsin monimuotoisen arkkitehtuurin aikaa ja teatterirakennuksessa toteutuu sama moninaisuus. 1920-luvulle tyypillisen keveän klassismin muotokieli liukui kohti kansainvälisen modernin arkkitehtuurin vähäeleisyyttä ja funktionalistiseksi kutsutut ratkaisut yleistivät.

Kiinnostavana vertailukohtana aikalaisarkkitehtuuriin voidaan pitää nuorien arkkitehtien Viljo Rewellin, Heimo Riihimäen ja Niilo Kokon yhteistyönä syntyntä, vuonna 1936 rakennettua Lasipalatsia, joka kaupunkikuvallisesti edelleen muodostaa Svenska Teaternille parin: toinen rapattu valkoinen rakennus, joka sijaitsee korttelirakenteesta irrallaan torimaisessa asetelmassa ja vastaa eri suunnissa erilaisiin tarpeisiin erilaisin julkisivuin. Tilallisesti ja rakennushahmoltaan rakennukset ovat kuitenkin hyvin erilaiset. Lasipalatsi on perusratkaisultaan epäsymmetrinen, voimakkaan dynaaminen ja ulospäin suuntautunut puhuttelevine ikkunapintoineen, kun taas teatterin hahmo on täysin symmetrinen, kompakti ja pitkälti umpipintaisen kaaren takia sisäänpäin sulkeutuva. Esplanadin puiston puolella rakennus tosin avautuu ravintolan suurien ikkunoiden ja monimuotoisen terassoinnin ansiosta ja on hahmoltaan länsipäättä

ilmavampi. Ulkoisesti voidaan rakennuksilla kuitenkin nähdä olevan paljon yhteisiä lähtökohtia ja ihanteita, kuten valkea, veistoksellinen rakennushahmo ja sisätilojen valo, mutta Svenska Teaternin laajennus on ollut paitsi uudisrakennus myös restaurointikohde ja hahmon tietty staattisuus pohjautuu siihen. Svenska Teaternin ratkaisuissa modernin tavoite ja toisaalta konservatiivisuuden vaatimus tuottavat hyvin kiinnostavan ja ainutlaatuisen kokonaisuuden.

Toisaalta raha ja valta rakensivat vielä 1930-luvullakin klassismin muotokielellä, mutta sääntöjä rikkoen ja luonteeltaan varsin jyrkeviä rakennuksia, esimerkkeinä mm. J. S. Sirénin suunnittelema Eduskuntatalo, W.G. Palmqvistin 1920 - 30-lukujen kaupunkiasuintalo¹⁰⁹ ja myös Jarl Eklundin lukuisat kartanorakennukset. Tähän tyyliin sekoittui 1920-luvun lopulla myös eksoottisia aineksia etäisemmistä kulttuureista, erityisesti egyptiläistä vaikutusta vuonna 1922 tehdyn Tutankhamonin hautalöydön innoittamana. Tämä vasta 1960-luvulla ”art decoksi” nimetty tyyli¹¹⁰ sisälsi usein ripauksen ylellisyyttä, kultausta ja hopeointia, ei-klassistisia koristeaihteita, tai klassististen koristeaihteiden rikottuja muotoja, joiden alun perin rakenteellisuuteen viittaavat merkitykset on riisuttu kokonaan ja sijoitettu tilaan tai esineeseen harkituksi dekoraatioksi. Juhlan ja arjen arkkitehtuurissa ja esineistössä on nähtävissä hyvin erilaisia variaatioita samoista teemoista – vahvat värit, kulta, kristalli, marmori ja kromi, toisaalta harmonisten murrettujen värien sarjat, erityisesti arjen tekstiileissä ja astioissa.

KAUPUNKIKUVALLISTIA LÄHTÖKOHTIA

Teatterirakennuksen sijainti pitkän Esplanadipuiston päätteenä ja Erottajan suuren risteysalueen keskellä oli kaupunkikuvallisesti muuttunut Benois’n ajoista siten, että rakennusrivit Esplanadien molemmiin puoliin olivat kasvaneet korkeutta ja toisaalta liikenne teatterin ympärillä oli kasvanut rajusti ja sen nopeus oli lisääntynyt. Eri suunnitteluvaiheissa laajennusosien leveyttä vähitellen kavennettiin ennen kaikkea katutilan ahtauden takia. Toisaalta rakennuksen rooli puistonäkymän päätteenä ja osana Heikinkadun näkymiä, keskustan tärkeänä painopisteenä, oli säilynyt. Nämä tekijät huomioon ottaen rakennus oli ”jäänyt pieneksi” myös kaupunkikuvallisesti, tai kuten Eliel Saarinen oli analysoinut 12.10.1929 ”aivan liian mitätön”.

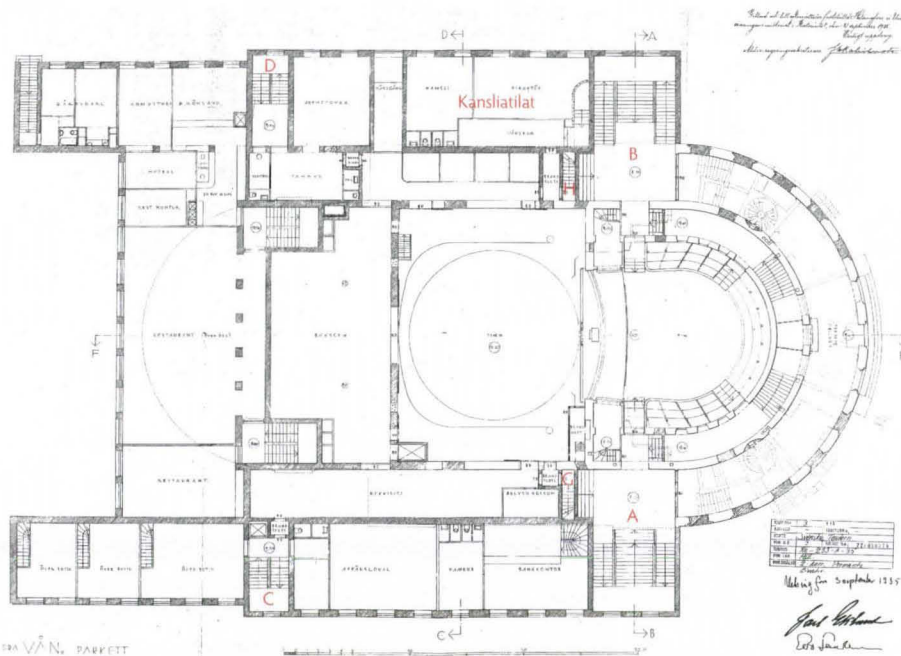
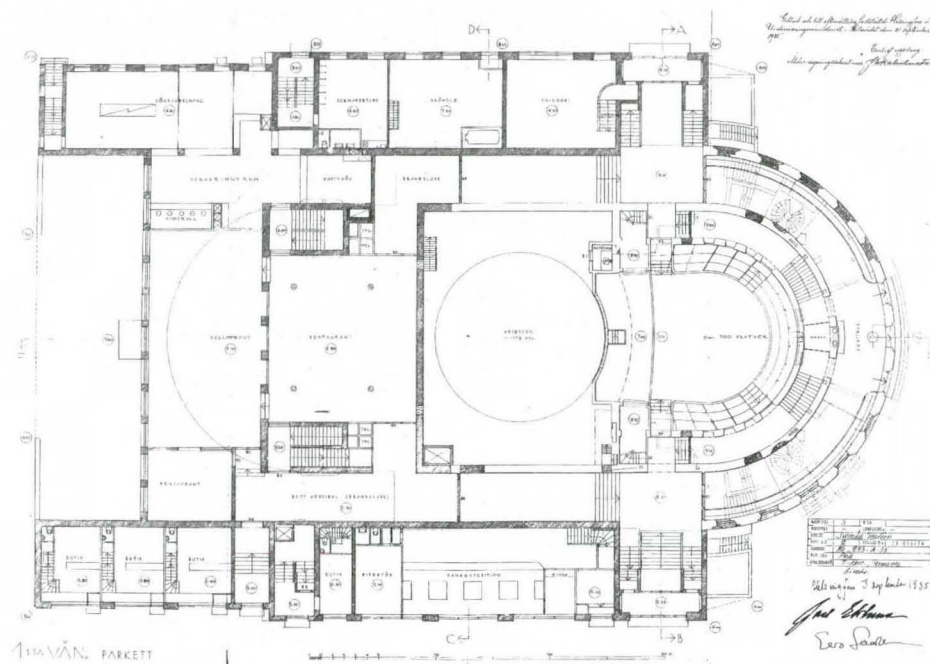
Selkeä kaupunkikuvallinen muutos liittyi Pohjoisesplanadin puoleiseen katutilaan. Svenska Teaternin pohjoisenpuoleinen sisäänkäynti tuli olemaan Eliel Saarisen suunnitelman mukaan vuonna 1921 avatun Keskuskadun päätteenä, kun Benois’n aikana kadunvarsin koostui yhtenäisestä, mutta huomattavasti matalammasta rakennuskannasta. Voidaan olettaa, että Keskuskatu on yksi syy muiden joukossa siirtää pääsisäänkäynnit rakennuksen pitkille kyljille uudisosien päätyjen sijaan. Tosin on todettava, että näkymä Keskuskatua pitkin ei osu keskelle sisäänkäyntiä, vaan selvästi vanhan kaarevan osan seinäpintaan, mutta liikenteellisesti Keskuskatu oli avannut uuden tärkeän voimaviivan kaupungin käyttötavassa.

Vaikutteita maailmalta: Saaristen koti, Saarinen-house, Cranbrookissa, oli paitsi Eero Saarisen nuoruuden kasvu-ympäristö myös yksi aikakauden merkittävistä interiooreista Yhdysvalloissa. Kuva vuodelta 1930. (Kuva kirjasta Art-deco)

Viitaukset antiikkiin ovat teatterissa hyvin vahvat. Kuvataiteilija Gunnar Forsströmin luonnos lattia-mosaiikista 1936. SvTA.

1. ja 2. kerroksen rakennuslupaa varten piirretyt Jarl Eklundin ja Eero Saarisen allekirjoittamat piirustukset, jotka eivät sisätilojen osalta vastaa täysin toteutunutta. Rakvv.

LIIKENTEELLISIÄ JA TOIMINNALLISIA LÄHTÖKOHTIA

Teatterirakennuksen vanhan osan lukuisat eri tasot ja Esplanadien keskinäinen tasoero tuotti lähtötilanteen, jossa katsojien täytyi päästä liikkumaan hyvin monella eri tasolla – kolme eri sisäänkäyntitasoa, lippuhalli, permanto, permannon aitiot, presidentin aitiio, ensi parvi, toinen parvi ja kolmas parvi. Teatterin henkilökunnan puolen kerrostasot muodostivat oman kokonaisuutensa, joka paikoitellen osui yksin yleisöpuolen kanssa, mutta henkilökunnan liikennetilat ja porrashuoneet taas tuli pitää täysin irrallaan yleisöpuolesta. Lisäksi teatterin tarvitsemat sisäiset liikenneyhteydet ovat toiminnan luonteen takia hyvin moninaiset. Kun näihin lähtökohtiin edelleen lisätään vanhan julkisivun ikkuna-aukokuksen koko, rytmi ja korot sekä kaupunkikuvallisesti hyvin moninaiset tarpeet rakennuksen eri puolilla, on helppo ymmärtää kuinka kompleksinen suunnittelutyö teatterin uudistaminen oli. Tämän lisäksi piti huomioida myös liikehuoneistojen ja erityisesti ravintolan tarpeet ja toiminta ja muokata tästä "monitoimitalosta" eheä kokonaisuus.

Suunnittelua määrittelevä tekijä oli myös teatterin henkilökunnan ja yleisön vahvasti omat reviiit, jotka eivät missään risteä toisiaan: näyttämöaukko on se ainoa rajapinta, jossa nämä kaksi kohtaavat.

2.4.3 Eklundin ja Saarisen suunnitelman arkkitehtuuri

TILALLINEN JA LIIKENTEELLINEN RATKAISU

Yhtenä suunnittelun ydinkysymyksenä ollut teatterin liikenteellinen järjestys ratkaistiin uusilla porrashuoneilla. Vanhojen ahtaiden porrashuoneiden sijaan rakennettiin kaksi uutta, vanhan rakennusosan ulkopuolista porrashuonetta ja lyhyitä porrasjuoksuja tarpeen mukaan, tasoja yhdistämään. Päälämpiön laajentaminen pitkäksi kaarihalliksi ja kunnia-aitioiden sisäänkäyntien yhdistäminen tähän tilakokonaisuuteen selkiytti kauniisti aiemmin monimutkaisesti järjestettyä ensimmäistä kerrosta. Uusien porrashuoneiden kerrostasot sovitettiin vanhan rakennuksen lattiakorkoihin, joten kerroskorkeudet porrashuoneissa vaihtelevat. Teatterissa onkin paljon pieniä tasoeroja, esim. toisessa ja kolmannessa kerroksessa, jotka juontavat tarpeesta sovittaa vanha sali ja näyttämö sekä uudet tilat orgaaniseksi kokonaisuudeksi. Katsomoa ja taustakäytäviä kiertävät tilat yhdistettiin pitkiksi kaarihalleiksi, joiden päätteinä olivat ensimmäisessä kerroksessa uusien porrashuoneiden ala-aulat ja toisessa kerroksessa uudet, kunnia-aitioiden tasolla olevat "peililämpiot". Tarjoilu sijoitettiin Erottajan puolella sijaitsevaan teatterikahvilaan ja lämpiot olivat pelkästään väliaikoina tapahtuvaa promeneerausta ja seurustelua varten.

Näyttämöaukon linjasta itään purettiin lopulta kaikki muu paitsi näyttämö, ja siitäkin takaseinä, jota "siirrettiin" 4 metriä idemmäksi. Teatteritoiminnan kannalta näyttämön tasossa olevat sivutilat olivat toiminnalle keskeisiä ja runsaalla käytöllä, joten tärkeänä pidetty yhteys lämpiöistä ravintolaan, talon toiselle puolelle, tuli hoitaa joko näyttämötason ylä- tai alapuolelta. Näyttämötason alapuolelle, pääporrasauloista puoli kerrosta alaspäin, sijoitettiin siis yhdyskäytävät, jotka myös toimivat naulakkotiloina. Naisten- ja miestenhuoneet sijoitettiin kellariin.

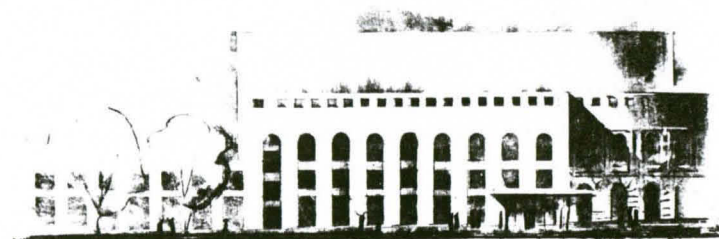
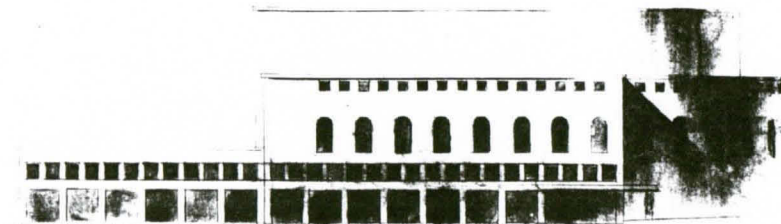
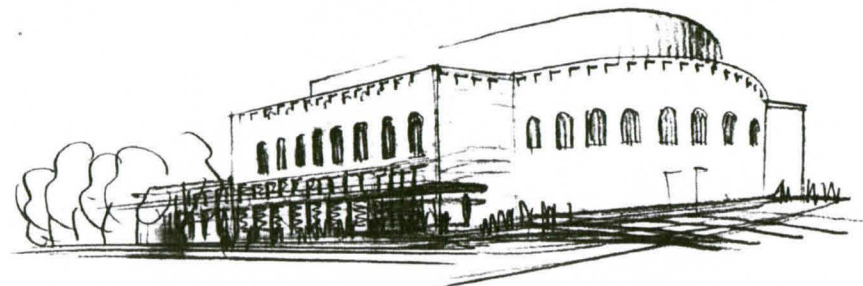
Henkilökunnan sisäisen liikenteen suhteellisen kapeat portaot sijoitettiin näyttämön molemmin puolin, aivan näyttämöaukon linjaan. Näiden lisäksi niin kutsuttu D-porras oli näyttelijöiden käytössä, mutta vastakkaisella puolella oleva C-porras puolestaan oli Pohjoisesplanadin siivessä ja ravintolatilojen yläpuolella olleiden liikehuoneistojen käytössä. On merkille pantavaa, että C-portaassa, joka palveli mm. Tekniska föreningen i Finland-yhdistyksen 4. kerroksen tiloja, oli rakennuksen ainoa henkilöhissi. Pieni ruokahissi sijoitettiin Etelä-esplanadin puoleiseen siipeen, jolla kellarissa sijaitsevasta Royalin keittiöstä voitiin toimittaa ruokatarpeita niin teatterinjohdolle, teatterikahvilaan kuin TfF:n tarjoilukeittiöönkin.

Johtajanhuone ja kanslia sijoitettiin Erottajan puolelle toiseen kerrokseen (2023 - 2029 nykyinen maskeeraus ym.) ja tähän huonekokonaisuuteen oli oma sisäänkäynti Erottajan puolelta (1004 nykyinen kukkakioskin luukku). Näiden viereen sijoitettiin nk. "näyttämötoimisto", joka oli ilmeisesti tarkoitettu ohjaajan, teknisen henkilökunnan ja avustajien käyttöön. Näyttelijöiden ja statisten pukuhuoneet sijoitettiin neljänteen kerrokseen, naiset eteläiselle sivustalle, Erottajan puolelle ja miehet Pohjoisesplanadin puolelle.

Ulkopuolisille vuokrattavia tiloja tuli rakennukseen lopulta varsin runsaasti. Pohjoisesplanadin puolelle katutasosta toiseen kerrokseen tuli pankkisali sekä pieniä liikehuoneistoja toimistoihin. Ravintolatoiminta sai koko itäpään, kolmanteen kerrokseen asti sekä ilmeisesti myös kolmannen kerroksen juhlasalin (3015 – 3024). Neljännessä kerroksesta varattiin vielä Tekniska föreningen i Finlandin käyttöön kookas huoneisto kokous- ja juhlasaleineen, tarjoilukeittiöineen sekä biljardihuoneineen.

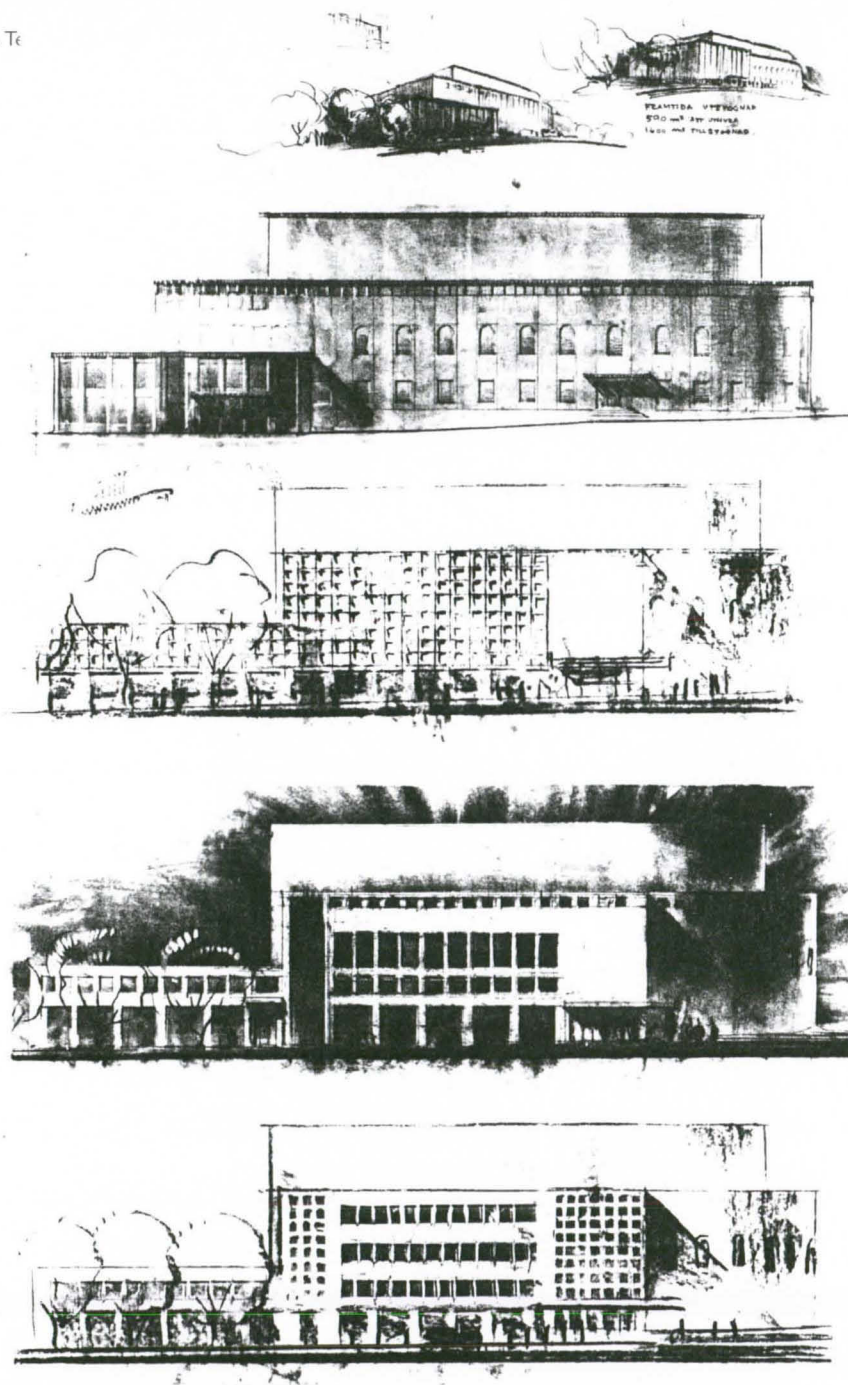
ULKOARKKITEHTUURI

Rakennuksen korttelirakenteesta vapaa sijainti ja toisaalta monitoimikäytön aiheuttamat haasteet näkyvät myös julkisivusuunnittelun prosessissa. Julkisivusuunnittelun laatiminen on ilmeisesti ollut pitkälti Eeron vastuulla ja hän on tehnyt julkisivuista tutkielmia kymmenittäin, ilmeisesti pääosin kesäkauden 1935 aikana. Esimerkiksi pohjoisesta julkisivusta on 54 päivämätöntä luonnosta.

Eero Saarisen laatimia julkisivuluonnoksia on valtava määrä. Luonnoksia selatessa tulee mieleen, että Eero on nuorena arkkitehtina määrätietoisesti kokeillut "kaikki" mahdolliset vaihtoehdot läpi löytääkseen oikean ja lopullisen ratkaisun. Piirtäminen on ollut ajattelemisen ja visualisoinnin välttämätön työkalu. Useiden luonnosten tekeminen oli Eero Saarille ominaista läpi hänen uransa ja myöhemmin hänen toimistonsa työtapoihin kuului tyypillisesti jokaisen projektin läpityöstäminen, kunnes oikea ratkaisu oli löytynyt.¹¹²

Luonnokset SRM / Eero Saarinen

Eero Saarisen laatimia julkisivuluonnoksia. SRM / Eero Saarinen

Vanha osa – kuluneesta uusrenessanssista puhtaaseen, valkoiseen modernismiin

Jo vuoden 1931 suunnitelmissaan Eliel oli esittänyt koristeiden riisumista ja vuoden 1934 sarjassa kaikkien kaarevassa seinässä olevien ikkunoiden umpeen muuraamista. Näillä keinoilla rakennuksen vanhan osan kaareva hahmo muuttui puhdaspiirteiseksi ja jopa modernistiseksi. Pääosa Eeron luonnoksista perustuu tähän vanhan julkisivun riisumiseen ja uuden rakennushahmon kokonaisvaltaiseen käsittelyyn. Muutamassa luonnoksessa hän on myös tutkinut uuden ja vanhan rakennusosan kontrastista käsittelyä siten, että kaarevan osan rustikointi on hahmoteltu luonnokseen. Osassa Eeron luonnoksista alakerran ikkunat näkyvät aukkoina, tosin suhteiltaan muutettuina ja tasapäätteisinä, mutta nykyisen lippuhallin ikkunoiden umpeen muuraaminen on luonnoksissa yleisempi ratkaisu. Chiewitzin aikoinaan tekemä ratkaisu varsin matalalla sijaitsevista ikkunoista aiheutti päänvaivaa jo Benois'lle, joka pyrki vahvistamaan visuaalisesti liian keveää pohjakerrosta rustikoimalla julkisivupinnan. Saarinen ja Eklund puolestaan päätyivät tekemään pääkerrokselle "sokkelikerroksen" muuraamalla ikkunat umpeen. Uudissiipien aukottomat länsipäät ja kaarevan osan umpinainen ensimmäinen kerros yhdessä muodostivat eheän kokonaisuuden. Valkoiseksi rapattu sileä pinta on helppo ymmärtää kansainvälisen modernismin tarjoamien esikuvien innoittamana ratkaisuna.

Uudisosat

Uudisosien kohdalla Eero Saarinen on julkisivuluonnoksissa tutkinut hyvin erilaisia vaihtoehtoja. Yksi ääripää on erilaiset strukturalistiset vaihtoehdot, joissa uudissiipien ikkuna-aukotus muodostaa muuttumattoman vanhan osan aukotuksesta täysin itsenäisen rytmin. Eero Saarinen on kokeillut nauhaikkunoita, klassistista, kaaripäätteisten aukkojen muodostamaa rytmiä ja myös vanhan osan ikkuna-aukkojen rytmistä kumpuavaa perinteisempää aukotusta. Kaikissa luonnoksissa voidaan nähdä uuden ja vanhan osan vastakkainasettelun tai harmonisen yhteiselon tasapainon tutkintaa. Vanhan osan kaarevassa pinnassa lippuhallin ikkunat ovat pääsääntöisesti ummessa, mutta uuden, neljännen kerroksen ikkuna-aukotuksessa on variaatiota, riippuen luonnoksen muista kokonaisratkaisuista.

Viranomaislausunto ja lopulliset julkisivut

Esplandikatujen teatteriin johtavien sisäänkäyntien yläpuolinen ikkunajaottelu on ollut erityisen tärkeä kysymys ja siitä on laadittu lukuisia vaihtoehtoja. Pääsääntöisesti luonnoksissa on haluttu korostaa sisäänkäyntiä muusta julkisivusta poikkeavilla ratkaisuilla. Vielä 16.6. 1935 julkaistussa (mm. Uusi Suomi), tunnetussa Eero Saarisen laatimassa perspektiivi-illustraatioissa on sisäänkäyntien yllä muusta poikkeava, pienijakoinen ruudutus. Kesällä 1935 tehtyjen, viranomaisille hyväksyttäviksi lähetettyjen suunnitelmien tarkka sisältö ei ole käynyt ilmi, mutta julkisivut olivat mitä ilmeisimmin äärimmäisen pelkistetyt, todennäköisesti pitkälti

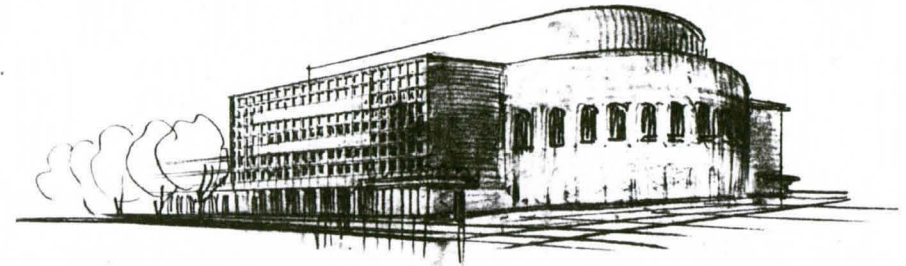
mainitun perspektiivipiirustuksen henkiset. Yleisten rakennusten ylihallituksen lausunnossa todettiin, että suunnitelma voidaan hyväksyä, julkisivusuunnitelmia lukuun ottamatta. Julkisivuista todettiin seuraavaa (vapaasti suomennettuna):

"Ylihallitus ei katso voivansa hyväksyä julkisivupiirustuksia nykyisessä muodossaan, koska näiden olemus on vieras sekä rakennukselle itselleen että ympäröivän kaupunginosan muille rakennuksille. Katse Henrikinkadun julkisivuluonnokseen osoittaa selkeästi julkisivun detaljikäsittelyn köyhyyden, johon arkkitehdit ovat päätyneet pyrkiessään korvaamaan rakennuksen nykyisen, arkkitehtuuriltaan liian rikkaan muotokielen sellaisella, joka täysin vastaisi tämänhetkistä makua. Julkisivupiirustuksissa voidaan havaita ainoastaan rakennusosien hahmo sekä pienet ja suuret ikkuna-aukot seinissä, mutta ei minkäänlaista kenttäjakoa tai pintakäsittelyä suurissa paljaissa seinäpinnoissa, ei minkäänlaista koristelua tai profiililistaa, joka muistuttaisi uusrenessanssin muotokielestä. Ylihallitus katsoo, että kunnioituksesta menneitä aikaa ja lähiympäristön arkkitehtuuria kohtaan tulee arkkitehtien tutkia vielä ehdotustaan nämä näkökulmat huomioiden.

Julkisivupiirustuksiin tehtyjen merkintöjen mukaisesti arkkitehdit veloitetaan profiloimaan kattolistat ja varustamaan ikkuna-aukot kehyslistoilla, mitä varten laadittavat detaljipiirustukset tulee hyväksyttävä kaupungin julkisivutoimikunnalle. Ylihallitus ei katso voivansa vapauttaa arkkitehteja laatimasta valmiita julkisivupiirustuksia asianomaisille viranomaisille hyväksymistä varten. Piirustukset päivitetään.¹¹³

Tämä muutosvaatimus on toteutettu varsin tarkasti kirjelmän ehdotuksia noudattaen. Ikkuna-aukot on lopulta kehystetty profiloituin listoin ja rakennukselle suunniteltiin suhteellisen painava klassistinen kattolista dentiileineen. Varsinaisia teatterisisäänkäyntejä ei korostettu erityisellä ikkunajaolla, vaan vanhan osan päälämpiön ikkunoiden visuaalinen koko toistuu uudisosien pääkerroksessa koko sivulla tasaisena, mutta hiukan tiiviimpänä rytminä. Ikään kuin uudet, tiukassa ojennuksessa seisovat siipiosat seisoisivat kunniavartiossa pääosassa olevan vanhan kaaren molemmin puolin. Sisäänkäyntien hierarkiaa julkisivuissa korostettiin pelkästään valaistuin lipoin. Klassismin aiheiden takia julkisivuista poistettiin vahvasti modernismiin liittyvä vertikaali voimaviiva, jonka porrashuoneiden suuri ikkunakenttä olisi muodostanut.

Lukemattomista dynaamisista ja lennokkaista luonnoksista huolimatta julkisivut toteutettiin siis lopulta varsin maltillisena kompromissina, tietyvästi nimenomaan viranomaisten vaatimuksesta. Vanhan rakennuksen kokonaishahmosta jäi näkyviin vain kaareva julkisivun osa ja sekin koristeista riisuttuna ja lähes puoli kerrosta korotettuna, mutta koko uusi rakennushahmo verhoiltiin kuitenkin keveän klassistiseen vaatteeseen. Voimakkaimmat ornamentit sijaitsivat ravintolapään keskeisen julkisivun yläosassa, jossa kahden kerroksen korkuiset pilasterit päättyivät pronssisiin, vahvasti tyylitelyihin korinttilaiskapiteeleihin.

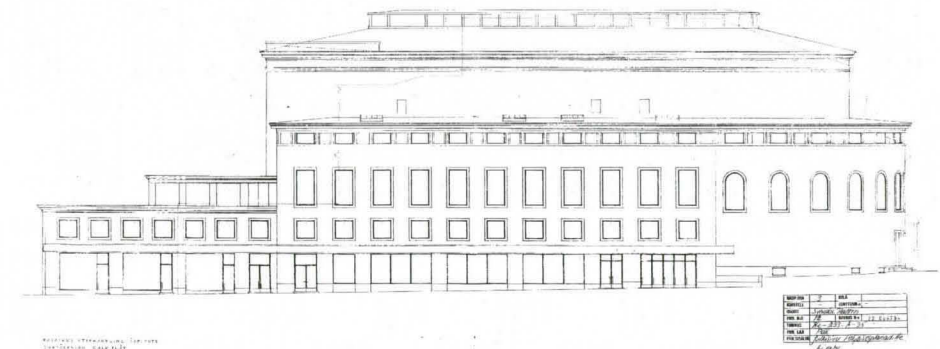

Päiväämätön ja signeeraamaton, mutta selvästi Eero Saarisen tekemä luonnos vahvan strukturalistisesta vaihtoehdosta sivusiipien julkisivujäsenöinniksi. SRM / Eero Saarinen

16.6.1935 Eero Saarisen perspektiivipiirustus modernin elämäntyylin mukaisesta teatterista. Tämä kuva julkaistiin kesäkuussa 1935, mm. Uudessa Suomessa. Oletettavasti YRYH:n lausuttavana ollut kesän 1935 piirustussarja on liittynyt tämän perspektiivikuvan mukaiseen suunnitelmaan. Pääsisäänkäyntejä korostavat pystyikkunat ovat olleet vahva modernistinen aihe, josta on siis ehkä luovuttu vasta kun viranomaistalolta tuli vaatimus klassistisiin ikkunakehyksiin ja räystäslistoihin. On helppo ymmärtää, että nuori Saarinen on kokenut turhautumista teatterin ulkoarkkitehtuurin kääntymisestä yllä olevasta dynaamisesta hahmosta alla olevaan modernin ja klassisen epäselvään hybridiin. Nykypäivän näkökulmasta rakennuksen hahmo on juuri tämän takia ainutkertainen esimerkki rakennusajankohdan tyylillisistä kysymyksistä.

SvT / Teos johtajan huoneen seinällä

FASAD MOT NORRA ESPLANADGATAN
Leimatut rakennuslupapiirustukset, pohjoinen julkisivu 3.9.1935. Rakvv

Ulkusuunn. 3.9.1935
Eero Saarinen

Päälampiö 1936. SvTA

Lippuhalli 1936. SvTA

INTERIÖÖRIEN TYYLILLINEN KIRJO

Vaikka Eliel Saarisen tavoitteet tulivat selvästi läpi lopullisen toteutuksen tilallisissa ratkaisuissa ja julkisivujen käsittelyssä, ovat sisätilat mitä ilmeisimmin pääsääntöisesti Jarl Eklundin käsialaa, Eero Saarisen tuodessa työhön omat näkemyksensä. Teatterin sisätilojen tyyllilajeissa voi nähdä paitsi usean eri suunnittelijan, myös monen muun eri muuttujan vaikutuksia. Seuraavassa on käyty läpi vuoden 1936 vaiheen keskeisten tilojen tyyllillistä kirjoa, katsomosta alkaen. Tarkempi huonekohtainen kuvaus löytyy huonekorteista.

Vaikka teatteria 1930-luvulla pidettiin restaurointikohteena ja tämä on osaltaan muokannut asenteita ja ratkaisuja, on käytettyjä työtapoja vaikea pitää nykynäkökulmasta varsinaisesti restauroivina. Sisätilojen osalta katsomoa käsiteltiin lähinnä restauroivin toimepitein, mutta sielläkin uusittiin permannon tuolit ja tehtiin jonkin verran ajanmukaistavia ratkaisuja. Kuvaavaa on se, että vuoden 1911 väriäsu toistettiin ilmeisen ehjänä. Kokonaisuudessaan katsomo on säilytetty pitkälti koskemattomana ja käytännössä siis vuoden 1911 asussaan.

Päälämpöön osalta tehtyä muutostyötä ei nykykäsityksen mukaan voisi kutsua restauroinniksi tai edes rekonstruktiksi, vaan tehty uusi huonetila on nähtävä 1930-luvun tilana. Benois'n päälämpöön muotokieltä on määrätietoisesti ulotettu kattamaan koko puolikaareksi laajennettu huonetila. Purettujen porrashuoneiden paikalle toteutetut tiilestä holvatut katot, pintoja jakavat listat ja seinien pilasterijako on toteutettu pienintä yksityiskohtaa myöten vanhemman esikuvan mukaan. Toisaalta kattopinnassa olleet kipsistä tehdyt (todennäköisesti vuodelta 1911) pursotuskoristeet on poistettu keskimmäisen traveen holvauspintoja lukuun ottamatta. Päälämpöön väritys on toteutettu ajalle tyypillisiin pehmein ja murretuin sävyin, joilla ei ole esikuva aikaisemmissa kerroksissa. Oman mausteensa päälämpöön tyyllilliseen kokonaisuuteen tuo Eva Collinin vuonna 1937 maalaamat seinämaalaukset päälämpöön päätyseinien puolikaaren muotoisiin yläkenttiin. Teokset lahjoitti Salomon Wuorio. Teokset esittävät draamallisia kohtauksia Euripideen Medeiasta sekä jostain Molièren komediasta.¹¹⁴

Lippuhallin kaikki pinnat ovat peräisin vuodelta 1936. Seinäpilasterit näkyvät jo Benois'n eteishallin pohjapiirustuksissa, mutta pintojen väritutkimuksen perusteella on kaikki pilasterit ja kattolistat toteutettu vuonna 1935-6, kun huonetila on ulotettu koko puolikaaren mittaiseksi. Lippuhallin koristeaiheiden muotokieli viittaakin ennemmin 1930-luvun tulkintaan kuin uusrenessanssin kaavamaisempiin klassistisiin koristeisiin. Esimerkiksi kapiteelissa esiintyvä lehtinauha on samaa sukua kuin puistonpuolen julkisivun pronssisten kapiteelien art deco-henkiset, tyylitellyt akantus-lehdet. Lippuhallin arkkitehtuurin järjestelmä muistuttaa lähinnä

klassismin doorilaista, vahvaa ja yksinkertaista järjestelmää, mutta yksityiskohtien muodonanto ja keskinäiset suhteet ovat vapautuneita. Koko lippuhalli on siis yksityiskohtiaan myöten suurella todennäköisyydellä kokonaan Eklund-Saarisen muotoilua. Myös katsomoa kiertävät taustakäytävät ovat 1930-luvulla saaneet uudet rapatut kattolistat.

Uusista tiloista juhlallisimmat ovat pääportaan aula ja peililämpiöt. Nämä uudet tilat, jotka liittyvät kiinteästi vanhan rakennusosan kaareviin halleihin ovat olleet tyyllisesti vapaasti määriteltävissä. Valittu teatraalinen materiaali- ja väripaletti olisi voitu toteuttaa myös vähemmin elein, modernismin tyylikeinoin. Pienet viittaukset klassismiin, kuten kultaisten kenttien ja marmoripilasterien klassinen rytmitys aulan seinäpinnoissa, porraskaiteen balusterit ja portaan kaidetolppien marmoripintaan kaiverretut pyöreät patera-aiheet, sitovat koko porrashuoneen kolmatta parvea myöten klassismin ikuiseen muutokieleen. Tilan koristeellisuus syntyy pääsääntöisesti modernismin kannattamin keinoin – mustan marmorin valkoisista juonteista, kultamaalista, vahvoista ja kiiltävistä väreistä, kristallin taittamasta valosta ja kuvataiteilijan tekemästä, taloon elimellisesti liittyvästä mosaiikista lattiassa. Tästä näkökulmasta klassismin rippeet porrashuoneessa rupeavat vaikuttamaan varsin vähäisiltä, mutta ne voi nähdä viittauksena vanhojen arvojen kunnioittamiseen vaikka uudet tuulet puhalsivatkin innolla.

Päälämpöön päätteinä olevien ”peililämpöiden” 1930-luvun dekoraatiokokonaisuus on teatterirakennuksessa ainutlaatuinen. Tilat toimivat presidentin ja teatterijohdon aitioiden sisäänkäynteinä, joten rikas dekoraatio kertoo niiden hierarkkisesta asemasta. Kokonaisuus koostuu seinien rapatuilla listoilla muodostetuista alapaneeleista, seinien yläosien kenttājaosta, päätyseinän peittävästä paloista kootusta peilistä sekä koristeellisesta ovesta kehyslistoineen. Katon kristallikruunu on pääporrasaulojen kruunun pienennetty versio. Tyyllisesti peililämpöiden esikuvia on vaikea nimetä. Monipeiliset ovet esiintyvät helsinkiläisessä 1920-luvun klassismissa monessa muodossa, mutta koristeellinen kehys on erityisempi ja eksoottisempi aihe. Myös paloista koottu ja kromatuin nupein kiinnitetty peiliseinä on aiheena erityinen ja yhdessä kristallikruunun kanssa tuottaa yllällisen ja juhlavan tunnelman.

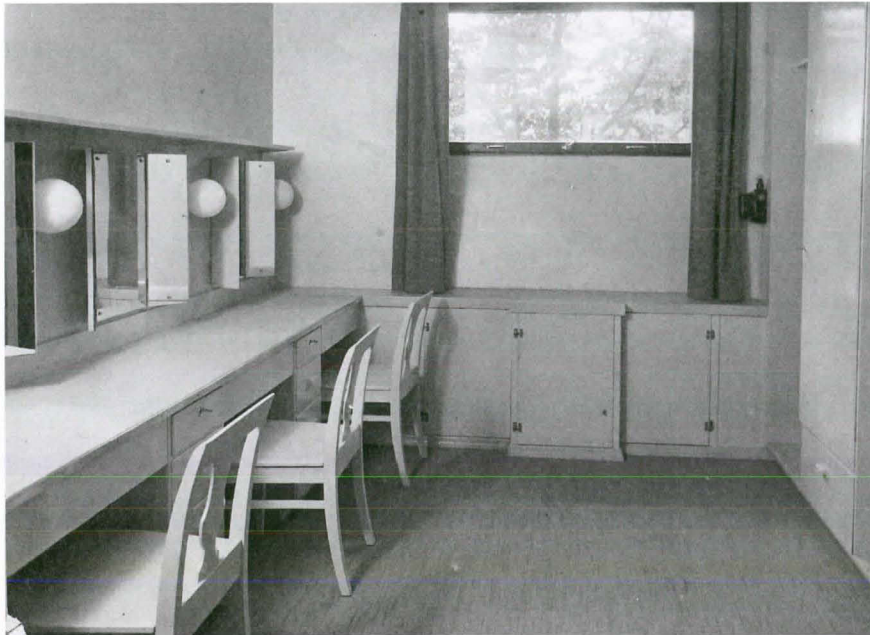
Porrashuoneen pääaula 1936. SvTA

Teatterinjohdon aition puoleinen peililämpö 1936. SvTA

Garderob vuoden 1972 valokuvassa, mutta edelleen 1930-luvun asussaan. Alla näyttelijöiden pukuhuone 1936. SvTA.

Garderobien tyyllinen käsittely on muita yleisötiloja selvästi modernimpi: shakkiruutuna asennettu kaksivärinen kumimatto, sileät seinät, teräsputkinaulakot ja vahvan värinen katto. Garderobit ovat tyyllisesti paitsi osa teatteria, myös osa ravintolan interiöörejä. Sama shakkiruudutus on lattiasa jatkunut ravintolan puolelle ja kalustus on noudattanut nimenomaan modernia, pelkistettyä muodonantoa.

Henkilökunnan puolella tilat ovat olleet hyvin pelkistettyjä ja selkeitä. Kattolistoja ei ole lainkaan, ovien kehyslistat ja jalkalistat ovat keveät ja yksinkertaiset. Tilan tyylliset yksityiskohdat ja värimaailma on vaihdellut tilankäyttäjän ja käyttötarkoituksen mukaan. Esimerkiksi neljännen kerroksen näyttelijöiden pukutilojen vallitseva sävy on keveä siniturkoosi sekä miesten että naisten puolella ja yhdyskäytävät taas ovat lämpimän vaaleat, kellanpunertavat. Liikehuoneistojen tyyli on ollut ajanmukaisen moderni, kun taas Tfif:lle suunnatut 4. kerroksen tilat taas ovat olleet jonkin verran juhlavammat. Tfif:n tiloissa on mm. käytetty jonkin verran rapattuja kattolistoja.

Oma tyyllinen kokonaisuutensa on ollut Pohjoisesplanadin puolella, kolmannessa kerroksessa sijainnut pitkä kapea juhlasali (kulkenut jossain vaiheessa nimellä Kongressisali) pankin tilojen yläpuolella. Poikkeuksellisen koristeellisessa salissa on seinien alapaneelissa ollut matala reliefikoste (ehkäpä lähinnä egyptiläisvaikutteinen art deco-kauden koristeaihe) ja yläkentissä taas profiilistoin jaetut kentät. Tämän huonetilan väritys on puolestaan ollut hyvin maanläheinen sävyiltään, suhteellisen vaalea ja hienovaraisin sävyeroin toteutettu. Kyseiseen juhlasaliin ja Tfif:n tiloihin johtavan C-portaan tyyli taas on ollut korostetun moderni ja portaan tunnelmaa on viileillä väreillä ja selkeillä kontrasteilla säädetty julkiseksi.

Tämä lukuisten erilaisten tyylien tuominen yhteen rakennukseen sulassa sovussa on varsin hämmästyttävä suoritus, varsinkin kun julkisivuista pyrittiin tekemään mahdollisimman modernit. Tilasta toiseen vaihtuva tyyllilaji voidaan nähdä uusrenessanssin perinteen jatkeena, jossa jokaista käyttötarkoitusta vastasi oma tyyllinen vastine; ruokasalissa barokkia, tupakkahuoneessa itämaista vaikutetta ja naisten huoneessa rokokoota jne. Teatterin interiööreissä voidaan tunnistaa aikakaudelle tyyppillisistä, jälkeenpäin määritellyistä tyylinimikkeistä esim. "kansainvälinen modernismi" WC-tiloissa ja garderobeissa, "art deco" Kongressisalissa ja peililämpöissä ja "20-luvun klassismin" aiheita voidaan havaita esim. pääporrashuoneissa. Näiden "aikalaistyylien" ohella on säilynyt vanhempia tyyllilajeja: katsomossa uusrenessanssin ja wienerjugendin sekoitus ja päälämpöön ornamenttiikka Benois'n uusrenessanssi. Teatterin yleisötilojen eri tyyllilajien nimeäminen ei ole itsetarkoituksellista, ja on joka tapauksessa hyvin epätarkkaa. Nimeäminen kuitenkin auttaa tunnistamaan sen suuren määrän erilaisia tunnelmia, joita rakennukseen on tietoisesti suunniteltu tuottamaan yleisölle kokemuksen teatterista.

2.4.4 Rakenteelliset ja tekniset kysymykset

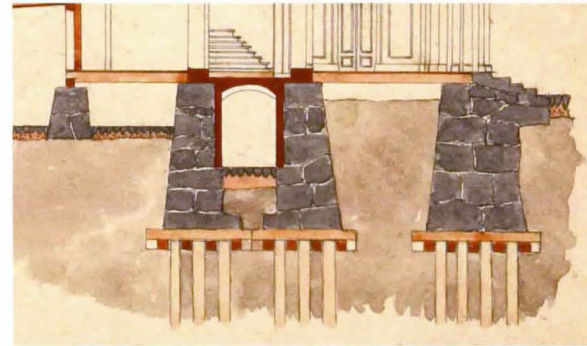
PUUPAALUPERUSTUS

Kuten jo Chiewitzin leikkauspiirustuksesta 1860 (?) käy ilmi, teatteri perustettiin pehmeälle maapohjalle, kuten koko Helsingin Kluuvilahtea ympäröineen keskusta-alueen uudet kivalat. Rakennus paalutettiin puupaaluilla kantavaan maaperään saakka ja puupaalujen päälle rakennettiin hirsjarinat. Arinat suunniteltiin n. 2-3 metriä katupinnan alapuolelle, tasoon jossa niiden piti pysyä pohjaveden pinnan alapuolella. 1860-luvun perustustavassa hirsjarinan päälle muurattiin kookkaista luonnonkivilohkareista perusmuurit, joista myös muodostui rakennuksen näkyvä sokkeli. Tämän luonnonkiviperusmuurin päältä nousivat sitten tiilestä muuratut raskaat ulko- ja sisäseinät. Kevyempiä rakenteita saatettiin toteuttaa maavaraisina, kuten Chiewitzin leikkauspiirustus osoittaa. Teatterin palon jälkeen oli luonnollista, että Benois'n suunnitellut pohjautuivat Chiewitzin vaiheen perustuksiin. Tästä johtuen Benois'n leikkauspiirustuksissa perustusrakenteita ei ole lainkaan esitetty.

1880-luvun loppupuolella teatterissa havaittiin huolestuttavia halkeamia. Kesällä 1891 perustuksissa tehtiin tutkimuksia ja kaivausten perusteella voitiin todeta, että kivijalan alla oleva hirsjarina ja paalutuksen yläosa olivat lahonneet, tiettävästi pohjaveden laskun seurauksena. Seuraavien kolmen kesän aikana rakennuksen perustamistapaa ryhdyttiin parantamaan koko rakennuksen alueella. Kaikkien perusmuurien alle tehtiin kolme metriä leveä kaivanto. Tätä syvennettiin pohjaveden pinnan alle terveeseen puuainekseen saakka ja lahonnut puuaines poistettiin. Suoraan puupaalujen päälle asetettiin pareittain viiden jalan mittaisia (n. 1,5 m) kivipaasia pareittain, siten että uuden kiviperustuksen leveys on kymmenen jalkaa. Kivipaasista rakennettiin 1,5- 2 metriä korkea perustusrakenne vanhan kiviperustuksen alle. Nykyisin kellarin yleisö-wc-käytävällä olevat muurien levikkeet juontavat todennäköisesti juuri 1890-luvun perustusten vahvistustyöstä.

Vuoden 1893 vuosikertomuksessa työstä kerrotaan seuraavasti:

"För att stadga teaterhusets grundval har förfarits sålunda, att man kring teaterhusets alla murar graft en graf af tre meters bredd jämsides med stenfoten ned ända till grundpålarna; det förmultnade rustväcket har aflägsnats och af pälarna afsågats vid pass 1,5 meter, tils man kommit till grundvattnet och känd friskt virke. Direkt ofvanpå pälarna har lagts en massiv gråstensbädd af fem fots långa väldiga flisor, stående parvis mot hvarandra så att stenbädden blef tio fot bred. Af dessa stenblockspär har lagts tre på hvarandra, hvarigenom den direkte på pälarna byggda

Hirsjarinaperustustapa käy ilmi jo Chiewitzin vuoden 1860 leikkauspiirustuksista. SvTA.

Alirakennusmestari ("underbyggmästare") Verner Johansson 5.9.1935 otetussa kuvassa vanhojen ja yläpäistään lahonneiden puupilareiden luona. 1930-luvun perustukset vietiin aiempaa syvemmälle. Kuva Erik Lucander.

Benois'n teatterin Esplanadinpuiston puoleista ravintolasilpeä puretaan heinäkuun 1935 lopulla. Kuva Erik Lucander.

Kuva 13.8.1935. Opris-ravintolan kaareva osa on yhä paikallaan odottaen uuden 2-kerroksen rakentamista. Esplanadien puoleisten siipien maapaineseinät on valettu. Purkutyo on osittain kesken. Kuva Erik Lucander.

Kuva 5.9.1935. Opris on purettu ja uuden ravintolan peruskuoppaa kaivetaan. Kuva Erik Lucander.

*grundvalen blifvit fullkomilgt nylagd till 1,5 à 2meters höjd. På denna nya grundval hvila nu teaterhusets murar.*¹¹⁵

1930-luvun muutostyön rakennustyömaan mestarina toimineen Eric Lucanderin valokuva-albumiin on ikuistettu otoksia eri rakennusvaiheista. Kuva kesältä 1935 osoittaa, että vanhan teatterin puretun seinän alla perustuspaalujen yläpää olivat sangen lahonneita ja jääneet siis ainakin osin pohjaveden pinnan yläpuolelle. Tietävästi teatterin säilytetyn osan perustuksia ei tämän johdosta 1930-luvulla ryhdytty kuitenkaan vahvistamaan. Ei ole myöskään tiedossa paalutettiin uuden osan perustukset vai tehtiinkö ne "vain" betonisen anturalevikkeen varaan tiiviiseen ja kuivaan maapohjaan, kuten kesän 1935 valokuvat ja Eklund – Saarisen piirustukset 1935 pääasiassa osoittavat. Tässä yhteydessä tutkimaton 1930-luvun rakennussuunnitelma-aineisto saattaa antaa lisävalaistusta asiaan. Uusi perustustaso vietiin vanhaa osaa alemmas ja luonnonkivimuureja tuettiin betonista valetuin rakentein.

PURKUTYÖT JA PERUSMUURIT

Vielä keväällä 1935 muutostyöt oli tarkoitus toteuttaa noin puolessa vuodessa, vuoden 1935 jälkipuoliskon aikana, siten että rakennus olisi valmis vuodenvaihteessa 1936.¹¹⁶ Vanhan teatterin osittainen purkaminen lähti liikkeelle kesäkuun 15. 1935. Tällöin oli jo selvää, että työhön menisi yli vuosi ja tavoitteeksi tulikin saada teatteri valmiiksi syksyn 1936 näytännökauden alkuun. Esplanadin puistoon saapui telaketjunosturi, jolla teatteria ryhdyttiin purkamaan Esplanadien sivuista alkaen. Eklund- Saarisen suunnitelmissa 1935 Opris -ravintolasta oli tarkoitus purkaa kattokerros pois ja rakentaa päälle uusi toinen kerros. Työn edetessä suunnitelmat kuitenkin muuttuivat ja vanha Opris purettiin kokonaan. Elokuussa 1935, kun Esplanadinpuiston siipien perustusmuurit oli jo valettu, seisoivat Opriksen seinämuurit yhä paikoillaan, mutta syyskuussa Opris oli jo purettu ja maa-aines poistettu kellarikerroksen rakennuspohjaan saakka.

Uusien Esplanadien puoleisten siipien ja sivuosien perusmuurien rakentaminen toteutettiin siten, että kaivannon sivut (katualueet) tuettiin väliaikaisin puurakentein ja välittömästi tämän jälkeen rakennettiin kellareiden betoniset maapaineseinät. Betonisten kellariseinien päältä aloitettiin sitten kantavien seinien tiilimuuraus elokuussa 1935. Ripeää tahtia edennyt seinien muuraustyö vaikuttaa olleen harjakorkeudessa vuoden 1935 lopulla. Vanhojen julkisivujen osalta ulkopintojen jäsennöintiä seuraava muuraus on piirustusten perusteella jätetty koskemattomaksi ja muuria on siis kasvatettu ulospäin muuraamalla syvennykset täyteen.

Rakennusselostuksen mukaan muuraus tuli tehdä hyvälaatuisista poltetuista savitiilistä ja täyskalkkilaastia käyttäen. Lisäksi mainitaan että niissä kohdissa missä muurien kantavuus niin

vaatii, käytetään laastissa sementtilisäystä tai pelkkää sementtilaastia rakennusmestarin ohjeen mukaan. Muurattuihin seinärakenteisiin tehtiin myös hormoja ilmanvaihtoa varten.

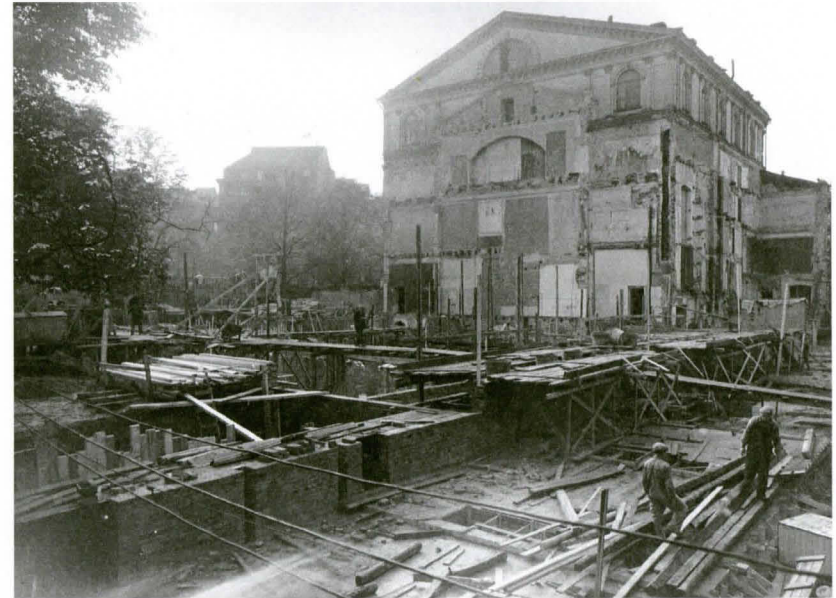
Yhtiön vuosikertomuksessa toimintavuodelle 1935 todetaan seuraavaa:

"I enlighet med ordinarie bolagsstämmans den 31 maj 1935 fattade beslut påbörjades teaterhusets ombyggnad i mitten av juni månad. Under sommarens lopp nedrevos alla övriga delar av det gamla teaterhuset förutom scenen och salongen med invidliggande foajeer och korridorer, utgörande den sålunda kvarstående delen sammanlagt 16 230 kubikmeter. Enligt ritningar, som utarbetades av arkitekterna Jarl Eklund och Eero Saarinen, och vilka blevo slutligt fastställda av vederbörande myndigheter den 21 september, uppfördes sedermera husets nya delar med ett totalt kubikinnehåll av 33 410 kbm. Genom denna tillbyggnad erhåller teatern ett väsentligt förstorat scenutrymme, nödiga magasins- och ateljélokaler, rymliga och ändamålsenligt inredda artistloger och kanslirum samt garderober, toiletterum och foajeer för publiken. Nya trapphus ha uppförts och likaså bekväm korridorer mellan teaterns lokaliteter och restaurangen. Den sistnämnda – liksom förut belägen mot Teateresplanaden – är helt nybyggd och förstorad. Därutöver innehålla byggnadens sidoflyglar en del utrymmen, vilka bliva disponibla för uthyrning så länge teatern kan komma tillrätta med den utvidgning av lokaliteterna som nu omedelbart av densamma tages i anspråk.

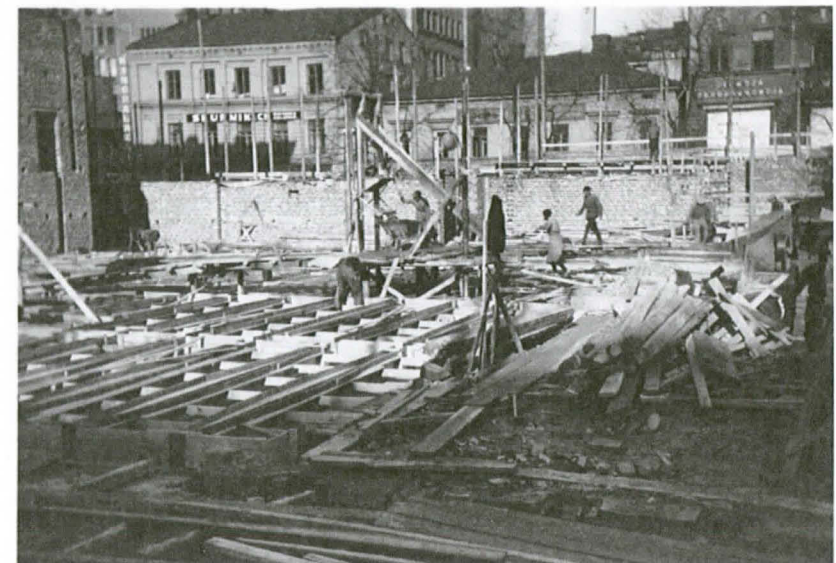
Murningsarbetet fortgick under i stort sett gynnsamma väderleksförhållanden under höstens lopp, och under senaste januari månad blev jämväl takläggningen slutförd så att sedvanligt taklagsöl kunde firas den 25 januari. De nu pågående inredningsarbetena, vilka bl. a. omfatta installation av en modern vridscen samt rundhorisont med tillhörande belysningsanläggningar, torde kunna fullbordas under förloppet av instundande sommar så att teatern ånyo kan tagas i användning vid höstsäsongens början den 1 september."¹¹⁷

Kannatusyhdistyksen vuosikertomuksessa 1935 puolestaan todetaan:

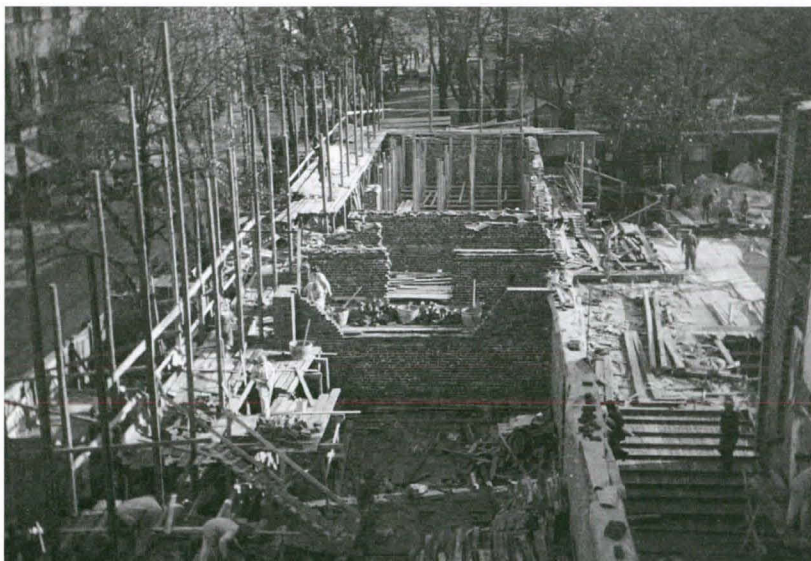
"Vid ombyggnadens slutliga projektering blev det tydligt att fullt ändamålsenliga arbetsförhållanden för en längre tid framåt icke kunde tillförsäkras Svenska Teatern inom ramen för det reducerade program, vilket omtalades i styrelsens berättelse för år 1934. Då det dessutom under rivningsarbetets gång vid undersökningen av byggnadsgrunden ådagalades att en fullständig rivning av de gamla sidoflyglarna ställde sig ekonomiskt mera föredelaktig än en ombyggnad av desamma, växte husets nya delar ända till 33 000 kbm."¹¹⁸

Kuva 1.10.1935. Uuden osan sokkeleiden muuraus on aloitettu ja ravintolan kellarikerros on saanut muotonsa. Kuva Erik Lucander

Kuva 12.10.1935. Kellarin ja ensimmäisen kerroksen välipohjan muotteja rakennetaan. Etualalla näkyvän palkki-muotin perusteella voi olettaa alalaattapalkiston olleen ns. vene- eli mahapalkkityyppiä. Kuva Erik Lucander

Kuva 22.10.1935. Sivusiipien muuraus nousee ripeässä tahdissa. Alemmassa kuvassa vastaava siipi kaksi päivää myöhemmin otetussa kuvassa. Huomaa, että esim. sivuseinät on nousseet noin puolikerrosta ja päähän on tehty välipohjaa varten puumuotti. Tiiliseinien päälle on laitettu pahvia tms. suojaamaan muuria liialta kastumiselta ja liialta kuivumiselta. Kuva Erik Lucander

RAUTABETONIRAKENTEET

Tämän työn yhteydessä ei ole tarkemmin käyty läpi 1930-luvun rakennepiirustuksia, joita löytyy teatterin kellariarkistosta. Käytössä olleiden asiakirjalähteiden ja vanhojen valokuvien perusteella voidaan kuitenkin todeta, että 1930-luvun välipohjat toteutettiin tyypilliseen tapaan alalaattapalkistorakenteella. Kellari- ja ensimmäisen kerroksen välipohjan muotti-työstä 12.10.1935 otetun valokuvan perusteella ainakin osin palkisto on tehty ns. vene- eli mahapalkkina.¹¹⁹ Tämä harvemmin käytetty herneenpalkomaisesti keskeltä leviävä palkki-tyyppi antoi palkin keskialueelle, jossa palkkiin kohdistuva puristusjännitys oli suurin, enemmän lujuutta. Näin palkki pystyttiin pitämään hieman matalampana kuin vastaavasti kantava ja poikkileikkaukseltaan suorakaiteenmuotoinen palkki. Teatterin työselostuksessa¹²⁰ korostetaan, että tietyillä alueilla palkisto täytyy toteuttaa mahdollisimman matalana, jotta se saadaan sopimaan olemassa oleviin vahoihin kerroskorkeuksiin. Lisäksi todetaan että välipohjarakenteet äänieristetään asbestimassalla (!). Kaikkien seinä- ja välipohjarakenteiden ääneneristyksestä pyrittiin tekemään mahdollisimman hyvä käyttämällä insuliittia, korkkia ja kumia rakennekerroksissa ja myös pintamateriaaleissa.¹²¹ Katsomon lattian pinta peitettiin ohuella kuorivalulla paloviranomaisten vaatimuksesta.¹²²

Väli- ja yläpohjien sekä perusmuurien lisäksi rautabetonirakenteita käytettiin 1930-luvun toteutuksessa laajasti. Kaikki portaat toteutettiin rautabetonirakentein ja betonista valetuin kaitein tai betonisin kaidetolpin varustettuina (A ja B). Pyörivää näyttämöä ympäröivät rakenteet orkesterimonttuun saakka tehtiin rautabetonista. Suurempien seinäaukkojen ylityksissä, esim. maalaamon länsiseinällä, käytettiin tiilimuurin päälle valettuja rautabetonipalkkeja. Niin ikään rakennusten julkisivujen yläosia kiertävät uudet karniisilistat ja uudet ikkunapenkit tehtiin betonista.

KATTOTUOLIT

Benois'n vaiheessa teatterin keskiosa eli 22 metriä leveä näyttämö ja katsomo ylitettiin kookkain puusin kattotuolirakentein, jotka muodostivat samalla korkean ullakon. Köysiullakon ja salin sisäkaton palkisto ripustettiin rautaisiin vetotangoin näiden kattotuolien varaan. Salin osalla kyseinen 1860-luvun rakenne on yhä olemassa, mutta köysiullakon rakenne uusittiin 1930-luvulla, olkoonkin että vielä kesän 1935 työpiirustuksissa myös köysiullakon puurakenteet oli tarkoitus säästää ja tukea uusien I-palkein. Korvaava kattorakenne toteutettiin kuitenkin niitattuna teräsristikkona, liittorakenteena, joka valettiin kiinni vesikaton betonirakenteeseen. Teräsristikot myös betonoiitiin paloturvallisuussyistä.¹²³ Ulospäin viettävät vesikatot katettiin konesaumatulla kattopellillä. Nykyinen kumibitumikatto on toteutettu vuoden 1985 jälkeen.

JULKISIVUT

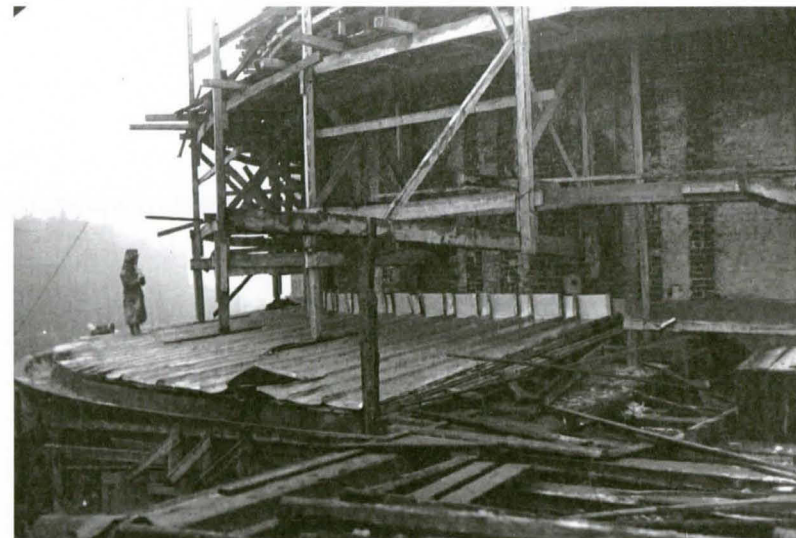
Asiakirjoista ei ole löytynyt tyhjentävää vastausta vanhojen muurien käsittelystä, mutta vaikuttaisi siltä, että perusmassassa on rakennevahvuutta lisätty ja syvennykset on siis muurattu tasaan, kun taas attikakerroksessa ulostulevat muurauksen osat on hakattu pois. Uudet julkisivupinnat on toteutettu perinteiseen tapaan. Sekä uudessa että vanhassa osassa on samaan tapaan, teräsbetonista tehdyt räystäslisät. Rappautyön suoritti Kestorappaus Osakeyhtiö marmoripitoisella rappauksella. Ilmeisesti kyse on siis ollut jonkinlaisesta kirkkaan valkoisesta, terästityypisistä rappauksesta, jota ei lainkaan ajateltu kalkittavan.

TEATTERITEKNIikka

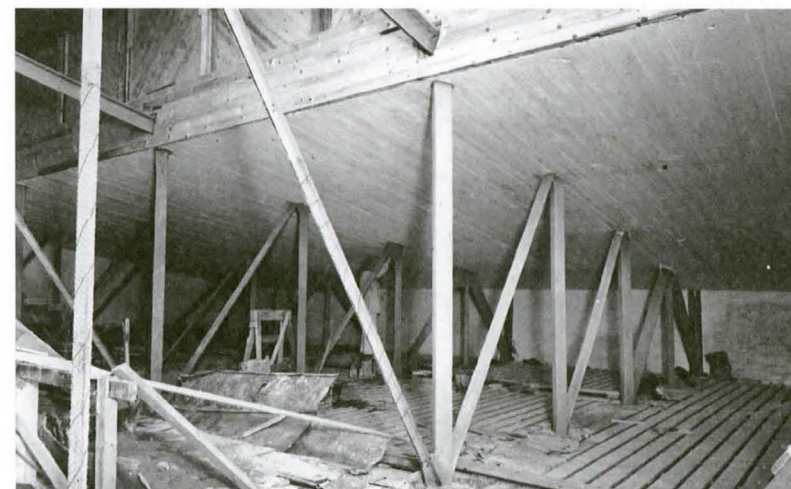
Tässä yhteydessä teatteritekniikkaa ja sen historiaa käsitellään hyvin suppeasti. Aihe on laaja ja edellyttäisi oman erillisen tutkimuksen tekemistä, eikä aihe suoranaisesti liity rakennuksen arkkitehtuuriin.

Keskeiset 1930-luvun teatteritekniikan ratkaisut liittyivät luonnollisesti näyttämön toimintaan. Uusi moderni ratkaisu oli ns. pyörönäyttämön toteuttaminen, jollainen oli saatu mm. Suomen Kansallisteatteriin vuonna 1917. Teräsrakenteisten ristikoiden kannattelema näyttämön keskialue pyöri ympäri ja mahdollisti näytelmän kohtausten monipuolisemman ja nopeamman etenemisen. Kun katsomon puolella esitettiin kuvaelmaa, voitiin taustapuolella valmistella uutta kohtausta, tai hyödyntää lavan pyörimisliikettä.¹²⁴ Vuonna 1983 Vasabladeitiin haastatellun teatterijohtaja Jack Witikan mukaan pyörönäyttämön koneisto olisi hankittu Tallinnasta, Estonia-teatterista.

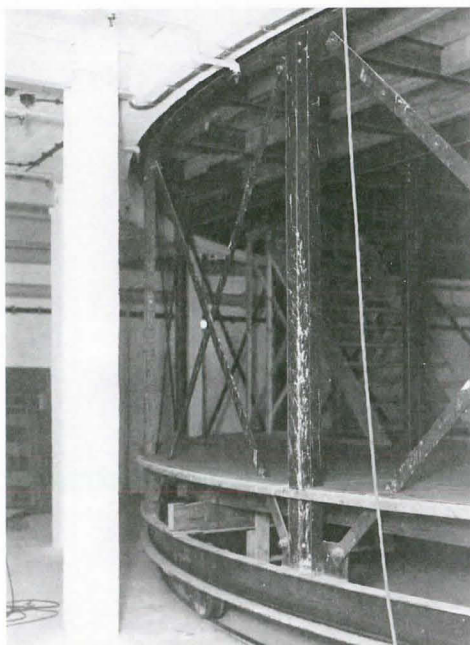
1930-luvulla rakennettiin uusi köysiullakko lavasteiden nosto- ja valaistuslaitteineen. Katsomoon sijoitettiin valonheittäjiä diskreetisti kattoplafondin reuna-alueelle, katon holkkalistaan, jossa ne eivät häirinneet salin historiallista eheyttä. Pääasiallisesti näyttämövalaistus tapahtui kuitenkin näyttämön alueella ja lavan etureunassa olevan lamppurivistön avulla. Nämä lamput näkyvät jo 1924 näyttämöltä otetussa kuvassa. Ei ole tiedossa oliko salissa vuoden 1936 jälkeen muuta uutta näyttämön valaistustekniikkaa. Tässä yhteydessä löytynyt varhaisin 1930-luvun muutostyön jälkeen otettu kuva salista on vasta vuodelta 1966, jossa näkyy mm. parvien kaiteisiin kiinnitettynä useita erilaisia valonheittäjiä, jotka lienevät 1960-luvulta. Todennäköisesti näyttämövalaisimien määrä salissa on ollut 1936 muutostöiden jäljiltä melko vähäinen, sillä vasta 1964 saliin toteutettiin ääni- ja valo-ohjaamo, joka ylipäättään mahdollisti monipuolisemman valaistuksen käytön.

Kuva 14.12.1935 (ei lunta!). Benois'n aikaisen teatterin julkisivujärjestelystä on jäljellä enää rapattuja (vaaleampia) alueita - pilastereita ja ikkunasyvennyksiä. Muilta osin poikkeavat pinnanmuodot on täytetty tiilimuurausella. Kuvassa oletettavasti peltiseppä uutta kattoa saumaamassa, olkoonkin että keskiosan rakennustelineet seisovat katon päällä.
Kuva Erik Lucander

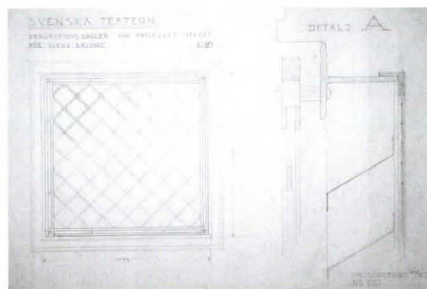

Kuva 13.3.1936. Uuden köysiullakon teräksestä niitattuja ristikoita joita palosuojataan betonimanttelilla. Katon valu on tehty. Kuva Erik Lucander

Pyörönäyttämön rakenne ja kiskot 1936. Kuva Heine. SvTA.

Koneellisen ilmanvaihdon pellistä 1930-luvulla kootut kanavat ovat yhä käytössä. Nykytilanne

Jarl Eklundin piirustuskokoelmassa oleva suunnitelma ilmanvaihdon "koristesäleiköstä". SRM

Koneellisen ilmanvaihdon ilmanottoaukko viidennen kerroksen tasossa. Nykytilanne

ILMANVAIHTO JA LÄMMITYS¹²⁵

Vuoden 1936 ilmanvaihtoratkaisut olivat aikanaan hyvin moderneja ja perustuivat pääsääntöisesti koneellisiin ilman siirtämisen keinoihin ja tavoitteeseen hallita ilman vaihtuminen. Ilmanvaihtoa varten taloon rakennettiin peltisiä ja rakennusaiheisia uusia kanavia sekä hyödynnettiin joitain Benois'n aikaisia hormoneja. On kiinnostavaa ja poikkeuksellista että 1930-luvun ilmanvaihtojärjestelmät ovat yhä olemassa ja pääosin käytössä, vaikkakin sen rinnalle on mm. 1980-luvulla lisätty uusia kanavia ja koneita. Tämän tutkimustyön yhteydessä tehdyn lyhyen haastattelukierroksen perusteella ei löytynyt ketään, joka olisi tuntenut järjestelmän kokonaisuuden läpikotaisin.

Katsomon ilmanvaihdon periaatteet ovat tiettävästi pääsääntöisesti toteutuneet kesäkuussa 1935 päivätyn piirustuksen mukaisesti. Järjestelmän ytimen muodosti salin ullakolle sijoitettu ilmastointikone kammioineen ja siitä haaroittuvine peltikanavineen. Viidennen kerroksen tasosta, nykyisen Mannerheimintien puolelta otettiin raitisilma sisään lämmityskammioon, josta se puhallettiin kanaviin. Katsomon lämmin tuloilma saapui uusia, oletettavasti betonivälipohjaan muodostettuja kanavia myöden salin plafondin reunalle, holkkamaisen kattolistan jättämälle varjoalueelle. Katsomon poistoilma puolestaan imettiin permannon lattiassa ja parvilla tasoerojen etupinnoissa olevien venttiilien kautta. Poistoilman reitit on parvilla järjestetty ilmeisesti pääsääntöisesti taustakäytävien ulomman muurin sisäisiä kanavia myöten ja koottu kolmannen parven keskellä olevan takaseinän taakse suurempaan kammioon. Tästä ilma on poistettu ylös ullakolle aina katon lanternniiniin ja siinä olevien sivusäleikköjen kautta ulos. Toinen raitisilmareitti järjestettiin peltikanavia pitkin köysiullakon päälle. Poistoilmaa varten näyttämön sisänurkkiin muurattiin tiilestä piiput, joiden kautta ilma ilmettiin (rakennelikkauksen mukaan) vaakasuuntaisiin rakennusaineisiin kanaviin ja niiden kautta ilmanvaihtokonehuoneeseen salin ullakolle.

Katsomon ullakolla nykyään sijaitsevat ilmanvaihtokanaviston vanhimmat osat ovat peräisin vuodelta 1936. Benois'n ratkaisussa katsomon katon keskeinen suuri ilmanvaihtosäleikkö kanavineen on toiminut painovoimaisena poistoilmakanavana, mutta vuoden 1935 piirustuksiin kanavaan on kirjattu "rökrumma". Ilmeisesti siis kanavan on ajateltu (ainakin tässä suunnittelun vaiheessa) toimivan lähinnä savunpoiston luukkuna, ei ilmanvaihdon osana.

Katsomon ja näyttämön ulkopuolisiin tiloihin ei tiettävästi puhallettu koneellisesti tuloilmaa. Sen sijaan ilmaa poistettiin rakennusaineisia, uusiin tiilimuureihin sijoitettuja kanavia myöden ja tiettävästi koneellisesti muodostetulla imulla. Seinissä nousevat kanavat koottiin oletettavasti yläpohjissa, joista ilma siirtyi vaakalinjassa näyttämön tai ravintolan puolen kookkaisiin kokoo-

jakanaviin. Katsomon ja näyttämön ulkopuoliset tilat lämmitettiin vesikeskuslämmityksen ja ikkunoiden alle syvennyksiin sijoitettujen valurautaisten radiaattoreiden avulla. Rakennuksen kellarissa oli oma lämmityslaitos. Korvausilmaa saatiin ikkunapenkkeihin sijoitettujen säädettävien "SP"-rakovehtiilien avulla. Nämä venttiilit olivat vasta hiljattain yleistymässä 1930-luvun puolivälin rakentamisessa ja markkinoilla oli monenlaista mallia. Ideana oli että kun raitisilma tuotiin suoraan radiaattorin päälle ilma sekä lämpeni että lämmitessään aiheutti ilman liikkumisen. Tehokkaampaa huoneilmanvaihtoa varten toimisto- yms. huoneiden ikkunoissa oli matalat tuuletusikkunat.

Yksityiskohtaisempaa tietoa ilmanvaihdosta voi hakea Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkistossa sijaitsevasta mitoitetusta ja hyväksytystä, 30.10.1935 päivätystä työpiirustussarjasta. Piirustuksesta käyvät ilmi mm. hormien sijoitus ja hormipinta-alat, tosin suunnitelmiin tuli vielä näidenkin piirustusten jälkeen muutoksia. Silloisista käsittelyaikatauluista on kiinnostavaa todeta, että 30.10. piirustussarja on hyväksytty 31.10 ja vielä vahvistettu heti 1.11.1935!

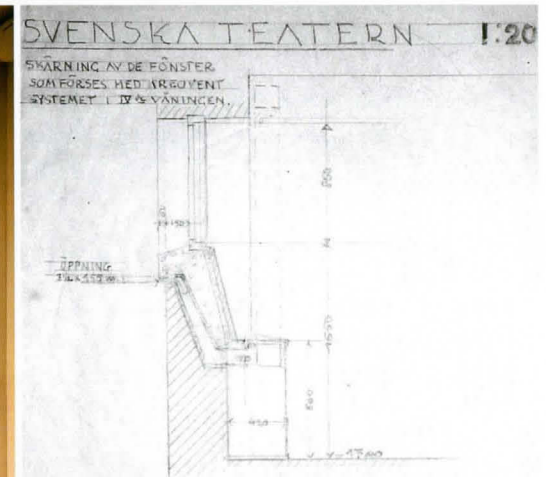
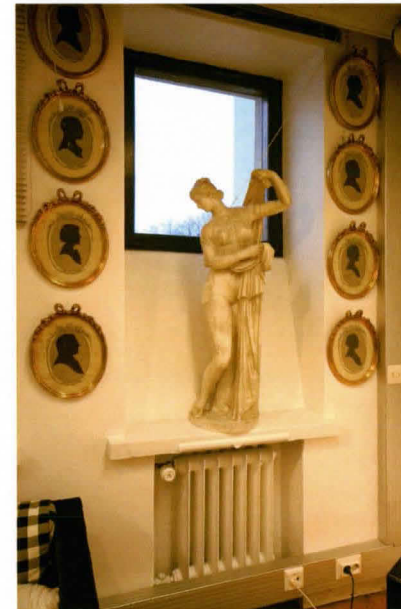
VESI- JA VIEMÄRI

1930-luvulla koko teatteri modernisoitiin. Tämä tarkoitti edellä mainittujen lisäksi sitä, että taloon saatiin ensimmäistä kertaa myös juokseva lämmin vesi. Tämä oli ylellisyyttä näyttelijöille, jotka pääsivät esityksen jälkeen nyt (lämpimään) suihkuun. Talo varustettiin luonnollisesti viemäriverkostolla ja lukuisilla WC-tiloilla. Uusi kookas Royal-ravintola edellytti laajoja keittiötiloja ja uusinta talotekniikkaa.

Jo Chiewitzin ja Benois'n aikana teatterissa oli varauduttu palontorjuntaan vesisäiliöin ja letkuin. 1930-luvulla teatterin rakennettiin moderni automaattinen palonsammutusjärjestelmä ja tiheä sprinkelriverkosto, jonka toimitti lontoolainen Mather & Platt Ltd.

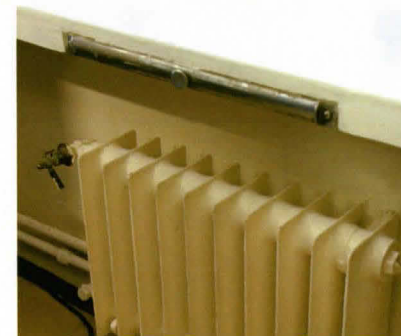
Tuloilmaritilöitä salin plafondin reuna-alueella. Ritilöiden välissä 1930-luvun valonheittetekniikkaa.

Suunnitelma aerovent-systeemin sijoittamisesta 4. kerroksen klubihuoneen ikkunapenkkiin. SRM.

Vasemmalla nykytilanne, jossa ikkunalaudan keskellä säädettävä SP-venttiili, joka alunperin on kromattu, mutta tässä ylimaalattu valkoisella lateksilla ja oletettavasti myös suljettu pois käytöstä.

Alla paremmin säilynyt venttiili entisessä teatterijohdon huoneessa (2024) Eteläesplanadin puolella.

Teatteri Heikinkadun ja Esplanadinpuiston suuntaan 1936-1937. SvTA

Garm-lehti 1936. SvTA.

2.4.5 Aikalaisnäkökulmia

Kielipoliittisen tilanteen herättämä kritiikki

Tontin käyttötarkoitus ja hallintaoikeus herätti paljon huomiota vuonna 1935, kun rakennustyömaa oli vihdoinkin käynnistynyt. Erityisesti suomenkielisessä lehdistössä asiaa puitiin kitkerin sävyin ja hämmästeltiin sitä, että kaupunki saattoi tarjota ruotsinkieliselle kulttuurille niin paljon ilmaiseksi, kun Kansallisteatterillakin oli rahat vähissä ja tämä oli aikoinaan joutunut maksamaan tonttinsa kalliisti. Kritiikki oli toki kärjistettyä, mutta ruotsinkielisen kulttuurin tukemisen kritiikki on nähtävä osana itsenäistymisen jälkeistä kielipolitiikkaa ja erityisesti 1930-luvun alkupuolen kiihkeää kieliriitaa.¹²⁶ Ruotsinkielisessä lehdistössä kritiikki ohitettiin suhteellisen vähin vastahuudoin, GARM-lehden sarkasmia lukuun ottamatta. Tässä yhteydessä ei ole tutkittu tarkemmin näiden kriittisten puheenvuorojen merkitystä lopulta toteutuneeseen tilaohjelmaan.

Teatterin laajennuksen esittely lehdistössä

Valmistumisen jälkeinen lehtikirjoittelu toi esille lukuisia näkökulmia muutostyöhön. Päivälehtikirjoittelussa vanhan katsomon säilyttämistä pidettiin ansiokkaana tekona ja hyvin onnistuneena. Myös päälämpiön kaarevaa hallia ylistettiin kauneimmaksi mahdolliseksi. Näihin mielipiteisiin sisältyi hiukan pidättyväinen kunnioitus venäläisen arkkitehti Benois'n saavutuksista kohtaan. Toisaalta tuotiin esille perinteen ja modernin arkkitehtuurin onnistunut liitos. Vanhojen julkisivujen koristeellisuuden puhtaaksi parturointi herätti selvästi lievää kritiikkiä, mutta toisaalta rakennuksen uusi puhdas kokonaisuus koettiin kuitenkin positiiviseksi, varsinkin kun sitä verrattiin vanhan teatterin kaarijulkisivuun liittyneisiin teräsrakenteisiin hätäpoistumisjärjestelyihin.¹²⁷

Kaikkein positiivisimmat kommentit saattoi lukea pohjoismaisten lehtien uutisoinnista. Esimerkiksi Dagens Nyheter uutisoi teatterista harjannostajaisten yhteydessä helmikuussa 1936 otsikoimalla "Pohjolan kaunein teatteri nousee Helsinkiin". Teatterin valmistuttua toinen tukholmalaislehti Nya Dagligt Allehanda otsikoi 11.9.1936 "Tyylikäs ja käytännöllinen modernisointi – suomenruotsalaiset saavat edustavan kansallisyhtymän". Laajimman kotimaisen uutisen aiheesta julkaisi Hufvudstadsbladet syyskuun 13. 1936. Rakennusta kuvaillaan neutraalisti ja uudesta ulkohahmosta todetaan vain, että rakennuksen ulkoasu ja sen arkkitehtonien tyyli on perusteellisesti muutettu. Teatteriteknikan ajanmukaistaminen, henkilökunnan tilojen mukavuus sekä valon ja tilan tuntu saavat kiitosta uudessa modernissa teatterissa. Suoranaisia mielipiteitä tai arvioita ei päivälehdistä juuri ole luettavissa.

Sen sijaan Hjalmar Dahl joka oli sekä Helsingfors-Journalin päätoimittaja että kirjoitti aikakausjulkaisuihin Finsk Tidskriftin numerossa 1936/3 Svenska Teaternista "Vår svenska nationalscens nya start" suhtautui uudistustyöhön avoimen positiivisesti:

"Nåväl, vad hjärtoperationen beträffar, så är det inte fråga om annat än att den lyckats och att det nya teaterhuset tillfört stadsbilden stora nya skönhetsvärden. Det har rätt – och kommer väl någon tid framåt att råda – olika meningar om fasadgestaltningen, och så vitt jag förstår är det närmast den bågformade fasaden åt Henriksgatan det gäller, och i föreningen därmed de nya flyglarnas nakna murytor åt samma håll."

Hän jatkaa:

"Men jag tror att åsikterna skula undergå en anseelig förskjutning, när man småningom glömt det gamla huset, när man kommit underfynd med att här intet alls är fråga om någon entréfasad åt Henriksgatan, som man trodde, och lär sig att se den teaterbyggnad som vad den är – ett organsikt helt, där gammalta och nytt på ett beundransvärt sätt fått smälta samman. Kan detta sägas om exteriören, så gäller det i ännu högre grad teaterns inne."

ja toteaa vielä:

"Men jag kan inte låta bli att stryka under den fina takt, den känsla för proportionerna och den artistiska smak varmed arkitekten löste det utomordentligt ömtåliga problemet att foga in den gamla, traditionsrika salongen i en ny ram."

Ammattilehdissä rakennuksen julkaiseminen oli varsin vähäistä. Arkkitehtilehdessä teatterista julkaistiin artikkeli vain ennen muutostyötä, kesällä 1935 Waldemar Wileniuksen (synt. 1868) hyvin kriittinen puheenvuoro. Nähtyään Eero Saarisen laatiman perspektiivisen esittelykuvan, hän kirjoitti kitkerin sävyin: "Koko julkisivu on nyt sileäksi raapittu kaikista ulkonemista, listoista ja koristuksista. Se on funkkissileyttä, joka tuskin voi olla sileämpää. Sen ohella on kymmenkunta ikkunaa pyörön ensi kerroksessa kiinni muurattu samaan sileyteen kuin muukin seinä, joka on synnyttänyt linnoitusmaisen muuripinnan, joka ehkä on tarkoitettu mainoksille. Sanomattoman vieras, ympäristön rakennuksiin sulautumaton rakennus, tulee nousemaan kaupungin keskustasta, kun muutos on suoritettu."

"Onkohan unohdettu, että ulkopuoli tulee olemaan aivan toista tyyliä kuin sisusta. Tämä sisusta tulee kävijään vaikuttamaan aivan erikoisella tapaa: hän luulee tulleen väärään paikkaan, kun hän ei teatterisalista löydä mitään ulkopuolen muotoilusta."

Vanhemman polven arkkitehdin kriittinen puheenvuoro jäi ilmeisesti yksinäiseksi huudoksi vailla suurempaa painoarvoa. Tosin Arkkitehti-lehti ei julkaissut rakennusta sen valmistuttua laisinkaan.

Ammattilehdistä ruotsinkielinen rakennusmestarien lehti, Byggaren 1936/11, julkaisi laajennustyössä vastaavana mestarina toimineen, rakennusmestari Eric Lucanderin kirjoittaman seikkaperäisen ja tietopitoisen artikkelin. Lucander painotti teatterin uutta modernia asua, tilaa ja ilmavuutta sekä teknisten laitteiden mukanaan tuomia mukavuuksia ja mahdollisuuksia.

Svenska Teatern 1940-luvun postikortissa. SvTA.

Svenska Teatern ja Royal-ravintoa 1950-luvulla. SvTA.

Sali 1950-luvulla. Kuva Hugo Sundström. HKM
Pohjoisplanadin liiketila Matkatoimisto AREA:n käytössä 1950-luvulla. Kuva Pietinen. AREAn arkisto.

2.5 MUUTOSTYÖT 1940-LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN

2.5.1 Muutostyöt huonetiloissa

Vuoden 1936 laajennustöiden jälkeen teatteria on ylläpidetty ja modernisoitu tarpeen mukaan pienissä erissä. Sekä teatteritaloyhtiön hallituksen jäsenet että teatterinjohtaja ovat osaltaan vaikuttaneet kulloinkin välttämättömiksi nähtyjen töiden valintaan. Seuraavassa käydään läpi teatterirakennuksessa tehtyt viime vuosikymmenien suuremmat muutokset. Luettelo rakennusvalvonnan tiedossa olevista kaikista muutostöistä ja niiden suunnittelijoista löytyy taulukkoliitteenä, mutta näiden lisäksi on toki tehty myös muutostöitä, jotka eivät ole edellyttäneet viranomaishyväksyntää.

Teatterilla on ollut ”oma”, kulloinkin tarpeellisista muutostöistä vastaava arkkitehti Jarl Eklundista alkaen. Eklundin jälkeen, 1960-luvun alkupuolelta alkaen teatterin muutostöistä vastaavaksi arkkitehdiksi tuli Erich von Ungern-Sternberg¹²⁸, joka vastasi muutoksista aina vuoteen 1970 saakka. Tämän jälkeen Reino Ruokolainen teki muutamia pieniä suunnitelmia ja vuodesta 1974 teatterin arkkitehtina on toiminut Kai Palmqvist. Sähköinsinööri Risto Mäenpää on ollut myös keskeisiä suunnittelijoita, niin talotekniikan kuin teatteritekniikankin suunnittelussa. Vuoden 1974 jälkeen tehdyistä muutostöistä arkkitehti Palmqvist on tämän tutkimuksen kanssa rinnakkaisesti laatimassa omaa yksityiskohtaisempaa selontekoaan. Vuonna 2007 on arkkitehti Stefan Ahlman ryhtynyt perehtymään rakennukseen suunnitellun peruskorjaustyön näkökulmasta.

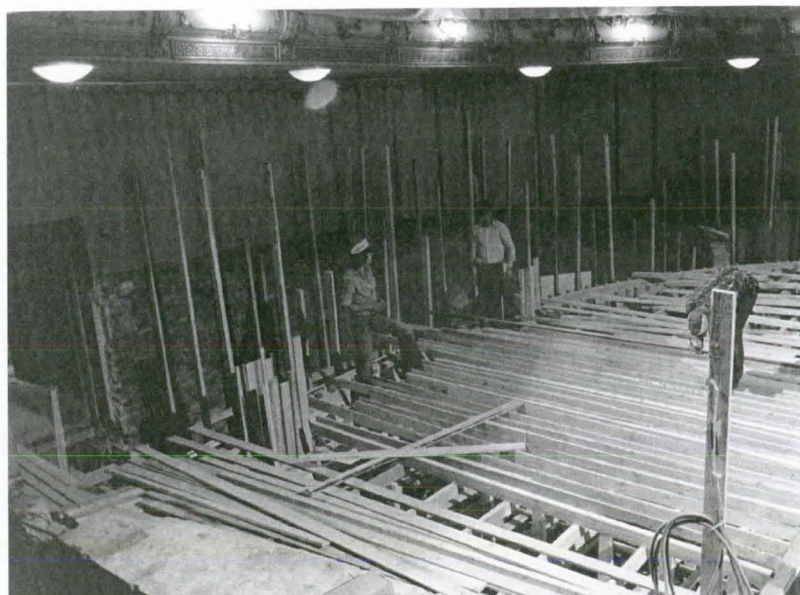
1940- 1950-LUKU

Teatterin uusi rakennus oli ilmeisen tarkoituksenmukainen ja moderni ensimmäisten vuosikymmenien aikana suuren uudelleenrakennus- ja laajennustyön jälkeen. Koko 1940- ja 1950-luvut teatteri toimi ilman merkittäviä muutostöitä.

Rakennuksessa olevia huoneistoja oli vuokralla varsin runsaasti. Katutason pienten huoneistojen ja ravintolan tilojen lisäksi myös nykyisen 4. kerroksen tiloja (mm. Amos, Amoksen aula, kokoushuone, näyttelijälämpiö, huonetilat 4069...4088, lukuun ottamatta nykyistä arkistotilaa) oli vuokrattu teatterin ulkopuoliseen käyttöön, vuodesta 1936 alkaen ainakin vuoteen 1949 Tfif:lle¹²⁹ ja myöhemmin aina 1980-luvun puoleen väliin matkatoimisto Arealle. Myös alun perin teatterikahvilaksi toteutettu huonetilä kolmannessa kerroksessa Erottajan puoleisessa siivessä (nykyinen Mini) vuokrattiin ulkopuoliselle käyttäjälle aina vuoteen 1962 saakka ja kaikki väliaikojen tarjoilu siirrettiin lämpiötiloihin. Teatterin toiminnalle vuokratulot olivat hyvin merkittävä rahanlähde suurien lainojen poismaksamiseen.

Sali ennen vuoden 1975 permannon lattiaremonttia. Kattolistan yläpuolella näkyvät seitsemän tummaa pyörölää ovat 1930-luvun rakenteisiin kätkeytyä valonheittäjiä. Muut salin puolen valaisimet ovat tulleet ensiparvelle 1964 rakennetun valo- ja ääniohjauksen myötä. SvTA.

Katsomon permannon rakenteiden uusiminen käynnissä 1975. Kuva Kai Palmqvist.

Öhmanin kauteen liittyy myös katsomon lattiarakenteen uusiminen kokonaisuudessaan vuonna 1975. Aloite varsin laajaan työhön lähti katsomon lattian huonosta kunnosta. Kävi ilmi, että 1930-luvulla vanhan puulattian päälle tehty ohut betonivalu oli vuosikymmenien saatossa halkeillut. Vasta taloon tutustunut arkkitehti Palmqvist näki katsomon palovaarallisuuden hälyttävänä. Katsomo oli Benois'n jäljiltä pääsääntöisesti puurakenteinen, niin lattia, parvien taustaseinät, kuin katto ja näyttämöaukonkin rakenteet. Suurimpana vaarana pidettiin puurakenteista lattiaa, jonka alla vapaasti sijaitseva osa teatterin pukuvälikästä. Katsomon tuolit, aitiokaiteet ja lattiarakenteet purettiin pois, kellarin syvennettiin ja uudet rakenteet toteutettiin teräsbetonirakenteina. Katsomon lattiassa olleet ilmaventtiilit jätettiin uudesta lattiarakenteesta pois, ja ne korvattiin permanttoaitioiden sokkeleihin sijoitetuilla lautasventtiileillä, joista ilma johdettiin suoraan poistoilmakanaviin. Katsomo on kerran huoltomaalattu 1970-luvulla, mahdollisesti lattiatyön jälkeen. Tällöin pehmennettiin vuoden 1936 taustaseinien vahvoja värejä ja aiemmin valkoiset pienet pylvää maalattiin samaan vihertävään okraan taustaseinien kanssa.

Teknisiä parannuksia sekä teatteritekniikkaan että ilmanvaihtoon tehtiin lukuisissa vaiheissa. Ilmanvaihdon suurempaa uudelleenjärjestelyä suunniteltiin, mutta toteutus tietyvästi tehtiin vanhaa järjestelmää tukemalla vähitellen monen vuoden aikana. Ilmanvaihdon suunnittelusta vastasi Bengt Sandblom. 1970-80-luvun vaihteessa kellarin WC-tiloja huoltomaalattiin ja vesikalusteita uusittiin.

1980-LUKU JA JACK WITIKAN KAUSI

Kun Jack Witikka tuli teatterinjohtajaksi vuonna 1982, oli talo jo varsin kulunut ja teatteritekniikkakin oli jo jäänyt ajastaan jälkeen. Witikalla oli takanaan lähes kolmenkymmenen vuoden ura Kansallisteatterissa, sekä ohjaajana että teatterin johtajana, joten hänellä oli vertailukohtanaan Kansallisteatteriin 1960- ja 1970-luvuilla tehdyt uudistustyöt ja ajanmukaisempi teatteritekniikka. Teatterirakennuksessa oli paljon päivitettävää. Teatterin henkilökunnan tilat koettiin ahtaiksi ja puutteelliseksi. Suurta vaivaa aiheutti se, että neljännen kerroksen vuokralle annetut tilat katkaisivat yhteyden miesten ja naisten pukuhuoneiden välillä, joten maskeeraajat ja kampaajat joutuivat juoksemaan pitkiä kiertoteitä päästäkseen talon yhdeltä laidalta toiselle. Myös näyttämön sivutilojen käyttö oli vaillaista. Kun uuden teatteritekniikan myötä myös tekniikan henkilökunnan tilojen tarve muuttui, harjoitustiloista oli suuri pula, lippukassoille haluttiin lisää tilaa¹³² ja johtajalle piti etsiä uudet tilat, käynnistyi vaihteellinen muutostyö, joka kesti vuodesta 1984 aina vuoteen 1986 saakka.

Ensimmäisen kerran itsenäisyyden historiassa teatterille myönnettiin valtion varoja teatteritalon kunnostamiseen. Tästä kunnia kuului pääosin Witikalle, jolla oli oikeat kontaktit ja oikea asenne. Näyttelijä Göran Schaumanin mukaan teatterin uudistamistyön kannalta Witikka oli paras mahdollinen johtaja. Witikalla oli tapana kiertää teatterirakennusta henkilökohtaisesti muutostöiden aikana ja hänen ansiokseen on laskettu, että lavastemaalaaossa korjaustöiden aikana alkanut tulipalo ei ehtinyt levitä laajalle.

Marraskuussa 1983 laaditun työluettelon perusteella on helppo ymmärtää, kuinka kattavasta korjaustyöstä oli kyse. Moni toiminta sai kokonaan uudet tilat käyttöönsä. Toisaalta rakennustyötä tehtiin pääsääntöisesti kesätauojen aikaan ja sitä jouduttiin siis toteuttamaan vaihteittain.

Oleellisena helpotuksena aiempaan oli Areal käytössä olleiden tilojen ottaminen teatterin käyttöön, erityisesti 4. kerroksen itäpäätty kokonaisuudessaan, mikä paransi teatterin sisäisiä yhteyksiä huomattavasti. Areal hallussa olleisiin tiloihin kuului myös 4. kerroksen itäpään kaunis, Esplanadin puistoon aukeava sali, josta muokattiin harjoitustila. Vuodesta 1993 on sen lisäksi käytetty pienimuotoisiin esityksiin. Areal käytössä tila oli ollut pilkottu toimistohuoneiksi. Kyseinen sali nimettiin Amos Andersonin kunniaksi "Amokseksi" ja samaan aikaan teatterin käyttöön otettu 3. kerroksen harjoitussaliksi muokattu sali nimettiin Nicken Rönngrenin kunniaksi "Nickeniksi". Amoksen käyttö yleisötilana oli luontevaa C-porras-huoneen mahdollistaman oman sisäänkäynnin ja riittävän suuren eteisaulan ansiosta.

Viereisen luettelon ohella toteutettiin myös mm. pyörönäyttämön uudistaminen¹³³, kaikkien yleisötilojen uudelleen maalaus, entisen statistien pukuhuoneen muuttaminen arkistohuoneeksi neljännessä kerroksessa, lippukassan laajentaminen käsittämään yhteensä kolme myyntiluukkua entisen yhden sijaan. Näistä yhtä käytti ruotsinkielisen kulttuurin yhteistoimintapiste "Luckan". Lippuhalliin toteutettiin myös invalidihissi nostamaan pyörätuoli permannon tasolta permantoaition tasolle, johon toteutettiin myös pyörätuolimitoitettu WC.

Katsomon kunnostusmaalaus toteutettiin muutamaa vuotta myöhemmin 1980-luvun lopulla. Katsomoon rakennettiin täysimittaiset telineet, joilta käsin kattomaalaus voitiin jälleen restauroida. Tällä kertaa työn suoritti Jorma Pulla työntekijöineen ja aiemmat lateksikerrokset on tietävästi tällöin poistettu. Parvien puurakenteisten taustaseinien vuonna 1911 tehty kangastus oli monin paikoin irronnut taustastaan, joten huoltomaalausta ei enää voinut tehdä vanhalle alustalle, vaan puurakenteiset seinät kipsilevytettiin ja wienerjugend-koristelu toteutettiin uudestaan rekonstruktiona. Permannon muuratun taustaseinän pinta oli teknisesti paremmassa kunnossa, joten vuoden 1911 koristeköynnös on permannolla siis edelleen autenttinen.

Marraskuussa 1983 laadittu korjaustyöluettelo sisälsi seuraavat työkokonaisuudet:

kesä 1984

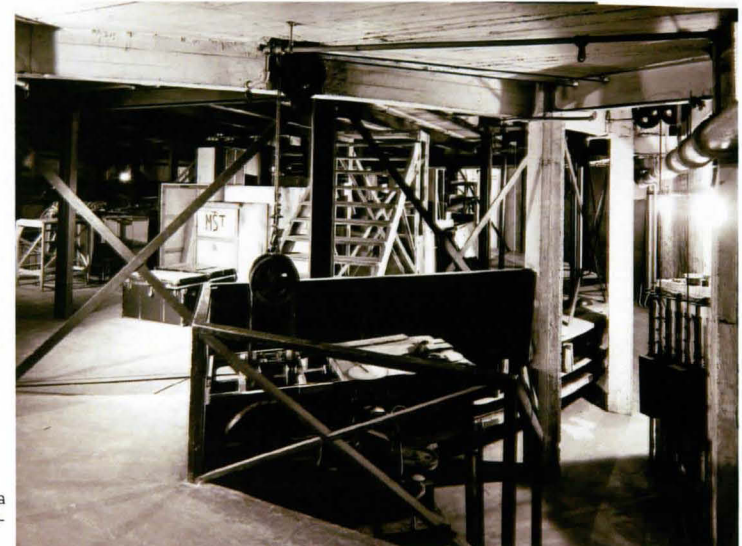
- uudet tilat ompelimolle, pesulalle ja värjäämölle
- sähköjärjestelmien uusimista
- ikkunoiden kunnostus
- pieniä teknisiä muutoksia päälämpöissä

kesä 1985

- metalli- ja puupajan peruskorjaus (lattia uusittiin ja metallipaja toteutettiin puuverstaan viereen)
- Areal käytössä olleen 3. kerroksen liikehuoneiston muuttaminen teatterin käyttöön, hallinto ja PR
- hallinnon tiloista näyttelijälämpio, johtajan huone osaksi metalliverstaasta, kukkakioski siirtyy kanslian sisäänkäynnin viereen
- henkilökunnan sisäänkäynti siirretään Pohjoisesplanadin puolelle, tilat puhelinvaihteelle ja ovivahdille
- nk. "kapprummet" muutetaan teknisen henkilökunnan tilaksi
- viemärit tutkitaan ja tarvittaessa uusitaan
- uusi, helpompi kulkuyhteys ravintola Happy Daysin ja yleiskahvilan välille

kesä 1986

- Areal käytössä olleen 4. kerroksen liikehuoneiston muuttaminen harjoitustilaksi
- teknisen henkilökunnan pukutilat siirretään miesten pukuhuoneiden viereen
- teknisen henkilökunnan pukutilat muutetaan terveydenhoitajan/lääkärin /hierojan vastaanotoksi
- yleisötilojen maalauskunnostus
- lisäksi teatteritekniikan uusimista

Pyörönäyttämön koneistoa 1970-luvulta, ennen 1980-luvun uudistustöitä. SvTA

4.7.1957. HS.

Vuoden 1957 Helsingin Sanomissa uutisoidaan kuinka "muissa maissa" käytetty decora-menetelmää kokeillaan nyt ensi kertaa myös Suomessa. Saksasta kutsuttujen asiantuntijoiden johdolla teatterin julkisivut saivat muovipinnoituksen. Syyt pinnoituksen tekemiseen eivät ole tiedossa. Maalitehaille on ollut tyyppillistä pyrkimys valita mahdollisimman edustava kohde uuden tuotteen kokeilemiseksi ja markkinoimiseksi, ja usein tuhoisin seurauksin.

Vasemmalla kuva julkisivun laajamittaisesta kunnostustyöstä 1991. Muovipinnoite on edesauttanut rappausvaurioita ja koska pinnoite voidaan poistaa vain raskain mekaanisin menetelmin, oli kaikki 1930-luvun marmorihiekkarappaus pudotettava. Betonisten räystäslisöjen rappaukset tietyvästi säästettiin. Kuva Kai Palmqvist

Oikealla julkisivujen värisuunnitelma 1991. Rakvv

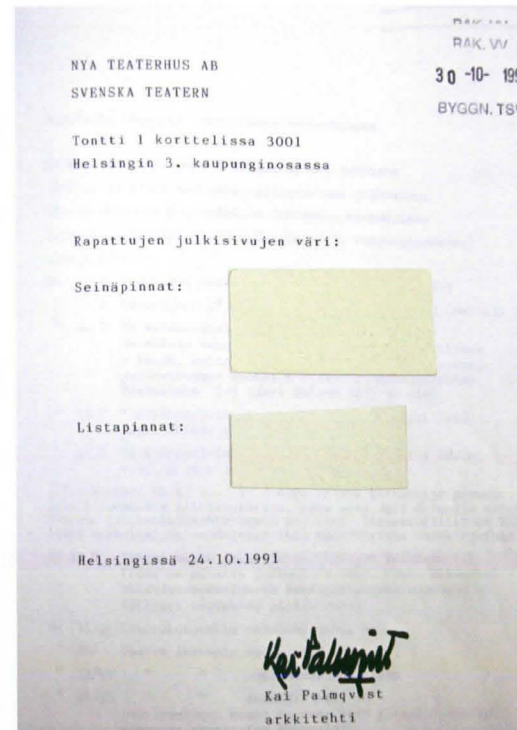
Äärimmäisen oikealla Kai Palmqvistin suunnittelema lippuhallin ikkunoiden avaus 1991. Kuva Kai Palmqvist.

Viimeisten vuosikymmenien aikana on teatterissa tehty lähes joka kesä vuotuisia huoltotoimenpiteitä, jotka toisinaan ovat olleet suurempiakin. Viime vuosista on ollut tarjolla varsin vähän asiakirjoja ja toimenpiteet ovat Kai Palmqvistin mukaan olleet lähinnä huoltotöiden kaltaisia. Viimeisimmät muutokset tulevat esille pääpiirteissään huonekorttien yhteydessä.

2.5.2 Muutokset julkisivuissa

Vuonna 1957 tehtiin julkisivujen muovipitoinen pinnoitus saksalaisella decora-menetelmällä. Työtapa oli lehtitietojen mukaan ollut Euroopassa käytössä jo vuosia, mutta Suomessa Svenska Teatern oli ensimmäinen suurempi kohde. Vanha herra arkkitehti Jarl Eklund vastasi värisävyjen valinnasta ja lehtitietojen mukaan attikasta tuli vaalea ruskea, alaosasta hiukan tummempi.

Julkisivuihin tehtiin vähäisiä muutoksia 1980-luvun ajan, mm. ilmanvaihtosäleikköjä, liittyen maalaamon ilmanvaihdon tehostamiseen. Suurempi muutos oli Esplanadin puiston puolella ravintola Happy Days rakennuttama siipirakennusten väliin sijoittuva "talvipuutarha" vuonna 1986.

Julkisivujen osalta suurin muutostyö oli vuonna 1991 tehty lippuhallin ikkunoiden avaaminen. Koko teatteritalon johto oli ikkunoiden avaamisen kannalla, jotta hyvin vähällä käytöllä olevat lippuhallin päät saataisiin aktiivisempaan käyttöön¹³⁴. Tähän saakka hallia oli käytetty lähinnä satunnaisten näyttelyjen järjestämiseen. Eklund-Saaisen motiivi ikkunoiden umpeen muuramiseen on liittynyt nimenmaan julkisivujen tasapainon säätämiseen. Modernistisen puhtaan pinnan sommittelu uusien sivusiipien päissä tarvitsi tuekseen riittävän paljon umpipintaa myös vanhassa kaarevassa osassa. Alun perin visuaalisesti ”liian” alhaalla sijaitsevalle julkisivulle muodostettiin kunnollinen sokkelikerros.

Ikkunoiden avaaminen liittyi julkisivujen laajaan korjaustyöhön, jossa koko rappaus uusittiin Jean Lepistön yrityksen toimesta. Rakennus rapattiin kalkkisementtillaastilla ja kalkattiin. Arkkitehti Kai Palmqvistin peruspinnalle määrittelemä väri oli vaalea keltainen, listoitus vielä astetta vaaleampi.

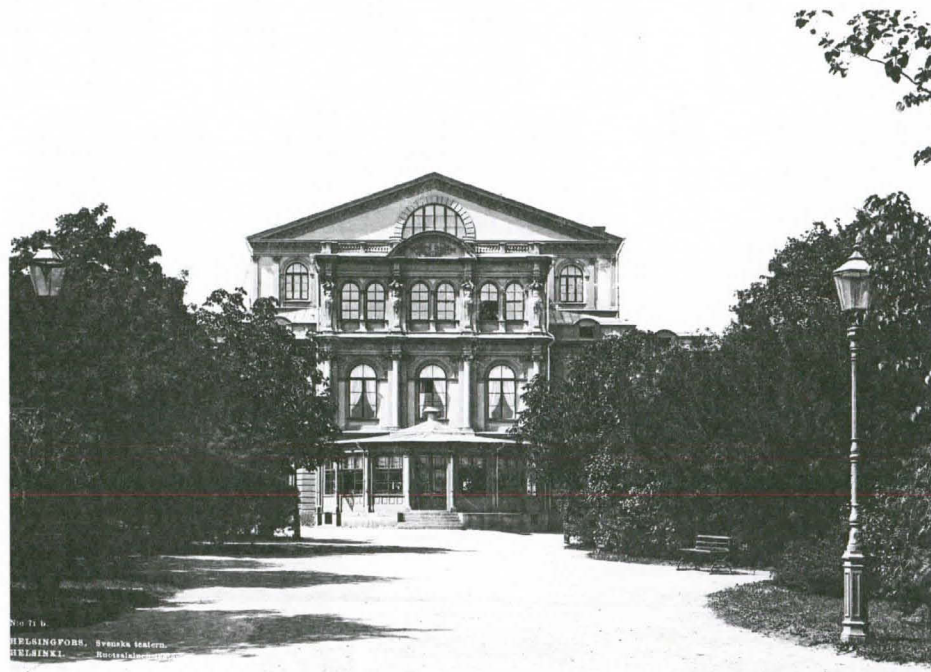
Pian julkisivujen kunnostamisen jälkeen ryhdyttiin sivusiipien umpinaisia päätyjä käyttämään mainostamiseen kiinnittämällä päätyihin suuria mainosbanderolleja ajankohtaisista teatteriesityksistä. Avatut ikkunat ja suuret banderollit yhdessä ovat olleet teatterin imagon ilmentäjiä 1990-luvun alusta asti. Aiemmin hyvin vähäisellä käytöllä olleeseen lippuhalliin perustettiin pienimuotoinen kirjakahvila, jota muutamia vuosia myöhemmin laajennettiin ja sen toiminta painottui vähitellen pikemminkin tarjoilupuolelle kuin kirjoihin. Kahvila on viime vuosina ottanut paikkansa helsinkiläisessä kahvilakulttuurissa ja Pohjoisesplanadin puoli on vakiintunut haastattelujen ja palaverien tapaamispaikaksi intiimin ja samalla keskeisen luonteensa ansiosta. Interiöörinä huonetila on samanmuotoinen kuin 1936, mutta ikkunoiden avaamisen ja uuden toiminnan ja värityksen seurauksena tilan tunnelma on vähitellen muotoutunut hyvin toisenlaiseksi kuin valmistumisen jälkeisistä kuvista välittyvä suorastaan askeettinen tunnelma.

Teatteri illan juhlavalaistuksessa 1960-luvulla. SvTA

Svenska Teatern 1970-luvun asussaan. SvTA.

1890 Benois'n puurakenteinen pieni veranta Esplanadipuiston päätteellä. Kuva Nyblin.

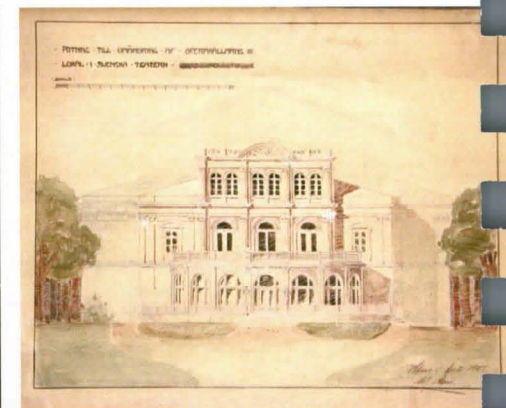
Vuoden 1905 jälkeen otettu kuva uudesta "Rotondasta". SvTA

2.6 RAVINTOLATILOJEN LYHYT HISTORIA

Ravintolatilojen historia on ollut pitkälti teatteritilojen historiasta ja käytöstä irrallinen, mutta hyvin värikäs ja kiinnostava osa helsinkiläistä iltaelämää ja myös kulttuurielämää. Ravintola-toiminnan uudistamistajuus on selvästi koko teatterin olemassaolon ajan ollut paljon muuta rakennusta tiuhempi. Julkisvuihin ravintolatoiminta on tuonut muutoksia monessa vaiheessa, kun tiloja on vähitellen laajennettu puiston suuntaan. Seuraavassa käyn läpi ravintolan historian keskeiset vaiheet hyvin lyhyesti.

Tulipalon jälkeen uudelleenrakennetun ravintolan ensimmäinen ravintoloitsija oli Louis Kleineh, joka antoi ravintolalle pitkään eläneen nimen "Operakällaren", lyhyemmin "Opris". Kleineh hoiti ravintolaa vain viiden vuoden ajan, minkä jälkeen nuori, 21-vuotias Carl Kämp aloitti pitkän ja menestyksekkään kauden ravintolan historiassa tekemällä ensi töikseen sisätiloja uudistavia muutostöitä. Kämp veti ravintolaa aina vuoteen 1887 saakka, jolloin hänen perustamansa Hotelli Kämp oli valmis avaamaan ovensa. Kämpin jälkeen Opriksen sai haltuunsa Esplanadikappelin ravintoloitsija Josef Wolontis, joka teki tiloihin kattavan uudistustyön uusrenessanssin henkeen ennen ravintolan avaamista. Wolontis ei pystynyt tekemään ravintolasta kannattavaa, vaan jo 1889 se siirtyi Oscar Gustafssonin haltuun ja jo vuonna 1892 uudestaan, tällä kertaa F. O. Petter-

Yllä Aspelinin toteutumaton suunnitelma 1903. SvTA
Vasemmassa ravintolan kattomaalausluonnos 1892. SvTA

sonin haltuun. Uusi omistaja uudisti jälleen sisätiloja, tällä kertaa vuoden 1892 maun mukaisesti aiempaa paljon keveämpään ja valoisampaan henkeen, jossa käytettiin runsaasti mielikuvituksellisia ja moninaisia koristeita ja kultausta sekä vaaleita sävyjä, osin myös rokokoo-tyyliin. Kymmenen vuoden menestyksekkään toiminnan jälkeen Pettersson ajautui konkurssiin ja ravintolaa tuli hallitsemaan neljän hengen yhteenliittymä "Operakällarekonsortiet". Yhteenliittymä teki sopimuksen pitkästä vuokra-ajasta ja investoi verannan uudelleenrakentamiseen. Waldemar Aspelin laati laajennuksesta uusrenessanssihenkisen suunnitelman vuonna 1903, mutta se ei johtanut toteutukseen. Uusi Rotonda rakennettiin vuosina 1904-05 arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjernan jugend-henkisen suunnitelman mukaan.

Vuoden 1904 toimintakertomuksessa todetaan:

"Den gamla rotundan med sin af trä byggda yttre veranda har rivits. I stället har uppförts en nybyggnad, till arealen lika stor som den förra verandan jämte träverandan. Nybyggnaden har uppförts af sten och järn för att i högsta möjliga grad utesluta eldfara.

Från Esplanadens hufvudgång kommer man i den nya förstorade restaurationssalen. I den vida salen mötes blicken af höga dubbeldörrar, vida fönster hållna i hvitt och en ungefär 1,5 meter hög panel af beklädande väggarna nedtill. Till operakällarens nya restaurationssal leda ännu två andra ingångar nämligen en från Norra och en från Södra Esplanadgatorna. Från sistnämnda ingångar föra trappor upp till den nya terrassen med utsikt öfver esplanaden. I den nya operakällaren äro anordnade tidsenliga toiletter, ventilationsapparater och värmeledningar.

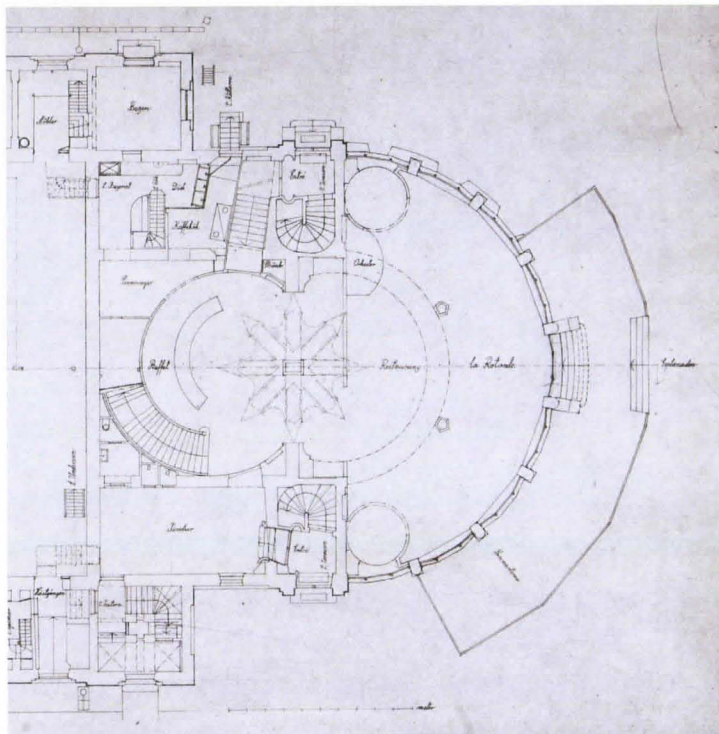
Under den nya operakällarsalen äro inredda matsalar för betjäningen, iskällare, öl- och vinkällare, ett rum för kallskänk, maskinrum och rum för värmeledningsapparaten mm."

Tämän kivirakenteisen laajennetun rotundan tyyli herätti aikalaieskustelua ja siitä todettiin, että vaikkakin se jugendhenkiseltä muodonannoltaan oli itsessään kaunis ja ajanmukainen, niin sen yhteensopivuus muun teatterirakennuksen kanssa ei ollut onnistunut. Ravintolan johto vaihtui vuosisadan alkupuolella useaan kertaan ja sisätiloja uudistettiin ainakin kahdesti, vuosina 1919 ja 1925. Vuoden 1918 Kansalaissodan aikana "Opris" oli tärkeä punaisten tukikohta ja kun teatteri valkoisten toimesta tyhjennettiin, saatettiin todeta, että ravintolan iäkäs ja hyvin hoidettu viinikellari oli tyhjennetty jaloista juomista. Viinakset oli käytetty asian-

Opriksen interiöörejä 1914. Kuvat Erik Sundström. SvTA.

Avskrift.
mottagande

GRAND HOTEL

Telegraphen: Grand
Telefon: Grand Hotel

Herr
Direktör Amos Anderson
Förvaltningschefen
Helsingfors

Stockholm den 25. maj 1936.

Kärla Bröder!

Jag har ett tackbrev till er för att ni mottagit ett av förslagerna och hoppas att ni snart får tillfälle att se dem i detalj.

Den Du vet att jag ritningarna blivit helt flyktigt och hade tillfälle att endast i stora drag beröra lokalernas indelning i grupper för olika ändamål. Av de kortare jag nu fått se jag att ni följande ritningarna om lokalerna i högst enligt de principer som vilka jag gjorde mig till tåls. Jag skulle dock, sedan jag fått haft tillfälle se något mera av de nya ritningarna, vilka främst handlar om de små rummen beträffande en del detaljer.

1/ Utsikt

a/ Vindskåpet. För att effektivt kunna utföra kontrollen är det förstås nödvändigt att utrymme som är tillgängligt för besökarna monteras på ett sätt som gör att de kan se utifrån och in i rummen. Detta kan göras på ett sätt som gör att de kan se utifrån och in i rummen. Detta kan göras på ett sätt som gör att de kan se utifrån och in i rummen.

b/ Källaren. Vid utställningsdelen trängs i regel källaren och det förstås därför vara lämpligare att källaren inte befinna sig under gästrummen. Jag skulle föredra att man skulle sätta upp källaren vid källarens västra vägg, varigenom de dessutom ytterligare blir varandra. Detta kan göras på ett sätt som gör att de kan se utifrån och in i rummen. Detta kan göras på ett sätt som gör att de kan se utifrån och in i rummen.

c/ Silversalongen. Härvidla plats i rangordningsrummet västra och utanför källaren del kan beredas bort till en tvärsnitt, men det tredje varet förstås inte ha denna värdighet. Förstod till källaren efter att silversalongen finns där. I närliggande rummet kan göras i källaren. Jag skulle på ritningarna ha sett denna sak som tredje varet i närliggande rummet. Jag skulle på ritningarna ha sett denna sak som tredje varet i närliggande rummet. Jag skulle på ritningarna ha sett denna sak som tredje varet i närliggande rummet.

mukaisesti, mutta viinipullot oli särjetty lattialle lainehtimaan.¹³⁵ Vuonna 1925 sisätilat uusittiin loisteliaiksi arkkitehti Gösta Juslénin suunnitelmien mukaan.

Teatterin laajennustyön yhteydessä tämä rotunda oli tarkoitus säilyttää ja se esiintyy vielä kesän 1935 piirustuksissa. Purkutöiden yhteydessä 1935 jouduttiin kuitenkin toteamaan, että myös ravintolaosa tuli rakentaa uudestaan.

Vuonna 1936 valmistui aiempaa huomattavasti laajempi ravintolahuoneisto, jolla oli käytössään 736 m² kellarissa, 531 m² puiston tasossa, 200 m² toisessa kerroksessa ja 690 m² ”yläsalissa” kolmannessa kerroksessa. Matalien siipirakennusten katoilla oli terassit ravintolatoimintaa varten. Ravintola Royal oli tällöin tietyvästi Suomen suurin ravintola ja kesäaikaan, kun kattoterassit voitiin ottaa käyttöön, saattoi ravintola palvella jopa 1000 asiakasta.¹³⁶ Ravintola Royal oli tietyvästi osittain Amos Andersonin omistuksessa ja myöhemmin se kuului Varubodenin liikeketjuun. Ravintolan omistussuhteet ovat viimeisten vuosikymmenien aikana edelleen vaihtuneet useampaan kertaan (mm. Oy Go-InnAb, Arktia-ravintolat sekä Scandic-ravintolat).

den övre restaurangen

Yllä yksityiskohta Kaj Englundin vuonna 1933 laatimasta vanhan Opiuksen mittauspiirustuksesta. SVTA

Torsten Segerstrålen (Tukholman Grand Hotelin Royal ravintolan omistaja ja ravintoloitsija) Amos Andersonille 25.5.1936 lähettämän yksityiskohtaisen kirjeen ensimmäinen sivu, jossa pohditaan tulevan Royal-ravintolan järjestelyjä hopeankiillotushuoneita myöten. Amos Andersonin rooli Royal-ravintolan luomisessa on mitä ilmeisimmän ollut varsin keskeinen. SRM/ Eklund

Oikealla Svenska Pressenissä julkaistu kuva ravintolan yläkerän salista.

Om tre dagar, nästa tisdag, inviger Svenska teatern sina förstorade och moderniserade lokaler med den första festföreläsningen av Peer Gynt. Allt är nu i det närmaste klart i det fina teaterpalatset. Svenska Pressen är i dag i tillfälle att publicera några nya bilder från Svenska teatern.

Ravintola on kesäkausiksi avattu ja myöhemmin laajennettu useassa vaiheessa erilaisin kevin ratkaisuin kohti Esplanadipuistoa. 1950-luvun kuvassa (SvTA) ravintolan edustalla, siipien välissä, on vain kevyt ristikko aita ja aurinkokatos. Ilmeisesti vuodelta 1964 ovat peräisin vuoden 1966 kuvassa näkyvät keveät terassirakenteet ja markiisit. (SvTA, Runeberg 1966) Vuonna 1978 ravintolan tiloissa tehtiin jälleen muutoksia ja ravintola sai nimekseen "Happy Days". Vuonna 1986 siipirakennusten väliseen tilaan rakennettiin talvipuutarha. Postmodernismin hengessä toteutettu laajennusosa tukki lopullisesti puistoon katsovan, ilmavan ja keveän julkisivun, jonka edessä alkuperäisen suunnitelman mukaan tuli olemaan avoin terassialue.

Vuonna 1999 ravintolan osti Royal Ravintolat –niminen ravintoloiden suuromistaja ja uudisti tilat jälleen kokonaisuudessaan. Suunnittelijana toimi kansainvälinen suunnittelijaryhmä, jonka vetäjänä oli englantilainen Ruotsissa toimiva arkkitehti Rupert Gardner. Tähän suunnitelmaan liittyi myös hiukan laajennettu, kattamaton terassialue. Vuonna 2005 matalien siipiosiodien terasseille pystytettiin aiempaa pysyvämmät katosrakenteet Tuula Hägerströmin suunnitelmien mukaan. Vuoden 2007 aikana ravintolan interiöörejä uudistettiin viimeisen kerran, jälleen Gardnerin johdolla.¹³⁷

Royal-ravintola vuonna 1966. Ravintolan eteen on rakennettu katettu terassi. SvTA. Alla nykytilanne

Lähteet

Tärkeimmät lähteet

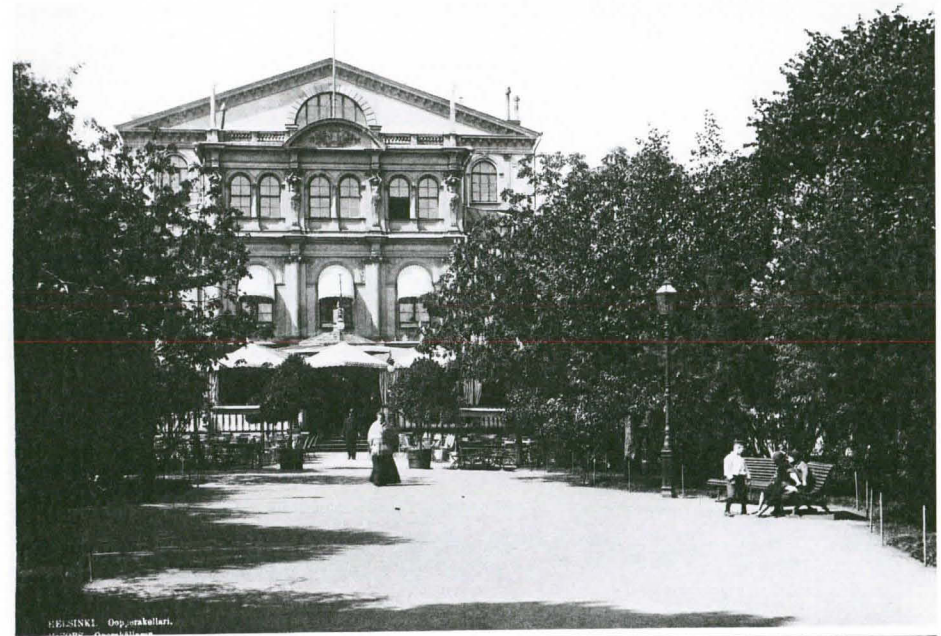
Tehdyn tutkimustyön tärkeimmät lähteet ovat rakennuksen itsensä jälkeen olleet Svenska Teaternin arkistoissa (SvTA) olevat piirustus- ja valokuvakokoelmat sekä Suomen Rakennustaiteen museossa oleva Jarl Eklundin kokoelma. Lämmin kiitos arkistonhoitaja Birgitta Karlssonille teatterilla ja Antti Aaltoselle sekä Erkki Vanhakoskelle Rakennustaiteen museolla. Rakennuksen varhaisista vaiheista tehdyt historiikit ovat helpottaneet suuresti kokonaiskuvan muodostamisessa, mutta rakennuksen eri vaiheiden analyysi on pääsääntöisesti tehty monesta eri lähteestä kootuista tiedoista.

Lähdekokonaisuuksia, joita tämän työn yhteydessä on käyty läpi aiheeseen liittyen ovat:

- Suomen rakennustaiteen museo/ Eero Saarisen ja Jarl Eklundin luonnokset ja työpiirustukset (SRM)
- Helsingin maistraatin ja rakennusvalvontaviraston piirustukset (HM, RakVV)
- Svenska Teaterns arkiv— piirustukset, valokuvat, Amos Andersoniin liittyvä materiaali, sanomalehtileikekirjat, yhtiön vuosikertomukset (SvTA)
- Helsingin kaupungin museo/ Valokuva-arkisto HKM
- Suomen rakennustaiteen museo / valokuvakokoelma
- Museovirasto/ Historian kuva-arkisto MVKA
- Museovirasto /rakennushistorian osasto /Rakennushallituksen kirjasto
- Teatterimuseon valokuvat (TeaM)
- Kansallisarkisto / palovakuutusasiakirjat KA
- vanhoja sanomalehtiä / historiallinen sanomalehtikirjasto
- AREA:n kuva-arkisto
- Eric Lucanderin valokuva-albumi / haltija Leila Lucander

Lähdekokonaisuuksia, joista löytyy lisää yksityiskohtaisempaa tietoa:

- Benois'n Bomanille lähettämät kirjeet – tässä käsitelty af Schulténin kirjan välittämän tiedon valossa
- A. Bomanin merkintöjä tai päiväkirja - käsitelty af Schulténin kirjassa
- Amos Andersonin ja Eliel Saarisen kirjeenvaihto – Torsten Steinby on käynyt läpi, tässä käytetty Steinbyn artikkelia
- SRM / Jarl Eklundin ja Eero Saarisen piirustukset teatterista on selattu läpi ja joukosta on poimittu muutamia piirustuksia esimerkinomaisesti; erityisesti Eklundin kokoelmassa on paljon aineistoa (numeroituja piirustuksia yli 350 kpl), erityisesti työpiirustuksia, joista saattaa olla hyötyä vastaisessa suunnittelussa
- Svenska Teaternin omassa kellariarkistossa on kaksi laatikollista vuoden 1936 jälkeen siististi niputettuja piirustuksia; sisältävät mm. raudituspiirustuksia ja työmaa-aikaisia piirustussarjoja

Opriksen kesäistä idylliä.
Kuva vuodelta 1899, Atelier Apollo, SvTA.

Haastatteluja / puhelinhaastatteluja / keskusteluja:

- talonmies Sami Asikainen
- isännöitsijä Tom Holmström
- näyttelijä Göran Schautman
- arkkitehti Kai Palmqvist
- ilmanvaihtoinsinööri Bengt Sandblom
- arkistonhoitaja Birgitta Karlsson
- valvoja Jussi Valkia

Kirjallisuus

Art deco 1918-1939, modernia eksotiikkaa.

Cavos, Albert

G. T. Chiewitz, lääninarkkitehti 1815-1862.

Hausen; Mikkola; Amberg; Valto. (toimitusk.)

Helsinki herra Hertzbergin silmin.

Historiska och litteraturhistoriska studier.

Karlsson, Birgitta. (toim.)

Lilius, Henrik.

Lüchou, Marianne. (toim.)

Mårtenson, Gunnar.

Nevala, Maria-Liisa. (toim.)

Nyström, Per.

Pelkonen, Eeva-Liisa. (toim.)

af Schultén, Marius.

Semper, Gottfried

Steinby, Torsten.

Tiusanen, Timo.

Topelius, Zacharias.

Tuomi, Timo.

Wasastjerna, Nils.

Weckström, Tor

Designmuseo 2005.

Theater-Gebäuden, 1850 (MV RakH kirjasto)

Turun maakuntamuseon näyttelyesite 10. 1986.,

C. J. Gardbergin, Helena Soiri-Snellmanin ja Antero

Sinisalon artikkelit

Eliel Saarinen, Suomen aika. Otava. 1990.

Kertomus 1880-luvun Helsingin elämästä. Helsinki-

seura 2004.

Svenska litteratursällskapet i Finland 1990.

Svenska Teatern i Helsingfors. Repertoar 1975-2000.

Stiftelsen för Svenska Teatern i Helsingfors. 2002.

Esplanadi, Esplanaden, the Esplanade, Helsinki –

Helsingfors. Anders Nyborg A/S. 1984.

Svenska Teatern i Helsingfors 1860-1975. Stiftelsen för

Svenska Teatern i Helsingfors. 1977.

Historiallinen Helsinki. Det historiska Helsingfors.

WSOY 1968.

Suomen Kansallisteatteri. Teatteritalo ennen ja nyt.

Kustannusosakeyhtiö Otava 2003.

Svenska Teatern i ny gestalt. Tilgmanns tryckeri. 1936.

Eero Saarinen shaping the future. Yale University Press.

2006.

Benois teaterhus. Mercators Trykeri- och Förlags Aktie

bolaget. 1970.

Hoftheater zu Dresden, 1856 (MV RakH kirjasto)

Amos Anderson. Förening Konstsamfundets publika

tionsserie II. 1979.

Teatterimme Hahmottuu. Kirjayhtymä. 1969.

Elämäkerrallisia muistiinpanoja. Kustannusosakeyhtiö

Otava 1998.

Eliel ja Eero Saarinen. Gummerus kustannus Oy. 2007.

Helsingfors tre kulturverk. Söderström & Co. 1948.

Chiewitz teaterhus. Mercators Trykeri- och Förlags

Aktiebolaget. 1966.

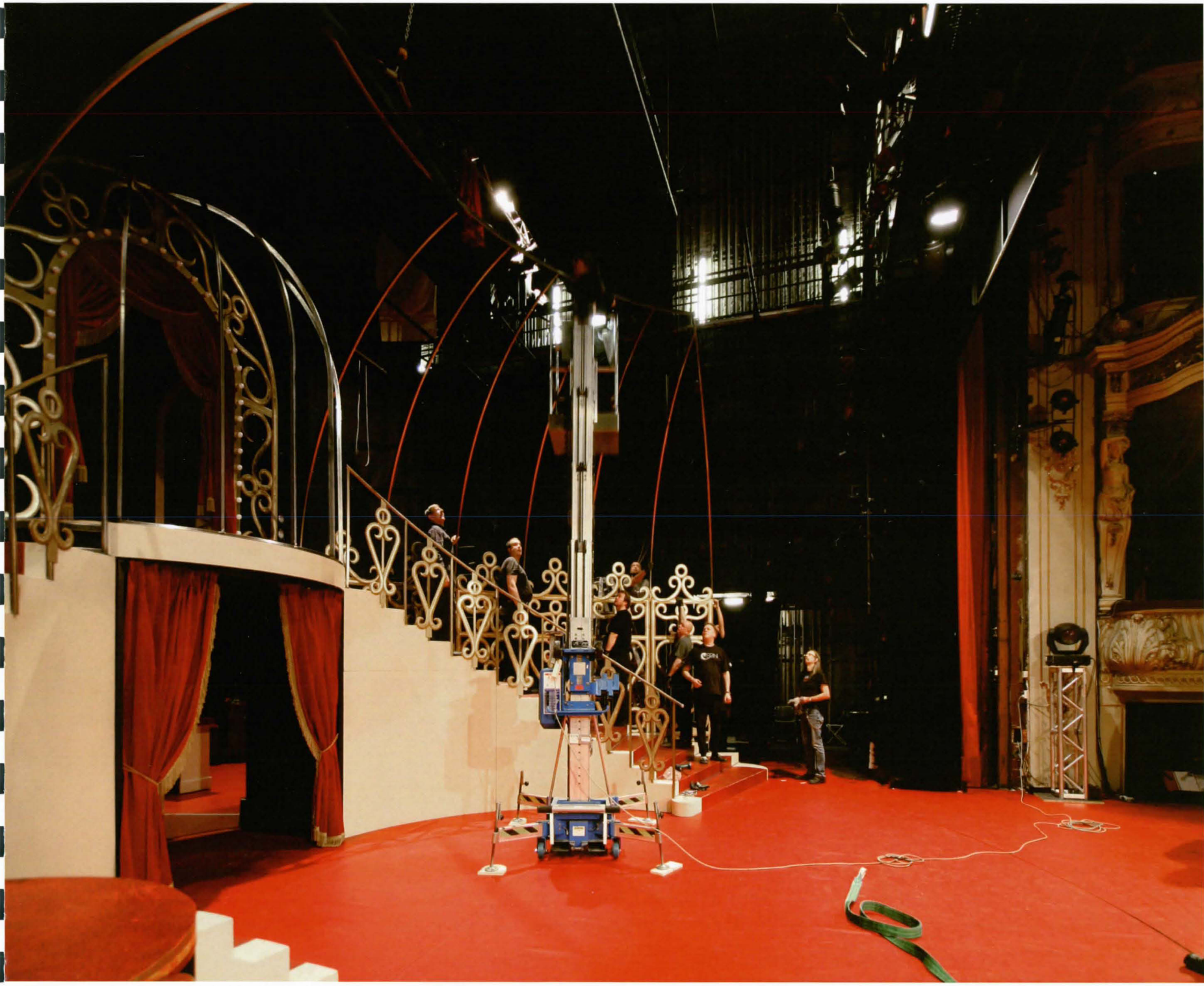
Katsomo 1980-luvun alussa, Magnus Löfvingin kuvaamana. Teatterimuseo.

Viitteet

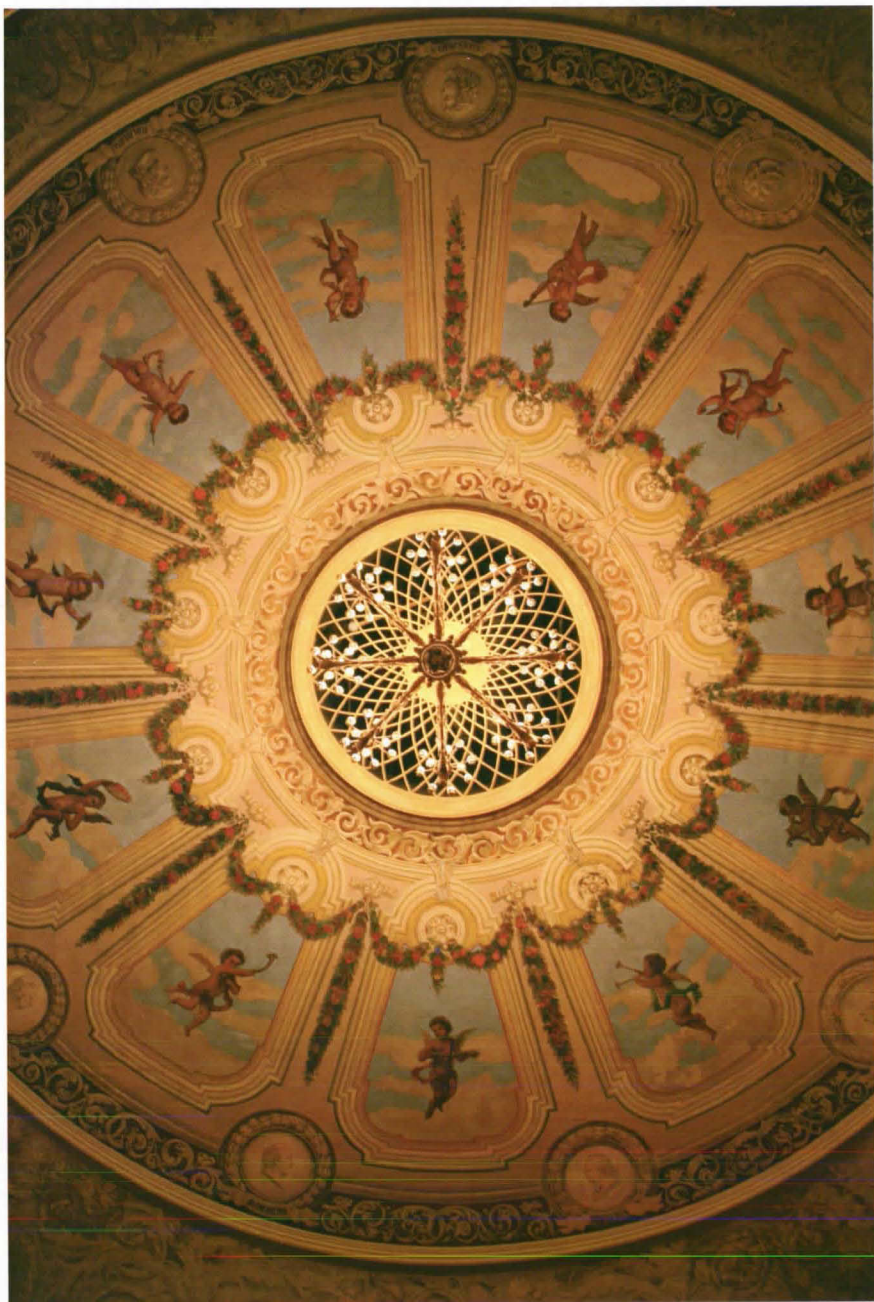
- 1 Tuomi 2007, s.173
- 2 puhelinhaastattelu Tom Holmström 1.2.2008
- 3 Hertzberg, sivu 35
- 4 Lilius, s.25
- 5 Wasastjerna 1941, s. 22
- 6 Hertzberg, s. 38
- 7 Weckström 1966, s. 26
- 8 HS 25.9.1966, valokuva rakennuksesta silloisessa asussaan Leppävaarassa
- 9 Helsingfors Tidningar 17.11.1860
- 10 Tiusanen s.59
- 11 vanhan antiikin kulttuurin ja suomalaisen kalevalalaisen aiheiston yhdistämistä avajaisteokseen oli Tiusanen mukaan ehdottanut Cygnaeus; Tiusanen s.80
- 12 Helsingfors Tidningar 29.22.1860
- 13 Hertzberg s.39
- 14 Topeliuksen omaelämäkerrallisista teksteistä 19.11.1883, Paul Nyberg.
- 15 Hanna Suutelan virkaanastujaisesityelmä: Tapahtuma esitysten ketjussa - Aleksis Kiven Lean historiallinen ensi-ilta esitystradition näkökulmasta; Teatterin ja draaman tutkimuksen professuuri 14.10.2005, Tampereen yliopisto
- 16 Tiusanen s.88
- 17 Tiusanen s.150
- 18 Tiusanen s.151
- 19 <http://artikkelihaku.kansallisbiografia.fi/artikkeli/1141/> Pirkko Koski 2006
- 20 Tiusanen s.152
- 21 Lüchow 1977, s. 149
- 22 Karlsson 2002, s. 15
- 23 Karlsson 2002, s.15
- 24 Helsingkiläisessä lehdistössä Uuden teatterin suunnittelu- ja rakennusajankohtana teatterista keskusteltiin runsaasti niin Helsingfors Tidningarissa kuin esim. Papperslyktan- lehdessäkin.
- 25 Wasastjerna 1941, s.20
- 26 Lilius s.25, Topelius Helsingfors Tidningar 31.3.1852
- 27 Gardberg 1986, Turun maakuntamuseon näyttelysite 10, G. T. Chiewitz, s.14
- 28 Sinisalo 1986, Turun maakuntamuseon näyttelysite 10, G. T. Chiewitz, s.22
- 29 Gardberg 1986, Turun maakuntamuseon näyttelysite 10, G. T. Chiewitz, s.13
- 30 Soiri-Snellman 1986, Turun maakuntamuseon näyttelysite 10, G. T. Chiewitz, s.63
- 31 nykyään Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa, Intendentinkonttorin kirjastokokoelma
- 32 Semper suunnitteli Dresdenin teatterin vuosina 1838-1841. Teatteri tuhoutui tulipalossa 1869, Semper suunnitteli jälleenrakennuksen 1871-78
- 33 Weckström s. 31
- 34 Bygg och Ing. /mars/April 1863 Chiewitzin kirjoittama artikkeli /Helsingfors nya Teater"
- 35 Wasastjerna 1948, s.17, Bygg og Ing. /mars/April 1863 Chiewitzin kirjoittama artikkeli /Helsingfors nya Teater"
- 36 Weckström 1966, s. 58
- 37 Weckström 1966, s. 46
- 38 Wasastjerna 1948, s.23, Weckström 1966, s. 54
- 39 luonnokset Ekmanin figuureista sijaitsevat Ateneumin kuvakokoelmissa
- 40 Helsingfors Tidningar 17.11.1860
- 41 Helsingfors Tidningar
- 42 julkaistu mm. af Schulténin kirjassa *Benois teaterhus*
- 43 Papperslyktan 26.11.1860 Kopistens kronika
- 44 Chiewitz, 1863 *Tidskrift för byggnadskonst och ingeniörvetenskap*
- 45 puhelinhaastattelu marraskuu 2007
- 46 Bygg og Ing. /Mars/April 1863 Chiewitzin kirjoittama artikkeli /Helsingfors nya Teater", s. 4
- 47 Tarmon palovakuutus 4385 / 1.2.1861, KA
- 48 Bygg och Ing. /Mars/April 1863 Chiewitzin kirjoittama artikkeli /Helsingfors nya Teater", s. 35
- 49 Weckström 1966, s. 59
- 50 E. B. Lohrmannin lausunto 28.11.1860, löytyy kokonaisuudessaan Weckström 1966, s. 66-67
- 51 Weckström 1966, s.59
- 52 Helsingfors Tidningar 6.11.1860 "Replik om Nya Teatern"
- 53 Weckström 1966, s. 101
- 54 Wasastjerna 1948, s 42
- 55 Palovakuutuslaitos Tarmon vakuutuskirja 4385, KA

- 56 af Schulten 1967, s.10
- 57 http://en.wikipedia.org/wiki/Nicholas_Benois / 8.1.2008
<http://www.enscpb.ru/en/article.php?kod=2804007013> / 8.1.2008
- Benois Nikolay Leontyevich (1813, St. Petersburg - 1898, at the same place), architect, artist (decorative arts), full State Advisor (1873). Coming from the family of French descendents. He was the farther of Albert N. Benois, L. N. Benois and A. N. Benois. Graduated from the Academy of Fine Arts (1836), he was the member of the academy (1847), a professor (1858, according other sources, since 1857), an honorary member of the Academy of Fine Arts (1896). He served at the Study of His Imperial Majesty (from 1847), was the Architect to the Supreme Court (from 1846), Chief Architect of Palace Administration (from 1850), he was in charge of the Technical and Urban Planning Department of the City Council (1872-97). He was one of the founders, and a representative (1890-93), an honorary member (1893) of the St. Petersburg Society of Architects. He was a member of the City Duma (from 1868). Benois' works are characterized by innovation, the ability to place a building into the historical sphere. In Peterhof, he designed a complex of buildings of Court (Neo-Gothic) stables (1 Aleksandriiskoe Highway, 1848-55), two Ladies-in-Waiting houses (7 and 8 Aleksandriiskoe Highway, 1853-58), the building of the post office (15 Sankt-Petersburgsky Avenue, 1850-54), the Main wing of the Palace Hospital (20 Sankt-Petersburgsky Avenue, 1857-60), Official House (7 Kalininskaya Street, 1859-61), Verkhnesadsky House (11 Pravlen-skaya Street, 1861-68), the railway station (1854-57); as well as railway stations in Strelna (1856), Sergievo (1855-57), in Krasnoe Selo (1858). Benois dedicated himself to the restoration of the Great Palace and Park in Peterhof (1850-60s). He erected a complex of buildings of the training forest district in Lisino (1852 - the early 1860s); in St. Petersburg: Church of Visiting of Our Lady on Vyborgskoe Catholic Cemetery (23 Mineralnaya Street, 1856-59), a wing of Sheremetev Palace (34 Fontanka River Embankment, the yard, the left wing, 1867), apartment houses (84 Moika River Embankment, 1869-70; 39 Mayakovskogo Street / 15 Ryleeva Street, 1873-74). He lived in his own house on 15 Glinka Street / 37 Rimsky-Korsakov avenue, was buried at the Church of Visiting of Our Lady in Vyborgskoe Catholic Cemetery (the tombstone has not survived).
- 58 af Schultén 1967, s.14-16, kilpailua käsitelty kirjassa varsin laajasti
- 59 af Schultén 1967, s.18
- 60 af Schultén 1967, s.22
- 61 af Schultén 1967, s.18
- 62 af Schultén 1967, s.27
- 63 kirjekokoelman sisältöä käsitellään af Schulten 1967
- 64 af Schultén 1967 s. 29 /August Schauman, Hbl, Helsingfors krönikor tammikuu 1866
- 65 Benois'n julkisivupiirustus 1864, lyijykynällä tehty ehdotus kellosta
- 66 Hbl 10.10.1866
- 67 Wasastjerna 1948,s.78
- 68 Wasastjerna 1948, s.48-58
- 69 Wasastjerna 1948, s.78
- 70 Wasastjerna 1948, s.84
- 71 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1904, SvTA
- 72 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1909, SvTA
- 73 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1911, SvTA
- 74 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1896, SvTA
- 75 Hausen, Mikkola, Amberg & Valto 1989,s.321
- 76 Kirjassa Eliel Saarinen Suomen aika, käydään Saarisen piirustuskokonaisuudet yksityiskohtaisemmin lävitse, ja lisäksi on tutkittu Ekelundin ja Eklundin aineistoa teatterin arkistosta (SvTA) sekä Suomen rakennustaiteen museon arkistosta (SRM).
- 77 Osa tästä luonnossarjasta löytyy myös Helsingin kaupunginmaistraatin arkistosta, tosin ilman hyväksymis- tai muita merkintöjä, joten voitaneen olettaa, että luonnosta on tässä vaiheessa esitelty kaupungin rakennusvalvonnasta vastaaville.
- 78 Eliel Saarinen signeeraamat pohjapiirustukset 1918, SvTA
- 79 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1927, Bilaga D
- 80 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1920, sekä Nyström, 1936, s.10
- 81 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1927, Bilaga A, pvm 3.4.1927, osakeyhtiön revisorit C. von Knorring ja A. Cederholm
- 82 Paloviranomaisen, Gösta Waseniuksen, kirjelmä teatterin hallitukselle 28.6.1928, Bolagsstämmoprotokoll 1928
- 83 Steinby, s.247
- 84 <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3131> / 20.1.2008 Suomen rakennustaiteenmuseon arkkitehti esittely Hilding Ekelundista
- 84B Steinby, 1990, s. 250
- 85 Hausen, Mikkola, Amberg & Valto 1989,s.337
- 86 Steinby s. 251, kirje Saariselta Andersonille 9.6.1930
- 87 taloudellinen tilanne oli tiukka, mm.1932 Kannatusyhdistyksen vuosikertomuksessa todetaan, että yhdistys ei voi tukea suunniteltua laajaa uudistustyötä
- 88 SvTA, luonnossarja tussi kuullolle; päivätty vuodelle 1932, signeeraus pelkästään Hilding Ekelund
- 89 pohjapiirustussarja SvTA, Helsingfors i December 1933 Hilding Ekelund
- 90 Steinby s. 257, kirje Saariselta Andersonille 11.1.1934
- 91 piirustuskopiot ja luonnokset SRM 1934
- 92 Svenska Teatern i Helsingfors Arbetsbeskrivning; SRM Ekelundin arkistosta löytyvä työselitys, joka mitä ilmei simmin liittyy tähän Saarisen ehdotukseen
- 93 Steinby, s. 260, SvTA Saarisen kirje Andersonille 22.7.1934
- 94 Steinby, s. 260, SvTA Saarisen kirje Andersonille 22.7.1934

- 95 SvTA, lyijykynällä skissille laadittu piirustussarja, päiväys 1934, preeglaus "JARL EKLUND ARKITEKT HELSINGFORS"
- 96 Steinby s.264
- 97 Steinby s. 265
- 98 Steinby s.266, SvTA 2.1.1935 Amos Andersonin kirje Eliel Saarille
- 99 Steinby s. 268
- 100 Steinby s. 271, koko kirje painettu / SvTA, Eliel Saarisen kirje Jarl Eklundille 12.3.1935
- 101 Shaping the Future 2006, s.327 Ilmeisesti nuoret itse asiassa osallistuivat Elieliltä erikseen tilatun suunnitelman laatimiseen, eivät varsinaiseen kilpailuun, jossa kutsuttuina olivat Aalto, Huttunen, Liljeqvist sekä Vähäkallio. Eliel sai suunnitelmasta palkkioksi 150 000 mk, kun ensimmäinen palkinto oli 70 000mk! (Hausen, Mikkola, Amberg & Valto 1989,s.339)
- 102 vielä kesällä 1935 oli käytössä piirustussarjoja, joissa vanha Grahn, Hedman & Wasastjernan suunnittelema 1904 toteutettu ravintola rotunda oli merkitty säilytettäväksi
- 103 SRM/ Jarl Eklundin toimiston arkisto, laskelma maksetuista palkoista
- 104 SRM / Jarl Eklundin toimiston arkisto
- 105 S. Wuorion kirje osoitettu Herr E. Saarille 20.5.1936, jossa viitataan käytyä puhelinkeskusteluun ja ilmoitetaan "Jaspé"-tyypin ja "Special Marmor"-tyypin linoleummaton saatavuusmääristä, SRM, Jarl Eklundin kokoelma
- 106 Karhulaan Hongell muutti vasta 1940 ja toimi siihen asti free-lance muotoilijana. Ennen Karhulan työsuhteenä hän ehti toimia lähes kymmenen vuoden ajan Taideteollisen oppilaitoksen koristemaalauksen opettajana. Hänen roolinsa Svenska Teaternin suunnittelutyössä voisi liittyä lähinnä tähän osaamisen osa-alueeseen.
- 107 Hbl 19.3.1936 sekä Per Nyström, 1937, s. 26-27
- 108 Steinby s. 250-251
- 109 Savolainen, Katja: Helsingiläinen asuinkivitalo 1910- ja 20-luvuilla ja W.G. Palmqvist, TKK diplomityö 1999
- 110 Svinhufvud, Leena, 2005 s.108
- 111 Hufvudstadsbladet 15.6.1935
- 112 Tuomi, Timo: mm. s. 160
- 113 Yleisten rakennusten ylihallituksen lausunto 2.8.1935 Y. Sadeniemi ja W. J. von Hausen /SRM, Jarl Eklundin kokoelma
- 114 tiedoksianto Karlsson, Birgitta, ilm. myös Hbl 2.9.1937 sekä 11.9.1937
- 115 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1894, SvTA
- 116 Stiftelsen för Svenska Teatern i Helsingfors, Berättelse för redogörelseåret 1934,SvTA
- 117 Bolagsstämmoprotokoll vuodelta 1935, SvTA
- 118 Stiftelsen för Svenska Teatern i Helsingfors, Berättelse för redogörelseåret 1935,SvTA
- 119 Kerrostalot 1880-1940. 2002, s.101.
- 120 Päiväämätön työselostus, joka ilmeiset liittyy vuoden 1934 suunnitteluvaiheeseen. Vaikka suunnitelmat monin paikoin tämän jälkeen vielä muuttuivat, voidaan selostuksen ohjeita noudatetun moni paikoin. SRM / Eklundin kokoelma
- 121 Nyström, Per/ Naamio nro 5 (1936?)
- 122 Paloviranomaisten lausunto 10.9.1935 Bertil Nyberg ja Georg Brotherus; pitkä luettelo, 41 kohtaa, huomioitavista paloteknisistä yksityiskohdista SRM / Eklundin kokoelma
- 123 Paloviranomaisten lausunto 10.9.1935 Bertil Nyberg ja Georg Brotherus; kohta 29
- 124 Idea oli peräisin japanilaisesta kabuki-teatterista 1700-luvulta ja Euroopan ensimmäinen pyörönäyttämö toteutettiin Müncheniin 1896, Die Münchner Drehbühne im Kgl. Residenztheater, Karl Lautenschlägerin suunnitelmien mukaan.
- 125 Vuoden 1936 ilmanvaihdon selvittämisessä on lähteinä käytetty toisaalta aikalaispiirustuksia, jotka ovat lähinnä pääpiirustustasoisia, eivätkä välttämättä lopullisia ratkaisuja, toisaalta teatterilla pitkään toimineiden henkilöiden haastatteluja (Kai Palmqvist, Jussi Valkia sekä Bengt Sandblom). Lisäksi käytössä oli yksi 1970-luvulla laadittu kaavio, joka lienee osittain toteutumaton suunnitelma. Tärkeimpänä vahvistuksena on luonnollisesti talossa olemassa olevat säleiköt.
- 126 Vuosisadan vaihteen tienoilla Helsingin suomen- ja ruotsinkielisen väestön määrä oli jokseenkin yhtä suuri (väestö 65 000), kun 1800-luvun alkupuolella suomenkielisiä oli väestöstä piskuinen 5%, ruotsinkielisiä yli 85% (väestö noin 4000). 1930-luvulla suomenkielisiä oli Helsingissä jo reippaasti yli 60% ja koko maassa lähempänä 90%, mutta edelleen yliopiston opetuskieli oli pääsääntöisesti ruotsi. Vuosina 1934-5 kielikysymys oli kiihkeä lainsäädännöllinen kysymys, joka vuonna 1937 ratkaistiin suomen kielen hyväksi. Lähde: <http://koti.mbnet.fi/joyhan/K2.html> sekä wikipedia / Suomen kielipolitiikka 30.1.2008
- 127 af Schultén, ss.117-120
- 128 Erich von Ungern-Sternberg (s. 17. helmikuuta 1910, Tallinna - k. 9. heinäkuuta 1989, Helsinki) oli suomalainen arkkitehti. Hänet tunnetaan etenkin teollisuusrakennusten suunnittelijana. Arkkitehdiksi hän valmistui Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1938. Toimittuaan vuodesta 1945 vuoteen 1946 Hämeenlinnassa maatalousseuran arkkitehtina, Ungern-Sternberg perusti oman arkkitehtitoimistonsa. Arkkitehtitoimisto toimi vuoteen 1977 saakka. (wikipedia)
- 129 SvTA, vuokrasopimukset/ irrallisia asiakirjoja
- 130 Hufvudstadsbladet 24.5.1962, Nya Pressen 30.5.1962
- 131 Hufvudstadsbladet 25.7.1962
- 132 Muutostöiden jälkeen teatterin lippukassojen yhteydessä aloitti toimintansa suomenruotsalaisen kulttuurin yhteisyyntipiste "Luckan", joka sittemmin muutti Lasipalatsiin ja eteenpäin Simonkadulle
- 133 haastattelu Kai Palmqvist 29.1.2008
- 134 haastattelu Jussi Valkia 29.1.2008 (rakennustyön valvoja)
- 135 af Schultén s.84
- 136 Lucander, Eric: Svenska Teaterns Nya Palats, Byggaren 1936/11
- 137 puhelinhaastattelu 1.2.2008/ Mia Saari, Royal Ravintolat Oy

HUONEKORTIT JA
VÄRITUTKIMUS 2008

Yleistä väritutkimuksesta

Väritutkimuksen painopiste on ollut vuoden 1936 värien selvittämisessä keskeisissä tiloissa, mutta oikean värikerroksen löytymiseksi on ollut hyödyllistä tehdä useimmista tiloista koko värihistoria. 1930-luvun väriasun poimimista maalikerroksista sekoitti jonkin verran 1930-luvun monivaiheinen maalaustyö, jossa tyypillisesti rappauksen päällä on paksu, paikoitellen hyvinkin öljypitoinen kitti, sitten ohut, usein tummahko pohjustus, selkeästi paksu peittävä pohjamaali, paikoitellen vieläpä välimaalikerroskin ja sitten vasta pintamaali. Myös käytettyjen tasotteiden ja pohjamaalien sävyt vaihtelevat suuresti, joten jokainen kerros piti selvittää huolella. Pohjustusaineet on mitä ilmeisimmin valmistettu aina tarjolla olevista ylijäämämaaleista. 1930-luvulla on jonkin verran käytetty välimaalin sävyä hyväksi kuultamaan pintamaalin alta, mm. salin taustaseinissä on pienoinen elävyys kun vaaleahko, pienelle struktuurille hakattu välimaali kuultaa vahvan okran pintamaalin alta. Samoin porrashuoneiden pääaulojen kiiltomaalatuissa katoissa välimaali on hyvin sileä, varsin kirkas vihreä ja pintamaali läpikuultava tumma vihreä.

Osa huonetiloista on tutkittu varsin tarkkaan nimenomaan vuoden 1936 väriasun osalta, mutta käytetyt sävyt ovat toisinaan varsin vaikeita määriteltäviä sävyjen hienovireisyyden takia. NCS-värijärjestelmän käytössä olevat askeleet ovat moni paikoin olleet liian karkeita. Tällöin on joko annettu kaksi sävyä, joiden välimaastosta vanha sävy löytyy, tai järjestelmää on käytetty matemaattisesti ja annettu teoreettinen sävy on merkitty lainausmerkkeihin, esim. "1512-Y25R". Tällöin sävy on lähellä sävyjä 1515-Y20R ja 1510-Y30R. Näitä välivärien määritelmiä on tyypillisesti jouduttu käyttämään vaaleiden, lähellä murrettua kellanruskeaa värimaailmaa olevia sävyjen kohdalla. Vaikka värimäärityksissä on pyritty löytämään mahdollisia ja todennäköisiä värikokonaisuuksia, ei väritutkimuksen tuloksia voi käyttää suoraan värisuunnittelussa. Väritutkimus on aina tulkintaa rajoitetun tietomäärän pohjalta.

Väritutkimus on tehty osana rakennushistoriaselvitystä, yhteistyössä konservaattori Sanna Pitkäniemen kanssa, joka on vastannut esiinottojen konkreettisesta tekemisestä. Värimäärityksiä on tulkittu yhteistyössä, jotta annetut koodit olisivat mahdollisimman pitkälle harkittuja. Värien esiin ottamisessa on käytetty vain kuivatekniikkaa. Värien määrittelyssä on käytetty NCS-järjestelmän 2. painosta (NCS S). Raportin tulostetut väripinnat ovat vain keskenään suuntaa antavia - lasertulostus vääristää aina värejä!

Maalityyppien lyhenteet:

Ö = öljymaali eli pellavaöljymaali

K = kalkkimaali

A = alkydiöljymaali

L = lateksi

Yleistä huonekorteista

Huonekortit on laadittu keskeisistä huonetiloista ja tilakokonaisuuksista.

Tilojen arvioinnissa vuoden 1936 asu ja huonejako on antanut varsin selkeät lähtökohdat valintojen teolle. Alla olevassa taulukossa on lueteltu huonekor-teissa käsitellyt tilat. Huonekorttien lähdemerkintää vailla olevat valokuvat ovat tekijöiden ottamia talvikauden 200-2008 aikana.

HUONENUMERO	KÄYTTÖTARKOITUS	SIVU
K050	kellarikäytävä	104-107
K051 - K054	miesten- ja naistenhuoneet	108-111
1001, 1026	garderobit	112-115
1007, 1025	tuulikaapit	116-119
1010, 1024	pääporrasaulat	120-127
1011	lippuhalli	128-131
1015	lippukoppi	132-133
1012 - 1017	permannon taustakäytävä	134-137
1018, 1019	eteistasanne katsomoon	138-139
2031, 2033	peililämpiöt	140-143
2032	päälämpiö	144-151
2034, 2037	ensiparven taustakäytävä	152-159
3028, 3037	toisen parven taustakäytävä	154-159
4025, 4034	kolmannen parven taustakäytävä	156-159
1020 etc.	katsomo	160-169
2039, 2041	presidentin ja johtajain aitiot	170-173
2023 - 25, 2028 - 29	entinen kansliahuoneisto	174-175
2015, 2019 - 22	entinen näyttämökonttori	176-177
3000 - 02	entinen teatterikahvila, Miniscen	178-179
3015 - 3026	entinen Kongressisali, Nicken	180-183
4002 - 4014, 4058, 4070	miesten ja naisten pukuhuoneet	184-187
4000 - 01	entinen teatterikoulu, ompelimo	188-189
4085 - 98	Amos	190-191
4067 - 80	entiset Tfif:n, sittemmin Arealen tilat	192-193
5000 - 07	Lavastamo	194-195
C-porras		196-197
D-porras		198-199
1027, 2076 - 97	entiset liikehuoneistot, nyk. kanslia	200-201
julkisivut		202-207

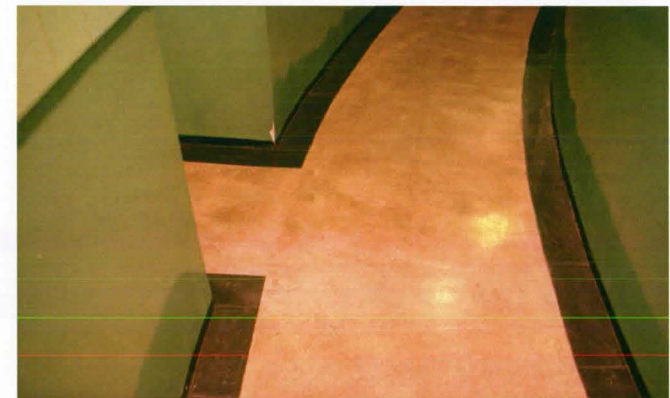
KELLARIKÄYTÄVÄ

Chiewitzin vaiheesta ei ole ollut käytettävissä kellarikerroksen pohjapiirustusta, mutta leikkauksen perusteella voidaan olettaa, että käytävä on ollut lähinnä huoltokäytävänä, eikä lämpiötilojen alla olevaa ulompaa kehää ole ilmeisesti rakennettu huonetilaksi lainkaan.

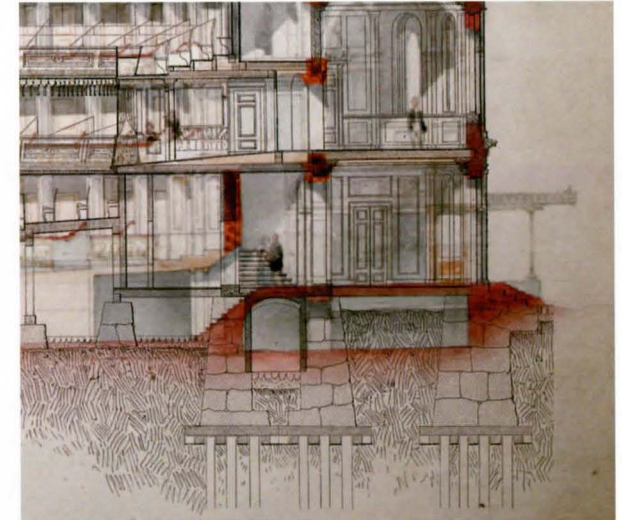
Benois'n suunnitelmissa kellarikäytävä on jo ollut osa yleisötiloja. Katson alapuolella on sijainnut yksi naulakkohuone (h), ilmeisesti lähinnä permannon katsojille tarkoitettu (kts. viereinen sivu). Käytävä on myös ollut kulkuyhteytenä Eteläesplandin puolella olevaan, siipiosan kellarissa sijaitsevaan e-kirjaimella merkittyyn "Estaminet p. le public", eli anniskelutilaan, ja siitä edelleen eteenpäin ravintolan puolelle. Ylemmissä kerroksissa näyttelijöiden käytössä oleva yhteysporras näyttämöltä eri kerroksissa oleviin lepo- ja lämpiötiloihin on katkaissut mahdollisen yhteyden ravintolan puolelle. Aikalaiskirjoituksissa kiitellään nimenomaan sitä, että teatteriin on näin saatu selvä parannus aikaisempaan verrattuna, kun miehille on tarjolla kunnollinen tupakkasalonki, vaikkakin reitti sinne on varsin hankala.

1890-luvun alussa rakennuksen perustukset vahistettiin kaikkien seinämuurien alta ja tässä yhteydessä on oletettavasti myös syvennetty kellaritiloja, mutta niiden silloisesta käytöstä ei ole tietoa.

Viimeistään vuoden 1936 uudistustöiden yhteydessä kellaritilat otettiin tarkasti käyttöön. Yleisötilojen alle tehtiin tässä yhteydessä tilavat WC-tilat, joihin käynti järjestettiin kellarikäytävän kautta. Tilajärjestelyjen nivelpisteeksi muodostettiin nykyiset huonetilat 1018 ja 1019, joista kellarikäytävän portaat lähtevät alas, molemmin puolin salia. WC-tilat sijoitettiin rakennuksen ulompaan kehään, lippuhallin alapuolelle. Käytävätilan leimallinen poikkileikkausmuoto johtuu siitä, että kun huonetilaa on 1936 uudestaan syvennetty, ovat perustukset tulleet osin näkyviin. Käytävä on nykytilassaan hyvin lähellä vuoden 1936 asua.

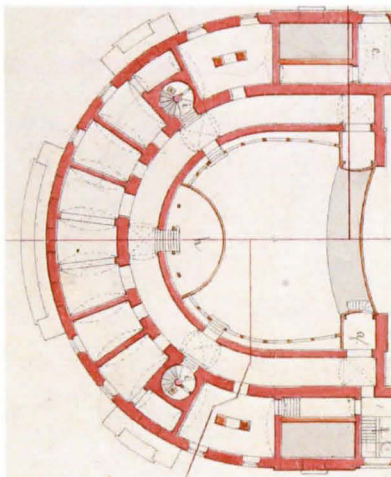

Tila	Kellarikäytävä K050
Käyttötarkoitus 1936	Yleisön WC-tiloihin johtava kellarikäytävä
Muutokset	kts. oheinen selostus + tilaan K060 puhkaistu palo-ovi 1980l, jonka yhteydessä muutama keraaminen laatta uusittu
Nykyinen käyttötarkoitus	Yleisön WC-tiloihin johtava kellarikäytävä
Lattia	Beige kumimatto mustin kumimattoreunuksin, tiettävästi 1936
Seinät	Alaosassa kiiltävä öljymaalaus ja turkoosi keraaminen laatta 1936. Yläosassa tasoite + lateksi 1980-l loppu
Katto	Holvattu vyökaarien jakama kattomuto. Tasoite + lateksi
Ovet	Öljymaalatut vanerilaakaovet 1936. Ovikyltit,
Ikkunat	---
Varusteet	Teräsputkikäsijohteet, radioattori
Valaisimet	1930-l opaailiasinen käytävävalaisin

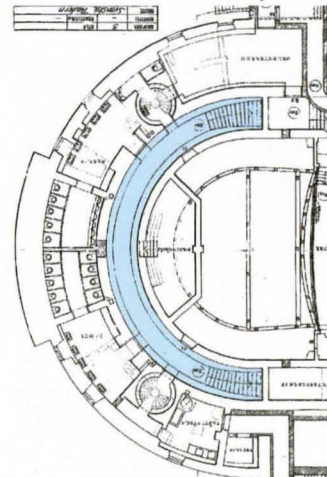

Chiewitzin ja Benois'n pitkittäisleikkaukset yhdistettyinä - Chiewitz viivapiirroksena, Benois'laveerauksena. Benois'n piirustuksessa ei perustuksia ole merkitty lainkaan, koska uudelleenrakennuksen 1865/66 yhteydessä ei perusosan alapuolisiin rakenteisiin ollut tarkoitus lainkaan puuttua. Benois'n piirustuksessa käytävä on hyvin matala, eikä piirustus välttämättä vastaa toteutunutta rakennusta. Uudelleenrakentamisen työmaasta vastanneen suomalaisen arkkitehti Bomanin tiedetään todenneen Benois'n piirustusten olleen epätarkat ja epätäydelliset, mitä tulee rakennuksen porrashuoneiden ja kerrosten keskinäisiin korkeussuhteisiin.

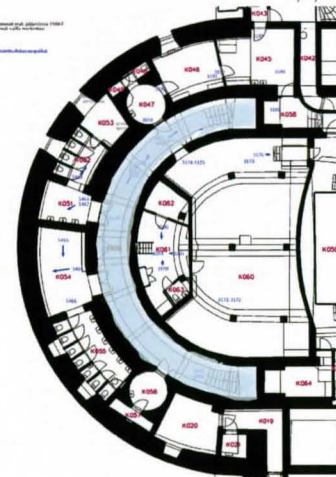
1864(?) Benois

1935 Eklund ja Saarinen

Nykytila

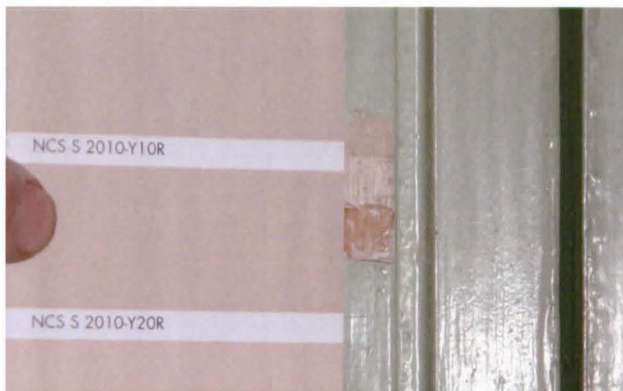
Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS	TILA (-T)
	0.	Kellarikäytävä
		HUONENUMERO (-T) K050

KELLARIKÄYTÄVÄN VÄRIHISTORIA

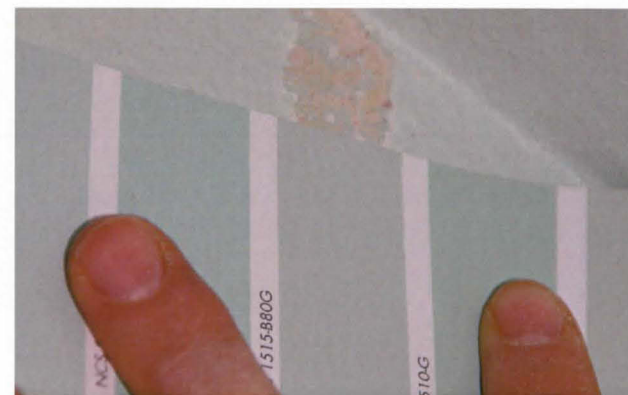
Kellarikäytävä on tällä hetkellä pitkälti vuoden 1936 asussa, huoltomaalauskertojakin on ilmeisesti ollut vain kaksi ja perussävy on ollut koko ajan vihreän ja sinivihreän tienoilla. Turkoosilla kaakeloitujen perustuslevennyshyllyjen alapuolinen seinä on maalattu nykyistä hiukan tummemmalla ja painavammalla sävyllä. Katto ja seinien yläosa on kalkattu. Seinän yläosa on ollut selvästi kattoa sinisempi ja sävyltään vahvempi, joten katon muoto ja keskikohdan holvaukset ovat piirtyneet enemmän esille. Seinien matta siniturkoosi ja ovien pehmeä, vaalea beige, kiiltävä öljymaali ovat olleet 1930-luvun värimaailmalle hyvin tyypillinen ja harmoninen väripari. Beigelle annettu värikoodi on tutkimuksessa esille tullut sävy, joka epäilemättä on jonkin verran kellastunut.

Ensimmäisen huoltomaalauskeran ajankohdasta ei ole asiakirjamainintoja, jälkimmäinen on tehty Kai Palmqvistin suunnitelmien mukaan ja ajoittuu 1980-luvun lopulle.

Oleellinen ero nykytilassa verrattuna ensimmäiseen kokonaisuuteen on seinien yläosan ja katon yhtenäinen väri ja maalityyppi. Toinen merkittävä ero on ovien värien muuttuminen myös vihreiksi.

Yllä henkilökunnan sosiaalitalaan K056 johtavan oven väri. Valkoinen on pohjamaali ja sen yläpuolella oleva beige ensimmäinen väri vuodelta 1936. WC-tilojen ovien värit on ollut sama.

Yllä: Katon väri jatkuu vyökaariin yhtenäisenä. Alla: Seinien ensimmäinen sävy on heleä turkoosi kalkkimaali.

Alla: Seinien alaosan ensimmäinen värikerros on ollut kiiltävä öljymaali, hiukan nykyistä sävyä tummempi ja painavampi..

peruspinnat	katto	seinien yläosa	päätuseinät ja pitkien seinien alaosa	jalkalistat	ovet
pohjamateriaali /pohjustus	rappaus	rappaus	rappaus + öljysiloite	rappauspintaan maalattu jalkalista	vaneriovi, ylisiloitus + valkoinen pohjamaali
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	1510-G / 1515B80G viileä vihreä / K	1515-B20G turkoosi K	5020-G30Y vahva vihreä Ö sileä	7502-Y tumma harmaa	2010-Y10R tai -Y20R punerva beige(kellastunut ?) Ö sileä
2 1950-l (60-l?) öljymaali	0804-G90Y vaalea Ö	00804-G20Y viileä valkoinen Ö	4020-G30Y pehmeä vihreä Ö kiiltävä pinta	musta	
3 1980-luvun loppu alkydiöljy/lateksi	1010-G10Y vaalea vihreä L	1010-G10Y vaalea vihreä L	4020-G10Y /5020-G10Y viileä vihreä Ö/A kiiltävä	musta	2010-G20Y /2020-G20Y vaalea vihreä A
Mahdollisia uudempia kerroksia			huoltomaalauskerros; lähes sama kuin 3		

Katon maalipinnassa on pohjimmaisena kalkkaus, jossa on havaittavissa muutamaakin vihreää. Niiden keskinäistä ajoitusta ei voinut varmuudella todeta ja voi olla että ne jopa kuuluvat samaan vaiheeseen.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 0.	TILA (-T) Kellarikäytävä
		HUONENUMERO (-T) K050

HUOM! Värät ovat vain suuntaa-antavia.

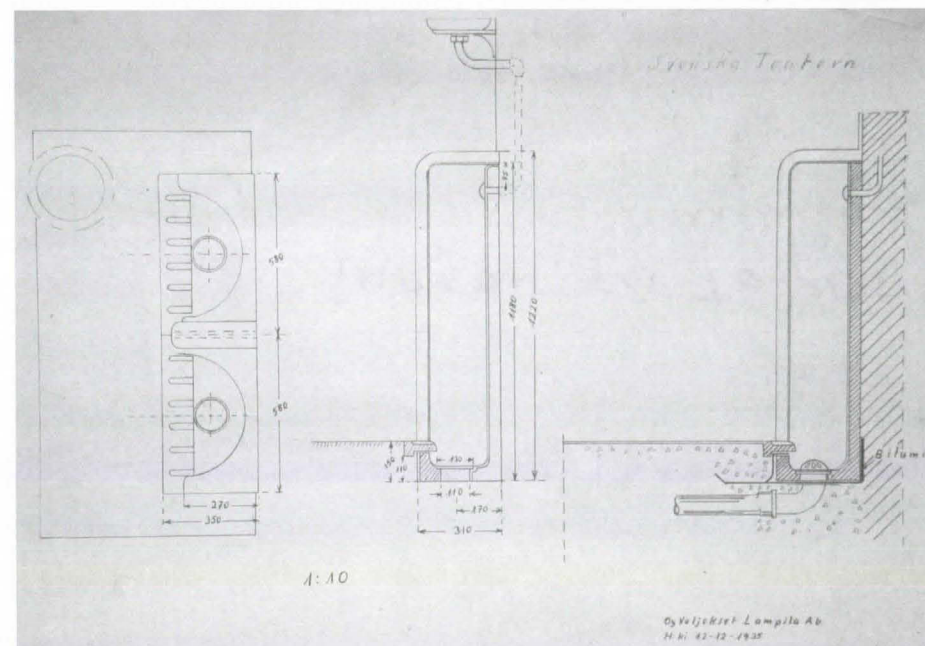
NAISTEN- JA MIESTENHUONEET

Rakennuslupapiirustuksissa vuodelta 1935 naisten- ja miehuhuoneet sijaitsevat nykyisillä paikoillaan, mutta huonetilojen keskinäinen käyttö kehittyi eteenpäin työpiirustusvaiheessa. Sisäänkäynnit on tuotu aivan kaaren keskialueeseen, toisiaan lähelle.

Yllä naistenhuoneen eteishuone make-up peileineen. Keskellä naistenhuoneen 1980-luvulta peräisin oleva allasrivistö. Oikealla miestenhuoneen pisuaarit.

Huonejärjestelyt, lattian beige klinkkeri, ovet ja miestenhuoneen pisaarit 1930-luvulta. Seinien vaalea lasitettu keraaminen laatta keltaisena saumoinen on uudempaa, 1980-luvulta, mutta myös alkuperäiset 1936 seinälaatat ovat olleet valkoiset ja samankokoiset. Oleellinen ero on saumassa - vuoden 1936 laatat on ladottu nollasaumalla, 1980-luvulta taas noin 2mm keltaisella saumalla. Saniteettikalusteet ja varusteet ovat 1980-luvulta, pisaareja lukuunottamatta.

Oikealla Oy Veljekset Lampila Ab:n suunnitelma pisoarien asennustavasta ylävesisäiliöineen.

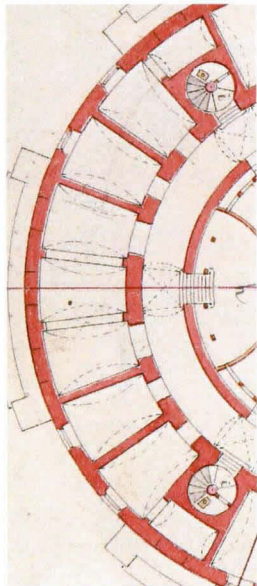

Tila	Naisten- ja miestenhuoneet eteishuoneineen 051-054
Käyttötarkoitus 1936	"Damrum + toilet", "Herrtoilet + toilet"
Muutokset	Seinien lasitettu keraaminen laatta uusittu 1980-luvulla: saumaleveys kasvanut ja väri muuttunut keltaiseksi. Uudet lavoaarit ja WC-istuimet sekä muut saniteettivarusteet samalta ajalta.
Nykyinen käyttötarkoitus	kuten 1936
Lattia	Beige keraaminen laatta tiittävästi 1936
Seinät	Alaosassa valkoinen lasitettu keraaminen laatta keltaisin saumoin. Yläosassa kiiltävä öljymaali.
Katto	Kiiltävä öljymaali
Ovet	Öljymaalatut vanerilaakaovet ja WC-karsinat 1936.
Ikkunat	Miesten WC:ssä matala kellariikkuna.
Varusteet	Pisuaarit 1930-l. Muut saniteettiposiinit ja -varusteet uusittu 1980-l
Valaisimet	Katossa opaaliset pallovalaisimet, oletettavasti 1930-l. Peilien pallovalaisimet tiittävästi uudemmat; Eklundin suunnitelmassa pitkänomaiset, lieriömäiset (?) ja oletettavasti opaaliset seinävalaisimet peilien välissä.

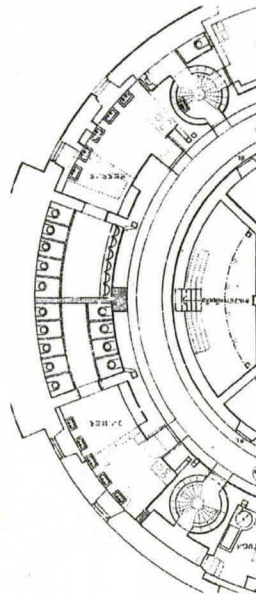

Miesten WC ennen 1980-luvun remonttia jossa alkuperäiset, 1930-luvun valkoiset keraamiset laatat tiukalla saumalla. Kuva Kai Palmqvist.

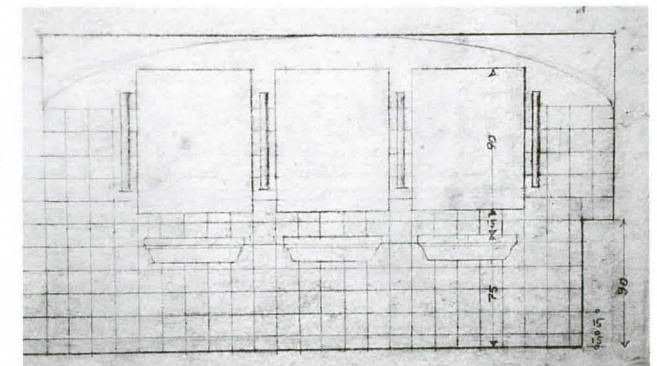
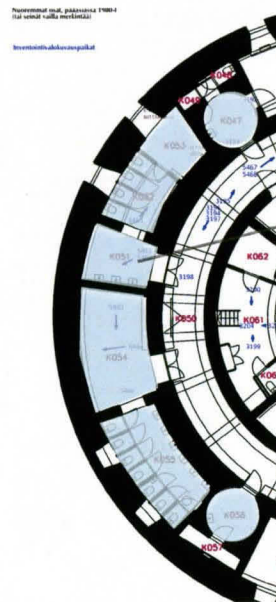
1864(?) Benois

1935 Eklund ja Saarinen

Nykytila

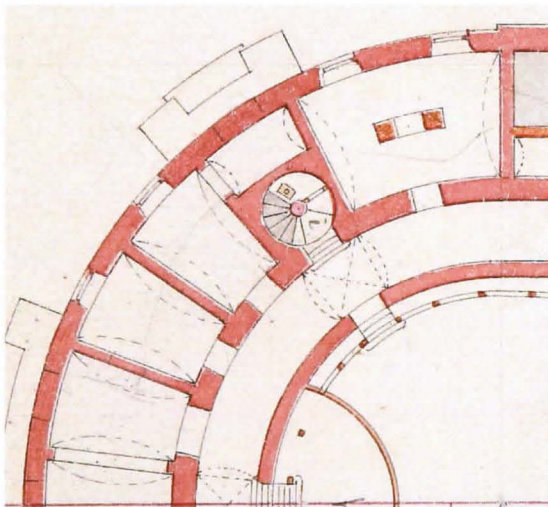
Eklund-Saarinen suunnitelma miestenhuoneeseen (K051) 1936

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 0.	TILA (-T) Naistenhuone Miestenhuone
		HUONENUMERO (-T) K051-K054

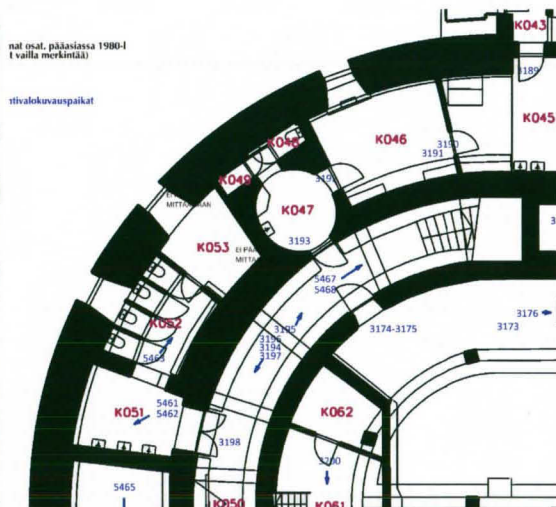
HENKILÖKUNNAN PUKUTILOJA

Kellaritiloissa on ollut käymälä Benois'n suunnitelmien perusteella jo 1860-luvulla, mutta tiettävästi kyseessä on ollut jonkinlainen tyhjennettävä kuivakäymälä, joka on sijainnut kierreportaiden juurella. Ainoa kierreportaista, ja yleensä koko aiemmasta porrasjärjestelmästä kertova jäännös, on perustusrakenteen muodostama tilasolukko kellarissa. Näistä kiinnostavimpia ovat juuri nämä pienet pyöreät huonetiilat, jotka nykyään ovat henkilökunnan pukuhuoneina.

1864(?) Benois

Nykytila

Svenska Teatern RHS 2008	KERROS 0.	TILA (-T) Henkilökunnan pukutiloja
		HUONENUMERO (-T) K047. K056
Arkkitteittomisto OKULUS		

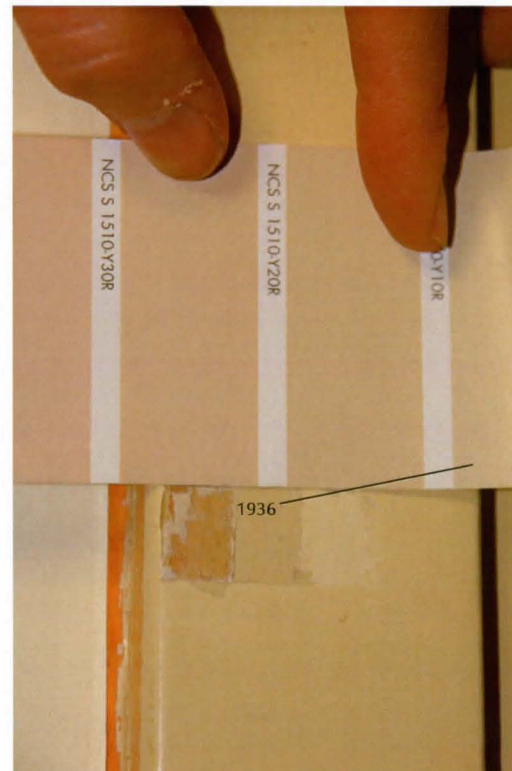
Nykyisin henkilökunnan sosiaalitilana toimiva lieriömäinen tila, K047, joka Benois'n aikaan on ollut osa porrashuonetta. Ylemmässä kuvassa ovi käytävään, alemmassa huonetilaan K046.

NAISTEN- JA MIESTENHUONEEN VÄRIHISTORIA

Vuodesta 1936 eteenpäin naisten- ja miestenhuoneiden maalatut pinnat ovat olleet valkoiset tai hyvin vaaleat. Vaneripintaisissa ovissa on ollut hiukan vahvempi, beige sävy. Vaaleiden öljymaalien sävyt ovat hyvin todennäköisesti kellastuneet luonnonvalottomassa kellaritulassa, mutta viimeisimmässä sävyssä on ilmeisesti myös keltaista väriainetta.

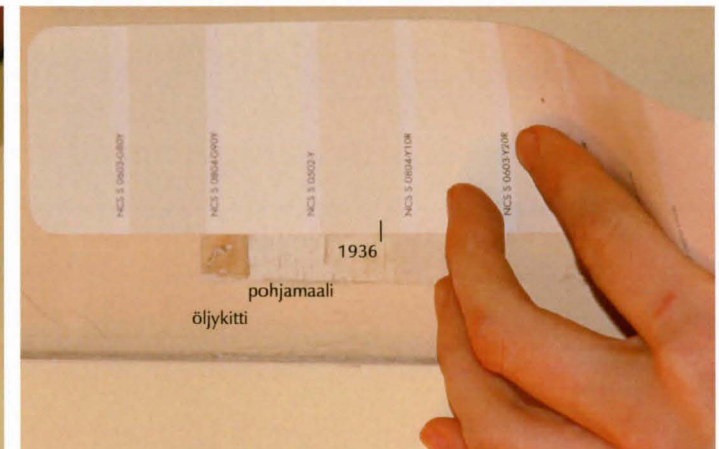
Nykyasussa kaakeloinnin keltainen sauma rikkoo rauhallista, lämpimän valkoista tilaa ja tekee kaakeloidusta seinäpinnasta tarpeettoman aktiivisen.

peruspinnat	katto	seinät	ovet ja karmit
pohjamateriaali /pohjustus	rappaus ja öljysiloitus + pohjamaali	rappaus ja öljysiloitus	vaneriovet
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	0804-Y10R lämmin valkoinen Ö kiiltävä	0804-Y10R lämmin valkoinen Ö kiiltävä	1510-Y10R murrettu vaalea keltainen, (kellastunut?) Ö
2 1950-1960 I ? öljymaali, kiiltävä	1002-Y vaalea, lämmin harmaa Ö	1002-Y vaalea, lämmin harmaa Ö	0804-Y10R lämmin valkoinen
3 1980-I loppu alkydiöljy/lateksi	1005-Y20R vaalea A	1010-Y20R vaalea keltainen A	1010-Y20R vaalea keltainen A

Vasen kuva: Ovet ja ovien kehyslistat on 1936 maalattu pehmeällä vaalealla beigellä, maali on voinut olla jopa sama kuin ovisävy käytävän puolella (tutkittaessa 2010-Y10R). Alkuperäinen sävy on voinut olla esim, 1505-Y10R.

Oikea kuva: Seinien ja katon maali on kaikissa värivaiheissa ollut sama. Ensimmäinen sävy on ollut lämmin valkoinen. Katon ensimmäisenä värinä on ollut selvästi lämmin valkoinen, tummin alue on öljykitti, sen päällä puhtaamman valkoinen pohjamaali, jossa sivelimen veto on havaittavissa - varsinainen pintamaali on ollut sileä, 1930-luvulle tyypillinen korkeaan kiiltoon pyrkivä pinta.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 0.	TILA (-T) Naistenhuone Miestenhuone
		HUONENUMERO (-T) K051-K054

HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

GARDEROBIT

Garderobit sijaitsevat puoli kerrosta näyttämötason alapuolella, näyttämön molemmin puolin. Chiewitzin teatterin kellarikerroksessa näkyy leikkauskuvissa tällä paikalla holvattu maapohjainen tila, jonka käyttötavasta ei ole tietoa. Benois'n teatterissa taas samalla paikalla sijaitsivat anniskeluhuoneet, joihin pääsi kellaritason taustakäytävää myöten. 1800-luvun tilat purettiin 1930-luvulla kokonaan ja paikalle rakennettiin nykyiset tilat.

Koko rakennuksen historian ajan naulakkotilat ovat aiheuttaneet parannustoivomuksia ja suoranaista valitusta ahtaudesta ja huonosta suunnittelusta. Eliel Saarisen kokonaisvaltaisissa suunnitelmissa esiintyi loppuvaiheessa rakennuksen poikittaissuunnassa, teatterin ja ravintolan välissä sijaitseva suuri keskihalli, jonka oli tarkoitus palvella molempia toimintoja sekä sisääntulotilana että naulakkona. Keskeishalli olisi ratkaissut monia teatteritilan keskeisiä liikenteellisiä ongelmia, mutta ratkaisu koettiin liian tuhlailevaksi ja mahdollisesti liian "uudeksi". Toteutuneet, näyttämön molemmin puolin olevat naulakkokäytävät voi nähdä kyseisen keskihalli-idean jälkeläisinä - keskeinen idea oli ollut välttää risteävää liikennettä naulakkotilassa ja löytää ratkaisu, jossa sisääntulevat ja takkinsa jo jättäneet ihmiset eivät kävelisi toisiaan vastaan. Naulakkotilat toteuttivat tätä periaatetta niiltä osin kun katsojat jatkoivat teatteri-iltaa ravintolan puolella.

Käynti garderobeista suoraan ravintolaan suljettiin ilmeisesti vasta 1980-luvun puolivälin muutostöissä. Nykytilassa naulakoiden käyttö aiheuttaa jälleen jonkinasteista ruuhkaa ennen ja jälkeen esitysten, mutta toisaalta vuoden 1936 uusi pääporras ja sen ala-aula toimivat varsin hyvin paineen purkajina.

Yllä pohjoinen garderob (1026) vuonna 1972 otetussa kuvassa (SvTA). Huonetilaa on pääasiassa 1930-luvun asussa ja tilasta pääsee vielä suoraan läpi itäpään ravintolatiloihin. Seinällä kromatut metalliputkinaulakot, katossa kiiltoöljymaalaus ja lattiassa musta-valkoinen shakiruutulattia, joka on toteutettu kvartsivinyyliätoin, todennäköisesti 1960- tai 1970-luvulla. Benois'n aikaisia katsomon kippituoleja seinustalla.

Yllä oikealla pohjoinen garderob nykyasussaan. Lattiassa edelleen kvartsivinyyliätoin, portaassa on musta linoleum. Palvelutiskit on toteutettu 1930-luvun hengessä kromatusta metallista.

Keskellä eteläinen garderob nykyasussaan. "Royal" ravintolan 1930-luvun ovet mainosmaalauksineen ovat yhä tallessa verhon taakse peitettynä. Garderobien valaistusta on 1980-luvulla lisätty sijoittamalla peilien kohdille loisteputkivalaisi-

Tila	Yleisön vaatenaulakotilat katutasossa, 1001 ja 1026.
Käyttötarkoitus 1936	Yhdyskäytävä teatterin ja ravintolan välillä sekä vaatesäilö; "Förbindelsegång och kapprum"
Muutokset	Kulkuyhteys poistettu ja lattiamateriaalit uusittu 1980-luvulla. Samalla rakennettu metalliset vaate-tiskit ja valaistusta lisätty peilien ympärille. Allaskaappi siivousta varten.
Nykyinen käyttötarkoitus	Pohjoinen ja eteläinen garderoobi, naulakkotila
Lattia	Musta-valkoinen shakkiruutu toteutettuna kvartsivinyyli- (tms.) laatoin 1980-l, ä 4 kpl / ruutu. Kuviointi vastaa 1930-luvun lattiaa, joka toteutettiin ruutuihin leikatulla kumimatolla
Seinät	Öljymaali
Katto	Kiiltoöljymaali
Ovet	Ravintola "Royalin" johtaneet teräslasiovet (nykyisin eivät käytössä).
Ikkunat	---
Varusteet	Kromatut putkinaulatkot ja peilit hyllyineen 1930-luvulta. Vaate-tiski 1980-luvulta.
Valaisimet	Katossa opaaliset valaisimet, oletettavasti 1930-l. Peilivalaisimet ja portaan päällä oleva valai-sinkotelo 1980-luvulta.

Säilyneessä työselityksessä naulakkotilasta mainitaan seuraavaa:

"Teaterns 2 st. huvudkapprum förses med golv av gummi i parkettmönster.

Trappstegen från kapprummen upp till centralpodesterna utföres av sliapd cement med gummibeläggning.

Tak och väggar oljemålas enligt I klass i färgtoner som vid målningstillfället bestämmes.

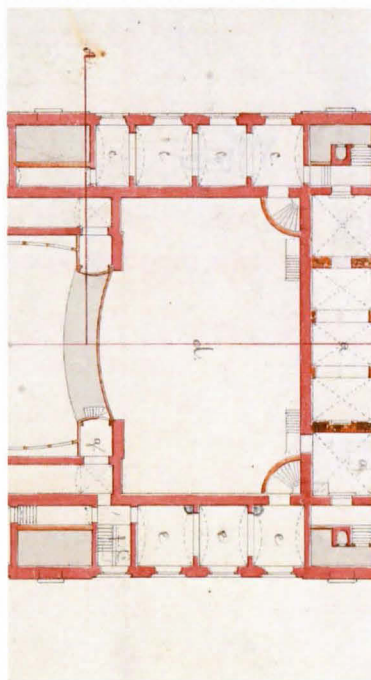
Belysningen anordnas medels en rad lampor i taket försedda med enkel armatur, opalglass i metallramar.

På ömse sidor uppställas i väggarnas hela längd klädhängare av förnicklad eller crommerad metallkonstruktion med 2 stycken ovanför varandra liggande glashyllor av 4 m/m tjockt glas med avslipadkant enligt närmare specialritningar.

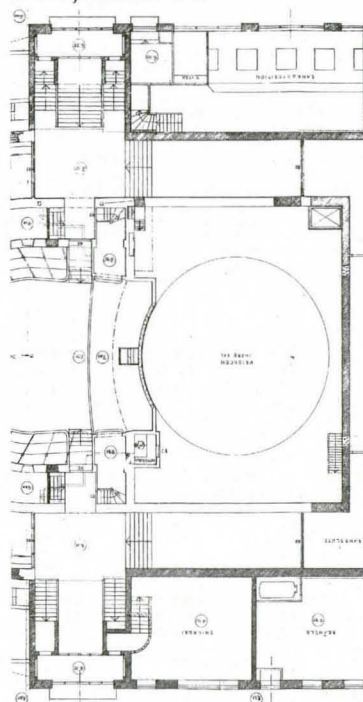
Värmebatterierna täckas med dekorativa metallgaller.

Två stycken väggspelar med underliggande marmorhylla och belysta av vägglampetterupsättas på ömse sidor i trappuppgången, enligt specialritningar."

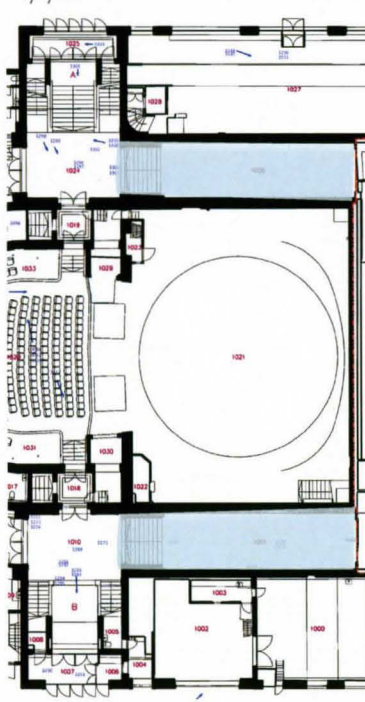
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitektitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Garder ob
		HUONENUMERO (-T) 1001 ja 1026

VÄRIHISTORIA

Tilan värihistoria alkaa vuodesta 1936. Katon kiiltävällä öljymaalilla maalattu vahva petroolinsininen väri, seinien lämmin kellanbeige ja lattian kumimattaneliöistä tehty shakkiruudutus ovat tehneet tilasta varsin aktiivisen ja toisaalta lämpimämmän kuin nykyinen lähes mustavalkoinen väriskaala. Lattian alkuperäisestä väristä ei ole tietoa, mutta on todennäköistä että lattian ruudutus on ollut nykyistä, voimakkaan graafista mustavalkoisuutta pehmeämpi. Kumimatolle tyypillisiä sävyjä ovat olleet murrettut mutta värikylläiset sävyt ja myös musta. (Toisaalta viereisessä, juhlavassa porrasaulassa valkoinen marmori yhdistyy mustaan mosaiikkibetoniin!) Areal liikehuoneesta 1950-luvulla otetussa kuvassa on kumimatosta tehty shakkiruutu tallella ja vaaleampi ruutu on selvästi sävykäs. Liikehuoneistojen shakin ruutukoko on garderobien shakkia suurempi. Porrasjuoksun kohdalla on seinässä ollut poikkeava väri; alunperin keskittymä vihertävä harmaa, joka on ollut samaa väriperhettä ravintolaan johtavien teräsoviein kanssa, mutta huomattavasti vaaleampi.

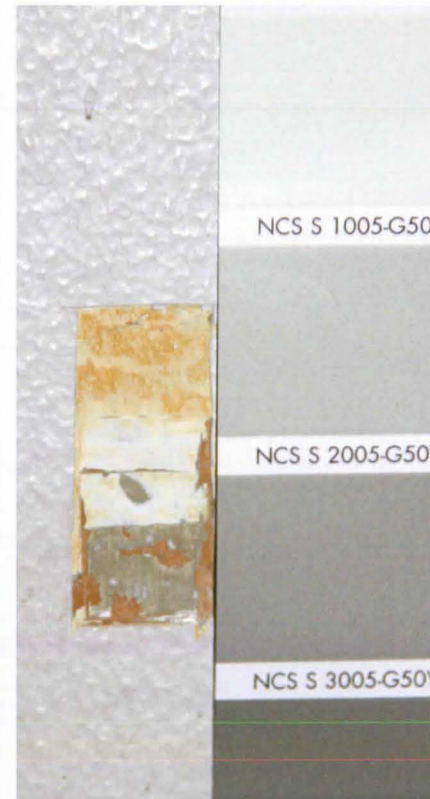
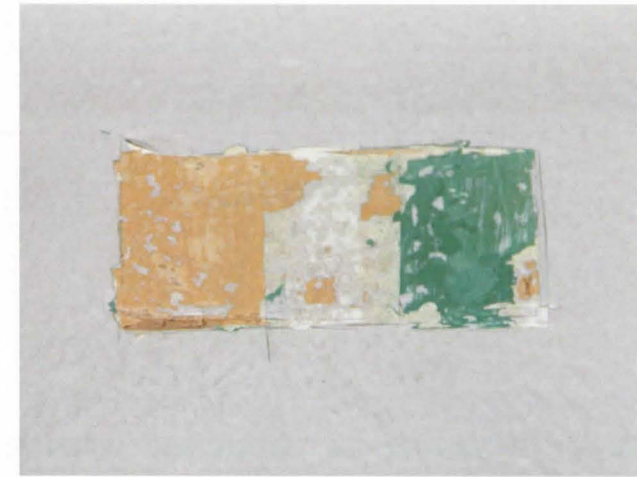
Yllä vasemmalla ensimmäisen värikerroksen petroolinsininen kattoväri ja keltainen seinäväri eteläisen garderobin päätyseinästä.

Yllä oikealla päätyseinä, jossa keltainen on ensimmäinen värikerros.

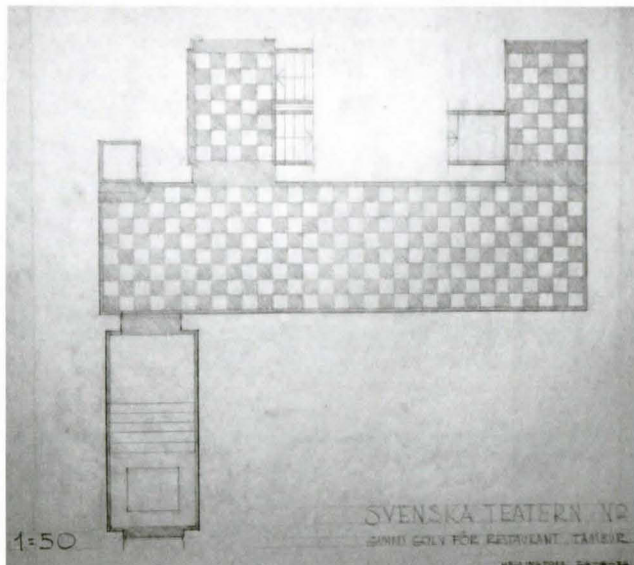
Alla vasemmalla sivuseinien sävy vuodelta 1936.

Alla keskellä porrasjuoksun viereiset seinät; ensimmäinen sävy on ollut vihertävää harmaa.

Alla oikealla teräslasiovien kehys, jonka sävy on tumma vihertävä harmaa.

peruspinnat	katto	pitkät seinä	päätyseinä	porrasvälikön seinä	teräsovi ravintolaan
pohjat	rappaus + öljytasoite	rappaus + öljytasoite	rappaus + öljytasoite	rappaus + öljytasoite	
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	4020-B90G/5020-G petroolinsininen kiiltävä Ö	1515-Y20R /2010-Y30R lämmin beige Ö paksu	päätyseinässä mahdollisesti perusseinää vahvempi sävy	3005-G50Y harmaan vihreä Ö sileä, paksu	
2 1940-50-l öljymaali		1502-Y vaalea harmaa Ö	huom! päätyseinä vihreä vain eteläisessä garderobissa 1001	0804-G90Y valkoinen Ö	7005-Y20R harmaanruskea
3 1960-70-l pellavaöljy/ alkydiöljy	3030-B90G vihreä Ö/A	valkoinen A/Ö	3030-B90G vihreä A/Ö	1515-Y20R keltainen A/Ö	8005-Y20R tumma ruskea
4 1980-l puoliväli (?) alkydiöljy/lateksi	6030-B90G tumma vihreä A (Miranol?)	1502-B vaalea harmaa		1502-B vaalea harmaa	8010-Y10R tumma ruskea
5 uudempia huoltomaalauksia				1002-G valkoinen L	6030-Y90R tumma punainen A

Ravintolaeteisen kumilattian kaavio /
Eklund-Saarinen 26.6.1936. Myös muista garderobiin liittyvistä sisus-
tuksen osista, kuten naulakoista ja peilipöydistä, löytyy työpiirustukset
Eklundin toimiston kokoelmasta (SRM).

Ravintolan puolella oleva, pohjoisen garderobin jatkeena oleva ravinto-
laeteinen oli yhtä leveä tila kuin garderobi, ja suunniteltu kumilattiaruu-
dutus on ruutukooltaan sama kuin nykyinen kvartsivinyylilaatta.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkittehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Garderob
		HUONENUMERO (-T) 1001 ja 1026

HUOM! Väritykset ovat vain suuntaa-antavia.

Yllä eteläinen B-portaan tuulikaappi. Lattiassa musta marmori ja ulko- ja välioiet kromattune vetimiseen sekä "Brano"-ovipumppuineen 1930-luvulta. 1980-luvun puolivälissä tuulikaapin yhteyteen rakennettiin kukkakioski, joka hyödynsi myös eteisen kanslia- ja johtajasäännönnin porrashuoneen. 1930-luvun työselityksen mukaisesta emaljiöljymaalauksesta on siirrytty teollisten maalien luomaan puolikiiltävään värikyseen. Matalamman B-portaan katon loisteputki-valaisin on uudempaa perua.

Alla pohjoinen A-portaan tuulikaappi, vastaavin pinnoin ja rakennusosin kuin B-portaassakin, mutta lattiassa on musta mosaiikkibetoni mattsyvennyksineen. Korkeampi tila on mahdollistanut juhlahavan ja ajalle tyypillisen valaistusratkaisun. Tilaa kiertävään kourun päältä valo lankeaa tilaan epäsuorana. Ovien päällä on yläikkunat.

Tila	Eteläinen B-portaan tuulikaappi (1007) ja pohjoinen A-portaan tuulikaappi (1025)
Käyttötarkoitus 1936	Etelä- ja Pohjois-Esplanadien sisäänkäyntien tuulikaapit
Muutokset	B-portaan lipunmyyntikioski ja valaistusratkaisu oletettavasti 1980-luvulta
Nykyinen käyttötarkoitus	kuten alunperin
Lattia	Eteläisessä tuulikaapissa musta mosaiikkibetonilattia jossa mattosyvennys. Pohjoisessa tuulikaapissa musta marmorilaatta, oletettavasti Bleu Belge -kiveä. 1930-luvun materiaalit.
Seinät	Öljymaali
Katto	Puolikiiltävä öljymaali
Ovet	1930-luvun metallilasiovet "Brano"-merkkisine ovipumpuin. A-portaassa yläikkunat. Kromatut metalliputkivetimet.
Ikkunat	---
Varusteet	Valurautaiset lamelliradiaattorit 1930l.
Valaisimet	B-portaassa uudempi loisteputkivalaisinkotelo opaakki-suojineen. A-portaassa alkuperäinen valokouru- tai lista josta epäsuoravalaisuus katon kautta (valaisimet=?).

Työselityksessä mainitaan tuulikaapeista seuraavaa:

Trappa A

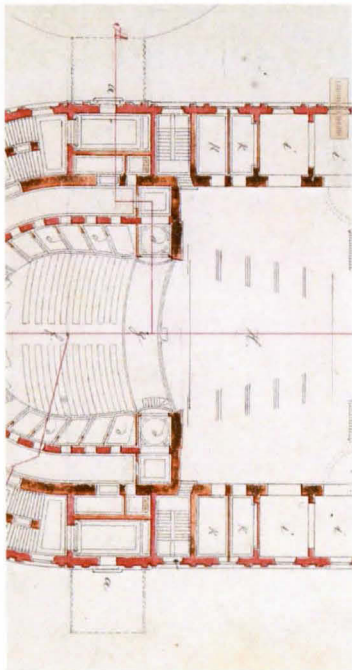
"I vindfånget göres en ca. 4 cm djup nedsänkning inramad av mörk cementmosaik med stålslipat cementbotten för infällning av en tjock fibermatta.

Vindfångets väggar målas i blank emaljfärg 1 klass i färg som senare bestämmes. Taket målas i matt oljefärg enligt 1 klass."

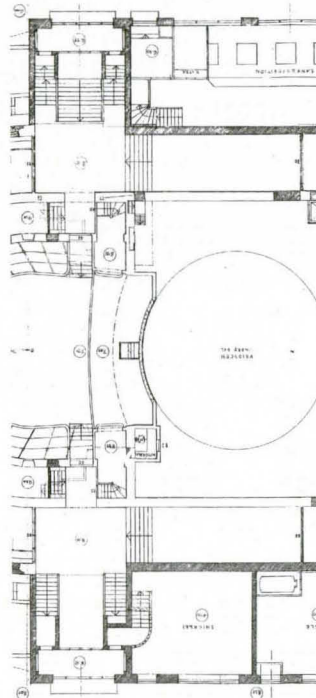
Lisäksi mainitaan että eteläinen B-portaan sisäänkäynti toteutetaan kuten A-porras mutta:

"Vindfånget upplyses medels ett lumfonrör, placerat i vinkeln med väggen och taket och löpande runt hela vindfånget."

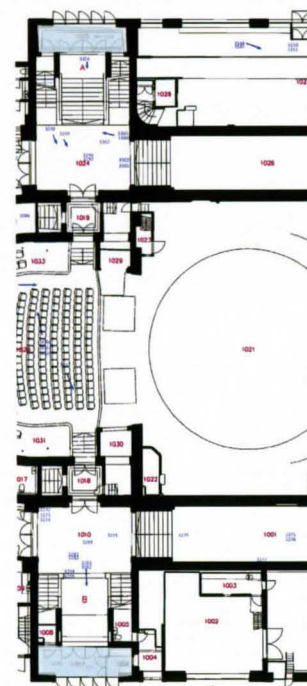
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Tuulikaapit
		HUONENUMERO (-T) 1007 (B) ja 1025 (A)

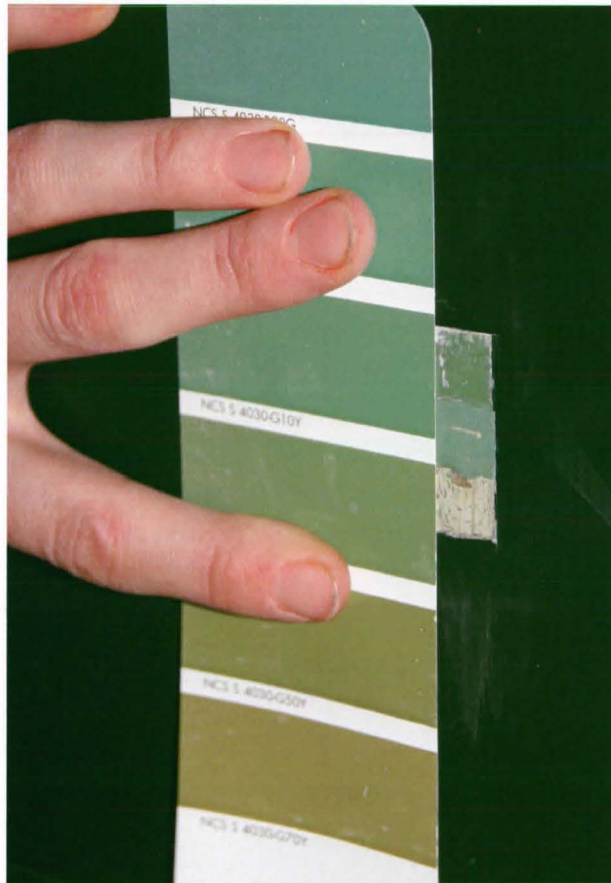
VÄRIHISTORIA

Tuulikaappien värihistoria on varsin yksinkertainen. 1930-luvun väriperiaate on säilynyt, mutta sävyt ja maalipinnat ovat muuttuneet kovemmiksi. Väriesiinotot on tehty pohjoisen A-portaan pinnoista.

1930-luvun katon vaalea keltainen on leimallinen teatterin sävyille vuonna 1936. Puhtaan valkoisia pintamaaleja ei juuri ole käytetty - varsinaisen pintamaalin alla olevat pohjamaalit ovat monessa paikassa pintaa valkoisempia, joten vahvasta kellastumisesta ei ole kyse. Tästä esimerkkinä kellariin johtavat ovet, joissa ensimmäinen sävy on ollut pehmeä vaalea harmaa, jonka alla on varsin valkoinen pohjamaali.

Seinien maalaustyö tehty hyvin huolellisesti. Rapattu seinä on tasoitettu, siloitettu, pohjamaalattu ja välimaalattu. Seinien ensimmäinen vihreä öljymaalikerros on hyvin heleä ja toiminut hiukan kuultavan pintamaalin "tukena" ja tehnyt lopullisesta sävystä elävän ja hehkuvan.

Nykyinen tumma seinä on tietävästi Miranol-alkydiöljymaalia, jonka pintakiilto muistuttaa hiukan kiiltävää öljymaalipintaa, mutta jonka väri on tähän verrattuna täysin läpinäkymätön ja yksiulotteinen.

Ensimmäinen seinäsävy on ollut noin 4030-G10Y, pintamaali oli kiiltävä ja hiukan ehkä läpikuultava.

Yllä näkyy myös oven kehyslistan joutunut seinien vihreä pohjasävy. Ovilistan ja oven ensimmäinen sävy on ollut tumma ruskea.

Alla: Kellariin johtavat ovet olivat vaaleita. Pohjamaalina oleva valkoinen ei ole juuri kellastunut, joten myös nyt nähtävissä oleva vaalea harmaa lienee varsin lähellä vuoden 1936 kokemusta väristä.

peruspinnat	katto	seinä	ovet aulaan	ovi kellariin	ulko-ovet/sisäp
pohjamateriaali /pohjustus	öljykitti	öljykitti ja valkoinen pohjamaali	teräshehäinen lasiovi	teräsovi + valkoinen pohjamaali	teräshehäinen lasiovi
välimaa		4020-G10Y vihreä vahanainen Ö			
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	1015-Y30R punertava vaalea keltainen Ö	4020-G /4030-G vihreä,pehmeä Ö kiiltävä	7010-G90Y tumma rusehtava vihreä	2505-Y harmaa Ö kiiltävä	7010-G90Y tumma vihreän ruskea Ö
2 1950-1960 I alkydiöljy				8010-Y10R tumma ruskea Ö	8005-Y50R tumma ruskea Ö
3 1980-I /1990-I alkydiöljy/lateksi	valkoinen	7020-G10Y / 6030-G10Y tumma vihreä A	8005-Y50R tumma ruskea	8005-Y50R tumma ruskea	8005-Y50R tumma ruskea

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkittehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Tuulikaapit
		HUONENUMERO (-T) 1025 (A)

HUOM! Värity ovat vain suuntaa-antavia.

Tila	Eteläinen B-portaan ala-aula (1010) ja pohjoinen A-portaan ala-aula (1024)
Käyttötarkoitus 1936	Etelä- ja Pohjois-Esplanadien sisäänkäyntien ala-aulat
Muutokset	
Nykyinen käyttötarkoitus	kuten alunperin
Lattia	Musta mosaiikkibetoni jossa valkoisella marmorilla toteutetut antiikin klassiseen mytologiaan liittyvät jumalhahmot. Jalkalistat Bleu Belge -marmoria.
Seinät	Bleu Belge -musta marmori valkoisin juontein. Osa seinistä kullattu.
Katto	Kiiltävä emaliöljymaali
Ovet	Ala-aulaan (1011) ja permannolle (1018 ja 1019) johtavat 1930-luvun puiset, mustaksi petsatut ja lakatut lasiovet. Kromatut putkivetimet.
Ikkunat	---
Varusteet	---
Valaisimet	Pyöreään peilipohjaan kiinnittyvä maljamainen kristallilasivalaisin 1930-luvulta.

Työselitys toteaa porrasauloista seuraavaa:

"Planen utföres av mörk cementmosaik.

Samtliga trappsteg, planer och podester i trapphuset utföres av mörk cementmosaik med friser av vit marmor enligt närmare specialritningar.

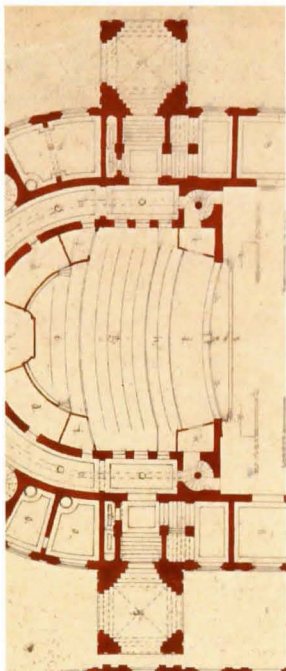
Den stora nedre centralpodesten kan om byggherrn så önskar dekoreras med en i vit marmor utförd mosaikläggning i komposition symboliserande teaterkonst eller i figur framställande någon annan i med teaterns verksamhet förknippad idé komponerad och utförd av konstnär.

Väggarna i trapphusen målas enligt 1 klass i matt oljefärg i ljusa färgtoner i fält eller hela ytor.

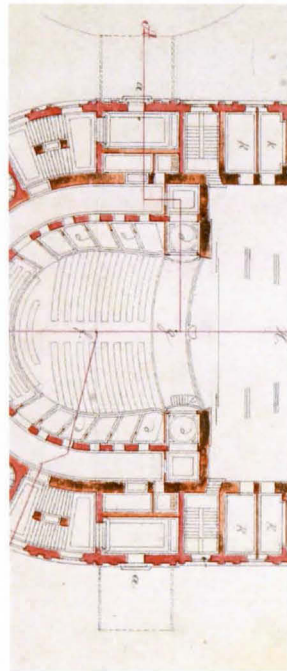
Samtliga tak kalkmålas i med väggarna överensstämmande färger.

Värmebatterier som äro infällda i nischer, täckas av dekorativa metallgaller."

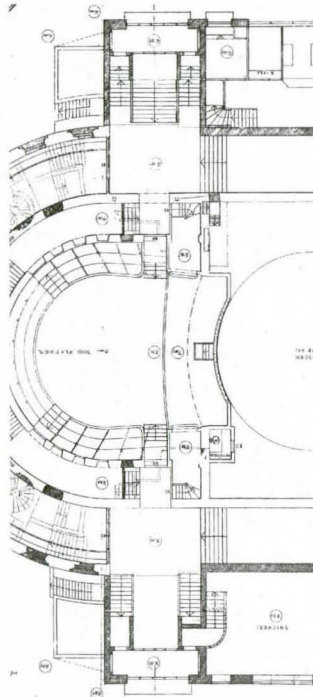
Chiewitz 1860 (?)

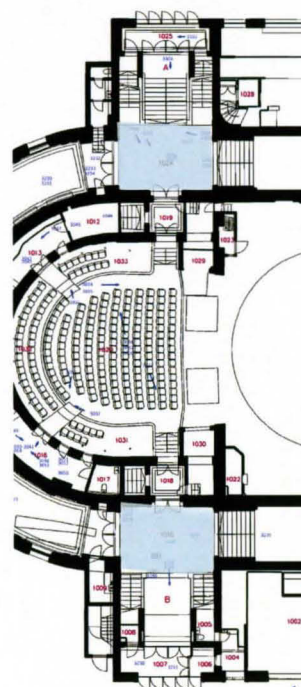
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

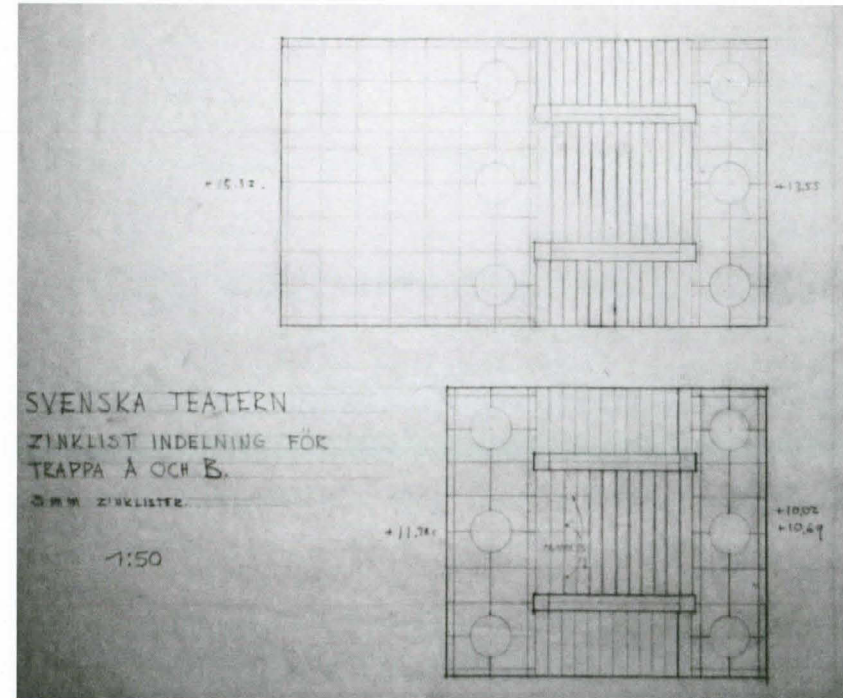
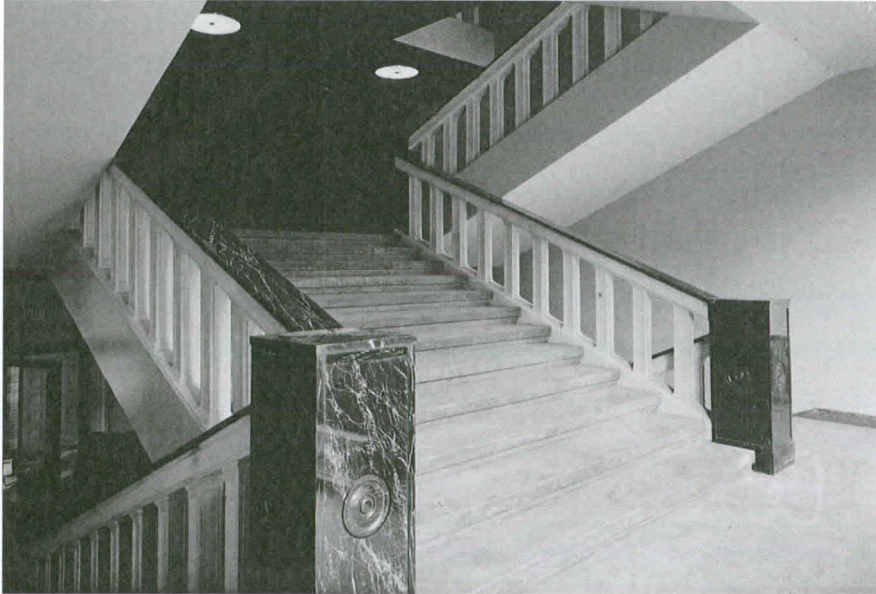
Nykytila

Chiewitzin ja Eklund-Saarisen ratkaisut muistuttavat toisiaan ensimmäisen kerroksen liikennejärjestelyjen osalta. Tosin vuoden 1936 ratkaisussa pääporras tuotiin kokonaan vanhan rakennusrungon ulkopuolelle uudisosaan, kun se aiemmin oli sijainnut sisempänä.

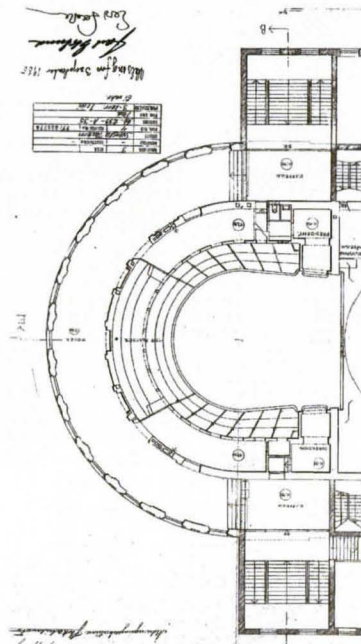
Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Porrasaulat A ja B
		HUONENUMERO (-T) 1010 ja 1024

Kuva 2. ja 3. kerroksen välitasanteelta talon valmistumisen jälkeen 1936 (SvTA) ja nykyisin. Alla oikealla neljanteen kerrokseen johtava porrasnousu, jossa porrasaula on 1980-luvulla kavennettu. Oikealla Eklund-Saaisen suunnitelma porashuoneen välitasojen mosaiikkibetonilattiaista. Lattia on jaettu neliöihin metallilistoin ("zinklist") ja porrasnousun "kääntöpeisteissä" on pyöreät alueet, joita katossa vastaavat valaisimet pyöreine opaalilaseineen.

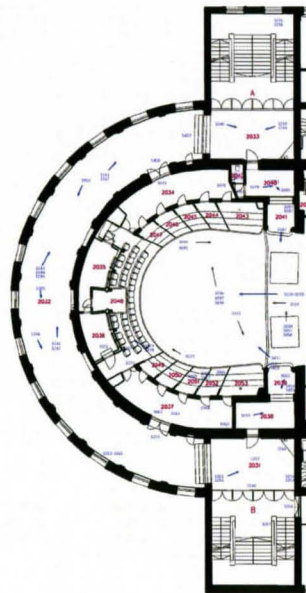

Tila	Eteläinen B-porras ja pohjoinen A-porras
Käyttötarkoitus 1936	Eteläinen B-porras ja pohjoinen A-porras
Muutokset	4. kerroksen porrasaulaan rakennettu mm. pesulan aputiloja ja teknisiä aputiloja 1980-luvulla, jolloin porrasaula on kaventunut nykyiseen kaaripäätteiseen muotoonsa. 4. kerroksen ikkunat uusittu ja puutejako muutettu 1-aukkoisesta 2-aukkoiseksi 1990 lämpölasikkunoin. Kromatut käsijohteet myöhemmin ja oletettavasti kahdessa eri vaiheessa tullut lisäys.
Nykyinen käyttötarkoitus	kuten alunperin
Lattia	Musta mosaiikkibetoni joka lepotosoilla on metallilistoin ("zinklist") jaettu ruudukoksi
Kaiteet	Bleu Belge -musta marmori valkoisin juontein, öljymaalatut profiloituneet kaidebalusterit betonia
Seinät	Himmeä öljymaali / lateksi
Katto	Porrasnousuissa himmeä öljymaali / lateksi. Kerrosauloissa kiiltävä öljymaali.
Ovet	2. kerroksen lämpiöön johtavat ovet petsattuja ja lakattuja puulasiovia yläikkunoin. 3. ja 4. kerroksen katsomojen taustakäytäviin johtavat ovet maalattuja puulasiovia, joissa alapeilit. Kromatut metalliputkivetimet.
Ikkunat	2.-3. kerroksen lepotosolla ikkunat korkeat, lattiasta kattoon ulottuvat ja matalin tuuletusikkunoin varustetut; alkuperäiset 1930-luvun 2-kertaiset kytketyt, sisäänaukeavat ikkunat; mustaksi petsattuja ja lakattuja tammea. 4. kerroksen pienet ikkunat kaksiaukkoiset ja uudemmat. 4. kerroksen porrasaulassa opaalisälasinen kattoikkuna.
Varusteet	1930-luvun radiaattorit, 3. kerroksen make-up peili.
Valaisimet	Pyöreät ja neliömäiset opaaliset kattopintaan upotetut valaisimet; 3. kerroksen opaaliset peiliä kehystävät valaisimet; 1930-luvulta.

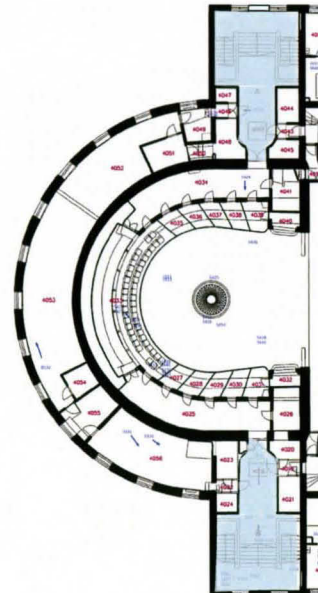
Eklund ja Saarinen 1935 (2. kerros)

Nykytilanne (2. kerros eli 1. parvi)

Nykytilanne (4. kerros eli 3. parvi)

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.-4.	TILA (-T) Porrashuo- neet A ja B
		HUONENUMERO (-T)

PORRASHUONEEN VÄRIHISTORIA

Porrashuoneen väritys on karkeasti säilynyt samana, mutta pintojen uudelleenmaalaus on jonkin verran hämärtänyt alkuperäistä ideaa.

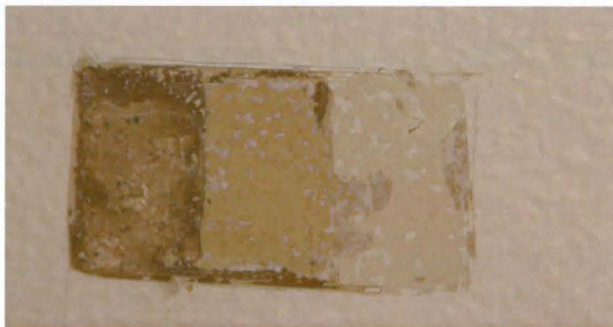
Korkeakiiltainen, tumma vihreä katto on ilmeisesti pohjoisen aulan katossa säilynyt 1930-luvun autenttisella pinnalla. Osassa kattopinnoista on välissä huoltomaalaukerta öljymaalilla ja viimeinen pinta on paikoitellen maalattu Miranol-alkydiöljymaalilla. Porrashuoneen katoissa ja tuulikaapin seinissä esiintyy hyvin samantapaisia 1930-luvun vihreitä maalipintoja, joissa on kuitenkin jonkin verran sävyeroja.

Seinissä on ollut pronssimaali vuodesta 1936 lähtien, mutta valmistumisen aikaisista kuvista voi selvästi havaita, että seinäkenttien keskialueet ovat kehyksiä hiukan tummemmat. Pronssatusta pinnasta ei pienten tutkimuspaikkojen yhteydessä voinut varmuudella todeta sävyeroa. Pronssimaalikerroksia löytyy kolme, joista keskimmäinen on selvästi punasävyisin.

Porrashuoneen perusseinien väri on vuosikymmenien mittaan vaalentunut. Öljykitin päällä oleva ensimmäinen värikerros on matta pohjamaali ja ensimmäinen varsinainen värikerros on pehmeän beigen värinen, melko kiiltäväpintainen hakkuriöljymaali. Porrashuoneen perusseinien väri on murrettu kellertävä, vihreään taittuva sävy.

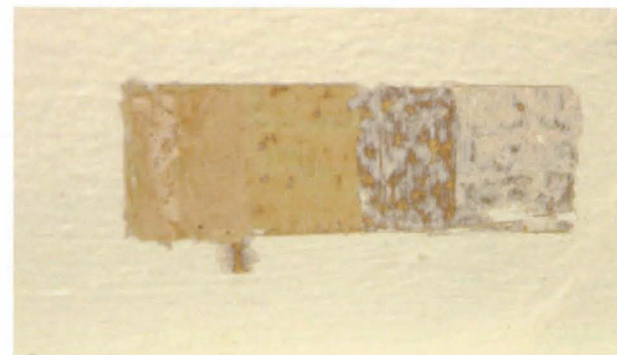
Seinäväri porrasaulan kohdalla, pohjoinen pääaula

Seinäväri toisen parven tasanteella, pohjoinen porrashuone

Kultaistiset seinäkentät, eteläinen pääaula

Kattoviuhka, vuoden 1936 väri toinen vasemmalta, pohjoinen pääaula

Kattoväri pääaulassa, pohjoinen pääaula

Kattoväri kolmannella parvella, 1980-luvulla tehdyn kaapin sisäpuolelta; pintaväri on siis noin 1960-70-luvun huoltomaalaus ja alla oleva murrettu vihreä 1930-luvun väri.

peruspinnat	ala-aulan vihreä katto	yläaulan vihreä katto	seinä	porrasuoneen muut seinät ja katot	ovi 2. parven käytävälle
pohjamateriaali /pohjustus	öljykitti ja kellanvalkoinen pohjamaali	öljykitti ja valkoinen pohjamaali	öljykitti ja vaalea pohjamaali	öljykitti	öljykitti valkoinen pohjamaali
välimaali	4020-G30Y vihreä välimaali	5505-G50Y 6005-G50Y harmaanhvihreä		2502-Y pehmeä harmaa Ö	
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	6020-G tumma vihreä, läpikuultava Ö kiiltävä	6020-G tumma vihreä Ö	punertava pronssimaali, kehys mahdollisesti hiukan tummempi kuin keskikenttä	1515-Y vihertävä beige Ö	4010-G70Y vihreän harmaa Ö
2 1960-70 l?? huoltomaalaus			punertava pronssimaali	1505-Y10R vaalea beige	
3 1980-l /1990-l alkydiöljy/lateksi		7020-G tumma vihreä A	kellervä pronssimaali	0603-Y20R valkoinen L	5005-G80Y (keltaisempi) lämmin harmaa A
4 2000-l				harmahtava valkoinen L	

Pohjoisen porrasaulan kultamaalattuun pintaan on vuosikymmenien saatossa maalattu ajanmukaiset opasteet. Parvien "balkong" aiempi nimitys "rad" kuultaa läpi. Kentässä on myös edelleen opaste Nicken, vaikka kyseistä huonetilaa ei ole käytetty esitystilana noin vuodesta 2000.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.-4.	TILA (-T) Porrasaulat ja -huoneet A ja B
		HUONENUMERO (-T) 1010 ja 1024 A- ja B-porras

HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

PÄÄPORTAAN PORRASKAITEIDEN JA OVIENTÄÄN VÄRIHISTORIA

Porrashuoneessa on varsin vähän värakerroksia kaiken kaikkiaan, ja erityisesti porraskaiteessa, jossa on pääsääntöisesti vain yksi maalikerros vuoden 1936 pintojen päällä.

Porrashuoneen kaiteiden värit on säilynyt 1930-luvun värien kaltaisena lukuunottamatta porrassyöksyjen kylkiä, joissa on aiemmin ollut varsin vahva kellanvihreä väri. Tässä pinnassa välimaalina on käytetty keltaista maalia, joka kuultaa lopullisessa pinnassa tummemman vihreän maalin läpi. Välimaalin korkeampi, hakkaamalla tehty struktuuri ja pintamaalin läpikuultavuus tekee maalipinnasta elävän. Annettu koodi NCS 4020-Y on yksinään liian väkevä sävy. Kokonaisvaikutelma on ehkä lähempänä NCS 3020-G90Y tai 3020-Y:tä.

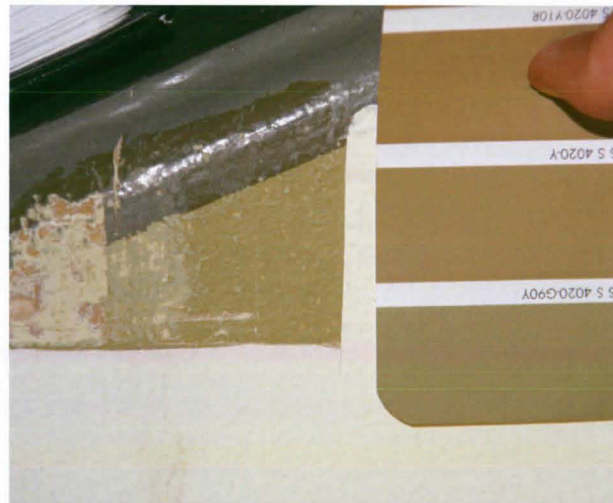
Puiset, 2. ja 3. parven taustakäytävään johtavat ovet myös säilyneet hyvin vähin maalikerroksin. Vuoden 1936 sävy oli porrassyöksyn kyljen vihreää hiukan raikkaampi, mutta tuki samaa värimaailmaa.

Kaidebalusterien värit ovat hyvin lähellä vuoden 1936 värejä porrassyöksyn kylkeä lukuunottamatta, joka on muuttunut lämpimän kellanvihreästä valkoiseksi.

Toisen parven taustakäytävän oven profililistat ovat edelleen terävät, koska huolto- ja maalauskertoja ei ole juuri ollut. Väriporras edellisellä aukeamalla.

kaidejohteet	kaidebalusteri	käsijohteen palkki	kaiteen alapalkki	porrasyöksen kylki	ikkunapenkki
pohjamateriaali /pohjustus	betoni ja öljykitti, valkoinen pohjamaali	betoni ja öljykitti, valkoinen pohjamaali	betoni ja öljykitti, valkoinen pohjamaali	betoni ja öljykitti, keltainen pohjamaali noin 1510-Y10R	
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	3005-G20Y lämmin harmaa Ö	ylöosa musta alaosa 6005-G80Y tumma harmaa, Ö	6010-G90Y tummempi tumma Ö	4020-Y kellanvihreä Ö hakkuri	3010-G80Y oliivin vihreä Ö
2 1985-l (?) öljymaali	3005-G20Y lämmin harmaa A	6005-G80Y tumma harmaa A	4005-Y20R keskiharmaa A	0603-Y20R valkoinen L/ A	5010-G90Y ruskean harmaa A
3 2000-luku					3020-Y10R beige A/L

Pohjoisen porrashuoneen kolmannen parven ylätasanne; kaidekokonaisuuden värit ovat tähän suuntaan säilyneet jokseenkin samanlaisina kuin vuoden 1936 värit. Ainoa selkeä muutos on porrasyöksen kylkien, tai "reisilankkujen", muuttuminen varsin raskaan vihreästä hyvin vaaleaksi. Tämä sävykokonaisuus antaa samalla hyvän käsityksen 1930-luvulla käytettyjen sävyjen yhteenkuuluvuudesta - sävyt muodostivat harmonisia sarjoja ja kontrastisävyjä käytettiin harkittuina tehokeinoina.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.-4.	TILA (-T) Porrasaulat ja -huoneet A ja B
		HUONENUMERO (-T) 1010 ja 1024 A- ja B-porras

HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

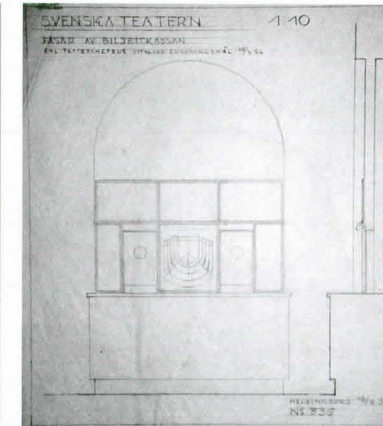
LIPPUHALLI

Lippuhallin huonetilan muodon perusteet olivat olemassa jo Chiewitzin teatterissa, mutta tällöin kaari jakaantui moneen huonetilaan, lähinnä eri sisäänkäyntejä ja porrashuoneita palveleviin eteishuoneisiin. Yleisön sisäänkäyntejä oli yhteensä viisi. Chiewitzin ratkaisussa lipunmyyntipiste oli sijoitettu juhlavasti keskiakseliin, kunnia-aition alapuolelle jäävään tilaan. Eteishallin molemminpuolin olevat tilat oli tarkoitettu alun perin 3. parven katsojien virkistystarjoiluun, mutta kun päälämpiössä myöhemmin kiellettiin alkoholijuomien tarjoilu, palveli tämä ensimmäinen kerros koko katsomon tarjoiluhuoneena. Kierreportaiden ja sivuportaiden väliin jäivät tilat oli suunniteltu tupakkahuoneiksi kunnollisine poistoilmakanavineen, mutta tilat tarvittiin muuhun käyttöön, minkä seurauksena ”herrat tupakoijat” sauhuttelivat tarjoiluhuoneessa. Chiewitz toteaa artikkelissaan 1863, että jälleen löytyi valittamisen aihetta.

Myös Benois'n teatterissa kaaressa oli monta huonetilaa, pitkälti Chiewitzin huonejakoa noudattaen. Lipunmyynti sijaitsi kolmiaukkoisen keskihallin oikealla puolella olevassa huoneessa.

1930-luvun uudet liikennejärjestelyt antoivat Eklundille ja Saariselle mahdollisuuden raivata varhaisemmat porrashuoneet ja huonejaot pois, jolloin kaari avautui yhtenäiseksi halliksi. Julkisivun kymmenen ovi- ja ikkuna-aukkoa muurattiin umpeen. Historiallinen kulkuyhteys hallista permannon taustakäytävään säilyi, vaikka lipunmyyntipiste sulki ovista keskimmäisen. Käynti permannolle tapahtui vuoden 1936 jälkeen siis vain reunimmaisten ovien kautta. Tilan klassistinen jäsentely kanneluuripilasterein ja denttielin koristelluin raskain kattolistoin on 1930-luvun artikuloitua ja toteutusta. Kaikki pinnat ja valaistus uusittiin 1930-luvulla.

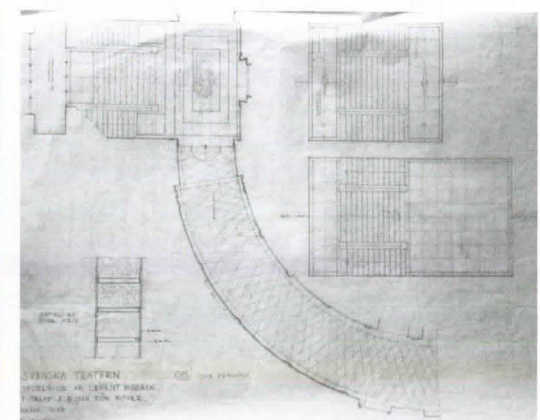
Vuonna 1984 lipunmyyntipisteiden määrää kasvatettiin yhdestä kolmeen ja samalla myös 1930-luvun lippuluukku uusittiin. Järjestely katkaisi historiallisen keskiakselin alueelle sijoittuneen kulkuyhteyden, kun uudet aukot avattiin entisiä sivummalle. Permannon taustakäytävän portaat muotoiltiin samalla uudestaan. 1986 lippuhallin ja taustakäytävän välille rakennettiin invahissi ja sisäseinään puhkaistiin aukko. Julkisivussa alunperin olleet, mutta 1930-luvulla umpeen muuratut ikkuna-aukot avattiin 1991 ja lippuhallin sisustettiin kahvila, Cafe Kafka.

Yllä lippuhalli valmistumisen jälkeen 1936. Julkisivussa vain kolme oviaukkoa, ikkunat muurattu umpeen. Myös sisäseinällä kolme aukkoa, joista keskimmäinen lippukassalle, reunustavat aukot käyntejä taustakäytävään. Sisäkaaren keskimmäisessä aukossa lippukassa. Yllä oikealla yksi Eklund-Saarien useista suunnitelmista lippukassan julkisivusta, joka tässä toteutusta vastaavassa asussaan on lasiluukkujen osalta jäsennöity teatteri-johtajan esittämien toiveiden mukaisesti (SRM). Musta kivi Bleu Belge -marmoria.

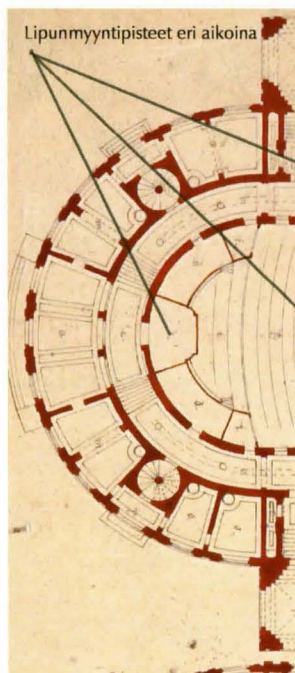
Vieressä lippuhalli nykyasussaan. Lippukassa laajennettu kolmiaukkoiseksi ja tiskit uusittu 1980-luvulla. Ikkuna-aukot on avattu ja tuulikaappi muodostettu 1990-luvulla.

Alla lippuhallin alkuperäistä mustaa mosaiikibetonilattiaa joka on metallilistoin jaettu vinoneliöruudutukseen. Alla Eklund-Saarien aihetta käsittelevä suunnitelma. Eteläpuolella oleva WC (rappuset metallikaiteineen) on tehty vuoden 1991 muutostöiden yhteydessä.

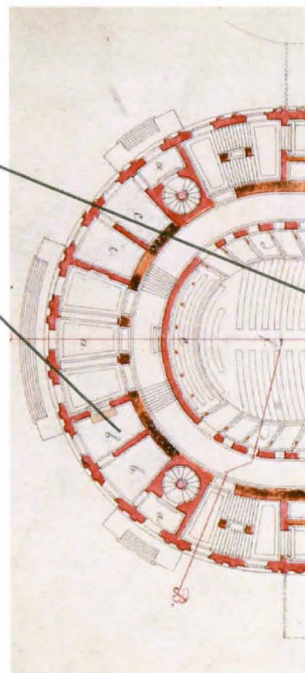

Tila	Lippuhalli 1. kerroksessa
Käyttötarkoitus 1936	"Vestibul" eli lippuhalli tai sisäänkäyntiaula
Muutokset	kts. selostus viereinen sivu
Nykyinen käyttötarkoitus	kahvila / lipunmyynti
Lattia	Metallilistoin, "zinklist", vinoneliöruudukoksi jaettu musta mosaiikkibetoni
Seinät	Rapatut pilasterit ja kipsiset kapiteelit ja koristeaiheet. Kentissä rappaus + tasoite + öljymaalaus. Kattolista kookas, rapattu, osin kipsimuotoja.
Katto	Kiiltävä emaliöljymaali
Ovet	Porrasauloihin johtavat mustaksi petsatut ja lakatut lasiovet. Kromatut putkivetimet.
Ikkunat	1991 muutostyössä asennetut lakatut tammiikkunat. Ikkunalaudat mustaa marmoria.
Varusteet	---
Valaisimet	Ripustusvarren varassa roikkuvat lasimaljavalaisimet 1930-luvulta, valmistus Stockmann (?). Osa laseista uusittu myöhemmin ja kattolautasiin lisätty halogeenispotteja. Ikkunaholvikaarissa uudempiä halogeenispotteja.

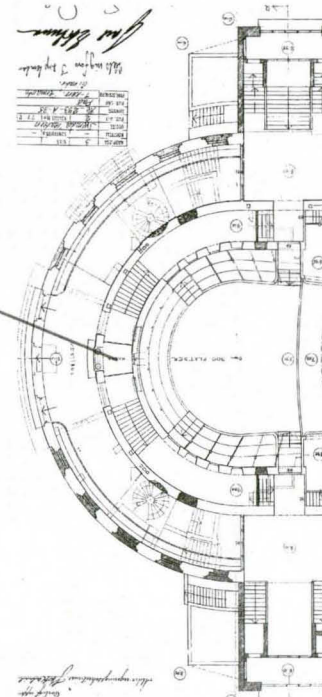
Chiewitz 1860 (?)

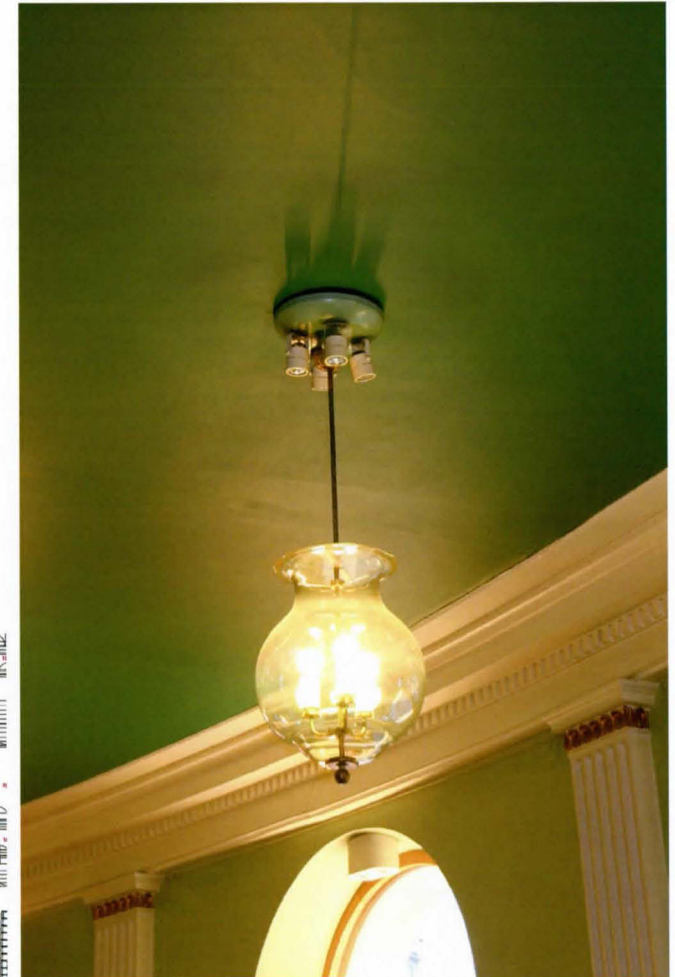
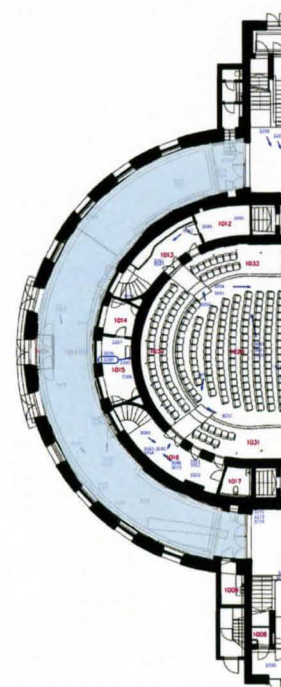
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

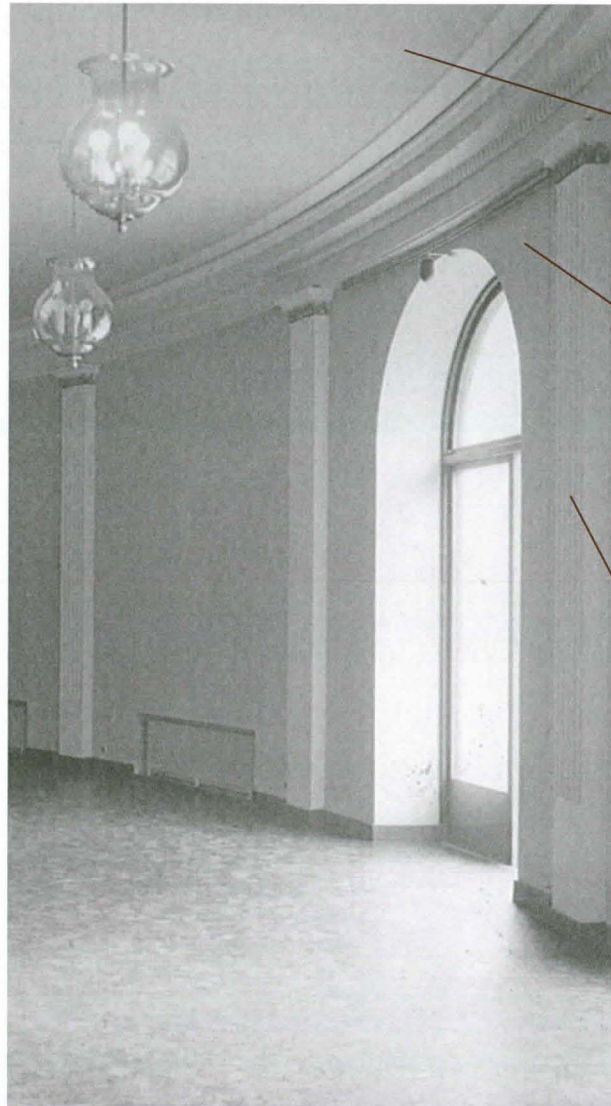
1930-luvun messinkisen varren päässä roikkuva lasimaljavalaisin. Asiakirjalähteiden mukaan talon erityiset valaisimet ovat tiittävästi Tynellin suunnittelemia ja Taito Oy:n valmistamia. Ripustuslautaseen on myöhemmin lisätty halogeenispotit. Arkkitehti Palmqvistin mukaan näitä valaisimia teetettiin 1991 muutostöiden yhteydessä lisää.

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitetoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Lippuhalli / Cafe Kafka
		HUONENUMERO (-T) 1011

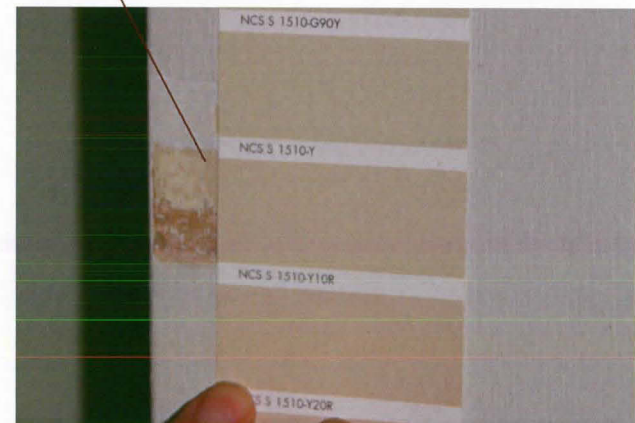
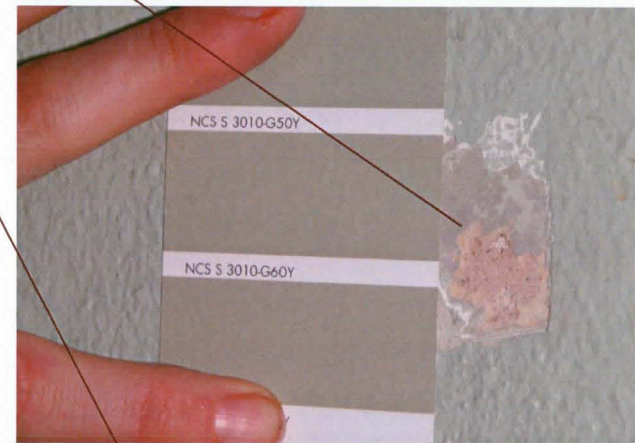
LIPPUHALLIN VÄRIHISTORIA

Lippuhallista ei löytynyt vuotta 1936 vanhempia värikerroksia, joten voidaan olettaa, että tilan pinnat on tehty tällöin kokonaan uudestaan. Tilan ensimmäinen väritys on varsin sävykäs: pehmeän sininen katto, harmahatvan vihreät seinät ja lämpimän vaaleat pilasterit. Kapiteelien pronssattu lehtiaihe on ollut hiukan patinoitu, siis nykyistä ilmeisestikin vähemmän kiiltävä. Tilan kaikki koristeaiheet ovat mitä ilmeisimmin toimiston Eklund-Saarinen suunnittelema.

Huoltomaalausten myötä tilan väritys on muuttunut askel askeleelta kylmemmäksi, mutta väri-idea on säilynyt hallin päätteiden mädallettuja alueita lukuunottamatta, joissa vuonna 1936 oli hiukan perusseinää tummempi väri korostamassa tilan "kuristumista" ja siirtymistä pääporrasaulaan.

Vasemmalla lippuhallin pilasterin kapiteeli
Yllä kuva vuodelta 1936. Kuva Eric Lucander
Oikealla yllä sinisen kattopinnan vaihtuvat sävyt,
keskellä seinäpintojen perusvihertävä sävy ja alla
pilasterien lämmin kellan vaalea.

peruspinnat	katto	välikkö pääportaaseen	seinä	pilasterit	kattolistan pääväri
pohjamateriaali /pohjustus	rappaus, kalkkipohjustus	matalampi ja kapeampi osa molemmissa päädyissä	rappaus, punertava tasoite, harmaa pohjamaali	rappaus, punertava tasoite, ruskea pohjamaali	kattolistassa useita sävyjä, katso viereinen sivu
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	4020-B10G sininen kalkkimaali	4010-G50Y lämmin vihreän harmaa Ö	3010-G70Y vihreä Ö	1510-Y10R kellertävä Ö	3010-Y harmahtava ruskea Ö
2 1950-60-l huoltomaalaus ?	3010-B10G siniharmaa öljy	2010-G30Y harmaanvihreä öljy	2010-G30Y harmaanvihreä öljy	0804-Y10R valkoinen Ö	
3 1980-l puoliväli (?) peruskorjaus /Palmqvist	3020-B40G turkoosi öljy	2010-B90G/2020-B90G turkoosi L	2010-B90G/2020-B90G turkoosi L	1502-G harmaa L	
4 1990-l (?) huoltomaalaus /Palmqvist	5040-B70G tumma sinivihreä lateksi	2010-G10Y vaalea vihreä L	2010-G10Y vaalea vihreä L	1000-N kylmä vaalea L	

laakeat pinnat 3010-Y
korkea pystypinta 4005-G80Y
dentiilit 2010-Y
korkea pystypinta 3010-Y
kapiteelin profiililista 2010-Y10R

Vuoden 1936 kattolistan värit

Lista on kokonaisuudessaan beigen sävyjä, mutta pienillä sävyeroilla on säädetty listan kokonaisilmettä.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Lippuhalli / Cafe Kafka
		HUONENUMERO (-T) 1011

HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

LIPPUKASSAN VÄRIHISTORIA

Ennen vuotta 1936 nykyinen lippukassan kohta on ollut osa taustakäytävää, joten värit seuraavat taustakäytävän värejä. Vuonna 1936 lippukassa oli väritään lämpimän keltainen, välimaalina hyvin vaalea maali ja sen päällä keltainen kuultava pinta. Sisäpuoliset ovet olivat valkoiset. Pienen huoneen tehtävä oli selvästi näyttää valoisalta ja viihtyisältä.

peruspinnat	seinät
pohjamateriaali /pohjustus	pohjustus
1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	0907-Y10R lämmin valkoinen + okra pinta(?) Ö
1960-1970 l alkydiöljy /lateksi	2010-G viileä vihreä Ö
1980-l /1990-l alkydiöljy/lateksi	3005-G20Y harmahtava vihreä
2000-l	0907-G20Y vaalea vihertävä L

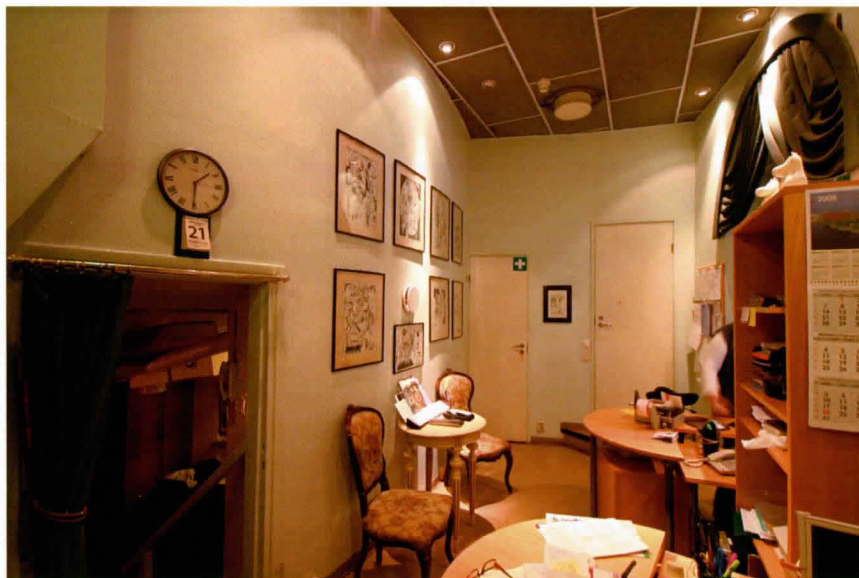

Vasemmalla lippukassan seinän väriporras kellariin vievän oven vierestä. Vuoden 1936 kehyslistassa valkoinen on ensimmäinen värikerros.

Yllä oikealla lippukassa ennen laajennusta, vuodelta 1978. Kuvassa vasemmalta Ruth Dahlberg, Sirkka Paavolainen, Göta Lindh ja Karin Metz. TeaM / kuvaaja Magnus Löfving

Alla oikealla Svenskan Teaternin lipunmyyjät Kuvassa vasemmalta Karin Metz, Göta Lindh, Sirkka Paavolainen ja Ruth Dahlberg. TeaM/ kuvaaja Magnus Löfving 1982

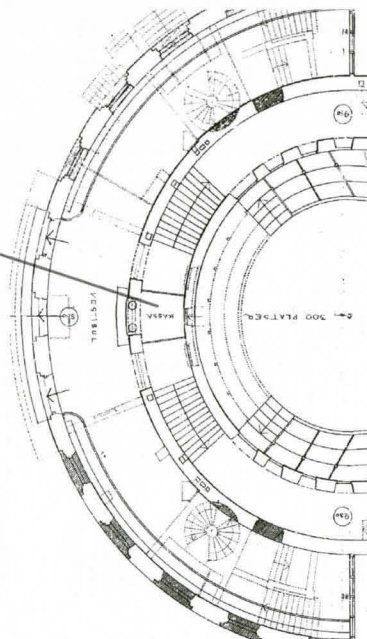
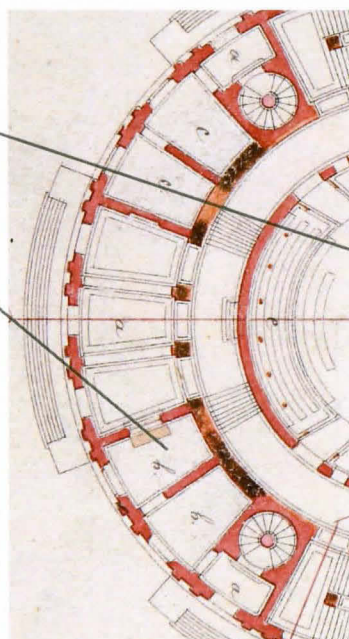
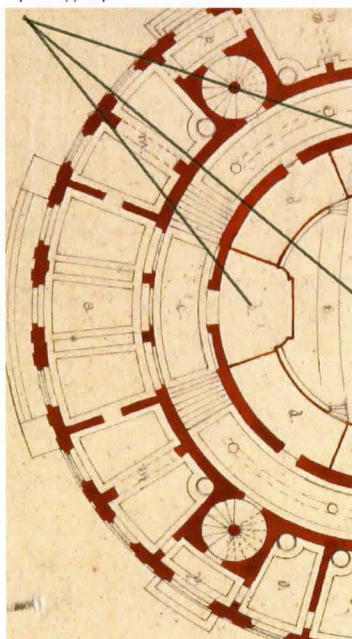
Lippukassa 1984 laajennuksen jälkeen. Kellariin johtava porrasyhteys on ollut käytössä jo Benois'lla. Koko nykyinen lippukassan tila oli osa eteiseen liittyvää taustakäytävää. Permannon yleisö saattoi jättää vaatteensa näitä portaita myöten näyttämön alapuoliseen naulakkotilaan. Vuodesta 1936 lähtien entinen naulakko, kellarihuone K060, on toiminut lipunmyynnin apu- ja sosiaalitalana.

Lippukassa vuonna 1984 toteutetussa asussaan. Vaikka kivi on mustaa marmoria niin se ei ole alkuperäistä 1930-luvun Bleu Belge'ä, keskimäisen luokun pöytää lukuunottamatta. Uuden kiven alkuperä ei ole tiedossa.

Chiewitz 1860 (?)
Lipunmyyntipisteet eri aikoina

Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Lippukassa
		HUONENUMERO (-T) 1015

PERMANNON TAUSTAKÄYTÄVÄ

Kulkuyhteys permannon taakaa eli permannon kaareva taustakäytävä oli Chiewitzillä ja Benois'illa ratkaistu varsin samankaltaisesti. Yhtenäiseen kaarikäytävään oli käynti keskeltä kolmesta ovesta suoraan lipunmyyntihallista. Permannon taustakäytävässä molempiin suuntiin noustiin 8-9 porrasta, jolloin päästiin katsomon takaosan tasoon. Permantoaitioihin oli käynti myös samaa taustakäytävää pitkin, mutta yleistötilojen pääportaat, jotka liittyvät katettuihin sivusisäänkäynteihin, ohjasivat katsojia myös permannon taustakäytävän päihin. Chiewitzin teatterissa pääporrasluoneet sijaitsivat kaarikäytävän päätteinä, Benois'illa taas "edempänä" rakennuksen kaarevalla osalla. Benois'n suunnitelmassa taustakäytävän alapäässä sijaitsi yleisön vaatteiden vastaanotto. Vaatteet kuljetettiin katsomon alle, jossa sijaitsi "Garderob pour le public".

Vuoden 1936 uudelleenjärjestelyissä lipunmyyntipiste puristettiin pieneksi huone-tilaksi taustakäytävän keskelle ja keskimäinen oviaukko muutettiin lipunmyyntipisteeksi. Kaarevan taustakäytävän päät lyhenivät, kun permantotasolle tehtiin uusi sisäänkäynti suoraan pääporrasaulasta.

Vuonna 1984 lipunmyyntipisteeseen haluttiin lisätilaa, jolloin sitä laajennettiin molempiin suuntiin. Lippuhalli tiskeineen uudelleenrakennettiin. Tämän seurauksena keskimäiseen kaarimuuriin puhkaistiin uudet oviaukot ja suoravartiset lippuhallin johtavat portaat muutettiin alapäästään kääntyviksi. 1986 järjestettiin liikuntarajotteisille mahdollisuus päästä permantoaitioon puhkaisemalla kaarimuuriin oviaukko ja pienimuotoinen inva-nostin, jolla pyörätuoli voidaan nostaa lippuhallin tasolta taustakäytävän tasolle. Tämä aukko sijaitsee jokseenkin samassa kohdassa kuin Benois'n teatterin oviaukko! Samalla taustakäytävä lyheni ja osa aitio-ovista muurattiin umpeen, kun käytävän päähän rakennettiin liikuntarajotteisten WC. Oletettavasti samoihin aikoihin pohjoisen taustakäytävän päät lyhennettiin niin ikään, kun käytävän päähän rajattiin toimistohuone kahvilaa varten. Tässä huoneessa 1012 on säilynyt taustakäytävän 1930-luvun lattiamateriaaleja. Muutoksen yhteydessä taustakäytävään 1013 rakennettiin ilmanvaihtokanava koteloineen.

Yllä eteläinen taustakäytävä1016 ja alla pohjoinen 1013. Tilojen kaaripäätteet ja kiertyvävartiset portaat on toteutettu 1984. Muodonmuutos käy ilmi myös 1930-luvun kattolistojen uppoamisesta seinän kaarimuotoon. Benois'n aikaiset (?) peiliovet ulostulevine profiililistoineen ovat ns. täysrankalaista mallia ja peilijaoltaan rokokootyylisiä. Koramatut putkivetimet ovat tyypilliset 1930-luvun mallia. Porraskaaren sisänurkan käytävävalaisin on 1930-luvulta. Muut vastaavat uudempia.

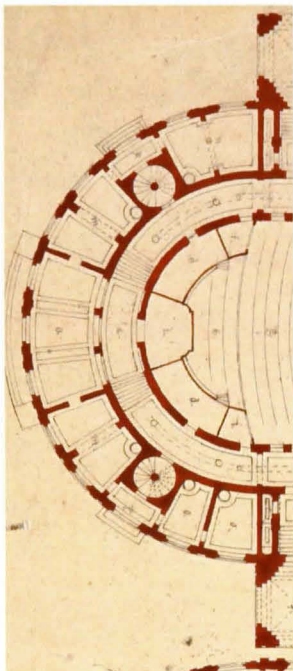

Tilat	Permannon taustakäytävät 11/2-tasossa, lipunmyynti, inva-wc ja huone 1012
Käyttötarkoitus 1936	Permannon aitioiden johtanut porrashuone / taustakäytävä ja lipunmyynti eli "kassa"
Muutokset	kts. selostus viereinen sivu
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten 1936, mutta uudelleen järjesteltynä + inva-wc ja toimistohuone 1012
Lattia	Huoneessa 1012 tiittävästi alkuperäinen, 1930-luvun tummanvihreä linoleum-matto puisin öljymaalatuin jalkalistoin. Taustakäytävissä ja portaissa uudempi musta linoleum, yms. matto.
Seinät	Rappaus + tasoite + öljymaalaus
Katto	Rappaus + tasoite + öljymaalaus / latkeksi. Rapatut profiloituneet kattolistat 1930-luvulta. Lippukassassa akustoiva alaslaskettu kasettikatto
Ovet	Katsomoon johtavat kolmijakoiset peiliovet Benois'n aikaisia. Näissä katsomon puolella ohut levymäinen rakenne + kipisiorna mentit (?), joka toteutettu katsomon laajemman muutostyön yhteydessä (1800-1900 vaihde). Lippuhalliin johtavat mustaksi petsatut ja lakatut lasiovet 1984.
Ikkunat	---
Varusteet	Kromattu metalliputkinaulakko tilassa 1016, 1930-luvulta
Valaisimet	Portaan päällä 1930-luvun lieriömäinen käytävävalaisin. Muut vastaavat uudempia.

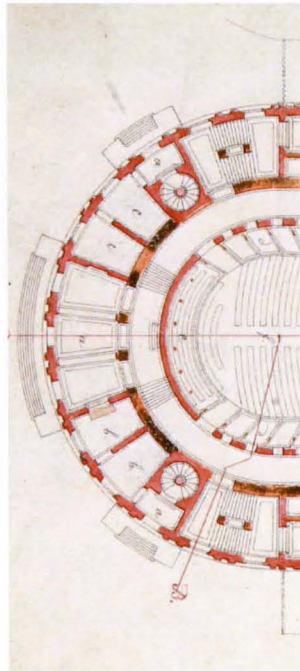

Tyypillinen 1930-luvun opaalilasinen, siro ja pienellä kattokiinnityslautasella varustettu käytävävalaisin taustakäytävän katossa.

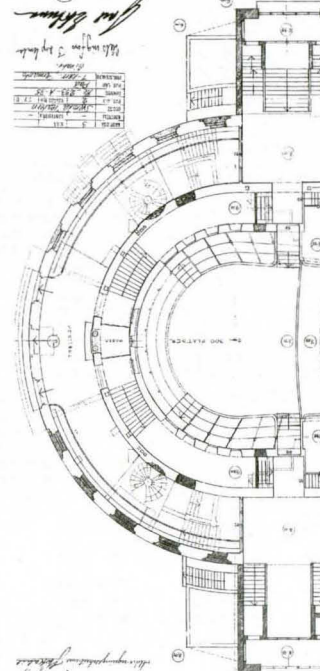
Chiewitz 1860 (?)

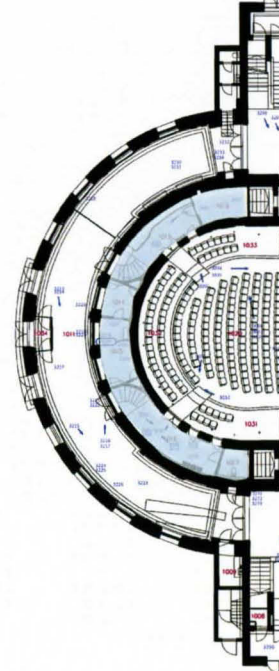
Benois 1864 (?)

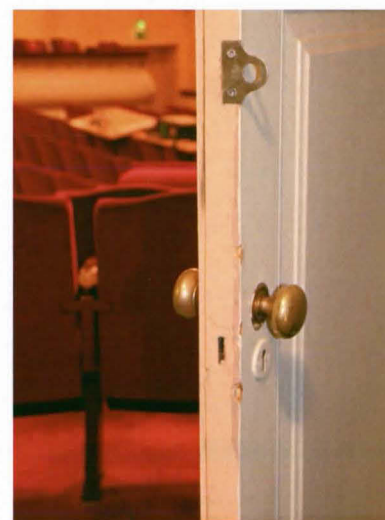
Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitektitöimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Permannon taustakäytävä
		HUONENUMERO (-T) 1012-1017

Permannon taustalla olevat vanhat aitio-ovet katsomon puolelta nähtynä. Eteläpuolen ovissa on jäljellä 1911 tehty oviensileä pinta ja koristelut. Ovien vanhempi Benoist'n aikainen ulkoasu näkyy taustakäytävän puolelta, missä aitio-ovi näyttää malliltaan ns. puoliranskalaisena matalin profiloinein valmistettuna peiliovena. Kuvassa yläoikealla oven rakennetta ja messinkinen vääntönuppi 1800-1900-luvun muutosajalta.

Alhaalla pohjoispuolen ovet, joihin on myöhemmin (ehkä 1980-l puoliväli) lisätty kipsilevytys ja ovipumput. Tähän saakka permannolle johtavien pariovien täysranskalainen peilirakenne oli ollut näkyvissä. Vasemmassa yläkuvassa näkyy parioven myöhemmin levytetty rakenne, jossa oven ja kipsilevyn välissä näkyy profiloinnin ylittävä täyterakennekerros. Pariovien täysranskalaista profilointia ei vuonna 1911 ole voitu kauniisti siloittaa yli tasoite + kangas-tekniikalla, koska profilointi on tullut peruspinnan ulkopuolelle, toisin kuin aitioiden puoliranskalaisissa, joissa profilointi pysyy peruspinnan alla.

Yläkuvassa näkyy aitioon johtava puoliranskalainen ovi siihen päälle lisätyine rakenteineen.

Lattiapintoja taustakäytävässä tilojen 1012 (vihreä) ja 1013 (musta) kynnyksellä. Vihreä linoaleum-matto on tietysti alkuperäinen 1930-luvulla taustakäytävissä käytetty lattia-materiaali. Musta lino taas 1984 tehdyn muutoksen jäljiltä.

peruspinnat	katto	seinä	ovet
pohjamateriaali / pohjustus	rappaus, ilm. 1936	rappaus, vanha	
1 1866 Nikolais Benois öljymaali / kalkkimaali		2010-G40Y vaalea vihreä, harmahtava K	1510-Y30R vaalea
2 1800-l loppupuoli öljymaali / kalkkimaali		1010-G60Y vaalea vihreä Ö, siveltimen jälki	ootrattu mahongin sävy
3 1900-alku (1901, 1911) öljymaali		2020-G70Y kellanvihreä Ö kiiltävä	2040-Y30R, tummempi oranssinen okra Ö
4 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	1010-Y20R kellertävä Ö	1020-Y60R / 2020-Y60R roosa Ö	2020-Y10R / 3020-Y10R ruskea Ö
5 1940-50-l öljymaali	1515-Y30R punertava Ö	3020-Y60R murrettu roosa Ö	2005-G90Y vaaleampi harmaan beige Ö
6 1950-l ?	0505-Y30R / 1010-Y30R persikkainen Ö	2030-Y40R punertava okra Ö	
7 1960-1970 l alkydiöljy /lateksi		3010-Y40R roosa, harmahtava L	
8 1980-l /1990-l alkydiöljy/lateksi	1002-Y vaaleampi harmaanvalkoinen A	0804-Y10R vaalea L	1502-Y harmaa A
9 2000-l ?	2010-B10G/2020-B10G sininen A	2010-G10Y harmahtava sinivihreä L	1005-Y vaalea harmaa A

PERMANNON TAUSTAKÄYTÄVÄN VÄRIHISTORIA

Permannon taustakäytävää on maalattu huomattavan usein verrattuna moneen muuhun tilaan - seinälateksejakin löytyy 3 tai jopa 4. Paikoitellen seinissä on myös löydettävissä vuotta 1936 edeltäviä värikerroksia, joten pohjamaalit mukaan lukien kerroksia on selvästi yli kymmenen. Taulukkoon on poimittu selkeät värikerrokset, mutta rakennusosien keskinäinen ajoittaminen ei ole kaikilta osin tarkkaa. Ennen Eklund-Saarisen vaihetta on taustakäytävä ollut vihreäsävyinen, sitten pitkään roosa tai punertava.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULIJS	KERROS 1.	TILA (-T) Permannon taustakäytävä
		HUONENUMERO (-T) 1012-1017

HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

Salin permannon eteishuoneet

Molemmiin puolin katsomoa olevat, pääauloista katsomoon johtavat pienet välitilat ovat Benois'n teatterissa olleet osa permantotason taustakäytävää, josta on päässyt pelkästään permantoaitioihin.

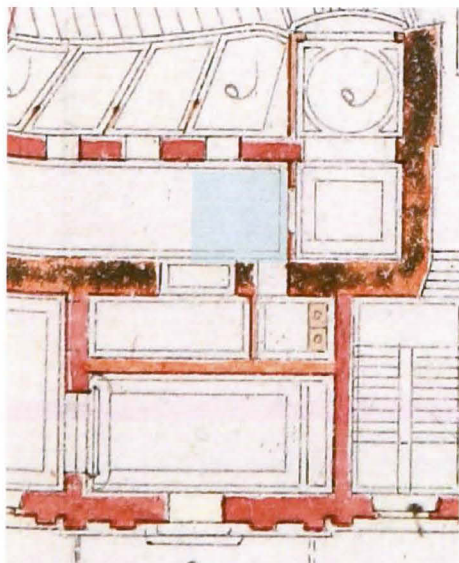
Eklund - Saarisen 1930-luvun suunnitelmassa muodostettiin permantolle uudet sisäänkäynnit katsomon sivuilta, aivan katsomon etuosasta. Tässä yhteydessä taustakäytävästä erotettiin pienet eteishuoneet, jotka pariovin varustettuina toimivat myös akustisina, ääntäeristävänä tiloina aulan ja salin välillä. Samalla eteishuoneista muodostettiin kulkuyhteys kellarissa sijaitseviin WC-tiloihin.

Huonetiloista ei tutkimuksen yhteydessä löytynyt vanhempia värikerroksia, vaan vuoden 1936 yhteydessä on tila mitä ilmeisimmin rapattu kokonaan uudestaan. Tilan vahva punaoranssi nykyinen sävy on hiukan vuoden 1936 väriä kellertävämpi, mutta värimaailman kokonaisuus on siis säilynyt.

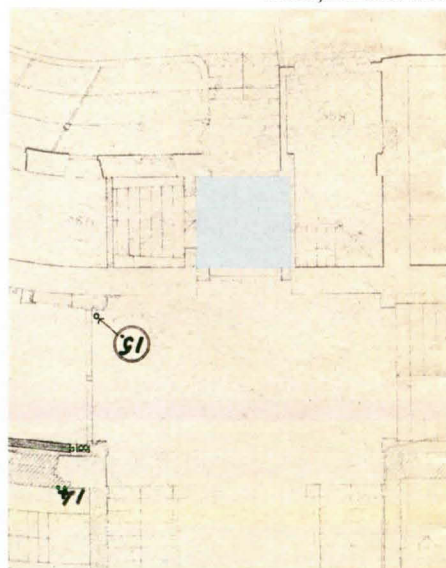
Näkymä A-portaan ala-aulasta kohti salin johtavaa kulkua ja punaiseksi maalattua eteishuonetta. 14-ruutuihin saliin johtava peiliovipari on osa 1930-luvun juhluuhtua ja teatraalisuutta korostavaa asetelmaa ja saliin saapumisen rituaalia.

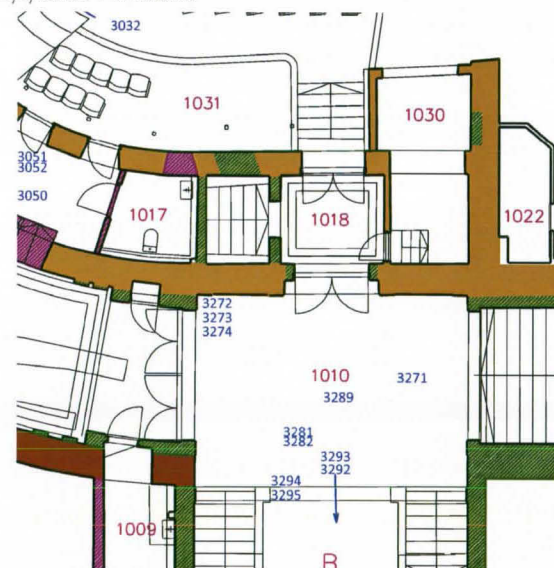
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1937

Nykytilanne + inventointi

Chiewitzin teatteri 1860

Benois'n teatteri 1866

Aspelinin muutokset 1909

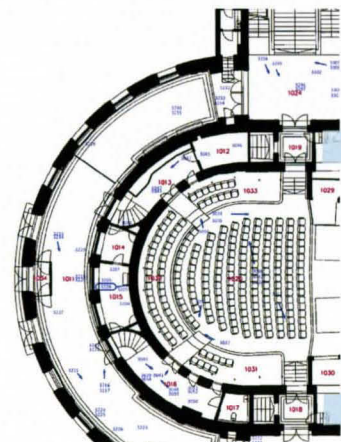
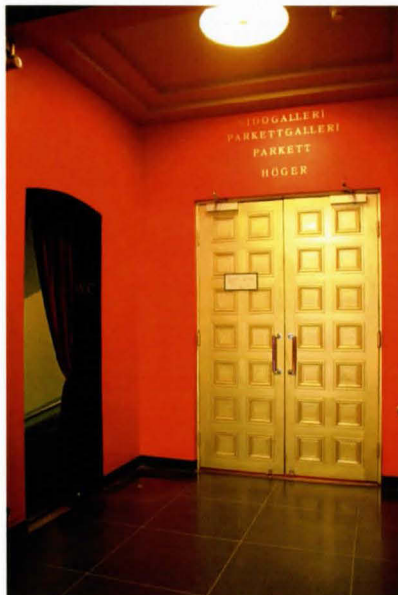
Eklund - Saarisen teatteri 1936

Nuoremmat osat, pääasiassa 1980-l (tai seinät vailla merkintää)

Inventointivalokuvauspaikat

peruspinnat	katto	seinä	katsomon ovi/ eteish.	katsomon ovi/katsomo	aulan ovi
pohjamateriaali /pohjustus		rappaus	monipeilinen puuovi	monipeilinen puuovi	puukehyksinen lasiovi
1 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	1020-Y20R pehmeä keltainen Ö	2060-Y70R oranssinpunainen Ö	kultapronssi	2030-Y20R...2040-Y20R kirkas keltainen Ö	tummaaksi petsattu, vihertävän ruskea noin 7010-Y30R + lakka
2 1940-50-l (?)		2060-Y70R oranssinpunainen Ö	kultamaali, punertava	1015-Y30R vaalea lämmin keltainen Ö	
3 1970-l -? alkydiöljy /lateksi				2020-Y30R...1520-Y40R punertava vaalea ruskea A	
4 1980-l/1990-l alkydiöljy/lateksi	2020-Y10R...3030-Y10R vihertävä beige A	2570-Y70R oranssi Ö	kultamaali	1020-Y30R / 2020-Y30R punertava vaalea ruskea "1520-Y30R" A	

Alla eteishuoneesta saliin johtavat vuoden 1936 pienipeiliset kultamaalatut ovet. Ovilla voi nähdä yhtymäkohtia Eliel Saarisen kansallisromanttisen vaiheen oviin. Ovien keroksista löytyy kolmen eri vaiheen kultamaali, joista ensimmäinen on ollut luonteeltaan jonkin verran nykyistä himmeämpi, kultapronssimaali. Katsomon puolella ovet on maalattu katsomon muiden pintojen mukaisesti kullankeltaiseksi.

Alas kellarikerrokseen johtavien portaiden aukonpielet on maalattu mustalla kiiltävällä maalilla. Pinnoissa on ainakin yksi huoltomaalauskerros.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkittehtitoimisto OKULUS	KERROS 1. / permanto	TILA (-T) Salin eteishuoneet
		HUONENUMERO (-T) 1018, 1019

HUOM! Väritykset ovat vain suuntaa-antavia.

PEILILÄMPIÖT ENSIPARVELLA

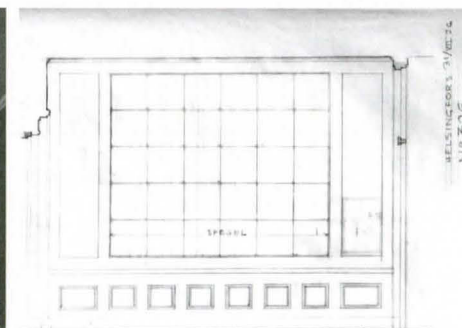
Chiewitzin teatterissa yleisön käytössä olleet pääportaat sijaitsivat kaarevan osan päissä, nykyisten peililämpöiden kohdilla. Käynti portaasta lämpiötiloihin oli pelkästään katsomon taustakäytävän kautta, joten vaikutelma yleisötiloista on mitä ilmeisimmin ollut jossain määrin yllätyksellinen.

Benois siirretti porrasuoneet kaaressa eteenpäin ja nykyisten peililämpöiden tila otettiin eteläpuolella harjoitussalin käyttöön, pohjoispuolella tilaan muodostettiin keisarillisen aition taustatilat.

Eklund-Saarisen ratkaisussa koko kaareva kaksikerroksinen päälämpö avattiin ensiparven tasolla yhdeksi tilaksi ja tämän komean hallin päätteeksi molemmin puolin sommiteltiin huonetilat joiden päätyseinät ovat peiliä. Chiewitzille esikuvaksi mainitussa G. Semperin Dresdenin kaupunginteatterissa kaareva muoto on nimenomaan hyödynnetty yhtenä näyttävänä galleriana. Peili- ja päälämpöön muutaman askelman tasoero juontaa juurensa Chiewitzin ja Benois'n ratkaisujen lattiata-soista ja siis 1930-luvun liikenneyhteyksien sovittamisesta 1800-luvun katsomoon.

Nykyiset peililämpötilat sijaitsivat tässä asetelmassa keskeisinä nivelinä pääportaana ja päälämpöön välillä sekä juhllisina eteistiloina presidentin ja teatterijohtajan aitoille. Kaarihallin päätteessä olevan seinän palapeili jatkaa teatraalisesti illuusiota tilamuodon jatkumisesta ja tilarakenteen yllätyksellisyydestä. Neliömäisistä peileistä koostuva pinta sirpaloi näkymän ja tekee tilan kuvajaisesta liikkuvan, kin eettisen, toisin kuin ehjä yhtenäinen peilipinta tekisi.

Peililämpötilat ovat säilyneet varsin hyvin vuoden 1936 asussa, tarjoilukalusteita lukuunottamatta. Aina vuoteen 1965 saakka kaikki väliaikoina tapahtuva tarjoilu sijaitsi rakennuksen etelälaidan "teatterikahvilassa", nykyisen Miniscenen paikalla. Vuoden 1936 valokuvista välittyvä juhlava yksinkertaisuus on herkkä katoamaan vähemmän harkitun myyntirekvisiitan taakse.

Suunnitelma 31.7.1936 peililämpöön palapeilistä. SRM.

Erottajan puoleinen peililämpö, jonka kautta saavutaan ensiparven tiloihin ja päälämpöön. Kuva on vuodelta 1936, juuri valmistumisen aikoihin. Komea art deco-henkinen ovi johtaa teatterijohdajan aitoon.

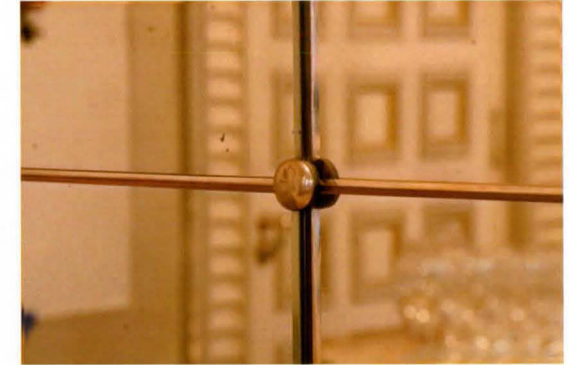
Kuva: Eric Lucander

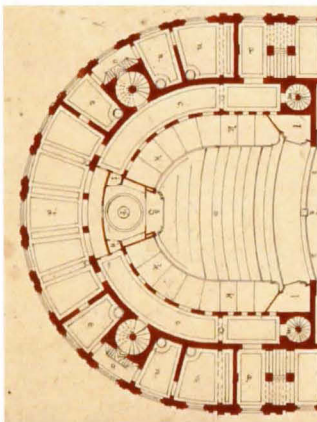
Eteläinen, teatterijohdon peililämpö nykyasussaan, tarjoilukalusteiden ahdistamana. Seinien väriyksen jäsentely on muuttunut alkuperäisestä päinvastaisekseen. Alunperin art deco -henkiset tummat peilit ja peilientät ovat nykyisin "klassillisessa" järjestyksessä: tumma kehys - vaalea pinta.

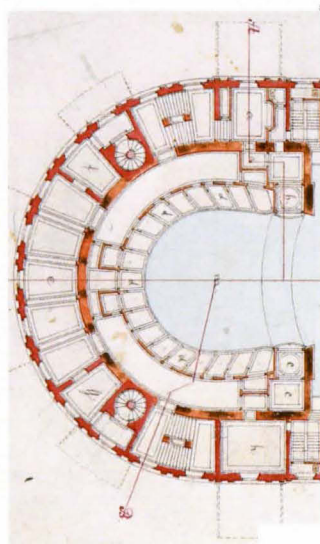
Tilat	Ensiparven peililämpiot 2031, 2033
Käyttötarkoitus 1936	Lämpiot / eteistilat pääportaan, päälämpion sekä presidentin ja teatterijohtajan aitioiden välillä
Muutokset	kts. selostus viereinen sivu + iv-kanavien pääte-elimien lisäys sisäseinälle 1980-l (?)
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten 1936, mutta oletettavasti 1960-luvulta eteenpäin tilassa on alettu harjoittaa teatterin näytäntöihin liittyvää virvoketarjoilua
Lattia	6-kulmaiseen kuvioon ladottu lakattu tammiparketti 1930-luvulta, kuten päälämpiössä, toimittaja Bilnäs Bruk 1936
Seinät	Seinien alaosassa matala peilikenttiin jaettu rappaus, yläosassa suuriin sileisiin kentiin rapatuin profiloimattomin listoin. Rapattu kattolista. Päätyseinällä fasettireunahiottu palapeili kromatuin kiinnikkein 1930-luvulta.
Katto	Öljymaalauk
Ovet	Porrashuoneeseen johtavat mustaksi/tummaksi petsatut ja lakatut lasiovet yläikkunoin 1930-l. Presidentin ja teatterijohdon aitiioihin johtavat ovet 21-peilisiä, öljymaalattuja puuovia. Oviaukossa rapatut koristemuodot ja kehyslistat sekä kipsiset ruusukkeet.
Ikkunat	---
Varusteet	---
Valaisimet	Pyöreään peilipohjaan kiinnittyvä maljamainen kristallilivalaisin 1930-luvulta.

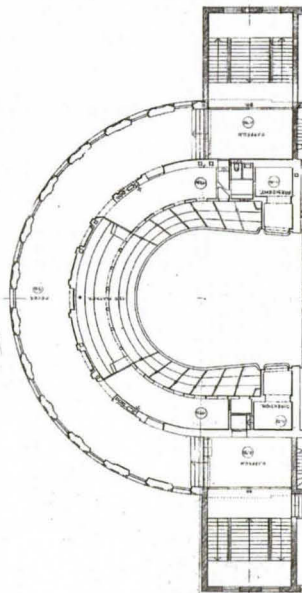
Chiewitz 1860 (?)

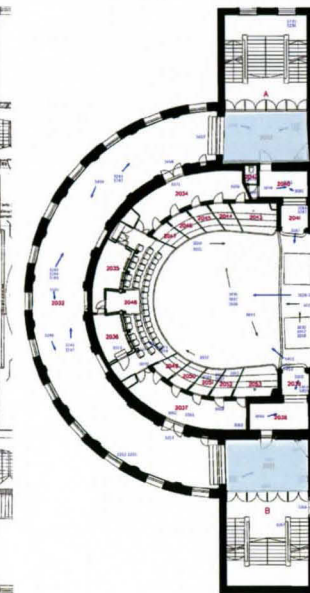
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

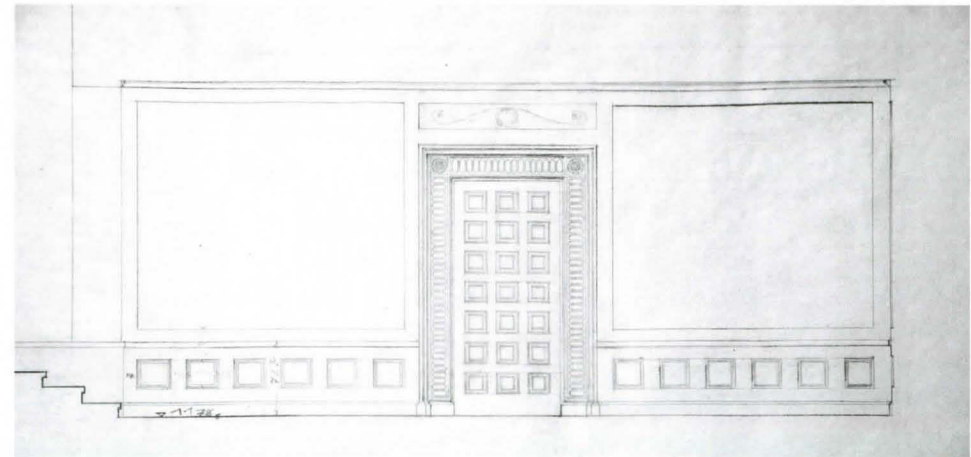
Nykytila

Peililämpion palapeilin fasettihioittua reunaa ja kromattu nappikiinnike.

Peililämpion maljamainen kristallilivalaisin, vastaava kuin pääporrasauloissa. Valaisimesta on jossain vaiheessa kadonnut tai riisuttu ulkolaidalta lyhyitä vapaana roikkuvia kristalliosia.

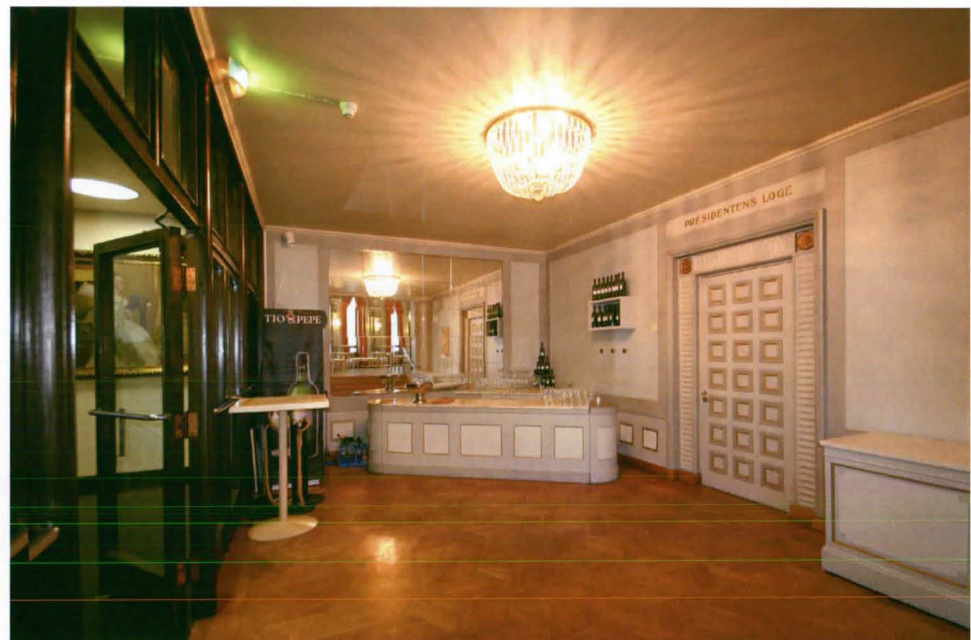
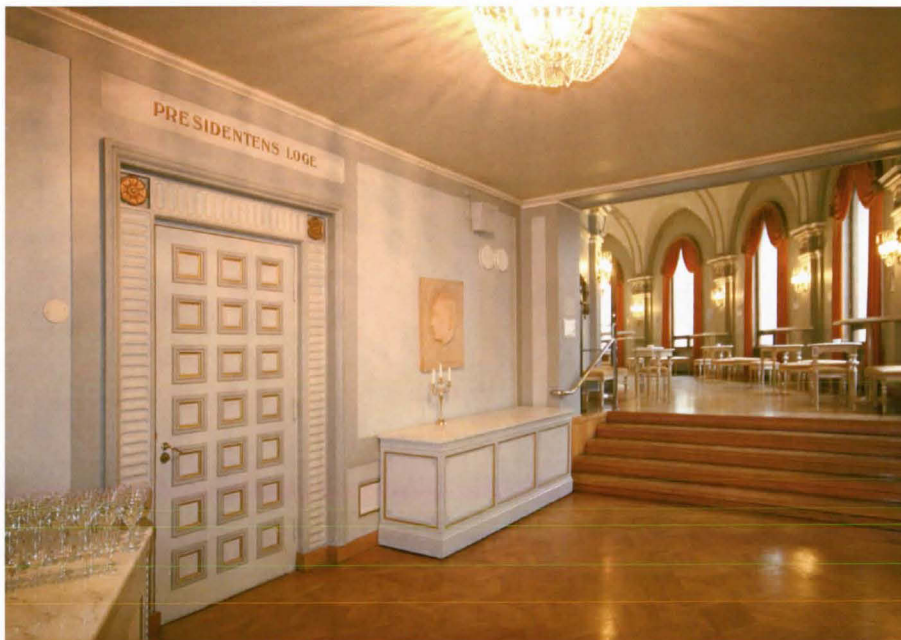
Svenska Teatern RHS 2008 Arkitektitöimistö OKULUS	KERROS 2. / ensiparvi	TILA (-T) Peililämpiot
		HUONENUMERO (-T) 2031, 2033

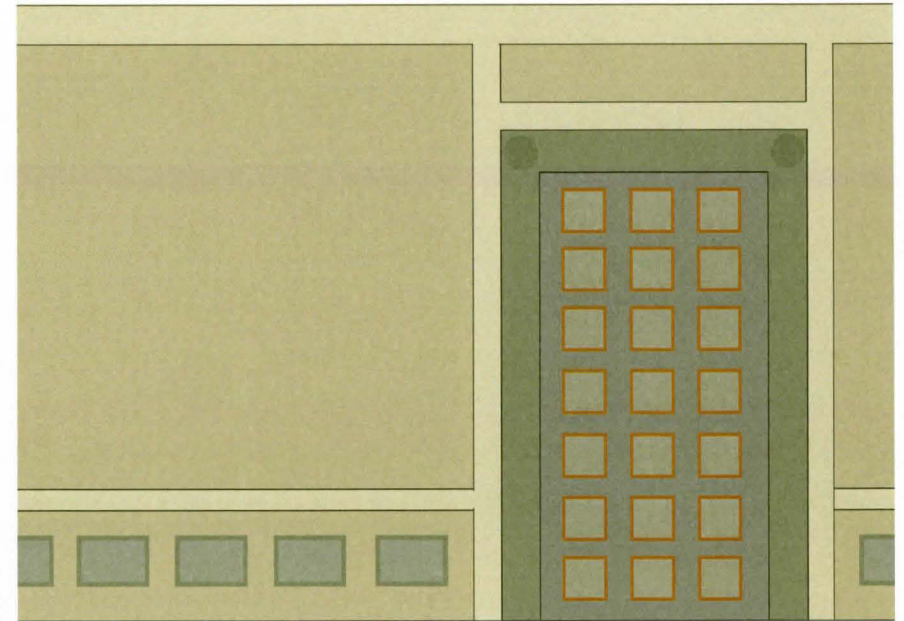
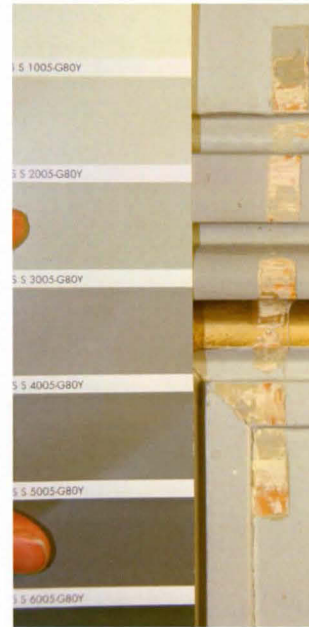

Pohjoispuolen peililämpö juuri valmistumisen aikoihin 1936, josta käynti presidentille varattuun aitoon.
Kuva: Eric Lucander

Yllä Eklund-Saarisen seinäjäsentelyä koskeva suunnitelma 1936. SRM/Eklund

Alla peililämpö nykyasussaan. Tilassa lienee harjoitettu viivoketarjoilua 1960-luvulta eteenpäin. Tarjoilukalusteet on tehty klassisin hengessä ja esikuvana lienee toiminut 1930-luvun teatterikahvilan tarjoilupöytä, joka nykyisin sijaitsee päälämpiössä.

PEILILÄMPIÖIDEN VÄRIHISTORIA

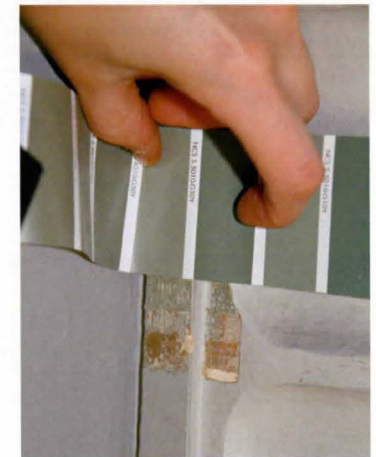
Peililämpöiden ensimmäinen värikerros on muodostunut hyvin pehmeistä lämpimistä sävyistä, beigen ja vihreän skaalassa. Katon lämpimän vaalea sävy, kristallikruunu ja peilin valoa taittavat fasetit ovat tuoneet tilaan ylellisyyden. Tilassa on tämän lisäksi vain kaksi maalauskertaa: öljymaalain tehty selvästi vaaleampia sävyjä ja runsaampaa kultausta käyttävä kerros sekä tietävästi vuodelta 1985 oleva lateksilla toteutettu nykyinen viileän harmaa väriasu. Nykyisistä kultauksista ovikehyksen ruusukkeet sekä alapeilien profiloinnit ovat siis tulleet vasta toisen väriasun yhteydessä.

Yllä vasemmalla seinien alaneelin värit. Seinissä ei ole ollut kultausta vuoden 1936 väriasussa, vaan peilejä kehystävät yksinkertaiset profiloinnit on korostettu tummemmalla vihreällä. Kultaus on peräisin huoltomaalauskerrasta, mahdollisesti jo pian sotien jälkeen, todennäköisimmin jonkin verran myöhemmin 1950-luvulta.

Yllä keskellä oven värijäsentely. Vuonna 1936 oven kehysrakenne on ollut peilejä tummempi ja harmaampi sävy, peilit selvästi vihertävää ja profiloinnin kaarevat osat ovat olleet kullatut.

Yllä oikealla karkea rekonstruktio vuoden 1936 väriasusta.

Alla oikealla kanneluurilistan tummahko vihreä.

peruspinnat	katto	seinäpinnan yläpeilit	seinäpinnan kehykset	alaneelin peilit	alaneeli prof. koroste	alaneelin kehykset
4 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	1510-Y10 R lämmin beige ?	2010-Y10R punertavampi beige Ö	1505-Y, sävykkäämpi (1507-Y) vaalea beige Ö	3005-G50Y, vihreämpi harmaan vihreä Ö	3010-G80Y vihreä Ö	2010-Y10R beige Ö

presidentin oven alue	kanneluurilista	oven kehys	oven peilit	peilin profiilit	nurkkien ruusukkeet
4 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	4010-G50Y harmaan vihreä Ö	4005-G50Y vihertävä harmaa Ö	3005-G80Y lämmin harmaa Ö	kultaus	50 10-G50Y vihreä Ö

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 2. / ensiparvi	TILA (-T) Peililämpö
		HUONENUMERO (-T) 2031, 2033

HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

PÄÄLÄMPIÖ

Svenska Teaternin julkisivun puolipyöreä muoto on rakennuksen leimallinen piirre, joka on säilynyt teatterin kokonaishahmossa tunnistettavana kaikissa rakennusvaiheissa. Vasta vuoden 1936 muutostöissä on päälämpöistä tehty koko kaaren mittainen, 13-ikkuna-akselin pituinen huonetila. Sekä Chiewitzin että Benois'n ratkaisuihin päälämpö sijaitsi kaaren keskellä ja vain viiden ikkuna-akselin mittaisena tilana.

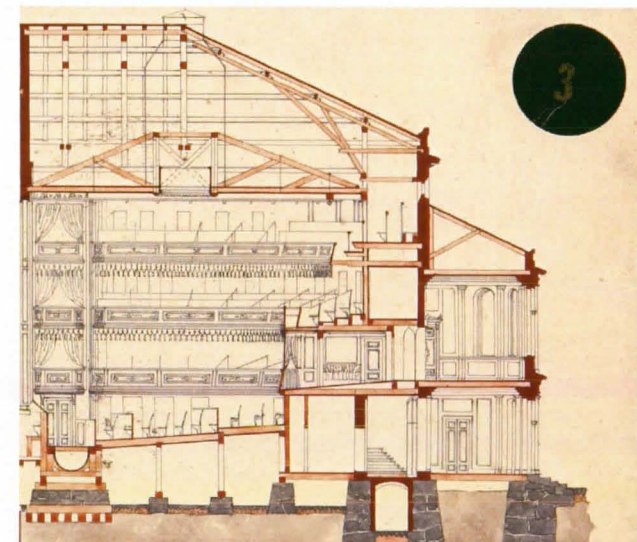
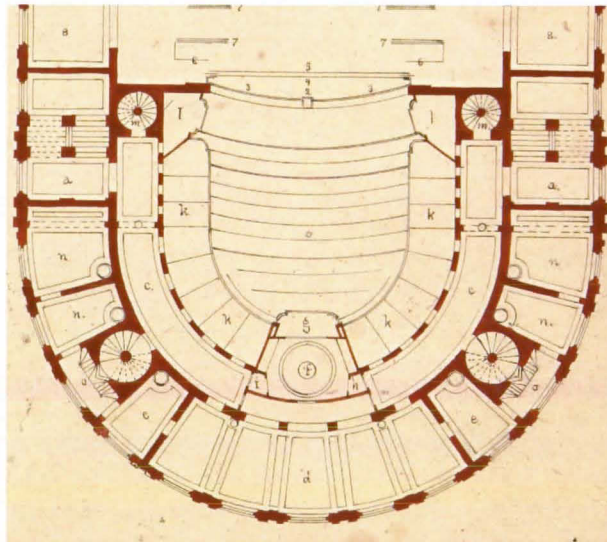
Chiewitzin ratkaisu päälämpöistä oli tilallisesti selvästi myöhempiä ratkaisuja moniulotteisempi ja lämpö sijaitsi yllätyksellisesti pitkän tilasarjan päässä. Lähestyminen tapahtui saapumalla ensin pääportaita ensiparven porrasaulaan (a), josta lasiovien kautta saavuttiin kaarevaan taustakäytävään (c). Pitkä ja pimeä käytävä ohjasi yleisön ensiparven aitoihin ja käytävän päätteenä loisti luonnonvalossa kylpevä korkea päälämpö. Kulkua lämpöön tapahtui taustakäytävän sivuseinässä olevan oviaukon kautta. Keisarillisen aition (f) suuntaan muodostui lyhyt kolmiaukkoinen arkadikaarikäytävä, jonka sivuihin Chiewitz on merkinnyt pienet vaatimattomat ovet. Varhaisimmassa asussaan lämpöön katto on ollut suora, puurakenteinen ja voimakkaan karniisilistan kannatteleva. Leikkauspiirustuksen perusteella seinät oli jäsenöity klassisesti pilasterein ja ulkolaidalla korkein holvikaaripäätteisin ikkunoin. Chiewitzin selostuksen mukaan (1863) lämpöön pääteinä oli erilliset tarjoiluhuoneet (e), joilla oli lisäksi oma kulkuyhteys kierreportaan kautta: "med för skiljda kotterier afsedda serveringsrummen". Leikkauspiirustuksen perusteella oviaukoista muodostui rikkaasti jäsenöity porttiikit. Kulkua keisarilliseen aitoon tapahtui juhlavasti lämpöistä, tai mikäli niin haluttiin, huomaamattomasti käytävästä pienen eteisen (h) kautta. Toinen eteiskomero (i) oli Chiewitzin mukaan varustettu käymälällä. Kierreportaiden takana olleet 2+2 huonetta (n) oli varattu ravintoloitsijan residenssiksi ja varastoksi: "att begagna af restauratören som bonings- och skänkrum för serveringen i foyern".

Chiewitzin värimaailma tuhoutui tulipalossa, mutta kirjalliset lähteet viittaavat varsin vaaleaan ja aistikkaaseen sisustukseen. Pinnoissa on ollut marmoroitua valkoista ja kultaa sekä huonekaluissa kirsikanpunainen verhoilu.

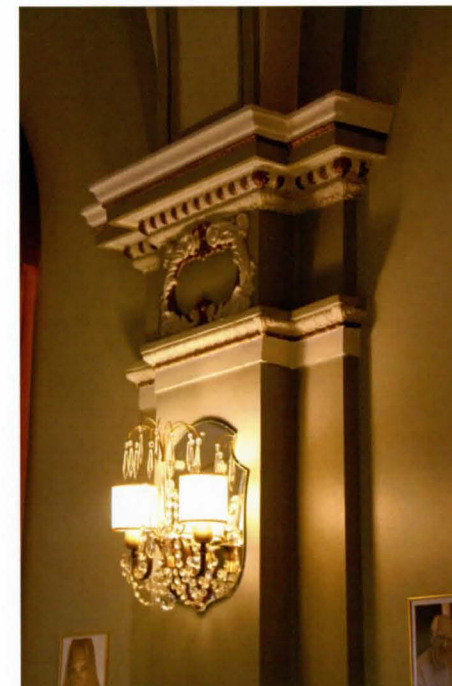

Päälämpö nykyasussaan, kolmen eri päärakennusvaiheen lopputulemana. Ulkoseinät, ikkuna-aukot ja kaartuvan tilan leveys periytyvät Chiewitzin teatterista 1860. Lämpöön viiden keskimmäisen traveen muodostama sarja pilastereineen ja niihin liittyvine artikulointeineen sekä sisäseinät ovat Benois'in teatterista 1866. Eklund ja Saarinen puolestaan jatkoivat tätä teemaa koko nykyisen päälämpöön mitalla 1930-luvulla.

Chiewitzin pohjapiirustus lämpökerroksesta sekä teatterin poikkileikkaus 1860 (?).

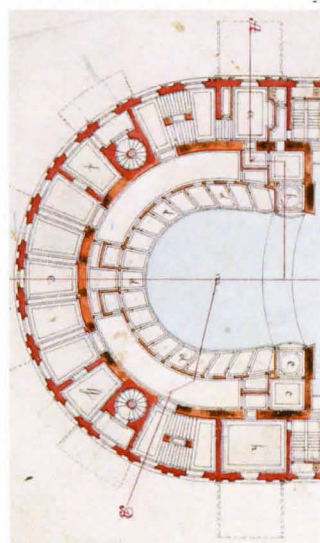

Tilat	Ensiparven päälämpiö 2032
Käyttötarkoitus 1936	Päälämpiö, "foyer"
Muutokset	kts. selostus viereinen sivu
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten 1936, mutta 1960-luvulta eteenpäin tilassa on alettu harjoittaa teatterin näytäntöihin liittyvää virvo- ketarjoilua
Lattia	6-kulmaiseen kuvioon ladottu lakattu tammiparketti. Keskialueen tammiparketti (5 holvitraveeta) vuodelta 1911 (lähde af Shulten s. 98-99) muut 1930-luvulta, hankittu Bilnäs Brukista. Tamminen jalkalista lisätty myöhemmin.
Seinät	Rapatut + öljymaalatut, pilasterit, rapatut profiloidut vaakalistat ja kipsiornamentit. Eva Collinin vuonna 1937 maalaamat seinämaalaukset päälämpiön päätyseinien puolikaaren muotoisissa yläkentissä. Teokset lahjoitti Salomon Wuorio. Teokset esittävät draamallisia kohtauksia Eurpideen Medeiasta sekä jostain Molièren komediasta
Katto	Holvattu + rapattu + öljymaalaukset, profiloidut holvikaaret joissa paterat. Osin Benoïs'n aikaista rakennetta, osin 1930-luvun rakennetta
Ovet	Taustakäytävään johtavat mustaksi petsatut ja lakatut lasiovet 1930-l.
Ikkunat	1930-luvulta, kolmiaukkoiset joissa matalat kaksiosaiset tuuletusikkunat. Sisäänaukeavat, kytketyt. Tammi- set ikkunapenkit.
Varusteet	Radiaattorit ikkunasyvennyksissä.
Valaisimet	Vaakunamalliseen peilitaustaan kiinnittyvä kaksiosainen seinälampetti kristallikoristein 1930-luvulta.

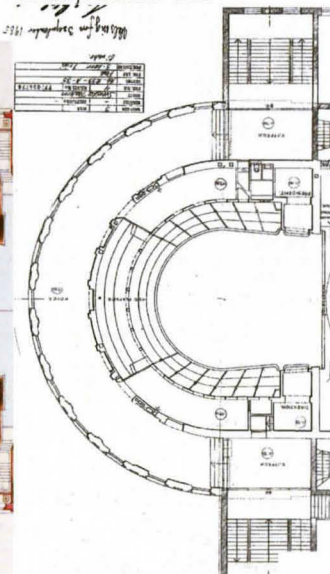

Peilitaustaiset kristallilampetit voi nähdä aulojen maljamaisten lampettien "sukulaisiksi", todennäköisesti Paavo Tynellin suunnittelema valaisimia.

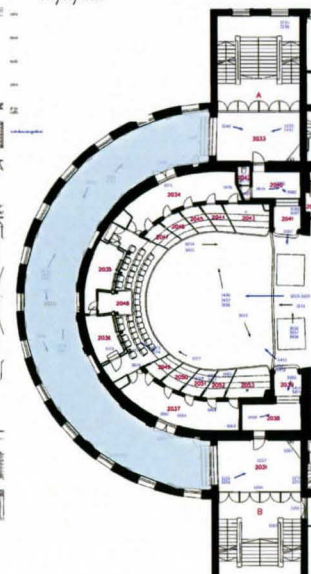
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

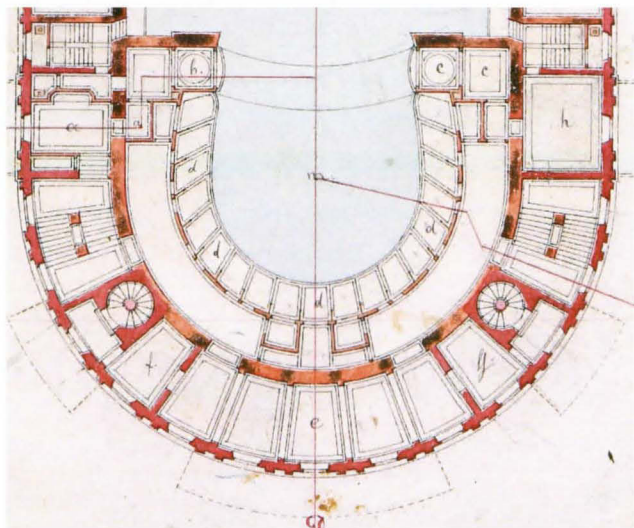

Nykytila

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitektitoimisto OKULUS	KERROS 2. / ensiparvi	TILA (-T) Päälämpiö
		HUONENUMERO (-T) 2032

Teatterin palo 1863 tuhosi päälämpiöstä tiettävästi Chiewitzin aikaiset puurakenteet, jättäen jäljelle vain ulko- ja väliseinät sekä pyöreät porrashuoneet. Benois'n jatko uuden teatterin suunnittelua näistä lähtökohdista ja sijoitti päälämpiön, "Grand foyer" vahalle paikalleen, hyödyntäen Chiewitzin aikaista ulkoseinää ja lämpiön päätteenä olevia väliseiniä. Sisäkaaren seinä rakennettiin sen sijaan uudestaan. Benois toteutti lämpiön entistä selvästi koristeellisempaan ja värikkäämpään. Katto tehtiin pitkänä kaareutuvana tynnyriholvina johon ulkoseinän

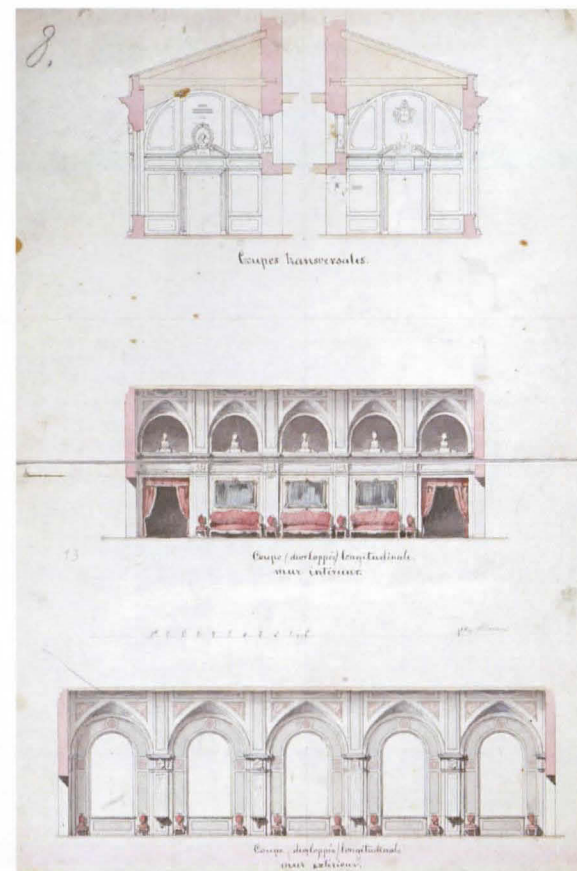

korkeat ja siis holvikantaa ylemmäs nousevat ikkuna-aukot leikkautuivat puolikaarenmuotoisin ja ylöspäin suippenevin ns. korvaholvein. Holvin visuaalisesti vahvan kantalinjan muodosti rapattu ja kipsikoristeinen klassistinen palkisto. Vanhojen ikkuna-aukkojen rytmittämänä seinille syntyi viittä holvia kannatteleva pilasterijako. Benois sijoitti lämpiötilan jatkeena olevaan eteläpään erilliseen huoneeseen (g) tarjoilun, "Buffet", ja pohjoinen huone (f) oli varattu rouvain salongiksi, "Ch. pour les Dames". Kun Benois'n teatterissa keisarillinen aito siirtyi pois keskiakselista lähelle näyttämöä, johti tämä myös lämpiön osittaiseen uudelleenjärjestelyyn. Käynti lämpiöön tapahtui vastaavasti kuin Chiewitzillä, taustakäytävästä kahden, mutta entistä kookkaamman oviaukon kautta. Sisäkaaren kolme keskimmäistä aukkoa muurattiin nyt umpeen. Benois'n laatimista leikkauspiirustuksista (alla) käy ilmi, miten

sisäkaareen oli suunniteltu sijoitettavaksi kolme rokokoosohvaa ja umpiseinälle kolme kookasta peiliä. Benois'n suunnitelmia antaa myös ymmärtää, että toisen parven taustakäytävältä olisi ollut näköyhteys päälämpiöön, holvin yläkaaren aukkojen kautta, joiden keskelle Benois on sijoittanut rintakuvat. Benois'n piirtämä näkymä lämpiöstä osoittaa aukot vinoristikoin varustettuina. Sisäkaaren holvit ulottuvat myös korkeammalle kuin Chiewitzin aikaiset ulkoseinän ikkunaholvikaaret. Vuonna 1934 otetussa valokuvassa (alla) päälämpiö lienee vielä

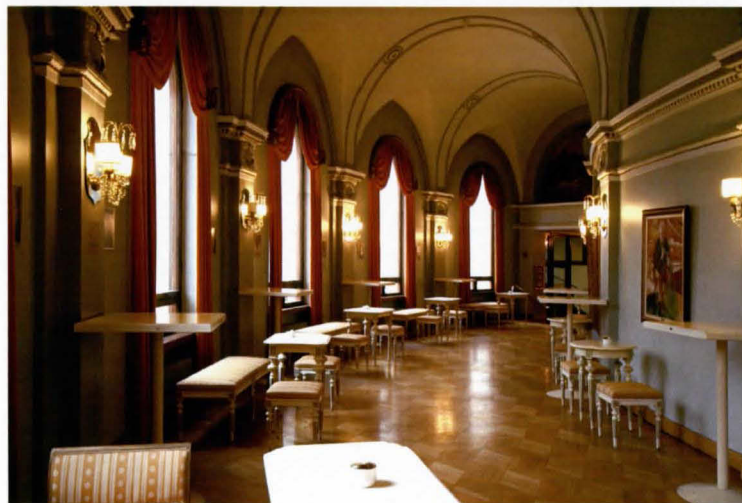
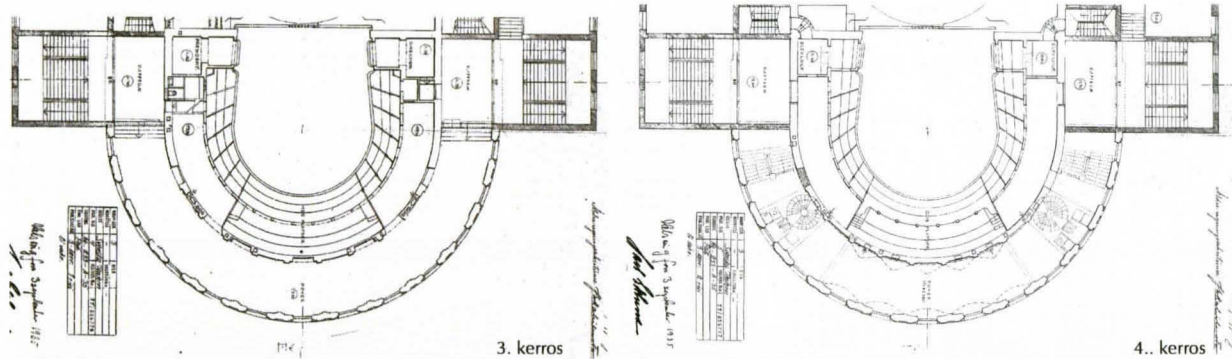

pitkälti Benois'in suunnittelemassa asussa, mutta entinen buffet-tila on yhdistetty lämpiöön 1904 poistamalla ovi ja laajentamalla oviaukkoa. Samassa yhteydessä lämpiön ja taustakäytävän välille lisättiin kolmas ovi keskitraveeseen. Valokuvassa näkyvät vaaleat, kultakoristeiset Kaarle Juhanan empire -tyyliset päälämpiön kalusteet, ovat arkkitehti Waldemar Aspelinin suunnittemat 1911.

Vasemmalla: 1934 tai 1935 päälämpiöstä otettu valokuva, jossa päätyseinän laidassa näkyvä ovi johtaa kierreportaan eteiseen. Päälämpiötä on laajennettu 1904 avaamalla pikkuhuoneen oviaukkoa lähes koko huoneen leveydeksi. kuva: SRM J. Eklundin arkisto, pienikokoinen työkuva.

Yllä: Benois'n detaljiirustuksia päälämpiötä varten

Yllä 13.3.1936 otettu valokuva päälämpiön pohjoispuolen päädyistä - kohdasta on purettu pois Benois'n vaiheen pääportaat. Päälämpiön päissä olevat neljä holvikaarta ovat uudempia, 1930-luvulla rakennettuja, mutta toteutettu Benois'n muotokieleltä jatkaen.
kuva: Eric Lucander

Vasemmalla päälämpiö valmistumisen jälkeen ja nykyasussaan. Aspelinin 1911 suunnittelemat huonekalut ovat löytäneet tiensä takaisin lämpiöön. 1930-luvun seinälamput toimivat yhä tilan valaistuksena. Tammilattiaan on sittemmin lisätty korkeat

Vuonna 1909 arkkitehti Waldemar Aspelinin suunnitelmien mukaan ensiparven keskialueen aitiot muutettiin useampiriviseksi katsomoksi. Tästä johtuen lämpiön ja taustakäytävän kulkuaukot muurattiin umpeen ja uudet aukot puhkaistiin lämpiön päätyhuoneista taustakäytävään. Holvikaarien yläosassa olleet lämpiön sisäikkunat muurattiin umpeen toisen parven muutostöiden yhteydessä 1909-10.

Eklundin ja Saarisen muutostyössä 1935-1936 päälämpiöstä muodostui pitkä koko katsomon kiertävä holvikaarihalli. Kun Benois'n aikana holvikaaria oli 5 kpl silloisen lämpiön alueella, rakennettiin holvikaaria 1930-luvulla 4+4 kpl lisää molempiin päihin. Holvikaarien, pilasterien ja yksityiskohtien muodonannossa seurattiin tarkasti Benois'n aikaista mallia. Näiltä alueilta purettiin pois jo Chiewitzin aikainen kierreporras sekä Benois'n aikainen pääporras. Benois'n aikaiseen lämpiöön oli, viereisen sivun valokuvankin mukaan, asennettu kuusikulmaisella ladonnalla tammiparketti ennen 1930-luvun muutostyötä. Kuten tilan muodonantoa yleensäkin, jatkettiin myös tammiparkettia koko lämpiön pituudelta: "Golvet i foyern utföres genomgående i ekparkett i enlighet med det gamla golvet. Det gamla golvet repareras och putsas..." (rakennuslöstus 1934). Benois'n aikaisesta muodonannosta poiketen ulkoikkunat uusittiin 1930-luvun mallisina, suurina väljäättöminä aukkoina pienin ja ilmeeltään kirein tuuletusikkunoin varustettuina.

Kun Miniscen'in kohdalla ollut teatterikahvilatoiminta siirrettiin "takaisin" päälämpiöön tietävästi 1960-luvun alussa, siirtyivät myös Waldemar Aspelinin 1911 suunnitellut huonekalut takaisin paikoilleen. Teatterikahvilaan 1930-luvulla suunniteltu tarjoilupöytä siirtyi niin ikään lämpiöön.

Svenska Teatern RHS 2008	KERROS 2. / ensiparvi	TILA (-T) Päälämpiö
		HUONENUMERO (-T) 2032

Arkkitehtitoimisto OKULUS

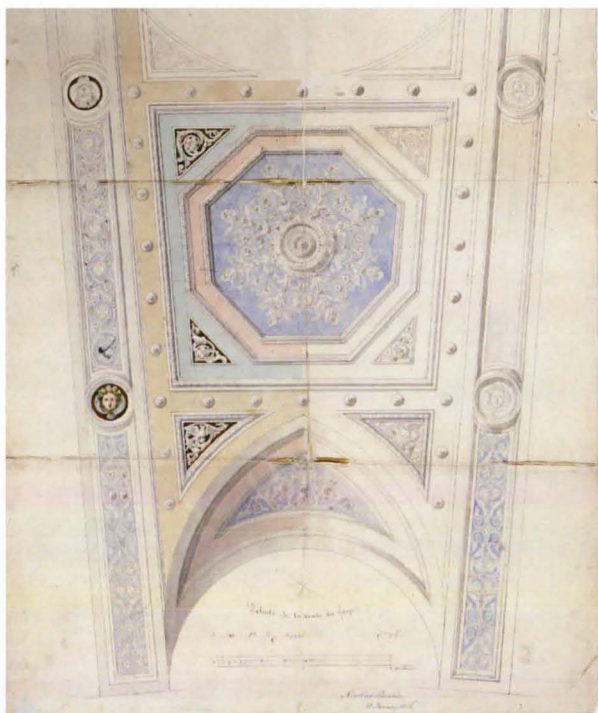
PÄÄLÄMPIÖN VÄRIHISTORIA

Päälämpio on värihistorian kannalta rakennuksen ehdottomasti rikkain huoneterila, suurin kerrosäärä löytyy toki vain keskiosasta, joka on ollut lämpiönä jo ennen vuotta 1936. Muilta osin kaarevan hallin pinnat ja osin rakenteetkin on tehty tällöin kokonaan uudestaan.

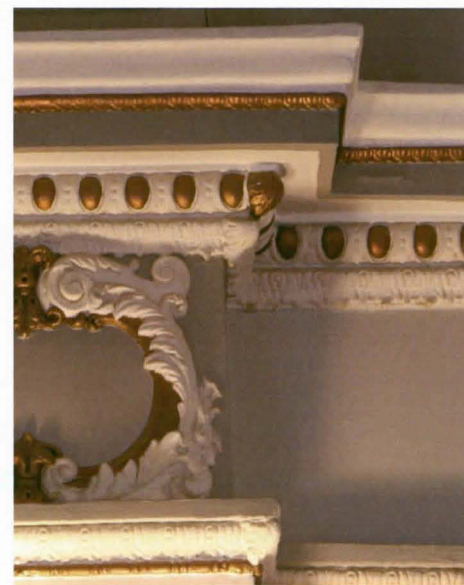
Benois'n väriasu 1866

Lämpion pääväri on ollut vihreän ja harmaan sävyjä, seinissä on saattanut olla rikkaampaa ornamenttiikkaa kuin nykyään. Katon värimaailma on ollut varsin monenkirjaja; maavärien terraä ja umbraa, kobolttin sinistä sekä varsin heleitäkin vihreitä. Perusseinäpintojen kenttiä ei tutkittu mahdollisten koristemaalausten osalta. Seinien perussävyt ovat olleet viileä vaalea vihreä ja vihertävä harmaa, jotk atoistuvat myös Benois'n katsomossa. Kun näihin sävyihin vielä yhdistetään asiakirjoissa mainittu sinikeltaraidallinen verhoilukangas, on helppo ymmärtää aikalaismarkkinoille lämpiön kirjavuudesta. (Katso myös selostusteksti 2.2.3. Benois'n arkkitehtuuri)

Benois'n laveeraus päälämpion kattoholvien maalauskoristelusta. SvTA

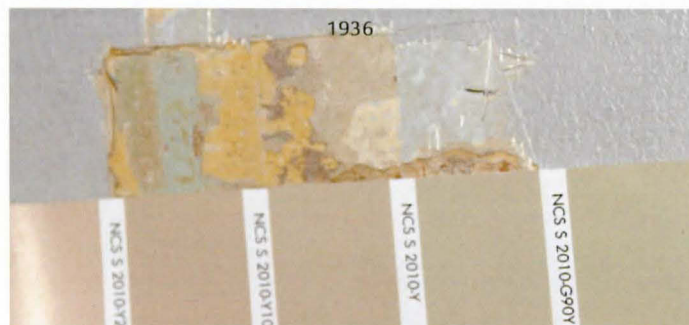
Yllä Benois'n laveeraus (SvTA) päälämpion pilasterikapiteelista rinnastettuna nykytilaan.

Alla: väriesiinotto päälämpion katon vyökaarien keskipinnasta. Oikealla väriesiinotto pilasterinkapiteelin alaosan lehtinauhasta ja listasta.

peruspinnat	katto	perusseinäpinta	pilasterit	kapiteelit /	friisilista ja vaakalista	ikkunasyvennysten vyökaaret	kattoholvin vyökaaret
1 1866 Nikolais Benois öljymaali / kalkkimaali	sävyt ruskea/kobolttin sininen ym. monivärinen koriste- maalauk	1510-G kehys /vihreä 1502-G kenttä /harmaa L/Ö	1502-G harmaa Ö	2002-G harmaa Ö	1510-G vihreä 1502-G harmaa	ruskea tai vihreä 1510-G ja -G30Y L	terra, umbra ja vihreä 5030-R80B kobolttin sininen L
2 1880-I ? öljymaali / kalkkimaali	0804-Y10R valkoinen Ö?	2010-G90Y, hiukan vih- reämpi vihreä Ö	0907-G90Y perussävy vaalea Ö koristeista ei tietoa	valkoinen	2010-G90Y 0804-G90Y	0804-G90Y valkoinen Ö	2010-Y50R / 3010-Y60R roosan sävyjä, koristeista ei tietoa L
3 1899 Maalaamo Wuorio öljymaali	0907-Y30R lämmin valkoinen Ö	"1225-Y15R" keltainen Ö	0907-Y30R valkoinen (+ kulta?) Ö	0804-Y30R valkoinen (+ kulta?)	0907-Y30R valkoinen 0804-Y30R	0804-Y30R / 1005-Y20R lämmin valkoinen ja kulta- maali, hakkuri Ö	0907-Y30R / 1005-Y20R lämmin valkoinen ja kulta- maali, hakkuri Ö
4 1911 päälämpiön uudel- leenmaalauk (Bologstammon Protokoll)	1210-G60Y valkoinen	keltainen Ö, hakkuri	?	0804-G90Y valkoinen	0804-G90Y lämmin valkoinen	0804-G90Y valkoinen Ö	1005-Y30R + 2010-Y30R valkoinen + ohut beige pinnassa kuultu Ö
5 todennäköisesti 1918 jälkeen	1510-G80Y vihertävä kalkki (?)	1510-Y lämmin harmaa	1510-Y / 2010-Y lämmin harmaa				2010-G70Y + 5010-Y50R vaaleita vihreitä + ruskea Ö
6 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	"2208-Y10R" beige Ö	"1810-Y10R" vihert. beige (alla tumma öljykitti) Ö	S 0907-Y10R luun valkoinen (alla tumma öljykitti) Ö	"1205-Y" vaaleampi murrettu lämmin vaalea Ö	"1810-Y10R" vihert. beige 0907-G90Y vaalea	1510-Y10R vaalea Ö	1510-Y10R vaalea ohut Ö
7 1950-I öljymaali	1505-Y10R beige Ö	1010-Y20R vaalea keltainen Ö	1512-Y25R okra Ö		1510-Y20R 1510-Y20R	1510-Y20R beige Ö	2012-Y30R punertava beige Ö
8 1970 I (Palmqvist) alkydiöljy /lateksi	1202-B vaalea siniharmaa A	1802-B siniharmaa A	3502-Y harmaa A	3502-Y harmaa A	1802-B ?	valkoinen	1202-B siniharmaa A
9 1980-I puoliväli (Palmqvist) alkydiöljy/lateksi	1000-N "maalarinvalkoinen" L	2002-B harmaa L	3502-B harmaa L	3502-B harmaa L	2002-B valkoinen	valkoinen	1000-N + 3000-N harmaa

Päälämpiön keskialueen perusseinäpinta, jossa näkyvät lukuisat kerrokset. Vasemman laidan varhaisista kerroksista kirkas siniturkoosi lienee 1880-luvulle ajoitetun vihreän kanssa saman aikainen. Vanhimpien välivaihekerrosten koristeellisia kokonaisuuksia ei tutkittu tarkemmin.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 2. / Ensiparvi	TILA (-T) Päälämpiö
		HUONENUMERO (-T) 2032

HUOM! Väritykset ovat vain suuntaa-antavia.

PÄÄLÄMPIÖN VÄRIHISTORIA

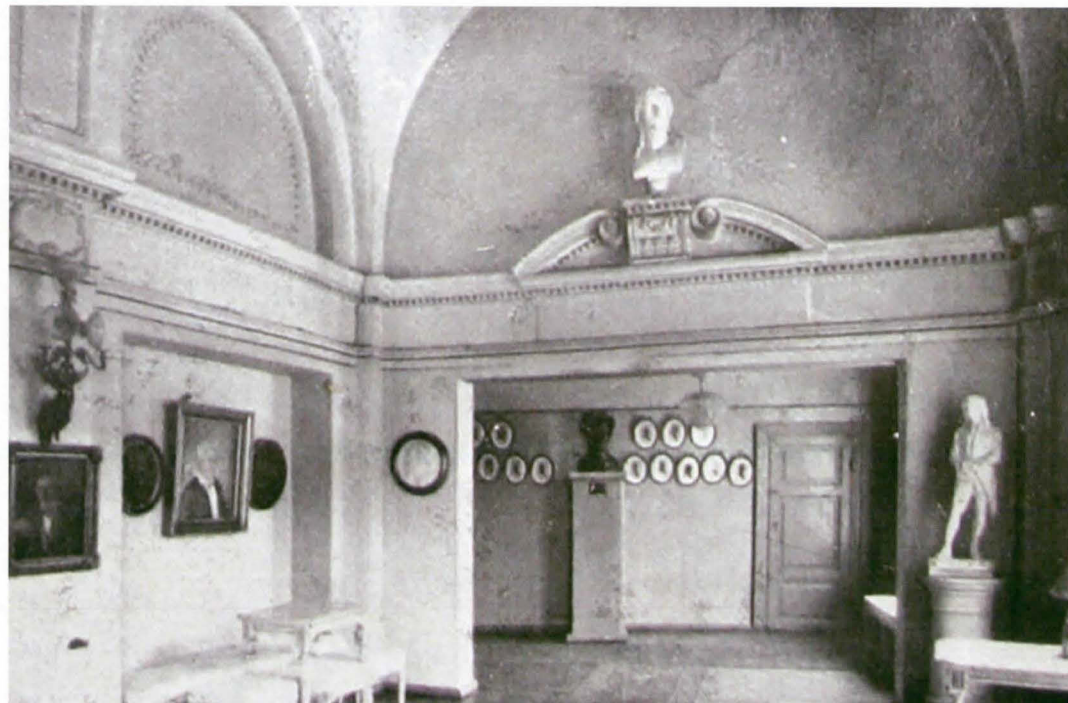
Vaiheet ennen vuotta 1936

Asiakirjojen perusteella päälämpio on maalattu ainakin kahdesti Maalamo Salmon Wuorion toimesta: vuosina 1899 ja 1911. Näitä ennen on lisäksi yksi maalauskerros, mahdollisesti 1880-luvulta, jonka sävyt ovat valkoisen ja murretun vihreän skaalassa. Tämän maalauskerroksen yhteydessä kattopintaa ei ilmeisesti ole maalattu.

Päälämpion keskimmaisessa traveessa jäljellä oleva jugend-henkinen kipsipursotekoriste on Wuorion käsialaa ja lienee peräisin vuodelta 1911 (tai 1899), siis samalta ajalta kun Wuorio teki katsomon seiniin wiener-jugend-köynnöksen. Koristelu on ilmeisesti ulottunut koko huoneen kattopinnalle ja Helsinki Journalenissa 1935 ilmestyneen valokuvan perusteella myös seinän yläosan kaaripäätteisiin osiin. Kipsipursotekoristeen ensimmäinen sävy on ollut pehmeä vihreä ja köynnösaihetta on korostettu kultaisin viivoin. Perussävyt ovat olleet katossa valkoista, vihreää ja kultaa, seinissä kullankeltaista ja valkoista. Valkoinen pohjasävy on hiukan punertavan lämmin, paksuhko öljy-maali ja pinta on hakattu pienelle nypylle.

Kansalaissodan jälkeen on maininta, että teatterissa tehtiin pieniä huoltotöitä "punaisten" jäljiltä, mutta töiden laajuutta ei ole tarkemmin yksilöity. Valko-kultaisen jugend-asun ja vuoden 1936 kerroksen väliin jää valkoisella ja murretulla vihreällä tehty maalauskerros, joka sopisi hyvin 1910-20-luvun vaihteen väriskaalaan.

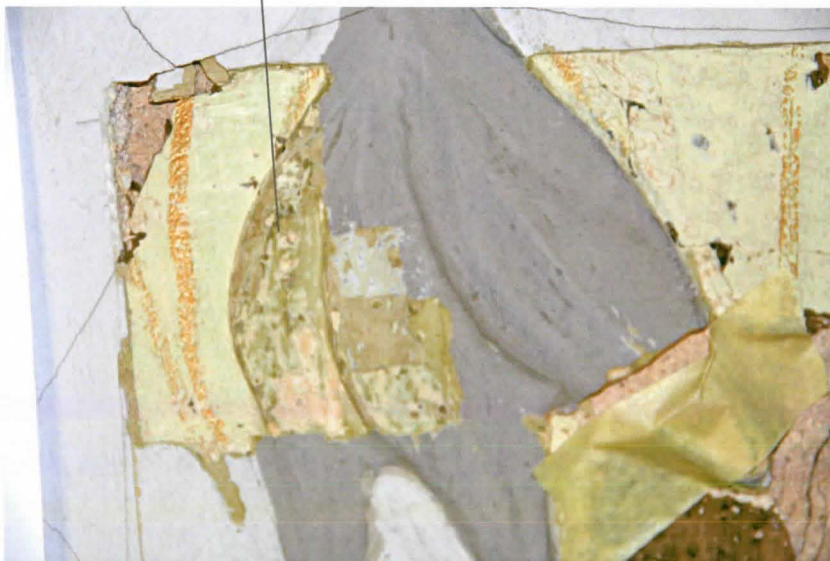
tod. näk 1911 tehty pursotuskoriste
1911 1510-G60Y pehmeä harm. vihreä
1918 2020-G90Y vihreä tempera?
1936 2010-Y20R "2208-Y25R" beige Ö
1950-I (?) 1505-Y10R vaalea beige Ö
1970-I (?) vaalea harmaa L
1985 /6 harmmaa L

Yllä kuva vuodelta 1935, jossa entisen tarjoiluhuoneen vuonna 1904 avaritettu seinä näkyy hyvin. Seinän puolikaaren muotoisessa kentässä on havaittavissa koristeaihe, joka liittyyneen vuoden 1911 asuaan. Kuva Helsingfors Journalen 14/1935

Alla vasemmalla: Keskimmäisen traveen säilyneet kipsipursotekoristeet ovat varsin huonossa kunnossa ja moneen kertaan paikatut.

Alla oikealla: Kertovimmat esinotot tehtiin keskimmäisen traveen eteläpuolisesta ulkoseinän pilasterista.

Vuoden 1936 väriasu

Vuoden 1936 pintakäsittelykerrokset ovat huomattavan paksut. Keski-alueellakin on käytetty suhteellisen vähäöljyistä tasoitetta, sen jälkeen tummaa ohutta pohjustetta, pohjamaalia ja paksuhko pintamaali. Maalityyppi oli huonetilan kaikissa pinnoissa öljymaali.

Värit olivat hyvin pehmeitä, beigen, rusehtavan ja luun valkoisen sävyjä. Sävyerot ovat niin herkkiä, että NCS-koodien askelmat ovat liian suuria, joten sävyjä on määritelty askelmien väleihin. Erityisesti näiden sävyjen toisto tulostuksessa vääristyy herkästi!

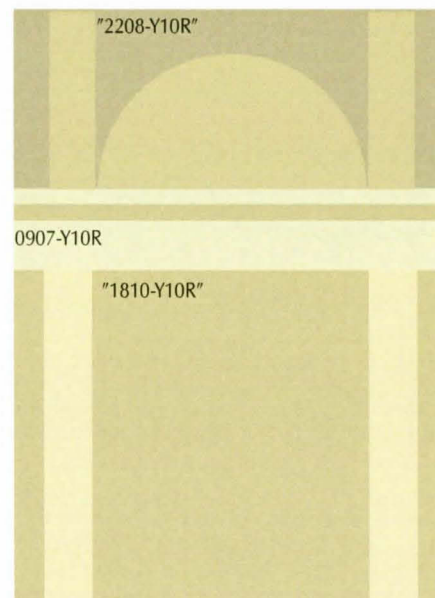
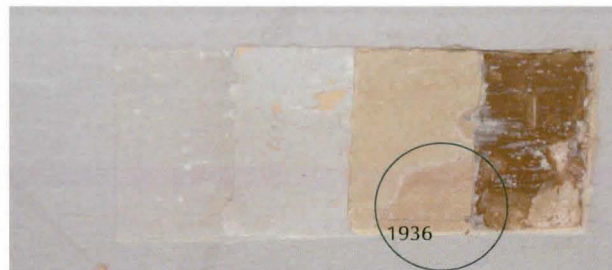
Koko kaarenmittaisena huonetilana vuoden 1936 väriasu on tilan ensimmäinen ja sen voidaan katsoa liittyvän läheisesti arkkitehtien intention tilan luonteesta. Käytetyt sävyt ovat olleet varsin vaaleita ja rinnastettuina toisiinsa ilman kirkkaan valkoisen vertailukohtaa vaikutelma on ollut lähinnä lämpimän vaalea, ei ruskea.

Edellisen sivun taulukossa olevien perussävyjen ohella koristejäsenelyssä on lisäksi käytetty hiukan beigen sävyä 1505-Y.

Viimeisimmät värikerrokset

Lämpöistä löytyy toinen öljymaalein toteutettu värikerros, joka on pitkälti 1930-luvun kaltainen, hiukan vaaleampi ja paikoin hiukan punertavampi. Kerros ajoittune 1950-luvun jälkipuoliskolle.

Tämän jälkeen pinnoista löytyy 2-3 iloisen harmaata lateksia.

Yllä peruseinapinnan kerrokset alueella, joka on tehty kokonaan uudestaan vuonna 1936. Tumma kerros on tasoitteen päälle tehty ohut pohjustus.

Alla karkeakaavio vuoden 1936 värijärjestyksestä. Kaaviossa ei ole huomioitu koristeiden tuottamia värikorosteita.

Yllä keskimmäisen ikkunan yläpuolisen kaaren sävyjä, joissa näkyvät varhaisemmat, hyvinkin tummanpuhuvat sävyt sekä vuosisadan vaihteen valkoiset.

Alla katon keskimmäisen vyökaaren värikerroksia.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitietotoimisto OKULUS	KERROS 2. / Ensiparvi	TILA (-T) Päälämpö
		HUONENUMERO (-T) 2032

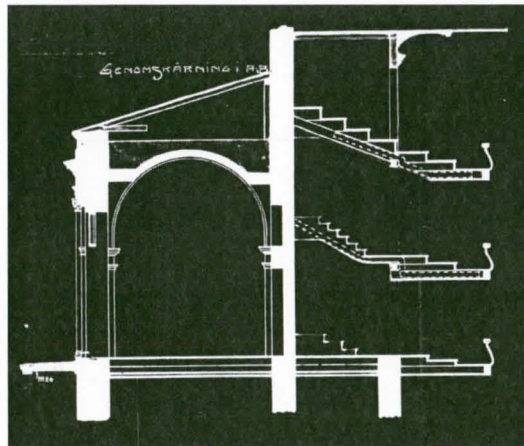
HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

ENSIPARVEN TAUSTAKÄYTÄVÄT

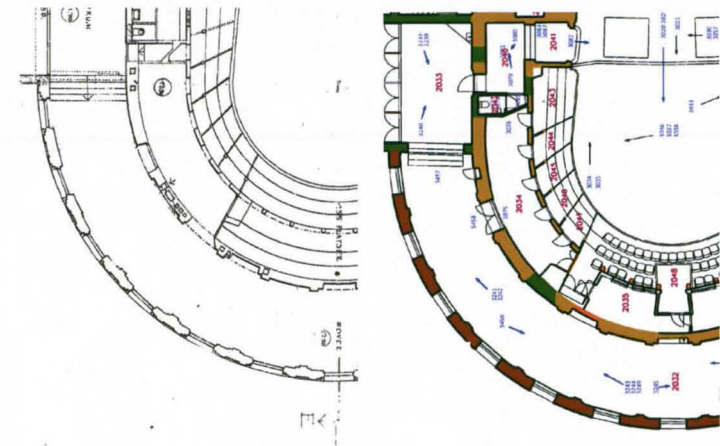
Jo sekä Chiewitzin että Benois'n ratkaisussa taustakäytävä oli keskeltä aitioiden taustahuoneiden katkaisema - Chiewitzillä keisarin aition ja Benois'lla keskeisten kunnia-aitioiden. Taustakäytävän varrelta avautuivat ovet sivuaitioihin ja käytävän päästä keskeisiin aitiioihin. Chiewitzin aikaan saapuminen taustakäytävään tapahtui käytävän toisesta ääripäästä, näyttämön päästä. Benois'n aikaan kulkuyhteys siirtyi hieman lähemmäksi salongin kaaren keskustaa, taustakäytävän keskivaiheelle. Sekä Chiewitzin että Benois'n aikaan ensiparven taustakäytävään saavuttiin suoraan paraatiportaasta.

Vuonna 1909 teatterissa tehtiin muutoksia, joilla pyrittiin saamaan katsomosta ja näyttämöstä soveltuvia suurien oopperoiden esittämiseen. Tähän liittyen katsomon paikkalukua haluttiin kasvattaa, joten ensi- ja toisen parven keskikatsomosta poistettiin aitiöseinäkkeitä ja katsomoa laajennettiin taustakäytävään. Näin taustakäytävä lyheni nykyiseen mittansa. Benois'n aikaiset lämpöön johtaneet oviaukot muurattiin umpeen ja uusi kulkuyhteys muodostettiin lämpöön päätyhuoneiden (entinen buffet ja naistenhuone) kautta. Katsomon toisen ja kolmannen parven uudet rakenteet toteutettiin teräsbetonipilarein ja teräspalkein. Suunnitelmista vastasi arkkitehti Waldemar Aspelin.

Kun päälämpiötä laajennettiin Eklund - Saarinen suunnitelmien mukaan 1935 ei taustakäytävään tarvittu enää kahta kulkuyhteyttä. Benois'n aikainen pääsisäänkäynti taustakäytävän keskialueella oli riittävä ja Aspelinin aikainen käytävän päässä lämpöön suuntaan ollut aukko muurattiin umpeen. Käytävän toisessa, näyttämön päässä olleet kulkuyhteydet aitiioihin suljettiin ja näin muodostuivat nykyiset presidentin ja teatterijohtajan aitiot. Taustakäytävä varustettiin kromatuin naulakoin, ajanmukaisin käytävävalaisin ja kaikki pinnat käsiteltiin uudestaan. Rapattu profiloitu kattolista on 1930-luvulta..

Waldemar Aspelinin suunnitelma katsomon parvien keskialueen muutostöistä 1909. Ensiparvi lepää tiilimuurin päällä kuten Benois'n aikaan, mutta toinen ja kolmas parvi on toteutettu uusin rakentein. Teräsbetoniset pilarit (eivät näy piirustuksessa) kannattelevat teräspalkkirakenteisia parvia. Helsingin kaupungin maistraatin arkisto.

Eklund - Saarinen, suunnitelma 1935, jossa katsomon keskiosa ensiparvella ulottuu taustakäytävän kaareen saakka. Sisäänkäynti keskialueella tapahtuu vasikalla levennetyn oven kautta. Nykyisinkin käytössä oleva ovi on sijoitettu paikalleen Aspelinin muutostyön yhteydessä. Se saattaa kuitenkin olla vanhempi, Benois'n aikainen, ja siis uudelleensijoitettu. Kuten yllä olevista nykytilakuvista käy ilmi, sekä päätyovi että sivuseinä ovet ovat samaa puoliranskalaista peiliovimallia. Sittemmin päätyihin on tehty komeromaiset rakenteet. Kromatut naulakot ovat 1930-luvulta.

Nykytila.

- Chiewitzin teatteri 1860
- Benois'n teatteri 1866
- Aspelinin muutokset 1909
- Eklund - Saarinen teatteri 1936
- Nuoremmat osat, pääasiassa 1980-l (tai seinät vailla merkintää)
- Inventointivalokuvapaikat

Tilat	Ensiparven taustakäytävät 2034, 2037
Käyttötarkoitus 1936	Kulkuyhteys ensiparven aitioiden, katsomon ja lämpiön välillä
Muutokset	kts. selostus viereinen sivu
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten 1936
Lattia	1930-luvulla tiettävästi kumimattoparketti, nykyisin musta linoleum. Puinen maalattu jalkalista 1930-l.
Seinät	Rapatut + öljymaalatut.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu, öljymaalattu katto rapatuin kattolistoin.
Ovet	Lämpioon johtavat mustaksi petsatut ja lakatut 1930-l. Ensiparvelle johtavat puoliranskalaiset kolmipeiliset peiliovet 1860-luvulta?.
Ikkunat	---
Varusteet	Kromatut metalliputkinaulakot
Valaisimet	Opaalilasiset käytävävalaisimet.

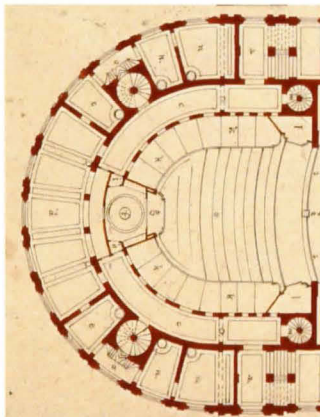

1930-luvun kromattu metalliputkinaulakko taustakäytävän 2034 päässä, presidentinaition kulmikasta välsinää vasten. Myös toisen taustakäytävän 2037 päässä oleva naulakko on kaksitasoista mallia. Sivuseinien naulakot ovat yksitasoiset.

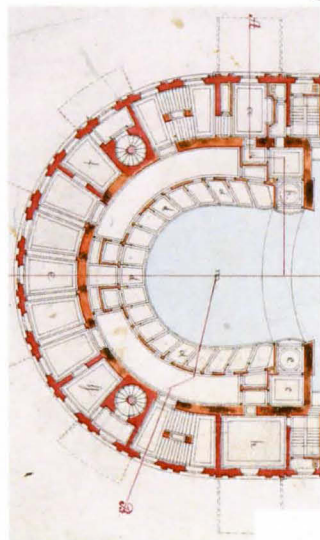

Lämpöistä oikealle ensiparvelle johtavat 1930-luvun pariiovet, petsattua ja lakattua tammea, kromatuin putkivetimin.

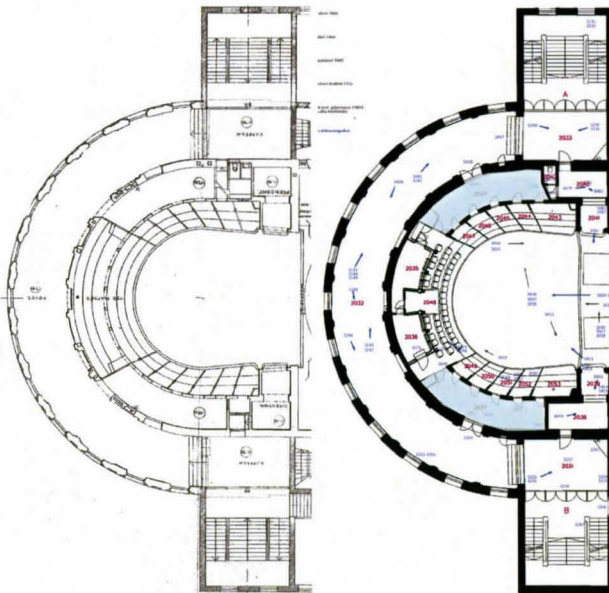
Chiewitz 1860 (?)

Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

Svenska Teatern
RHS 2008

Arkitektoimisto OKULUS

KERROS
2. / ensiparviTILA (-T)
TaustakäytävätHUONENUMERO (-T)
2034, 2037

TOISEN PARVEN TAUSTAKÄYTÄVÄT

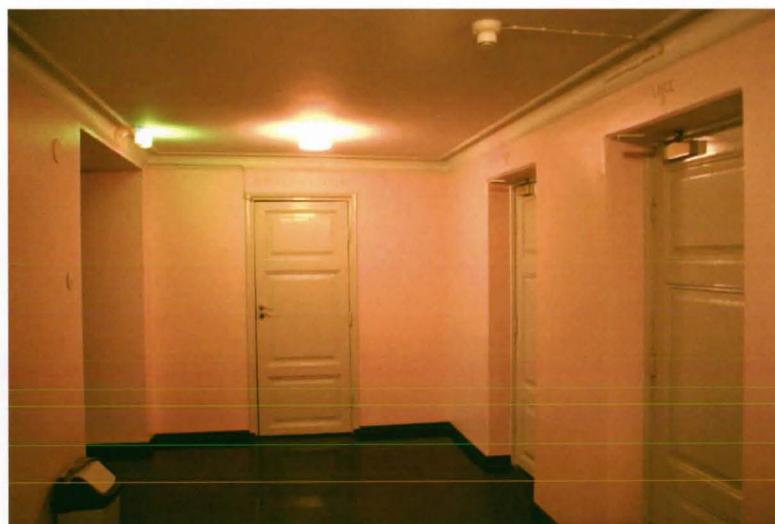

Saapuminen porrasaulasta toisen parven taustakäytävään. Vaikutelma on selvästi vaatimattomampi kuin ensiparvella. Tilan mataluus juontaa Benois'n katsomon parvien tasoerosta, johon 1930-luvun pääporras on jouduttu sovittamaan. Oven päällä kattoikkunamainen valaisinratkaisu,

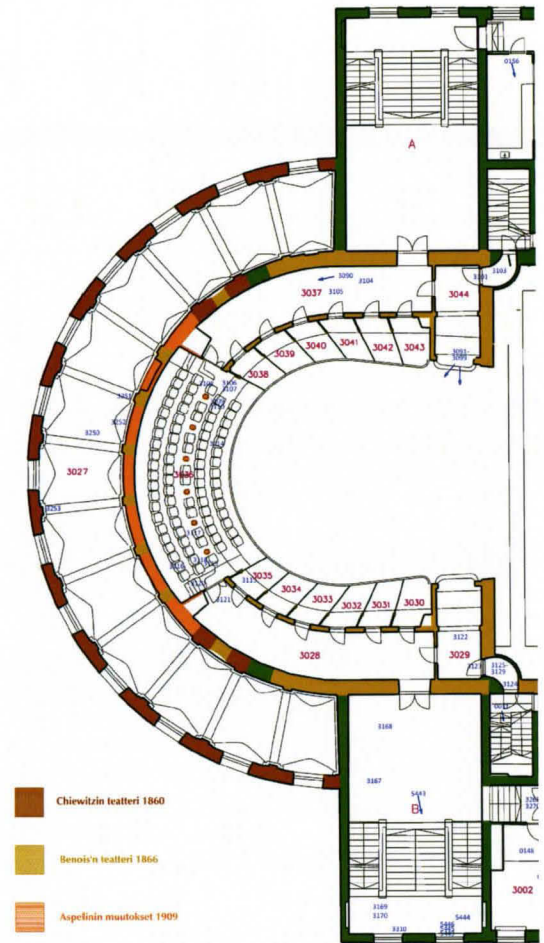

Näyttelijäaition eteistilasta johtaa oma kulkuyhteys henkilökunnan puolelle, ns. G- ja H-portaisiin. Näissä puolikaarenmuotoisissa tiloissa on vielä jäljellä 1930-luvun lattiamateriaaleja: beigea kumimattoa ja havunvihreää linoleumia, jota oletettavasti on käytetty taustakäytävässä ennen nykyistä mustaa linoleumia.

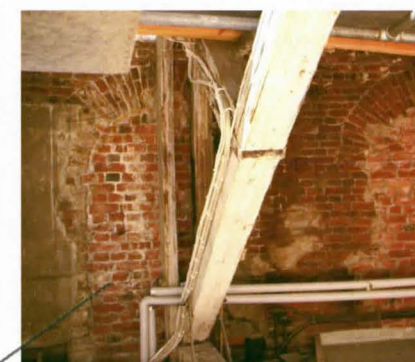
Toisen parven vasen taustakäytä vaaleanpunaisessa nykyasussaan. Ulko-kaariseinällä kromattu metalliputkinaulakko 1930-luvulta. Keskikuvan taustaseinällä näyttelijäaitioon, "artistloge" johtava ovi. Oikealla oikean puoleiselle parvelle johtava vasikalla varustettu ovi.

Tilat	Toisen parven taustakäytävät 3028 ja 3037
Käyttötarkoitus 1936	Kulkuyhteys toisen parven aitioiden, katsomon ja porrasaulan välillä
Muutokset	Chiewitzin ja Benois'n suunnitelmissa taustakäytävä jatkui yhtenäisenä koko katsomon toisen parven ympäri. Benois'n vaiheessa, kun tilat rakennettiin uudestaan, toteutettiin näkymäyhteys toiselta parvelta lämpiöön, ja tätä kautta taustakäytävään saatiin myös luonnonvaloa. Aspelinin suunnitelmien mukaan 1909 katsomo laajeni ja jakoi taustakäytävän kahteen osaan. Samalla ikkunat lämpiöön muurattiin umpeen. Eklund - Saarisen suunnitelmien mukaan puhkaistiin uusi kulkuyhteys taustakäytävään 1930-luvulla, joka toisaalta oli likimain samalla paikalla mihin Chiewitz sen oli suunnitellut 1860. Benois'n aikainen kulkuyhteys nykyisen kaaren keskikohdalla muurattiin umpeen. Sittenmin taustakäytävän päähän on rakennettu talotekniikkaa varten komeromaiset kotelot.
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten 1936
Lattia	1930-luvulla tietävästi vihreä yksivärinen linoleum, nykyisin musta linoleum. Puinen maalattu jalkalista 1930-l.
Seinät	Rapatut + öljymaalatut, rapattu profiloitu kattolista.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu, öljymaalattu.
Ovet	Porrasaulaan johtavat maalatut puu-lasiovet. Aitioihin ja parvelle johtavat puoliranskalaiset kolmipeiliset peiliovet 1860-luvulta?.
Ikkunat	---
Varusteet	Kromatut metalliputkinaulakot
Valaisimet	Opaalilaiset käytävävalaisimet.

KOLMANNEN PARVEN TAUSTAKÄYTÄVÄT

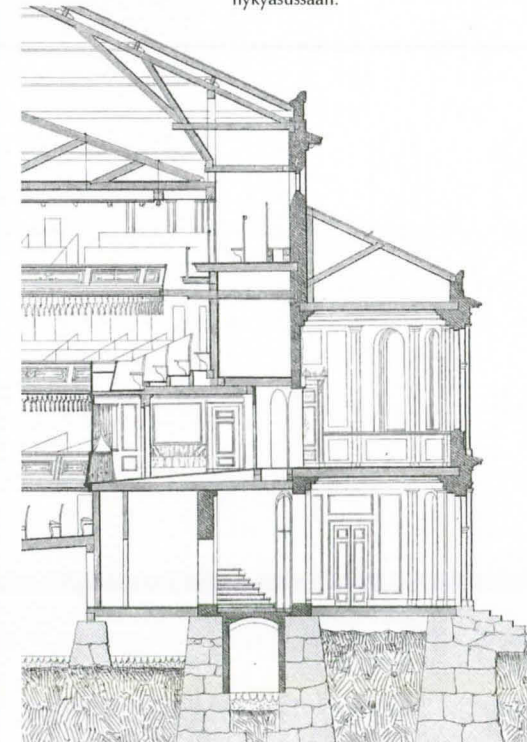
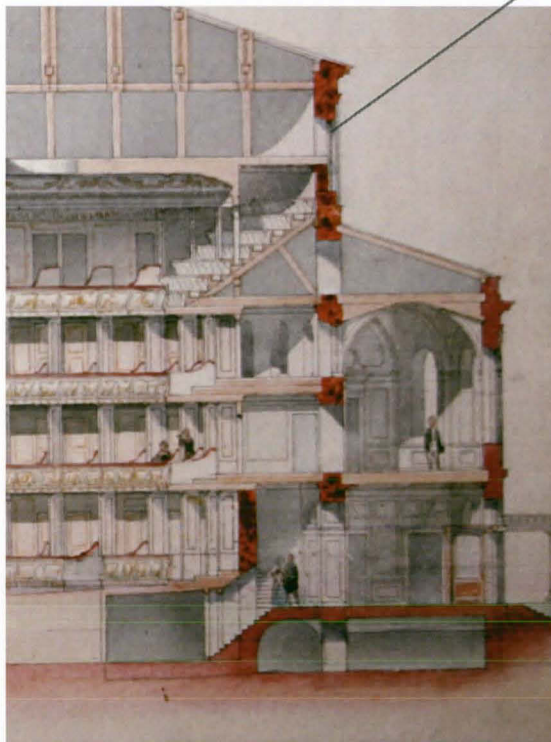
Yllä kuva ullakon seinästä, salin päältä jossa Benois'n aikaisia kaaripäätteisiä ikkuna-aukkoja, jotka 1930-luvulla on muurattu umpeen. Ikkunan "valeikkunaluonteesta" roolista kertoo puinen kattotuolirakenne Benois'n ajalta, joka asettuu suoraan ikkuna-aukon eteen.

Vase mmalla kolmannen parven taustakäytävät nykyasussaan.

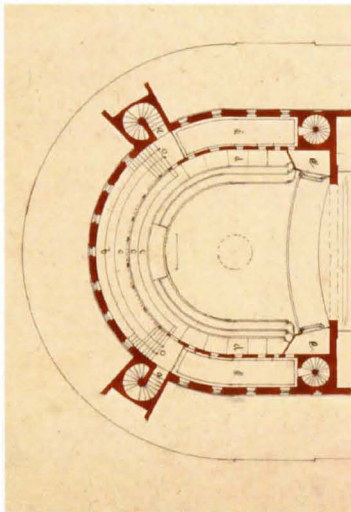
Saapuminen kolmannen parven oikean puolen taustakäytävään 4. kerroksen porrasaulasta. Valaisimin varustettu kattoikkunaratkaisu, pariovet, katto ja lattia ovat 1930-luvulta. Kaarevat seinät 1980-luvulta.

Keskellä Benois'n poikkileikkaus teatterista, jossa näkyy kolmannen kerroksen "aphithéâtre", puolikaaren muotoinen katsomo. Käynti katsomoon ja taustakäytävään tapahtui Chiewitzin aikaisen matalalle ullakolle saapuvan kierreportaan kautta. Oikeala Chiewitzin suunnitelma 1860.

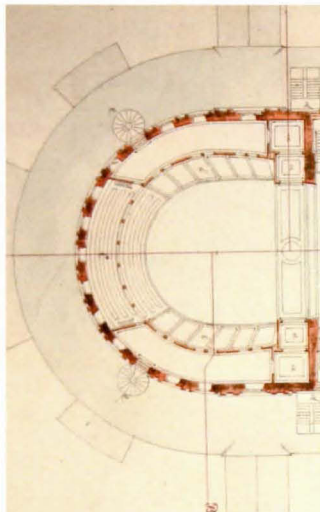

Tilat	Kolmannen parven taustakäytävät 4025 ja 4034
Käyttötarkoitus 1936	Kulkuyhteys kolmannen parven aitioiden, katsomon ja porrasaulan välillä
Muutokset	Chiewitzin suunnitelmissa kolmannen parven taustakäytävään saavuttin kierreportaita myöden. Ullakkokerroksesta johtuen porrashuone lieene ollut yläpäästään sangen matala. Taustakäytävä jakautui Chiewitzin vaiheessa väljästi aitiioihin johtaviksi käytäviksi ja keskialueella saliin auvautuvaksi seisomakatsomoksi. Benois'n vaiheessa kolmas parvi toteutettiin uudestaan uusin rakentein, mutta Chiewitzin aikaista porrashuonetta hyödyntäen. On huomattavaa, että Chiewitzin ratkaisussa taustakäytävään tuli luonnonvalo kaaren pienten yläikkunoiden kautta. Myös Benois sijoitti keskelle katsomon, "amphithéâtre", mutta istumapaikoin varustettuna ja seinillä taustakäytävästä rajattuna. Aspelinin vaiheessa 1909 kolmannen parven katsomon keskiosa rakennettiin uudestaan, teräsbetonipilarein ja teräspalkein, jolloin taustakäytävät myös tiittävästi lyhenivät nykyiseen mittaan. Eklund - Saarinen vaiheessa taustakäytävään järjestettiin uusi kulkuyhteys 4. kerroksen porrasaulasta, käytävän päästä, samalla kun vanha kierreporras purettiin pois. 1930-luvulla kolmannen parven katsomo kapeni, kun sen taustalle sijoitettiin koneellisen ilmanvaihdon kanavia. Sittenmin taustakäytävän päähän on rakennettu talotekniikkaa varten komeromaiset kotelot.
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten 1936
Lattia	1930-luvulla tiittävästi vihreä yksivärinen linoleum, nykyisin musta linoleum. Puinen maalattu jalkalista 1930-l.
Seinät	Rapatut + öljymaalatut.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu, öljymaalattu katto rapatuin kattolistoin.
Ovet	Porrasaulaan johtavat maalatut puu-lasiovet. Aitiioihin ja parvelle johtavat puoliranskalaiset kolmipeiliset peiliovet 1860-luvulta?.
Ikkunat	---
Varusteet	Kromatut metalliputkinaulakot
Valaisimet	Opaalilaiset käytävävalaisimet.

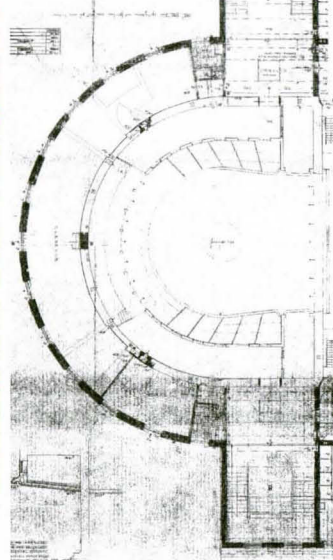
Chiewitz 1860 (?)

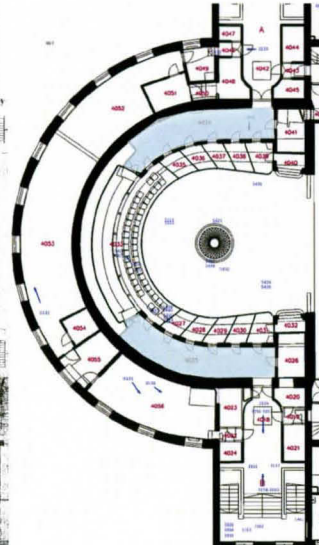
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytil

Uudempi opaalilainen käytävävalaisin kolmannen parven taustakäytävällä, joka toimii samalla turvavalaisimena.

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitektitöistö OKULUS	KERROS 4. / kolmas parvi	TILA (-T) Taustakäytävä
		HUONENUMERO (-T) 4025, 4034

TAUSTAKÄYTÄVIEN VÄRIHISTORIA

Taustakäytävissä on monin paikoin säilynyt koko rakennushistorian mittainen värikerrostuma.

Benois'lla ensiparven käytävä liittyi kiinteästi katsomon ja päälämpiön vihertävään värimaailmaan, kun taas 2. ja 3. parven käytävät muodostivat omat itsenäiset kokonaisuutensa. Vailla suoraa luonnonvaloa olevat käytävät on maalattu heleän vaalean keltaisiksi. Viimeistään 1904 kaikki käytävät maalattiin uudestaan ja tällöin käytävistä aitiioihin jotavat ovet maalattiin ohuesti "mahongin värisiksi". Kerros muistuttaa ootrausta, mutta suoranaista suonistuksia ei juuri tullut esille.

Vuoden 1936 värimaailma noudattaa muissakin tiloissa käytettyä pehmeää ja murrettua, mutta suhteellisen väripitoista sävymaailmaa. Tällöin on ensimmäisen kerran asennettu puiset jalkalistat, jotka ensi vaiheessa on maalattu mustiksi. Linon väri on permanenton taustakäytävässä sekä toisen parven tasolla aitioteisessä ollut havunvihreä, mutta muiden taustakäytävien mattoväristä ei ole todisteita. Tosin kaikkien käytävien väriskaalaan tumma vihreäsoipisi erittäin hyvin. Kattolistoista ei löydy 1930-lukua vanhempia kerroksia, joten oletettavasti kaikki kattolistat on tehty uudestaan yhtenäisiksi tällöin. Katot ja kattolistat ovat vaalean kitin sävyiset. Väritutkimuksen perusteella tehty käytävien "värisuora" tuottaa harmonisen ja lämpimän kokonaisuuden.

Taustakäytävien uudelleenmaalaus ilmeisesti 1950-luvulla on tuonut käytäviin hiukan puhtaammat ja vahvemmat sävyt. Viimeiset huoltomaalauskerrokset on tehty hyvin vaaleilla ja viileillä, "vesipestyillä" sävyillä.

Vasemmalla toisen parven käytävän nykyistä värimaailmaa; kattolistat ovat peräisin vuodelta 1936. Käytävän puolella kaikki ovet ovat edelleen kehys- ja peilirakenne esillä, kun taas katsomon puolella ovet on tasoitettu yli ja kangastettu vuonna 1911.

Keskellä: Aitiioihin johtavien, rakenteeltaan huomattavan ohuiden peiliovien katsomonpuoleisen pinnan ylitasoitus. Katsomoon johtavat käytäväovent ovat pääsääntöisesti peräisin vuodelta 1866 ja värikerroksia löytyy 7-10.

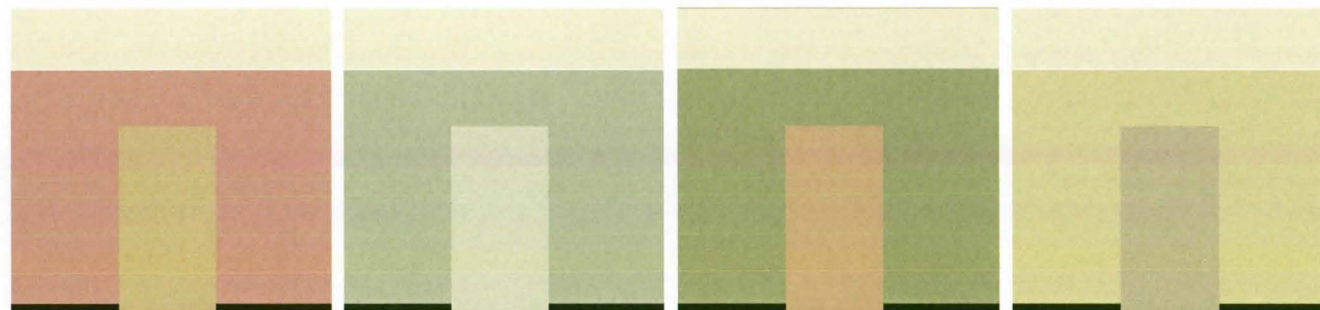
Oikealla: Ensi parven katsomon puoleisen puurakenteisen seinän värit. Varhaisin kerros lienee Benois'n aikainen sinivihreä kalkki ja sen alla oleva tasoite. Kalkkikerroksia voi olla muutamia. Vuoden 1936 sävy on varsin neutraali, harmahtava vihreä.

Vuoden 1936 karkea värisuora.
Permannon käytävä

Ensiparven käytävä

Toisen parven käytävä

Kolmannen parven käytävä

peruspinnat	katto	seinä 1. parvi	aitioiden ovet 1. parvi	seinä 2. parvi	aitioiden ovet 2. parvi	seinä 3. parvi	aitioiden ovet 3. parvi
pohjamateriaali /pohjustus	katto ja kattolistat on ilmeisesti kauttaaltaan tehty 1936;	rappaus, vanha /katsoonpuolei- nen seinä puu + tasoite	pääsääntöisesti 1866 peiliovet, ovet katsomoon käytävän puoli	rappaus, vanha /katsoonpuolei- nen seinä puu + tasoite	pääsääntöisesti 1866 peiliovet, ovet katsomoon käytävän puoli	rappaus, vanha /katsoonpuolei- nen seinä puu + tasoite	pääsääntöisesti 1866 peiliovet, ovet katsomoon käytävän puoli
1 1866 Nikolais Benois öljymaali / kalkkimaali		1510-G20Y vaalea vihreä, harmahtava K	1005-Y30R vaalea	1020-Y20R keltainen kalkki K	1010-Y30R vaalea	1020-Y20R keltainen kalkki K	1825-Y20R okra Ö
2 1800-l loppupuoli / 1904 mahonginsävyiset ovet öljymaali / kalkkimaali		"1520-Y25R" okra 0804-G90Y melkein valkoinen Ö sileä	mahongin sävy	1510-G40Y vaalea vihreä, harmahtava K	mahongin sävy	1510-G40Y vaalea vihreä, harmahtava K	mahongin sävy
3 1900-alku 1911 (?) öljymaali		2020-G70Y kellanvihreä Ö kiiltävä	"2035-Y30R" oranssinen okra Ö 3030-Y30R/ -Y40R ruskea sÖ	2020-G70Y kellanvihreä Ö	2010-Y40R harmaanroosa Ö	2010-G70Y kellanvihreä Ö	1502-Y vaalea harmaa Ö
4 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	1505-Y10R /1005-Y10R vaalea kellertävä / harmaa Ö	2010-G60Y harmaanvihreä Ö puinen jalkalista musta	1505-G90Y vaaleampi harmaan beige Ö	3020-G70Y vihreä Ö puinen jalkalista musta	1520-Y20R pehmeä keltainen Ö	"1518-Y" keltainen Ö puinen jalkalista musta	2010-Y10R harmahtava Ö
5 1940-50-l öljymaali		"2525-B50G" turkoosi Ö jalkalista musta	1505-Y20R vaalea Ö	2025-Y50R ruskea roosa Ö	"2525-Y30R" punaokra Ö	1515-G60Y kellanvihreä Ö	1002-Y vaalea harmaa
6 1950-l ?		"1515-Y25R" okrankeltainen Ö					
7 1960-1970 l alkydiöljy /lateksi		2020-B70G turkoosi A?	1505-G80Y vihertävä harmaa A			1815-G20Y vaaleanvihreä Ö/A	
8 1980-l alkydiöljy/lateksi		2010-G20Y harmaanvihreä L		1010-Y90R vaalea punainen L	2005-Y harmaa A		1000-N maalarin valkoinen A
9 2000-l ?	0502-G vaalea L	1510-B80G vileä vaalea vihreä L	1005-Y vaalea harmaa A	0507-R hyvin vaalea punainen L	1505-G90Y lämmin harmaa A	2010-B80G sinivihreä L	1505-G90Y lämmin harmaa A

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkittehtitoimisto OKULUS	KERROS 2. -4. kerros	TILA (-T) Taustakäytävät
		HUONENUMERO (-T) 2034, 2037

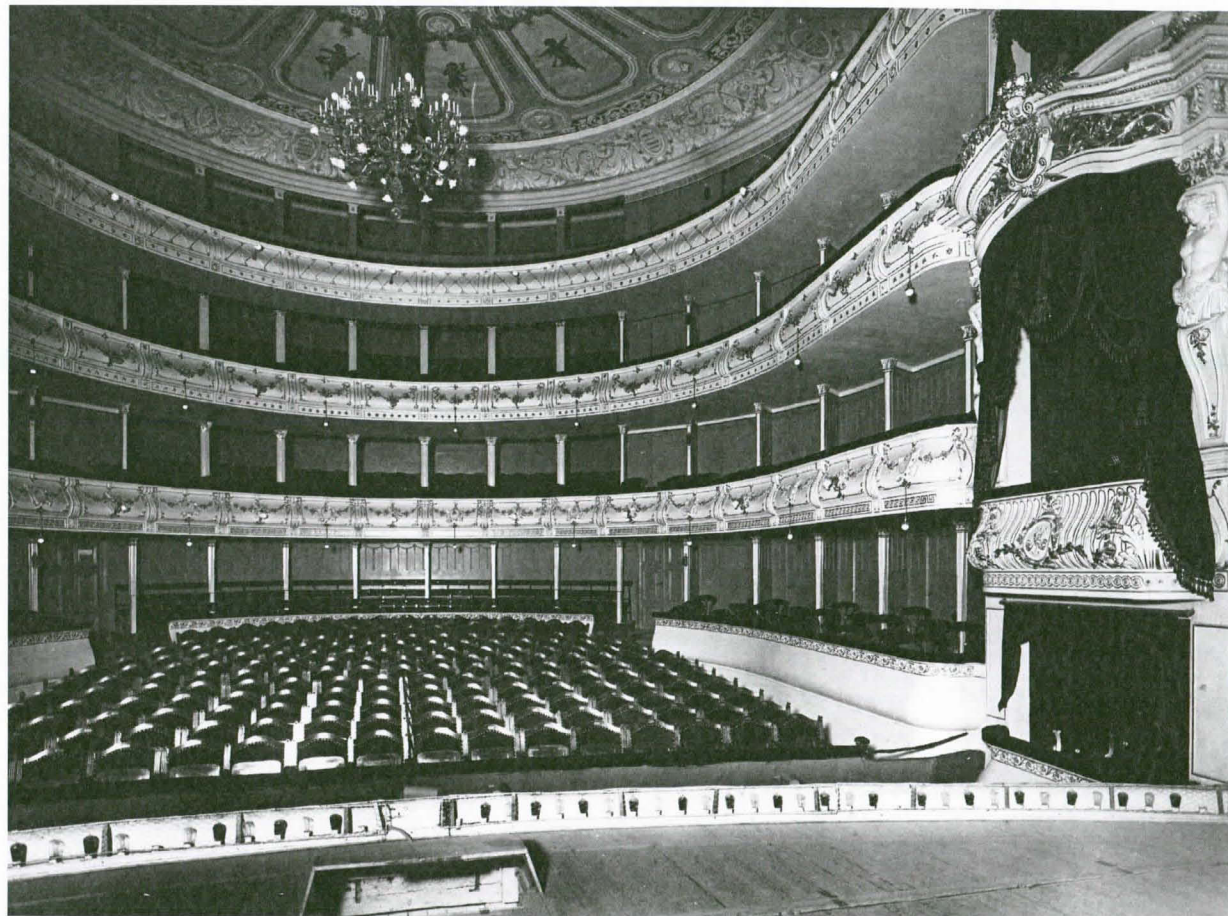
HUOM! Värät ovat vain suuntaa-antavia.

KATSOMO: PERMANTO, PARVET ja AITIOT

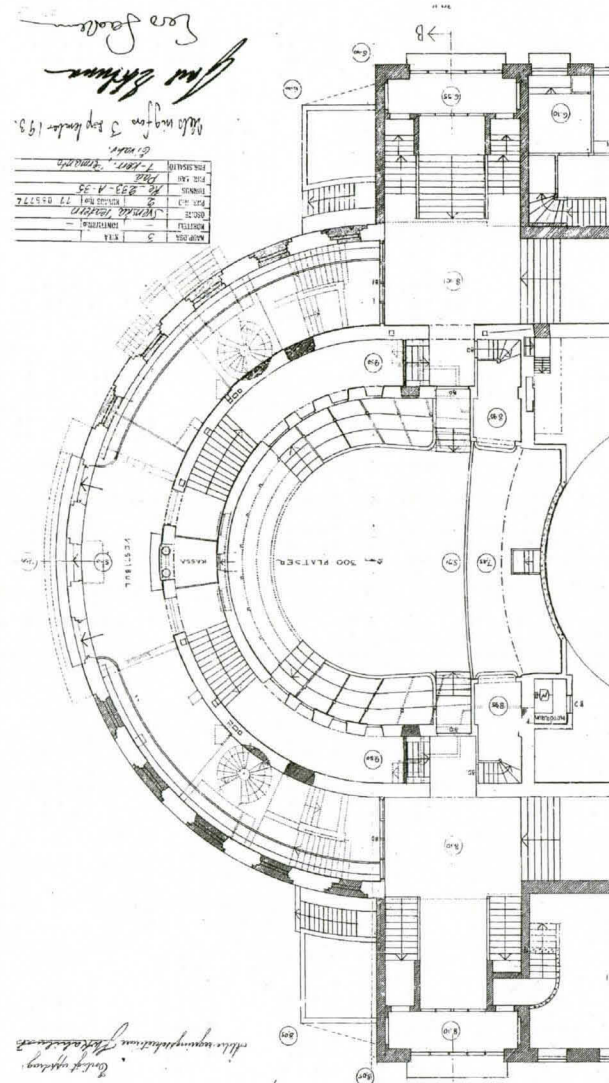
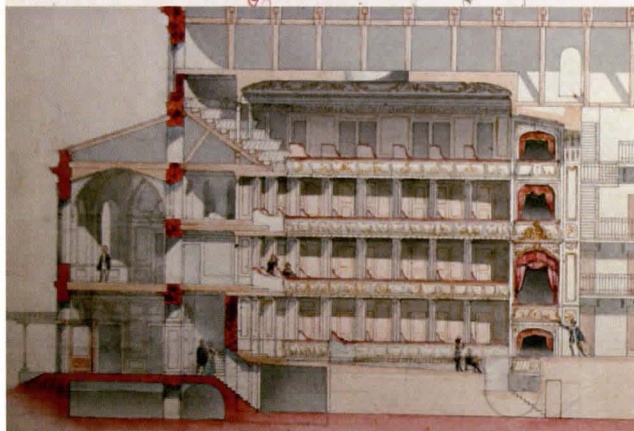
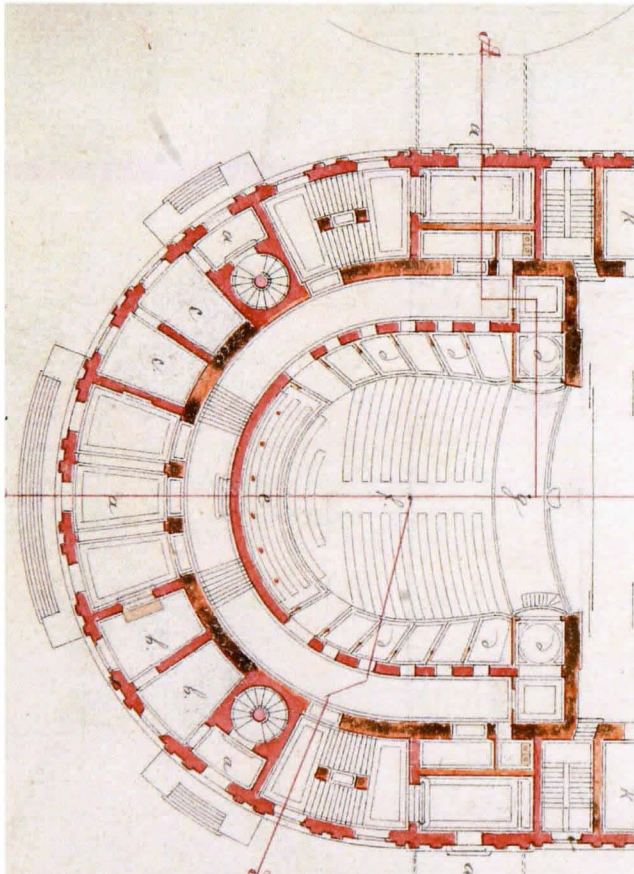
Asiakirjatietojen mukaan Chiewitzin teatterista säilyi lopulta vain uloin julkisivuseinien muuraus kierreportaineen, vaikka oheinen Benois'n pohjapiirustus osoittaa, että mm. permannon aitioiden kaareva taustaseinä olisi Chiewitzin aikainen. Asian paikkansapitävyyttä on vaikea todeta. Joka tapauksessa Benois'n katsomoa rajaava permannon taustaseinä noudattaa melko tarkasti Chiewitzin seinän sijaintia, mikä johtuu joka tapauksessa Chiewitzin aikaisista perustuksista.

Benois'n suunnitelmien mukaan permannolle saavuttiin ensimmäisen kerroksen taustakäytävän kautta, johon puolestaan noustiin sisääntulohallin keskeltä tai pääporrashuoneesta. Kuten nykyisinkin taustakäytävästä laskeudutaan muutama verkkaisesti laskeva askelma alas kaltevan permannon tasoon. Permannon sivuja reunustavat aitiot, "Loges baignoires" (ammeaitiot) kuten Benois ne piirustuksiinsa on merkinnyt. Permannon taustaan, ensiparven alle jäävä katsomo on merkitty Benois'n piirustuksessa "Stalles" (karsina). Taustaseinän etupuolella katsomoa kiertää rivi puisia hoikkia pilareita, jotka Benois'n suunnitelmassa ovat liittyneet aitiota raajavien seinäkkeiden rakenteisiin. Permannon tasossa seinäkkeet on poistettu (1936...1966) mutta parvilla seinäkkeet ovat yhä olemassa. Pilarit ovat mahdollisesti myös tukeneet ylempien parvien lattiarakenteita, sillä pilarisarja esiintyy Benois'n kellaria koskevassa piirustuksessa.

Ensimmäisen, toisen ja kolmannen parven järjestelyistä on mainittu mm. lämpiötä ja taustakäytäviä käsittelevien huonekorttien kohdalla. Seuraavalla aukeamalla olevaan taulukkoon on kerätty tiedossa olevia katsomoa koskevia muutostyövaiheita ja väritehosteella on merkitty muita merkittävämmät vaiheet, joista muodostuu katsomon nykyinen ilme. Yleisesti voidaan todeta, että keskeisiä ovat 1900-luvun alun parvien keskialuiden uudelleenrakennus, katsomon taustaseinien muutokset ja jugend-koristelut; 1930-luvun permannon aitioiden ja sisäänkäyntien uudelleenmuokkaus; 1960-luvulla valo- ja äänitarkkaamon rakentaminen ensiparvelle; 1970-luvulla tapahtunut permannon lattiarakenteen uusiminen; sekä mm. viimeaikainen permannon tuolien uusinta.

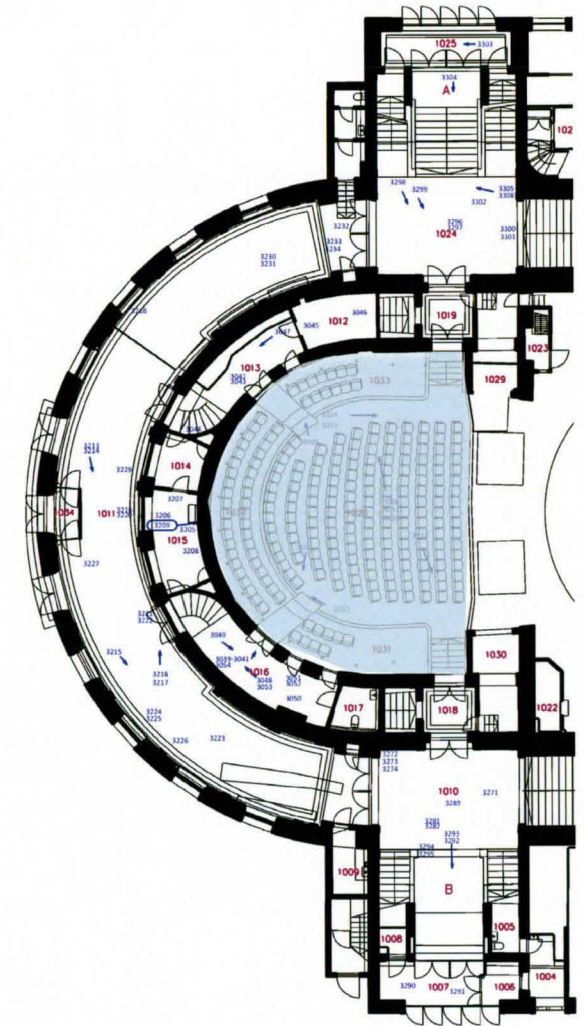

Katsomo 1924 otetussa kuvassa. Keskialueen taustaseinän katsomot on rakennettu ja laajennettu 1909/1911, samalla kun on toteutettu taustaseinien wiener-jugend vaikutteiset ornamientit. SvTA.

Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

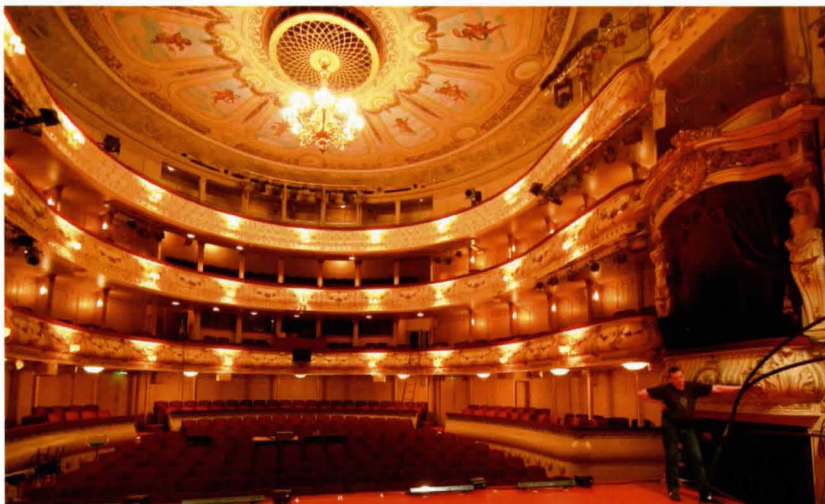

Nykytila

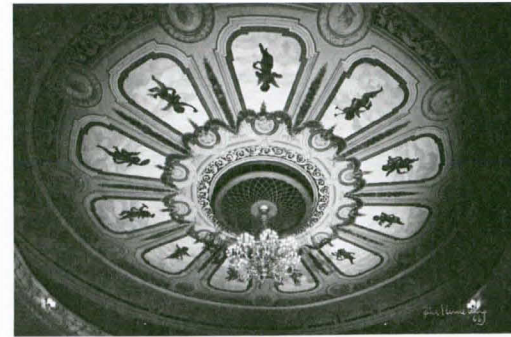
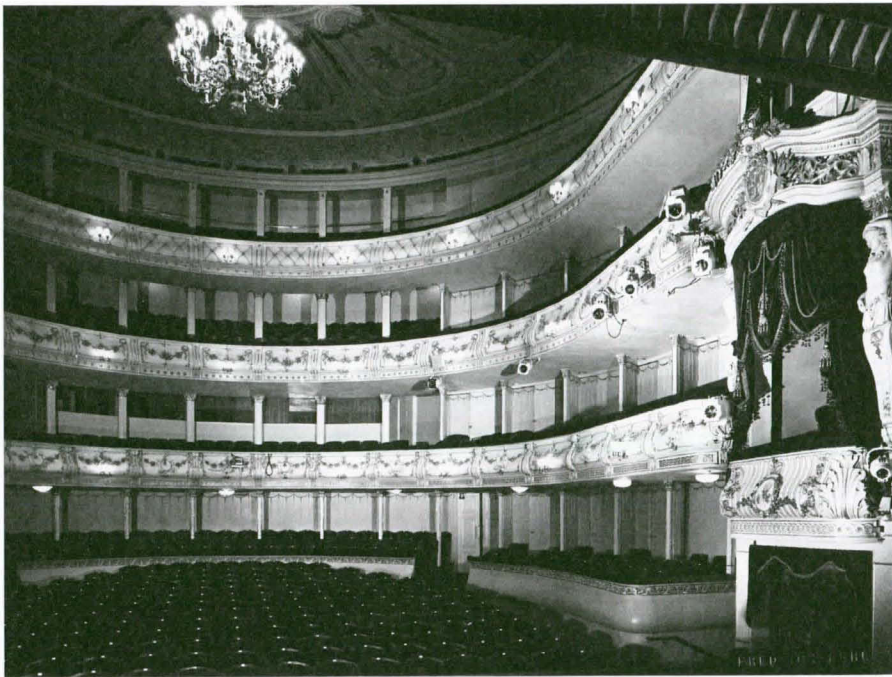
Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1. - 4.	TILA (-T) Katsomo
		HUONENUMERO (-T) 1020 etc.

KATSOMO	lattia	seinät	ovet	parvirakenteet	katto	valaistus	tuolit, verhoilu	muuta
1866	tieltävästi puulattia	muurin rappaus, puurakenteen ylisiloitus + kangastus; öljymaalaus, pehmeä vihreä; koristeet hopea ja kulta, koristelu pietarilainen Lindenstruth	peiliovet kaikkiin aitiioihin, permannolle käynti keskiakselista	aitioseinäkkeet suunnattu kohti näyttämöä	1. kattomaalaus; helsinkiläinen E. Ullbohm, made-lajonkimuotokuvat pietarilainen Hobbé	kaasuvalaistus, berliiniläiseltä Gropiukselta tilattu 100-liekinen kruunu	valmistaja "hovipuu-seppä" Roos	suuri kattoventtiili on salin poistoilmaventtiili, painovoimainen ilmanvaihto
1885 - 1889				3.lle parvelle uusi häätäpoistumistie (1888); Gustaf Nyström	kattomaalauksen korjaus, ylikangastus, K. Hellsten; sekä plafondi että holkka-alue (1889)		samettiverhoilua uusitaan (1885)	
1898-1902						kattokruunun sähköistys (1898-99)	permannon istuinjärjestys muutetaan; keskikäytävän sijaan reunakäytävät (1902)	uusi maalattu sametti-esirippu (1899), asbestiesirippu paloturvallisuutta parantamaan (1902)
1909-1911		seinien maalaus (permannolla kangastus + siloitus, muista ei tietoa), wienerjugend koristeköynnökset; valkoinen (hakkuriöljymaali) ja kultamaali (1911 Salomon Wuorio)	aitioiden peiliovet ylläsoitetaan + kangastetaan (1911 Salomon Wuorio)	1. ja 2. parven keski-osan taustakäytävät liitetään saliin; vanhan takaseinän linjaan vapaasti seisovat pylvät (1909)	katon nk. holkka-alueen uudelleenmaalaus	mahdollisesti lisävalaistus: aitiokaiteiden roikkuvat hehku-lamput (vrt. kuva 1924)		(julkisivuun poistumistieparvekkeet 1909)
1929								rautaesirippu, snäyttämön sprinkkalus
1936	puulattian päälle betonivalu (+ kumimatto?)	huoltomaalaus	uudet sisäänkäynnit permannolle kunnia-aitioiden ja permantoaitioiden väliin ja lisäksi yksi permantoaition oviaukko poistuu; huoltomaalaus	permantoaitioiden väliseinien poisto (välillä 1924 ja 1966)		lisävalaistus ?	uudet Eero Saarisen suunnittelemat (lähde SRM, Eklund kokoelma) tuolit permannolle; paikkaluku 310, vanhoja siirretty parville	suuri kattoventtiili savunpoistoluukuksi, koneellinen ilmanvaihto
1962-1964				1. parven keskeiosan taustaan valo- ja äänitarkkaamot (1964)	kattomaalauksen 1. restaurointi (1962) (Salomon Wuorio / Hilbert ja Liljeström)		samettiesirippu uusittu italialaisesta sametista (0,5 milj. mk)	
1975	lattiarakenteen uusiminen teräsbetonirakenteeksi (+ kokolattiamatto)	huoltomaalaus joko lattiatyön yhteydessä tai sen jälkeen, okra lateksi, parvien jakoseinien hoikat pylvät alkydi	(huoltomaalaus ?)	(permannon aitiokaiteet ovat olleet purettuina)	rakennusliike Winqvist tehnyt kosteusvaurion jälkeen lateksilla "korjauksia", jotka myöhemmin poistettu		uudet Ilmari Tapiovaaran suunnittelemat tuolit permannolle; paikkaluku 287, vanhoja siirretty parville	lattian alapuolinen poistoilma kanavoitiin
1980-luvun loppu		1., 2. ja 3. parvien taustaseinien kipsilevytyt, siloitus, maalaus + jugendkoristeiden rekonstruktio	aitio-ovien kipsilevytyt, siloitus + jugendkoristeiden rekonstruktio		kattomaalauksen 2. restaurointi, kattolista-meander, (J. Pulla)			
200?		kaiteiden ornamentiikan entausta tarvittaessa (J. Pulla)					uudet tuolit permannolle; vakiotuoli, jonka Palmqvist muokkasi Kansallisteatterin tuolimallista	

Tilat	Katsomo "Salong" 1020 ja parvet
Käyttötarkoitus 1860....	Katsomo
Muutokset	kts. erillinen selostus
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten aina
Lattia, permanto	Benois'n aikaan puurakenteinen ja puinen lattia. Eklundin lattiamateriaaliluettelon (SRM) mukaan puulattian päälle laitettiin linoleum-matto. Permannon alasisäänkäynnin lattia ja porras tammiparkettia 1930-luvulla. Kai Palmqistin mukaan permannon lattiarakenteeseen oli kuitenkin 1930-luvulla lisätty betonivalu laudoituksen päälle, joka 1970-luvulla todettiin huonekuntoiseksi. Koko lattiarakenne uusittiin teräsbetonirakenteiseksi ensimmäisen kerroksen aitoita myöden ja pinnaksi tuli plyyshimatto. Nykyinen matto tietävästi 2000-luvulta.
Lattia, 1. ja 2. parvi	Osin Benois'n aikainen puurakenteinen, keskialueella Aspelinin aikainen (1909) teräs ja puu (?) rakenne. Pintana plyyshimatto.
Lattia, 3. parvi	Rakenteet kuten 1. ja 2. parvi, mutta lattiassa eri ikäisiä linoleum-mattoja. Aitioissa mm. 1930-luvun tummaa vihreää.
Taustaseinät, permanto / aitiot	Muurattu + rapattu pohja, johon tehty kangastus 1911 ja wiener-jugend korsiteköynnökset. Aitio-ovien peilit täytetty massalla ja ylikangastettu + ornamentit
Taustaseinät, 1. - 3. aitiot	Puurakenteiset kevyet seinärakenteet, kipsilevytetty 1985 ja uudelleentoteutettu replikoina 1911 wiener-jugend korsiteköynnökset.
Keskuskatto, plafondi	Puurakenteiset kattotuolit + puurakenne, jossa tikutus ja rappaus. 1889 kangastettu ja uudelleenmaalauk (replika). Restauoitu 1962 ja 1980-luvulla.
Aitioiden katot	Sileä, öljymaalattu. (Levyäinen rakenne?, ei tiedossa)
Parvien 1. ja 2. keskusalueen katot	Aspelinin aikainen (1909) maalattu kattopaneeli
Ovet	Permannon täysranskalaiset pariovet. Aitioissa puoliranskalaiset ovet jotka peitetty salin puolelta 1911 kangastuksella ja koristein sekä pääosin uusittu 1985
Aitioiden kaiteet	Permannon aition kaide lyhennetty 1930-luvun muutostyössä, irrotettu 1970-luvulla ja uudelleenasetennettu sekä lisätty ilmanvaihtolautaset 1975. Permannon kaiteen etupuoli sileä. Yläpinnassa plyyshi. Parvien kaiteet Benois'n ajalta kullatuin kipsiornamentein koristeltuina. Kaiteiden yläpinnassa plyyshi
Valaisimet	Salin kattokruunu Benois'n ajalta, sähköistetty 1898-99. Kaiteiden lampetit oletettavasti 1960-luvun alusta. Aitioiden kattovalaisimet yms. uudempaa kerrostumaa

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitetoimisto OKULUS	KERROS 1. - 4.	TILA (-T) Katsomo
		HUONENUMERO (-T) 1020 etc.

1966 Runeberg

1980-l Stefan Bremer, SvTA

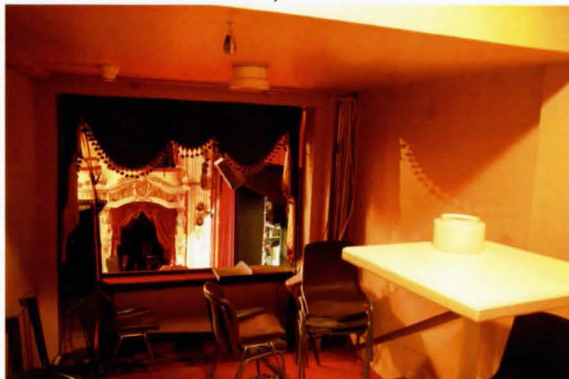

Katsomon katon restaurointi 1962, Pressfoto SvTA

Yllä katsomo vuoden 1966 kuvassa, Kuva: Fr. Runeberg SvTA
Alla katsomo 1970-luvun kuvassa. Taustaseinien heleänä loistava
keltainen on 1930-luvun värimaailmaa.

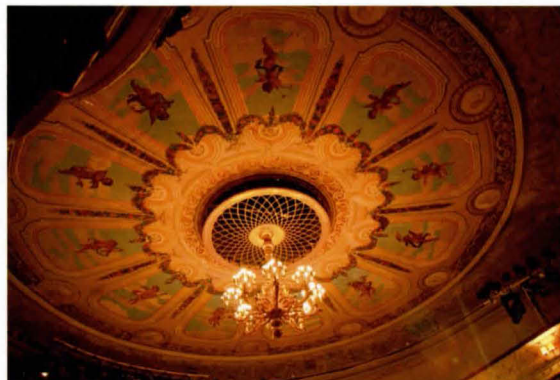
Kolmannen parven kattoa kiertävän listan päälle on sijoitettu 1930-luvun teatteritekniikkaa: tuloilmasäleiköt ja värivalot.

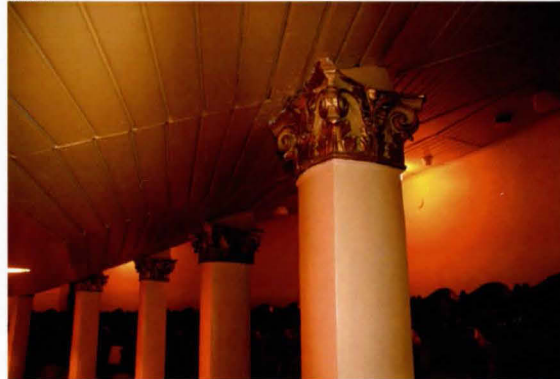
Näyttelijöiden aitiio toisella parvella.

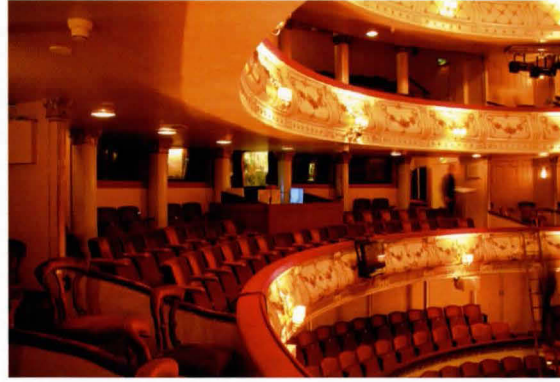
Permannon aitiio 1930-luvun asussaan. Alaosassa poistoilmanvaihtoon liittyvät aitiot

Kattomaalaus on toteutettu uudestaan alkuperäisen päälle kangastaen 1889.

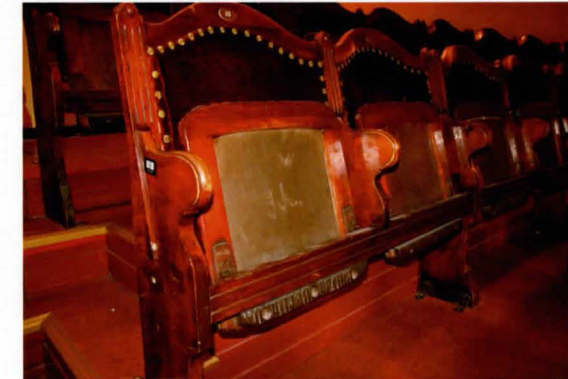
Toisen parven keskialueen katsomon 1911 toteutettuja pilareita ja paneelikattoa

Ensiparven aitiio ja keskialueen katsomo, johon 1960-luvulla on toteutettu ääni- ja valotarkkaamo.

Berliiniläisen valmistajan, Gropiuksen kattolyhti, joka sähköistettiin 1800-1900-luvun vaihteessa.

Berliiniläisen Walter Hyanin valmistamat penkit toisella parvella edustavat katsomon vanhinta istuintyyppiä

1930-luvun tuoleja on säilynyt muutamia rivejä, mutta nämä reliikit sijaitsevat talossa siellä täällä käytävillä: mm. "Minin" ja "Amoksen" eteistiloissa.

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitetoimisto OKULUS	KERROS 1. - 4.	TILA (-T) Katsomo
		HUONENUMERO (-T) 1020 etc.

KATSOMON VÄRIHISTORIA

Katsomo on suuri tila, joten sitä on maalattu varsin harvakseltaan. Lisäksi katsomon hämärä valaistus lieenee osaltaan vaikuttanut siihen, että tilaa ei ole huoltomaalattu lainkaan niin tiuhaan kuin esimerkiksi päälämpipiötä. Katsomossa on sen historian ajan ollut käytännössä vain kaksi erilaista väri-ideaa: vuoden 1866 Benois'n vihreä-harmaa sävyinen ensimmäinen asu sekä vuonna 1911 tehty wienerjugend-henkinen, kelta-valko-kultainen väriasu, josta nykyinenkin tiettävästi 1980-luvun puolivälissä toteutettu, sävyiltään pehmenne asu juontaa.

Benois'n väriasu 1866

Benois'n vihertävässä värikokonaisuudessa on käytetty hiukan eri vivahteita eri alueilla, väri vaihtelu voi johtua myös maalin epätasalaatuisuudesta ja erilaisesta ikääntymisestä. Taustaseinät on muuripintojen osalta kalkattu viileän vihreällä ja hyvin samantapaista sävyä on käytetty puuosien öljymaalauksessa. Ylellisyyden tuntua katsomoon on tuotu käyttämällä sekä kultausta (lehtiaiheet ym plastiset koristeet) että hopeointia (suorat puiset listat). Parvikaiteiden etupinnat ovat selvästi taustaseiniä vaaleammat, joko lämpimän valkoiset tai hyvin vaalean vihreät. Tätä vihreää kokonaisuutta on komealla tavalla ryhdistänyt salissa alusta lähtien verhoilukankaana käytetty tumma punainen sametti/plyysi. Ennen vuoden 1911 suuria muutostöitä on pintoja selvästi huoltomaalattu tarpeen mukaan.

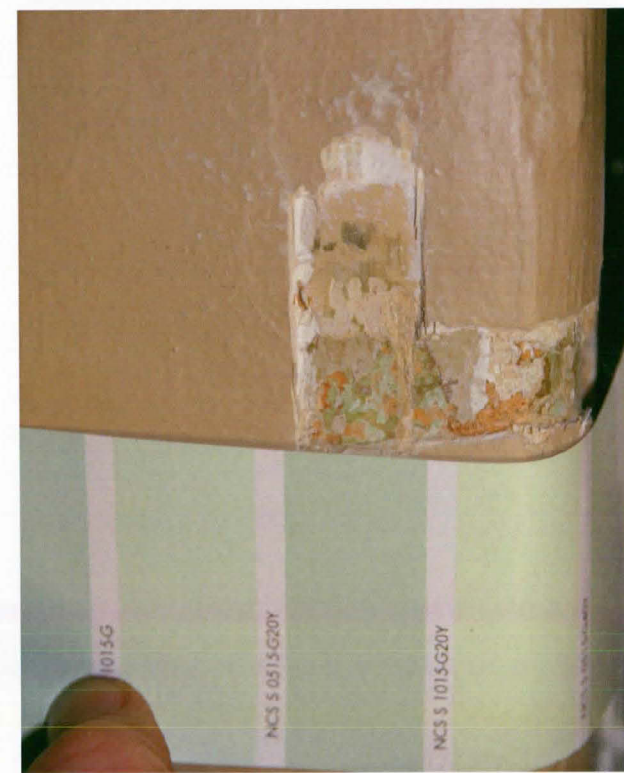
Vasen yllä: Katon kaarevan holkka-alueen nykyinen maalipinta on kolmas. Ensimmäinen, Benois'n aikainen katto on sävyiltään liittynyt kattomaalauksen sinisen ja seinien vihreän värimaailman yhteen mm. turkoosin sävyin. Toinen maalaus kerta liittyy vuoden 1889 kattomaalauksen uusimiseen.

Vasen keskellä: ensiparven aitioiden väliseinissä on pohjimmaisena Benois'n vihreä öljymaali.

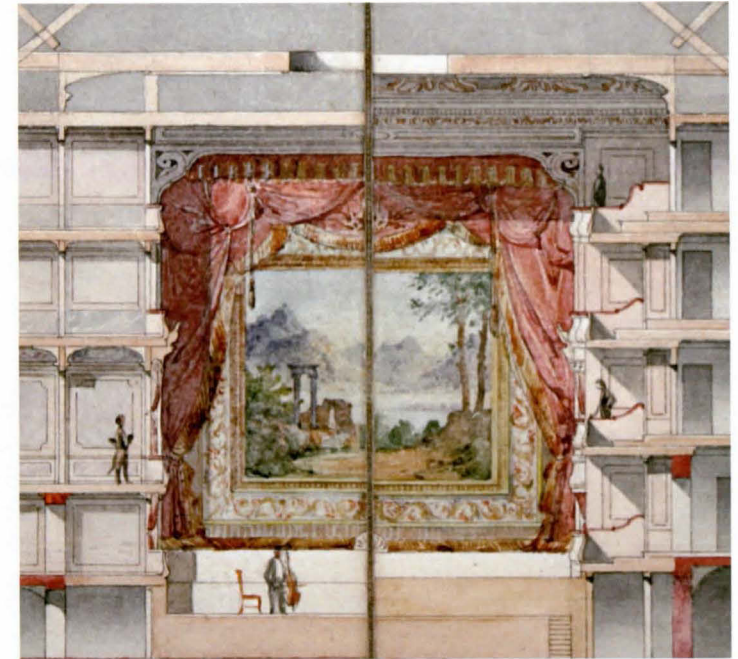
Vasen alla: Katsomon 2. parven keskiosan takaosassa näkyy katsomon sävyjä vaaleampi Benois'n aikainen taustakäytävän seinäsävy!

Oikea yllä: Permantoaition etureunan listan hopeointi on rapsahtanut esille.

Oikea alla: Permantoaition ulkonurkka, jota on monessa vaiheessa kitattu ja siloiteltu. Pohjimmaisena löytyy täältäkin Benois'n vihreä, mutta pinnassa on varsin suuria sävyeroja.

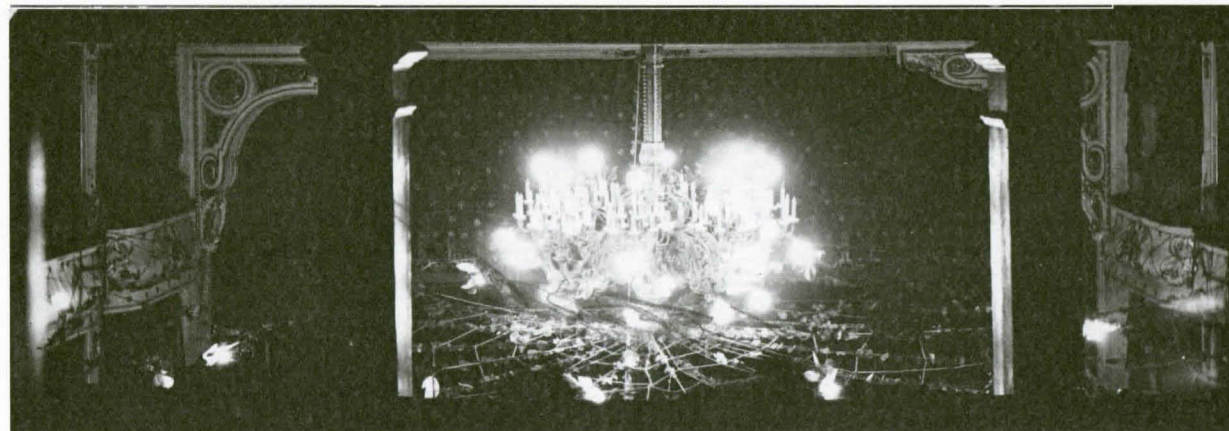
KATSOMO	peruspinnat	aitiokaiteet + koristeet ym.	1911 pylväät	VERHOILU
1 1866 Nikolais Benois öljymaali / kalkkimaali	taustaseinät: 1510-G20Y viileä vihreä kalkki sisäpinta: 1815-G20Y harmahtava vihreä öljy parvien väliseiniä: 2010-G40Y, kellertävä vihreä öljy	plastisissa koristeissa kultaus suorissa listoissa hopea kaiteissa etupinnoissa: 1015-G20Y vaalea vihreä öljy tai vaalea esim. 0907-Y10R		
2 1800-l loppupuoli öljymaali / kalkkimaali	taustaseinät: 2020-G70Y vihreä kalkki tai 2010-G70Y vihreä öljymaali			
3 1911 Salomon Wuorion johdolla tehty katsomon uudistus "Wagner-ooppera"	taustaseinät: 2040-Y20R kirkas keltainen hakkuri (kangastus) ensiparvi taustaseinä: 1545-Y20R kirkas keltainen 1. ja 2. parvi pikkupylväät: 1540-Y20R 3. parvi taustaseinä + 3. parvi kaiteen sisäpinta: 2010-Y20R	kaikki koristeet kullatut parvien kaiteet: 1010-Y10R vaalea keltainen hakkuri Ö	pylväs: harmaa 3005-G80Y + kultaraita.	
4 1936 Eklund ja Saarinen öljymaali / kalkkimaali	taustaseinät: 2035-Y25 R murrettu oranssi 1. ja 2. parvi matala väliseinä, taustaseinä: 2040-Y20R 1. ja 2. parvi pikkupylväät: 1015-Y20R presidentinaitio: 3020-Y25R 3. parvi kaiteen sisäpuoli: 2050-Y20R vahva keltaoranssi	kaikki koristeet kullatut parvien kaiteet: 1010-Y25R hakkuri Ö permannon aitiokaiteet alaosa: 1820-Y20R keltainen (mahd. vasta 1975)	pylväs: 0907-Y10R lämmin valkoinen	
5 Huoltomaalaus ainakin kahdessa vaiheessa, esim 1970-l sekä 1985 (Palmqvist)	taustaseinät, väliseinät: 1525-Y20R / 2030-Y20R beige L 1. ja 2. parvi pikkupylväät: 2030-Y20R A	kaikki koristeet kullatut permannon kaide: 1005-Y vaalea harmaa	pylväs 2010-Y20R	

Taulukko oikealla havainnollistaa katsomon värivaiheiden oleelliset piirteet. Peruspintojen sävyissä on varsin suuria heittoja, mutta eroja on pidettävä pääsääntöisesti tahattomina.

Kuva alhaalla: Kolmannelta parvelta otettu päiväämätön valokuva; joka tapauksessa ennen 1936, mutta jälkeen 1898-99, kun kaasuvalaistus korvattiinkuvassa näkyvällä sähkövalaistuksella. Samettinen kirjailtu /maalattu esirippu on uusittu vuonna 1899. MV

Yllä: Benois'n laveeraus näyttämöasetelmasta. Näyttämön oikealla puolella leikkaus parvien kohdalta, vasemmalla aitioiden puolelta.

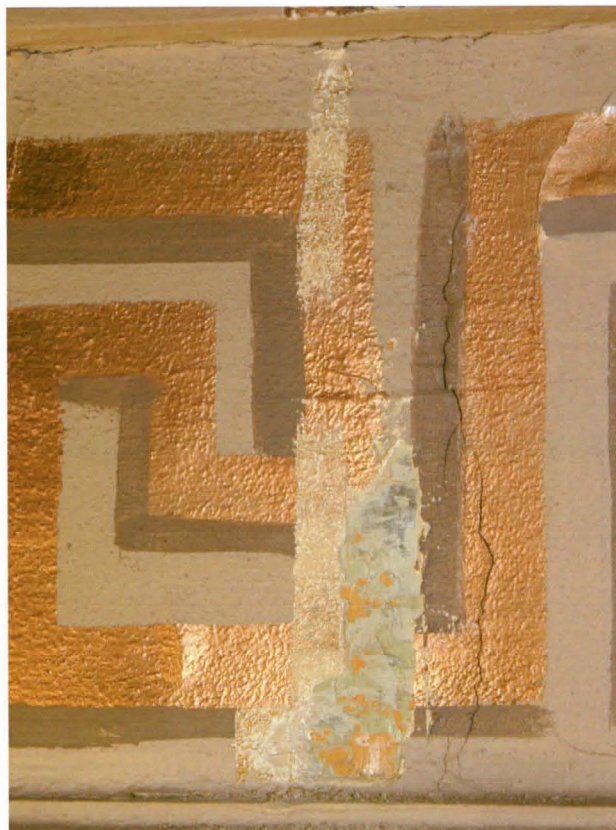

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.	TILA (-T) Katsomo
		HUONENUMERO (-T)

HUOM! Värät ovat vain suuntaa-antavia.

Salomon Wuorio / Waldemar Aspelin väriasu 1909/1911

Teatterinjohton halusta käynnistyi muutostyö, jonka tavoitteena oli muuttaa teatterin katsomo soveliaaksi suureellisten Wagner-tyyppisten oopperoiden esittämiseksi. Tällöin tyyliä valittiin asianmukaisesti wieniläinen jugend, valkoinen (hyvin pehmeä) ja kulta sekä hämmästyttävän vahva oranssin okra koko salin taustaseiniin. Maalaustyö suoritettiin paksuhkolla hakkuriöljymaalilla. Vain kolmannen parven taustaseinä maalattiin sammuneella rusekalla sävyllä. Tähän muutostyökokonaisuuteen liittyvät 1. ja 2. parven uudet tyyliteltyt korinttilaspylväät toivat saliin juhlavuutta. Tosin pylväiden hahmoa häivyttiin maalaamalla ne suhteellisen tummiksi. Kaikki koristeaiheet kullattiin.

Korkean kattolistan meander-nauhan alta löytyy myös ainakin kaksi värikerrosta - alimmassa on Benois'n sinisä ja vihreitä sävyjä, keskimmaisessa kullattu meander okran pohjan päällä on todennäköisimmin vuodelta 1911. Nykyinen pinta lienee vuodelta 1985.

Permantokerroksen taustamuurin koristeet ovat säilyneet vuodesta 1911.

Ilmeisesti edelleen vuoden 1911 himmeässä ja levollisessa maalissa oleva toisen parven pylväs.

Ensimmäisen parven pylväs on maalattu useammin; pronssaus on varsin kiiltävä.

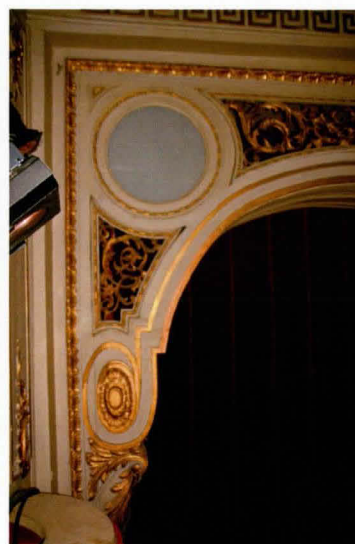
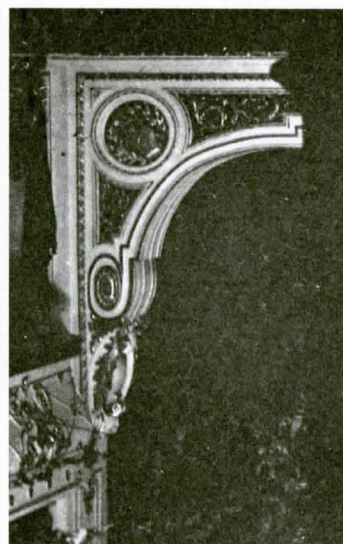
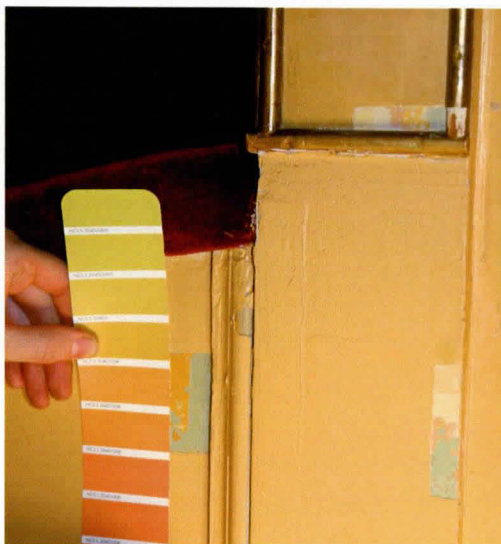
Ensimmäisen parven pylvään värikerros vuodelta 1911 on keskiharmaa ja kulta-maalattu (pronssi) viiva

Eklund - Saarisen väriasiu 1936

Eklundin ja Saarisen periaate katsomon suhteen on selvästi ollut kaikin puolin säilyttävä. Vuoden 1911 väriasiu on kopioitu tarkkaan. Uusien rakenteiden osalta on tehty vanhaan värimaailmaan istuvia ratkaisuja. Esimerkiksi permannon uudet monipeiliset, pääportaaseen aukeavat ovet maalattiin sisäpuolelta lähes yhtä kirkkaalla okrankeltaisella kuin sali muutenkin (noin 2035-Y20R).

Vuoden 1936 maalikerroksista löytyy runsaasti eri sävyjä vaikka pyrkimys selvästi on ollut se että, salin sävyjä ei muuteta. Ainoastaan 3. parven sammutus ruske a maalattiin samaan kirkkaaseen sävyyn muiden taustaseinien kanssa. 1. ja 2. parven pienet aitiouseinäkkeitä jäsentävät pylväät olivat 1911 myös keltaiset, mutta ne on maalattu vaaleiksi jo ennen vuotta 1924 (valokuva, jossa pylväät huomattavan vaaleat). Eklund- Saarisen vaihe noudatti tätä periaatetta edelleen.

Kiinnostava, tiettävästi 1930-luvulle sijoittuva muutostyö liittyy näyttämö- aukon konsoleihin. Varhaisessa sisäkuvassa konsolin keskellä oleva medaljonki on koristeistetty, mutta 1930-luvun jälkeen sen tilalla on opaailasi.

Alla vasemmalla ensi parven aitioiden jakoseinää. Vuoden 1911 väripinnan tartunta oli hyvin keho. Pieni värihippu oransimpaa keltaista on vuoden 1911 sävy, vuoden 1936 on hiukan keltaisempi. Pikkupylvään väriportaissa näkyvät myös valkoiset vaiheet. Pehmeämpää okraa lateksia on käytetty kahdessa vaiheessa.

Alla keskellä kuvapari näyttämöaukon konsolista ennen vuotta 1936 sekä nykytilanne.

Oikealla yllä ja keskellä: plafondin maalauksissa on monen ikäisiä paikkauksia.

Oikealla alla: 3. parven kaiteen pintaa: kaiteiden taustasävyt ovat aiina olleet varsin vaaleita; varhaisimman vaiheen vihreitä-sävyjä löytyy varsin harvakseltaan.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkitehtimisto OKULUS	KERROS	TILA (-T)
		HUONENUMERO (-T)

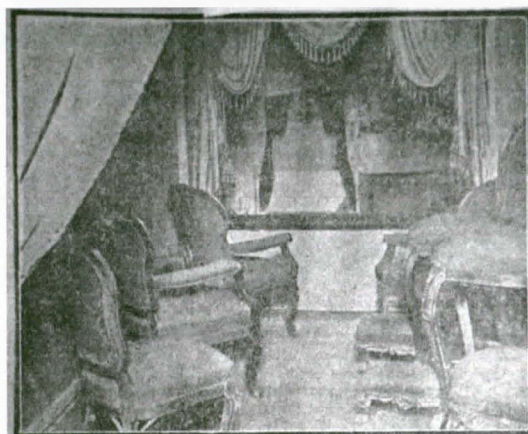
HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

PRESIDENTINAITIO JA TEATTERIJOHDON AITIO

Chiewitzin aikaan nykyisten presidentinaition ja teatterijohdon aition kohdalla, näyttämön etulinjassa, sijaitsivat niin ikään arvovaltaisille vieraille tarkoitetut aitot. Chiewitzin selostuksen mukaan aitiot (l), "avantscensloger", oli sisustettu kuin pienet kabinetit. Näissä oli irtotuolein ja sohvin järjestetty istumapaikat seitsemälle ja varustuksiin kuului lisäksi pöytä ja peili. Kulkuyhteys, kuten muihinkin aitioihin, oli suoraan taustakäytävästä.

Benois'n aikaan aitiot toteutettiin uudestaan ja uusin järjestelyin. Pohjoispuolelle sijoitettiin keisarillisen aition tilat, nykyinen presidentinaitio. Pääportaasta oli käynti keisarilliseen eteishuoneeseen (a), "Avantloge Impériale", josta puolestaan oli kahden pienemmän eteisen kautta kulku varsinaiseen aitioon (b), "Loges Impériale". Eteläpuolen johdon aitioon (c), "Avantloge el loge de la Direction" saavuttiin joko taustakäytävän kautta tai näyttelijöiden harjoitussalista (h), "Salle du repertoire".

Huvudstadsbladetin artikkelissa "Regeringslogen" 15.4.1928, kerrotaan keisarillisen aition käytöstä, että Venäjän keisari on tietävästi vain kerran vierailut teatterissa, Aleksanteri II aikaan 1876. Hallitsijanaition ahkeria käyttäjiä olivatkin Suomen käskynhaltijat, joista Adlerbergin (1866-81 Suomen kenraalikuvernöörinä) tiedetään olleen innokas teatterin ystävä. Keisari maksoi aitiosta "vuokraa" Teatteritaloyhtiölle 1000 ruplaa vuodessa. Artikkelissa kuvaillaan hallitsijanaitiota seuraavasti (vapaasti suomennettuna): *Käynti hallitsijan aitioon tapahtuu vasenta porrastasta myöden parvelle. Ensimmäiseksi saavutaan 'pieneen' kodikkaaseen huoneeseen, joka on kauttaaltaan vihreä, jossa on ikkuna Pohjoisesplanadille. Huone on kauttaaltaan vihreä - vihreät tapetit, pehmeä vihreä matto peittää koko lattian, vihreät samettiverhot ja vihreäksi verhoillut huonekalut. Sisäänkäyntiä vastapäätä on kapea korkea peili, joka ulottuu lähes lattiasta kattoon. Tämä peili piilottaa taakseen salaoven, jonka kenraalikuvernööri Adelberg on aikoinaan rakennuttanut päästääkseen huomaamatta näyttelijättärien pukutilojen puolelle. Sitten tullaan aition keskimmäiseen osioon, jossa tilava pehmeä kulmasohva lamepttien välissä jossa on miellyttävä vaihtaa ajatuksia näyttämön tapahtumista. Ja sitten saavumme lopulta itse aitioon, jossa ei ole muuta mainitsemisen arvoista kuin adjutantit tuolit, joiden hämmästyttävän pitkät jalat herättävät huomion.*

Regeringslogens mest praktiska del. Obs. de höga adjutantstolarna jämte pallar.

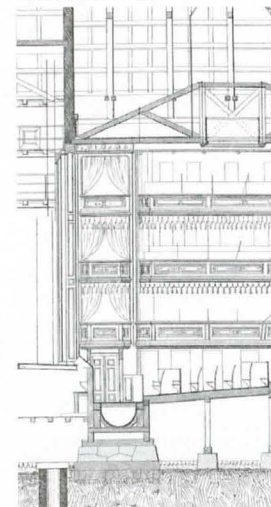

Yllä Presidentinaitio sekä toisen ja kolmannen parven aitiot 1936 otetussa kuvassa.

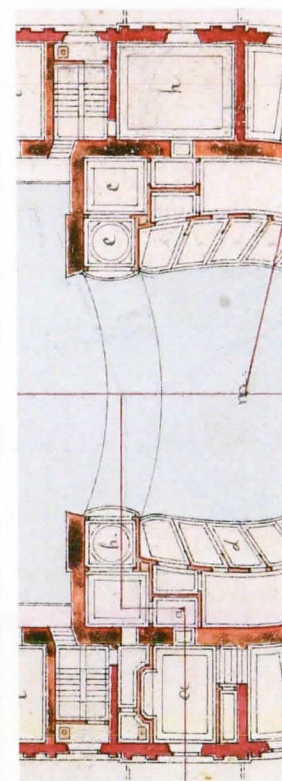
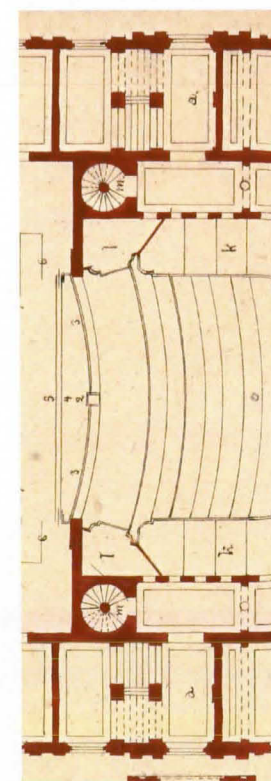
Keskellä vuoden 1928 Hbl:n lehtikuva hallitsijanaitiosta.

Alla oletettavasti 1960-70-luvulla otettu kuva nk. adjutantintuoleista, joilta adjutantit saattoivat paremmin tarkkailla ympäristöään. Tuolit ovat edelleen aitiossa.

Chiewitz 1860 (?)

Benois 1864 (?)

Tilat	Presidentinaitio 2040-2042 ja teatterijohdon aitio 2038-2039
Käyttötarkoitus 1936	Presidentinaitio "Presidentens loge" ja teatterijohdon aitio "Teaterhusdirektionens loge"
Muutokset	kts. selostus viereinen sivu
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten 1936
Lattia	Punainen plyyshimatto, puiset maalatut jalkalistat
Seinät	Rapatut + öljymaalatut.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu, öljymaalattu katto.
Ovet	Peililämpöön johtavat 21-peilisiä, öljymaalattuja puuovia. WC:n ovi 1930-l maalattu laakaovi.
Ikkunat	---
Varusteet	Mustaksi petsattu naulakko presidentinaitiossa.
Valaisimet	Kattokruunut ja seinälampetit. 1930-luvun porrasvalaisimet.

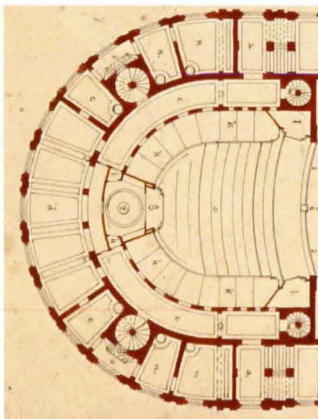

1930-luvun porrasvalaisimet ja puiset jalkalistat aitiassa 2040-2041

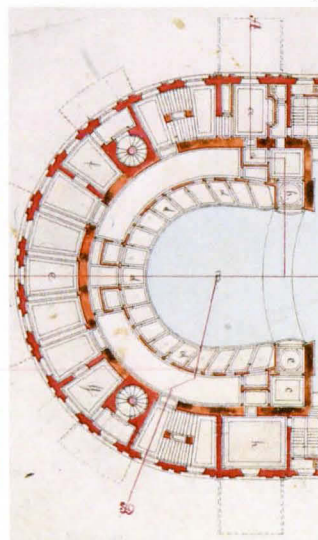

1930-luvun posliininen WC-rollateline huoneessa 2042

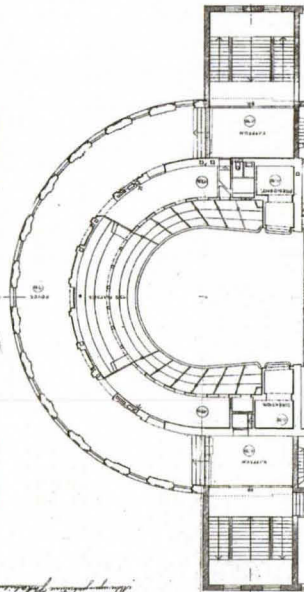
Chiewitz 1860 (?)

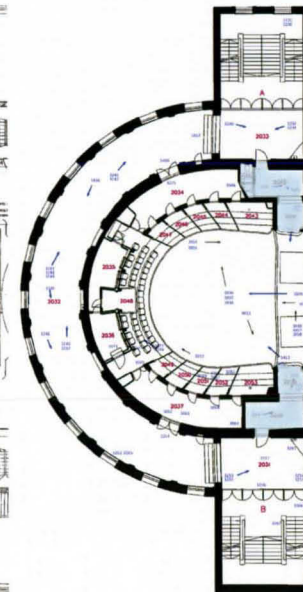
Benois 1864 (?)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkittehtitoimisto OKULUS	KERROS 2. / ensiparvi	TILA (-T) Presidentinaitio Teatterijohdon a.
		HUONENUMERO (-T) 2040-2042, 2038-2039

PRESIDENTINAITIO JA TEATTERIJOHDON AITIO

Chiewitzin aikaan nykyisten presidentinaition ja teatterijohdon aition kohdalla, näyttämön etulinjassa, sijaitsivat niin ikään arvovaltaisille vieraille tarkoitetut aiot. Chiewitzin selostuksen mukaan aiot (l), "avantscensloger", oli sisustettu kuin pienet kabinetit. Näissä oli irtotuoleja ja sohvin järjestetty istumapaikat seitsemälle ja varustuksiin kuului lisäksi pöytä ja peili. Kulkuyhteys, kuten muihinkin aitioihin, oli suoraan taustakäytävästä.

Benois'n aikaan aiot toteutettiin uudestaan ja uusin järjestelyin. Pohjoispuolelle, jossa nykyisin sijaisee presidentinaitio, sijoitettiin keisarillisen aition tilat. Pääportaasta oli käynti keisarilliseen eteishuoneeseen (a), "Avantloge Impériale", josta puolestaan oli kahden pienemmän eteisen kautta kulku varsinaiseen aitioon (b), "Loges Impériale". Eteläpuolen johdon aitioon (c), "Avantloge el loge de la Direction" saavuttiin joko taustakäytävän kautta tai näyttelijöiden harjoitussalista (h), "Salle du repertoire".

Huvudstadsbladetin artikkelissa "Regeringslogen" 15.4.1928, kerrotaan keisarillisen aition käytöstä, että Venäjän keisari on tietävästi vain kerran vieraillut teatterissa, Aleksanteri II aikaan 1876. Hallitsijanaition

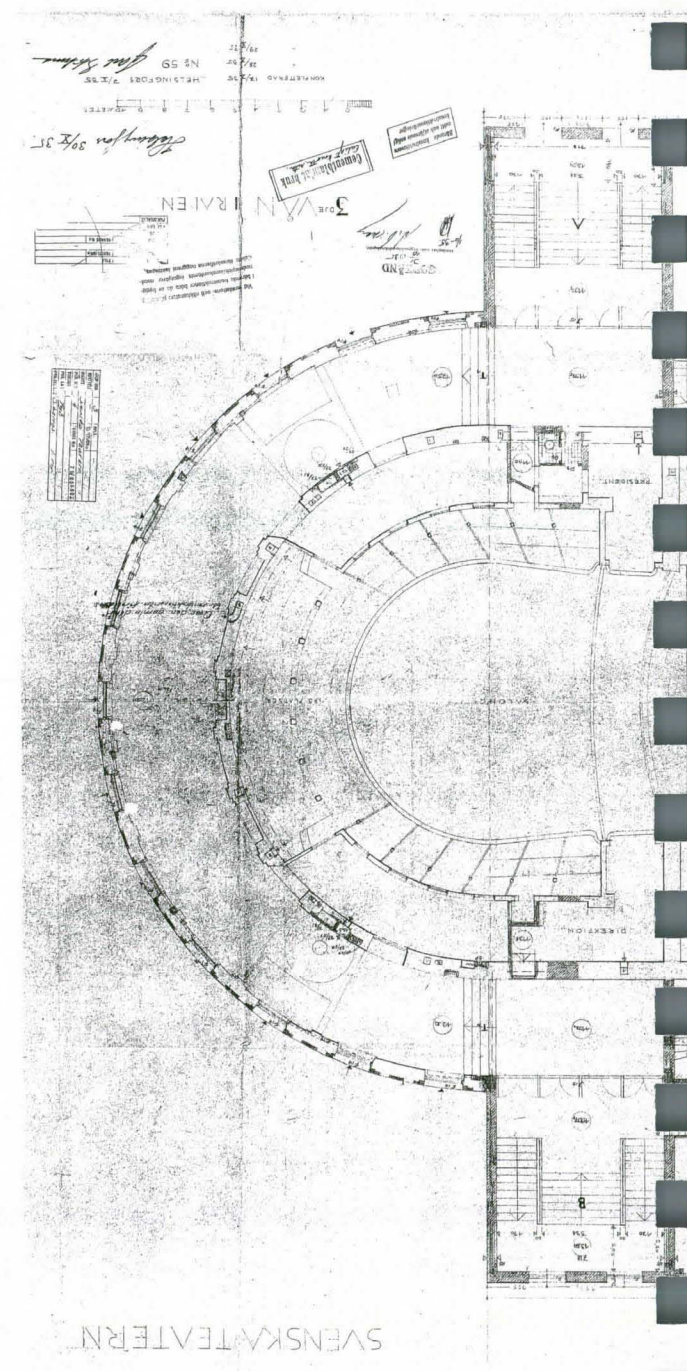

Teatterijohdon aition kabinetti.

Ylin kuva vuodelta 1932 (kuvaaja Rembradt), jossa mitä ilmeisemmin Stigzeliuksen lahjoittama "tyylillä" rokokookalusto.

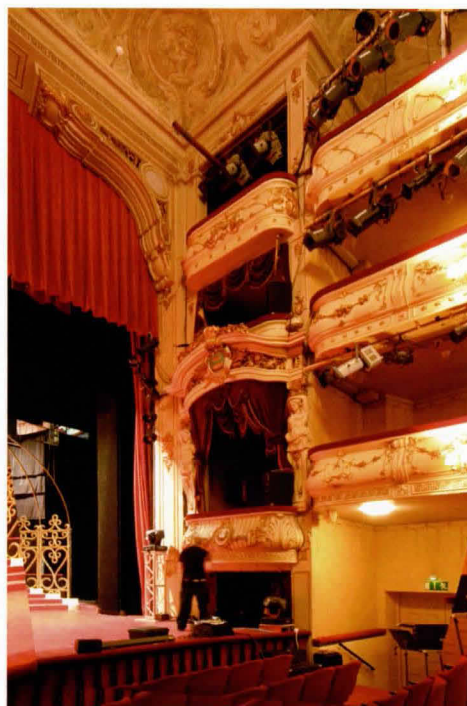
Keskellä ja alla nykytilanne.

Oikealla Jarl Eklundin allekirjoittama pääpiirustus 30.10.1935, jossa sisäänkäynti aitioihin perustuu Benois'n aikaisten kulkureittien hyödyntämiseen.

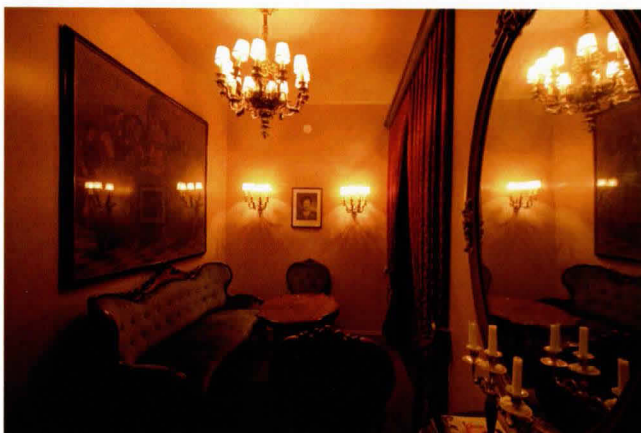

Presidentinaityö nykyassaan

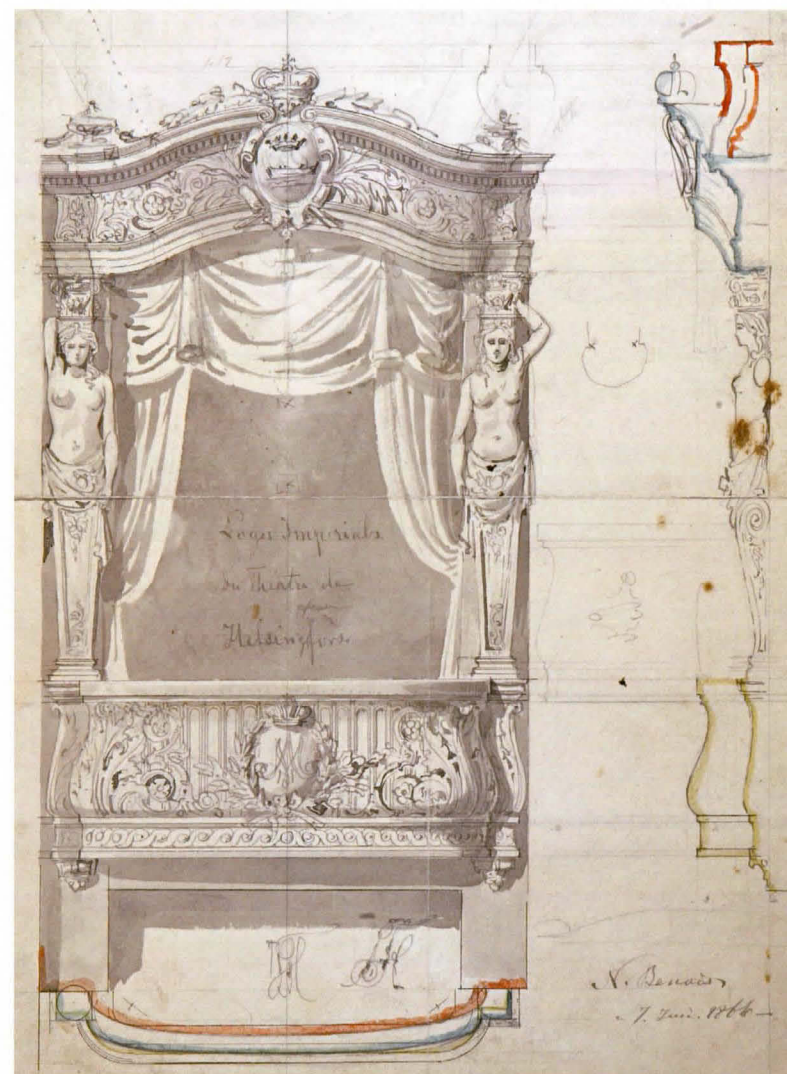

Teatterijohdon aition puoli
nykyassaan

Presidentinaityön kabinetti
nykyassaan

Benois'n suunnitelma "Loges Imperials du Theatre de Helsingfors" 1866.

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtimisto OKULUS	KERROS 2. / ensiparvi	TILA (-T) Presidentinaityö Teatterijohdon a.
		HUONENUMERO (-T) 2040-2042, 2038-2039

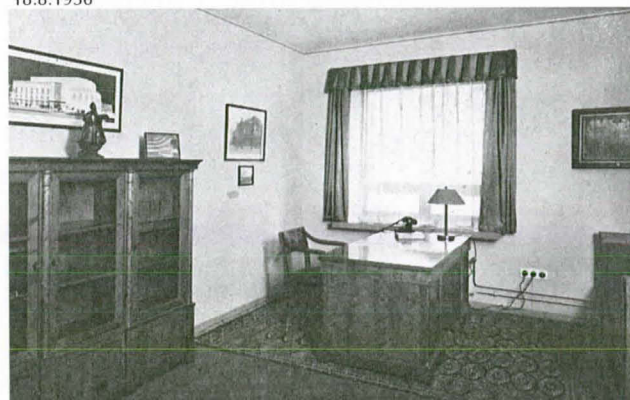
ENTINEN JOHTAJANHUONE JA KANSLIA

Teatterinjohtaja Nicken Rönngren uudessa johtajanhuoneessaan 18.8.1936. Tiettävästi Rönngren toi huoneeseensa omat huonekalut, jotka hän sittemmin lahjoitti teatterille.

Kanslian asiointitiski kromattuine lasiseinäraukeineen ja palveluluukkuineen 18.8.1936

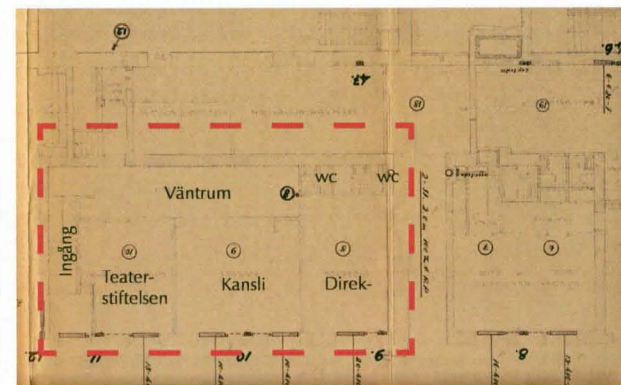

Entisen johtajan huoneen kohdalla toimii nykyisin maskeeraamo. Johtajan huoneen muutokaan ei ole enää hahmotettavissa, sillä tilasta on lohkaistu siivu (2018) kellarin huoltokuilua varten.

Yllä entinen kansliatila nykyasussaan. Tiskiseinä on purettu pois, kattoon on lisätty ilmanvaihdonkanavia peittäviä kotelointeja ja kaikki pinnat on uusittu. Vain 1936 kuvassa näkyvä kanslian väliseinä on edelleen paikallaan.

Alla 1930-luvun kanslian WC ja oven lukko painikkeineen. Entinen johtajan huoneen WC on purettu.

Eklund - Saarisen tarkistettu työpiirustus 22.12.1937 osoittaa kanslian alkuperäisen järjestelyn. SvTA.

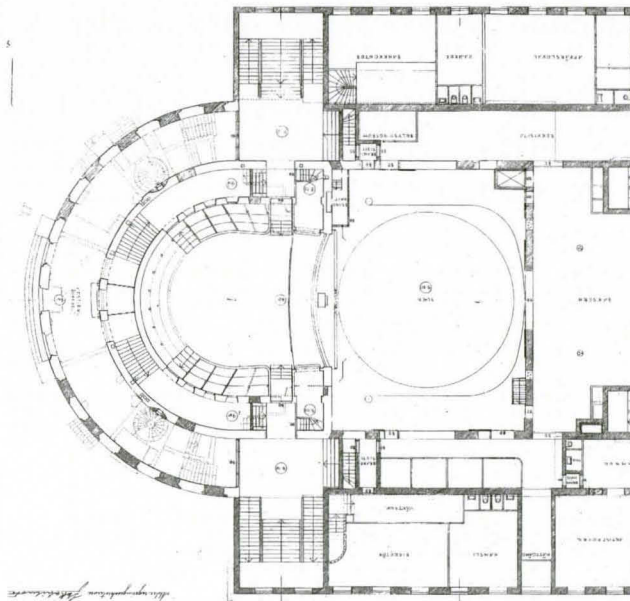

Inventointipohja, nykytilanne.

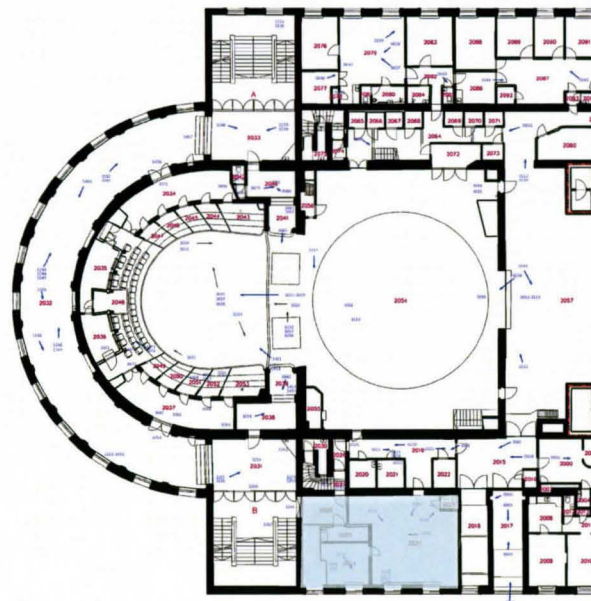
Helsingfors-Journalissa 1936 julkaistu kuva on lehden mukaan teatterisäätiön käytössä. Eklund - Saarisen pohjapiirustuksessa huone on varattu isännöitsijälle.

Tilat	Maskeeraus 2023, toimisto 2024, WC 2025, eteinen 2028, varasto, yms. huone 2029
Käyttötarkoitus 1936	Omalla katusisäänkännyllä varustetut kansliatilat: teatterijohtajan huone, kanslia ja teatterisäätien johto
Muutokset	Kai Palmqvistin 1984-1985 suunnitelmien mukaan kanslia purettiin ja muutettiin näyttelijälämpöksi ("skådespelare-foyer 1") yhdistämällä kanslia ja odotustila yhdeksi huoneeksi. Samalla entinen isännöitsijahuone muutettiin pieneksi näyttelijälämpöksi ("skådespelarefoyer 2") entinen johtajanhuone jaettiin kahteen tilaan: näyttelijälämpöksi ja metalliverstaaseen johtavaksi huoltotilaksi. Samalla oma sisäänkäynti kadulta poistettiin ja porras muutettiin IV-kanavatilaksi. Sisäänkäynnin kohdalle sijoitettiin kukkakioski.
Nykyinen käyttötarkoitus	1980-luvulla muodostettu tilakokonaisuus toimii toimii nykyisin maskeerauksen ja puvustamon käytössä.
Lattia	1930-luvulla oletettavasti joko kumimatto / -parketti tai linoleum. Nykyisin beige kvartsiVinyyli-laatta.
Seinät	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu + öljymaalaus / lateksi. Lisätty ilmanvaihtokanavien koteloiteja.
Ovet	WC:ssä 1930-luvun maalattu laakaovi, porrashuoneeseen johtava 1930-luvun maalattu teräspalo-ovi, muut uudempiä 1980-l.
Ikkunat	1930-luvun tummaksi petsattua ja lakattua tammea. Alaosassa kaksiaukkoiset tuuletusikkunat. Sisäänaukeava kytketty kaksinkertainen. Kromatut painikkeet. Maalatut betoniset ikkunapenkit joissa raitisilmaventtiilit.
Varusteet	1930-l radiaattorit, Suomen Puhallinilman kromatut säädettävät korvausilmaventtiilit ikkunapenkeissä
Valaisimet	Uudet loisteputkivalaisimet

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Entinen teatterisäätien huoneen (2024) ikkuna, jossa tyypilliset 1930-luvun elementit: tammi-ikkunat matalin tuuletusikkunoin, syvä ikkunapenkki jossa säädettävä raitisilmakanava ja lamelliradiaattori.

Entisessä teatterisäätien huoneessa (2024) on vielä jäljellä 1930-luvun maalattua puista jalkalista. Mattolista ja beige-kvartsiVinyyli-laatta ovat 1980-luvun muutostyön perua.

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 2.	TILA (-T) Entinen kanslia, nyk. maskeeraus.
		HUONENUMERO (-T) 2023-25, 2028, 2029

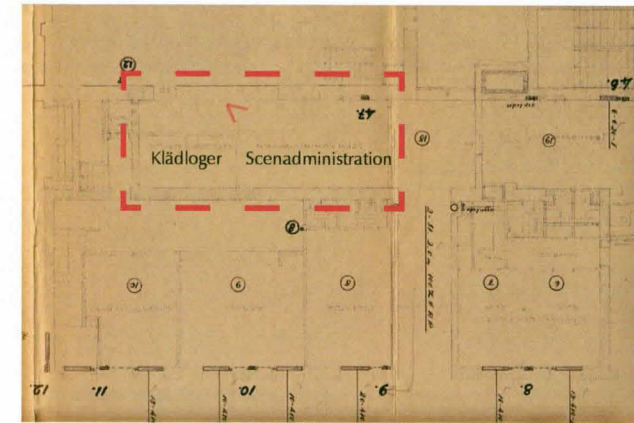
ENTINEN NÄYTTÄMÖKONTTORIN TILA JA PUKUHUONEET

Helsingfors-Journal 1936: "En nyhet: scenkontoret, för regissör, kapellmästare och inspicienter." Kuva Erik Lucander.

Nykyisen tilan muoto poikkeaa siinä määrin 1930-luvun tilanteesta, ettei rinnastuskuvan ottamiselle ole juuri edellytyksiä. Etualalla ovi, joka johtaa toiseen 1930-luvun pukuhuoneista (2021). (kuva 0021)

Eklund - Saarisen tarkistettu työpiirustus 22.12.1937 osoittaa näytäntöjohdon konttorin alkuperäisen järjestelyn. Merkki osoittaa vanhan valokuvan kuvauspai-

Inventointipohja, nykytilanne.

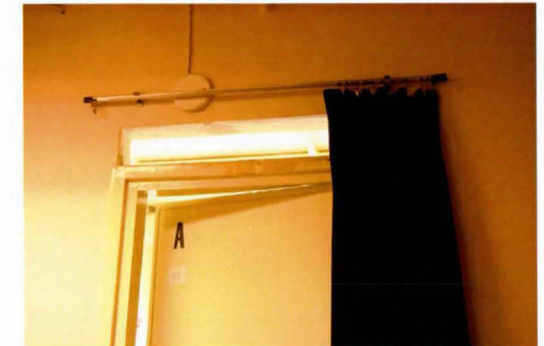

Nykyinen käytävä (2019) 1930-luvulla näyttämöjohdolle tarkoitettujen pukuhuoneiden (klädloge) kohdalla. Karmin päälle jäävästä valoaukosta voisi olettaa, että ovet, olkoonkin 1930-luvun laakaovi-mallia, on lisätty aukkoihin hieman myöhemmin. (kuva 0020)

Tilat	Käytävät 2015 ja 2019, maskeeraus 2020 ja 2021, varasto 2022
Käyttötarkoitus 1936	Näyttämön johdon konttoritilat, "Scenadministration och klädloger", kapellimestarille, ohjaajille, jne.
Muutokset	Konttorikäyttö on loppunut ja tilaan on rakennettu lisää pieniä pukuhuoneita joskus ennen vuotta 1984. Vuoden 1984-85 muutostöissä tila on lyhentynyt käytävän osalta ja yksi pukuhuonekomero on purettu pois, jotta näyttelijäläm- piöön on saatu kulkuyhteys.
Nykyinen käyttötarkoitus	1980-luvulla muodostettu tilakokonaisuus toimii toimii nykyisin liikenteellisenä yhteytenä näyttämön ja maskeerauksen ja puvustamon välillä sekä kaksi pientä pukeutumishuonetta ja varasto.
Lattia	1930-luvulla oletettavasti joko kumimatto / -parketti tai linoleum. Nykyisin beige linoleum / harmaa muovimatto.
Seinät	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu + öljymaalaus / lateksi. Lisätty talotekniikkaa, yms.
Ovet	Pukuhuoneissa 1930-luvun maalatut laakaovet, porrashuoneeseen ja näyttämölle johtavat 1930-luvun maalattuja teräspalo-ovia, muut uudempia 1980-l.
Ikkunat	---
Varusteet	---
Valaisimet	Uudet loisteputkivalaisimet

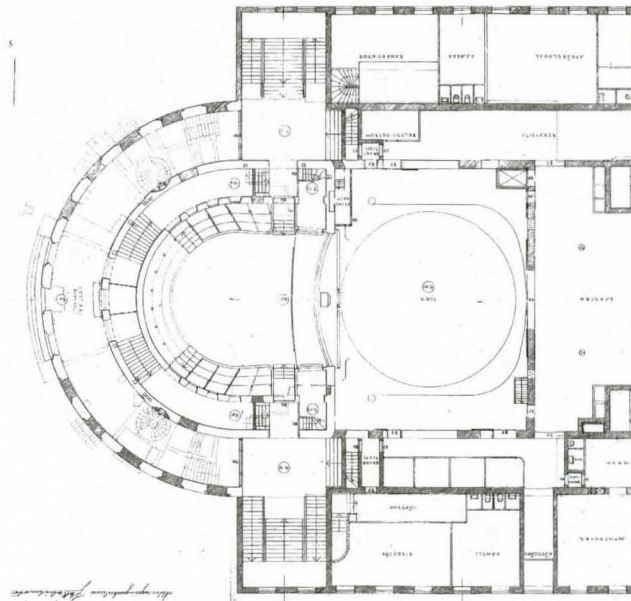

1930-luvun laakaovi ja kromattu ovipainike pukuhuoneessa.

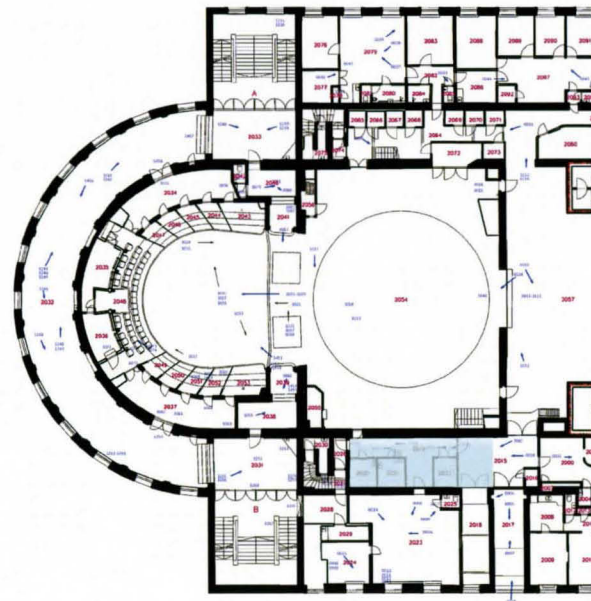

Pukuhuoneen karmin päälle jäävä valo- / ilmanvaihtoaukko

Eklund ja Saarinen 1935

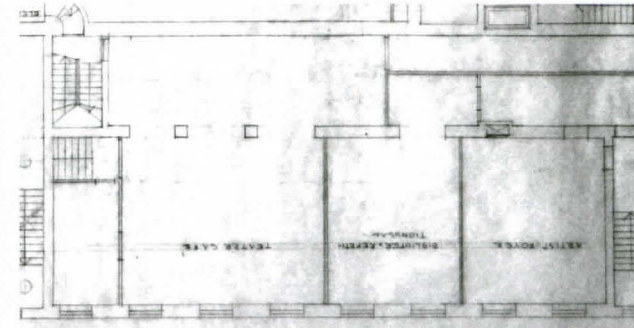
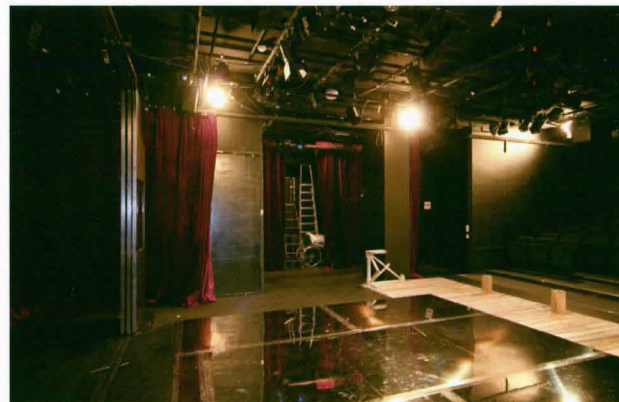

Nykytila

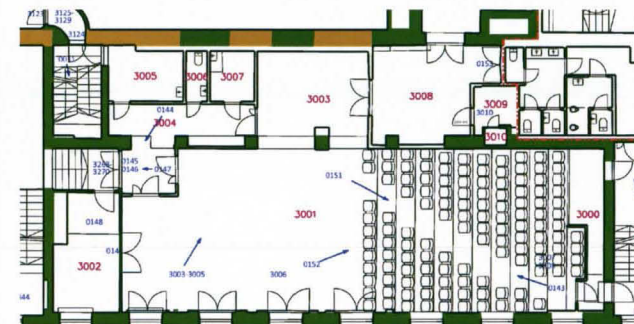

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkititeitoimisto OKULUS	KERROS 2.	TILA (-T) Ent. näyttämö- konttorin tilat
		HUONENUMERO (-T) 2015, 2019-2022

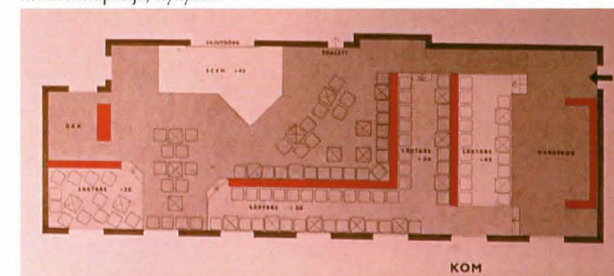
ENTINEN TEATTERIKAHVILA JA NÄYTTELIJÄLÄMPIÖ (MINISCEN)

Eklund - Saarinen 1936

Inventointipohja, nykytila.

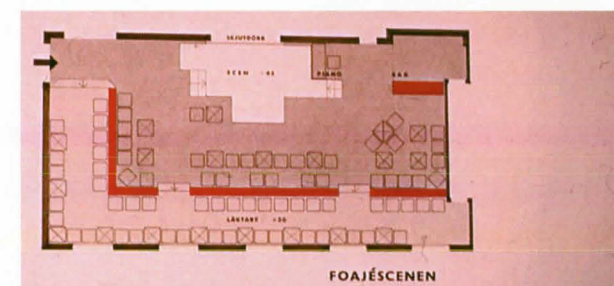
KOM

Yllä teatterikahvila 1936. Istuinryhmät ovat Waldemar Aspelinin suunnittelemat 1909, mutta tarjoiluupöytä on uudempi 1930-luvulta. Oikealla vastaava kohta nykyasussaan: Miniscen.

Keskellä ja alla (vas.) näyttelijälämpiö 1936 ja 1960-luvun (?) asuissaan.

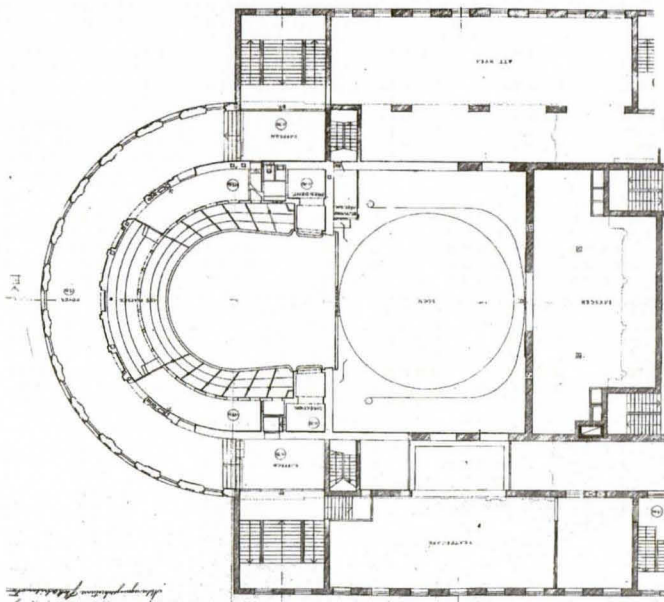
Alla näyttämö Foajescenin aikaan 1960-luvun alkupuolella. Oikealla Foajescenin ja KOM-teatterin aikaiset näyttämöratkaisut. Teatterimuseon arkisto.

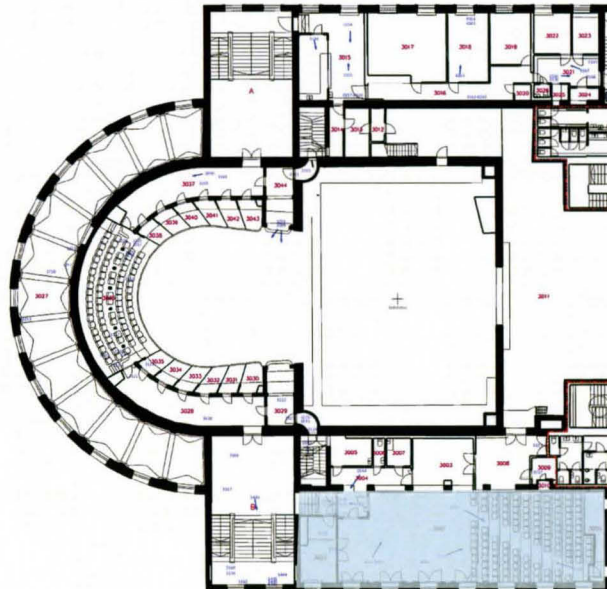
FOAJÉSCENEN

Tilat	Miniscen katsomo, näyttämö, ääni- ja valo-ohjaus sekä näyttelijälämpio ja sisäänkäynti 3000-3002
Käyttötarkoitus 1936	Näyttelijälämpio ("artistoyer"), harjoitussali ja kirjasto ("bibliotek och repetitionssal") ja teatterikahvila ("teater café") sekä sisäänkäyntiporras ja erillishuone.
Muutokset	Tilakokonaisuuteen sijoittui 1962 kokeellinen "Foajescen". 1960-luvun lopulla tilassa toimi lyhyen jakson "KOM"-teatteri. 1974 tilasta muodostui "Miniscen"-näyttämö. Nykyinen katsomo ja valo- ja äänitarkkaamo on toteutettu 1990-luvun lopulla ja samalla avattu uusi kulkuyhteys D-portaan välitasanteelle.
Nykyinen käyttötarkoitus	Miniscen
Lattia	1930-luvulla kalansuomu- ja neliömuotoon ladottua lakattua tammiparkettia. Parketti on tiloissa osin näkyvissä ja osin peitetty näyttämömatoine, katsomorakentein, yms. Osa on saatettu myös purkaa pois (?).
Seinät	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu + öljymaalaus / lateksi. Lisätty talotekniikkaa, yms.
Ovet	B-portaaseen johtavat pääovet uudet, (1990-l?) 1930-luvun hengessä toteutetut palo-ovet. Huoneen 3002 pariovet 12-peiliset, maalatut, 1930-luvulta.
Ikkunat	1930-luvun tummaksi petsattua ja lakattua tammea. Alaosassa kaksiaukkoiset tuuletusikkunat. Sisäänaukeava kytketty kaksinkertainen. Kromatut painikkeet. Minin kohdalla luukkujen takana.
Varusteet	---
Valaisimet	Teatterin valaistustekniikkaa yms.

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Teatraalinen peili

Peili näyttelijälämpiossä 1960-luvulla (?). Peili nykyisellä paikallaan, A-portaan välitasanteella. Sama peili esiintyy Jarl Eklundin laatimassa suunnitelmassa Royal ravintolan takkatilasta vuodelta 1946 (SRM). Peilin alkuperästä ei ole tietoa.

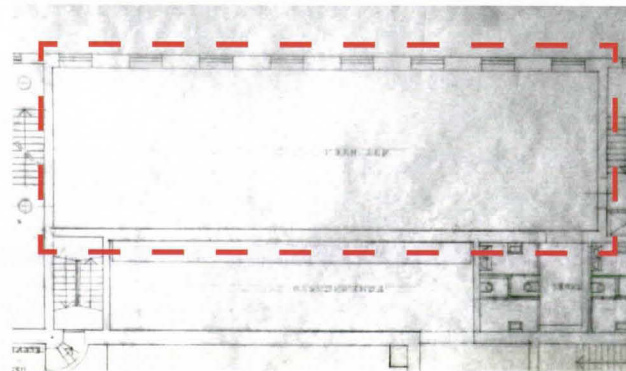
Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 3.	TILA (-T) "Miniscen"
		HUONENUMERO (-T) 3000-3002

ENTINEN KONGRESSISALI, "NICKEN"

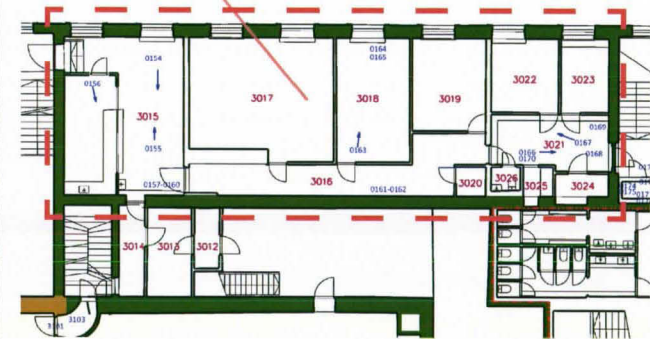
Kolmannessa kerroksessa Pohjoisesplanadin puolella olevan kookkaan salin käyttöhistoria on osin tuntematon. Tila on valmistuttuaan ollut jonkin aikaa suurena salina ja sitä on tietävästi kutsuttu Kongressisaliksi. Saliin on saavuttu C-portaasta. Salin seinien alalaitaa kiertävä erikoinen reliefikoristelu ja seinäpintojen jakaminen kenttiin on talon muuhun arkkitehtuuriin nähden poikkeavaa ja sali on selvästi muodostanut oman rajatun kokonaisuutensa. Arkkitehti Kai Palmqvist muisti ottaneensa osaa arkkitehti Jarl Eklundin 70-vuotisjuhlaan "joskus 1940-luvun jälkipuoliskolla" (ilmeisesti siis 1946) tässä pitkänomaisessa juhlayksikössä. Ravintola Royalin vuoden 1948-9 vuokrasopimuksessa mainitaan, että ravintolalla on ollut kolmannessa kerroksessa käytössään 690 m², mikä tarkoittaisi, että ravintola on vastannut myös tämän salin toiminnasta. Vuodelta 1964 on olemassa Ungern - Sternberg & Co suunnitelma, jossa tila on jaettu lukuisiin konttorihuoneisiin, muttei kuitenkaan nykyistä huonejakoa vastaavasti. Viimeistään vuonna 1978 on tila otettu teatterin käyttöön ja salista on erotettu henkilökunnan ruokala, harjoitussali, joka nimettiin Nickeniksi sekä teatterin "PR-toimisto" Kai Palmqvistin suunnitelmien mukaan. Kulku Nickeniin järjestettiin A-portaan kautta, jonka välitasanteelle puhkaistiin ovi. Vuonna 1990 Nicken otettiin esityskäyttöön, lähinnä lapsille suunnattuja esityksiä varten. Vuonna 2000 päädyttiin sali kuitenkin jakamaan pienemmäksi ja salista jäi jäljelle käytävä, muutama työhuone sekä nyttemmin pelkästään pienenä harjoitussalina toimiva "Nicken".

Yllä "Nicken" 1970-luvun lopussa, lastulevyseinällä C-portaan eteistiloista rajattuna. (kuva Teatterimuseo)

Eklund - Saarinen 1936

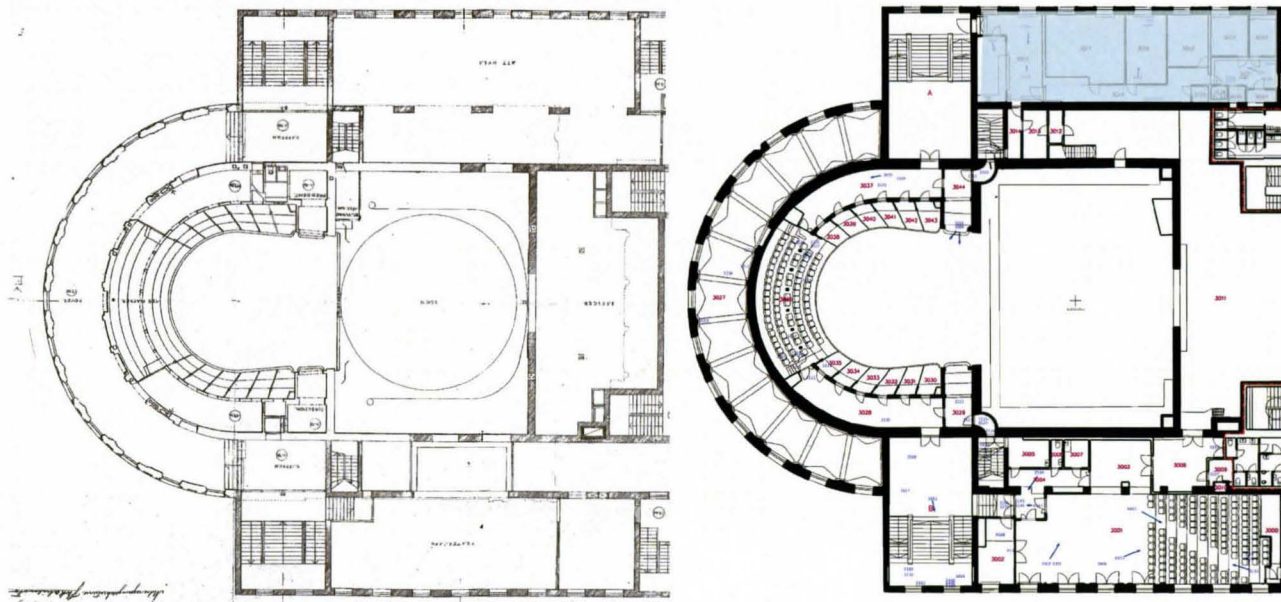
Inventointipohja, nykytila.

Tilat	Henkilökunnan ruokala 3015, käytävä 3016, harjoitussali 3017, toimistotiloja 3015-3026.
Käyttötarkoitus 1936	"Att hyra" eli ulosvuokrattavaksi tarkoitettu juhlatila.
Muutokset	kts. erillinen selostus
Nykyinen käyttötarkoitus	kts. yllä.
Lattia	1930-luvun neliömuotoon ladottua lakattua tammiparkettia.
Seinät	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi. Erityinen ornameintein jäsennelty pedestaalikerros sekä seinien rapautut kenttäjaot. Uudempia väliseiniä.
Katto	Sileä rapattu ja tasoitettu + öljymaalaus / lateksi. Lisätty talotekniikkaa, alaslaskuja yms.
Ovet	C-portaaseen johtava ovi uusi, (1990-l?) 1930-luvun hengessä toteutettu palo-ovi.
Ikkunat	1930-luvun tummaksi petsattua ja lakattua tammea. Alaosassa kaksiaukkoiset tuuletusikkunat. Sisäänaukeava kytketty kaksinkertainen. Kromatut painikkeet.
Varusteet	---
Valaisimet	Uudempaa kerrostumaa

Stefan Bremerin 1980-luvulla ottama kuva henkilökunnan ruokalaan johtavasta käytävästä (3014). SvTA.

Eklund ja Saarinen 1935

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 3.	TILA (-T) Ent. Kongressisali, "Nicken"
		HUONENUMERO (-T) 3015-3026

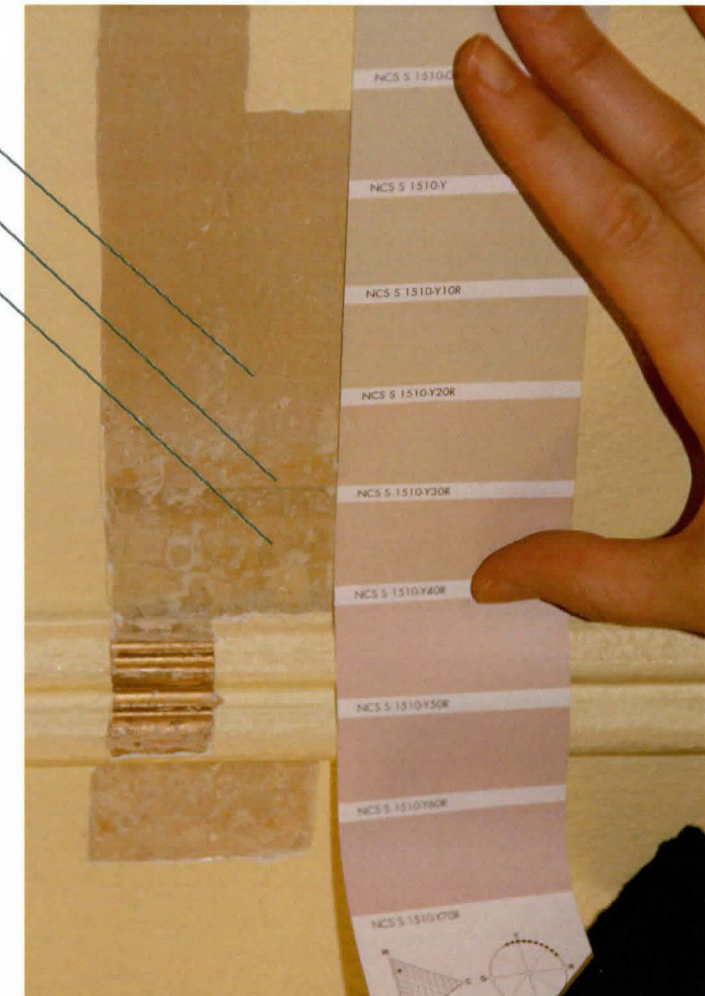
Yllä: henkilökunnan ruokala nykyasussaan (0154). Lattiassa 1930-luvun neilö-ruutukenttin jaettua tammiparkettia.

Alla esimerkki käytävässä 3016 näkyvästä seinäpintojen art deco-tyyppisistä reliefistä.

Yllä oikealla: Salin alkuperäistä seinien kenttäjakoa pilkistää esiin myös seinien yläosissa, mm. huoneen 3018 ikkunaseinällä (0165).

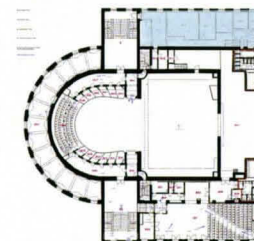
Alla oikealla: Nykyisessä työstetyssä "Nickenissä" näkyy alkuperäinen tuloilman esilämmitystä varten tehty säleiköinen kotelokäytävä vesikiertoiselle patterille. Juhlusalin ornamentiikka piirtyy dramaattisesti esiin mustaksi maalatussa huonetilassa.

3. KERROKSEN JUHLASALI / NICKEN: VÄRIHISTORIA

Pitkän ja kapean juhlasalin seinä on jäsentynyt vaakalistan kautta ylä- ja alaosaan. Koristeet ovat pääosin edelleen paikallaan. Seinän alaosaan rytmittää art deco-reliefi, jossa aiheina mm. egyptiläisvaikutteinen siivekäs leijona. Yläosassa samassa rytmissä on hyvin kevyellä puulistalla jäsenöity peilit, joissa ainakin viivakorosteita. Peilien mahdollisia koristeita ei tutkittu. Huonetilan hyvin hienovireinen seinäväritys on sävyiltään tyypillistä 1930-lukua, murrettua ja pehmeää. Maalikerrokset ovat ohuita ja osin läpikuultavia, esim. yläpeilin profiilin sisäpuolella oleva sisempi okra kehysviiva kuultaa vihertävän alta.

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitteititoimisto OKULUS	KERROS 3.	TILA (-T) Ent. Kongressisali, "Nicken"
		HUONENUMERO (-T) 3015-3026

HUOM! Värit ovat vain suuntaa-antavia.

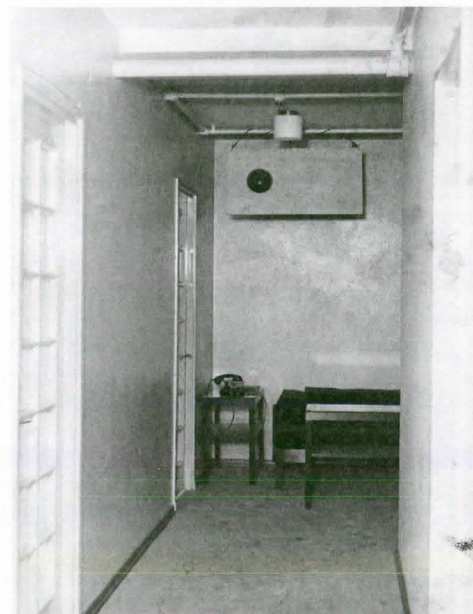
MIESTEN JA NAISTEN PUKUHUONEET

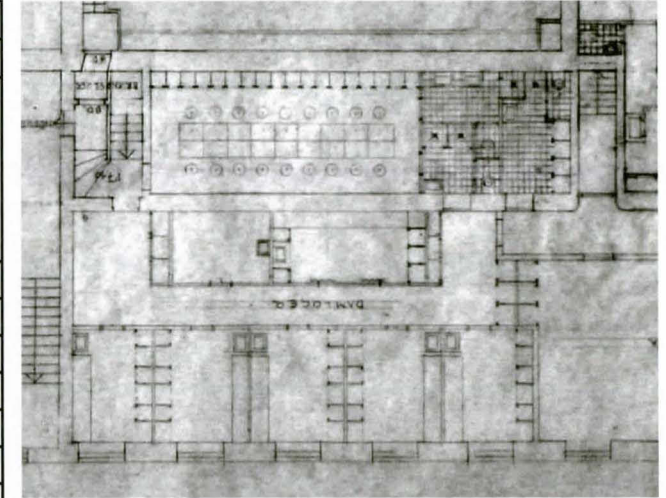
Esimerkki näyttelijöiden pukuhuoneesta 1936 juuri valmistumisen jälkeen ja esimerkki huoneesta nykytilassaan (0060). 1930-luvun pöytä, tuolit ja komerot ovat yhä käytössä. Pöydän päälle on lisätty uusi taso ja peilit valaisimineen on uusittu. Valaistus, lattia materiaali, ikkuna ja radiaattori on uusittu.

Oikealla Eteläesplanadin puolen näyttelijäpukuhuonetilojen käytävä 1936 ja nykyasussaan. Kattoon on lisätty alasasku, lattia materiaali on vaihdettu, kalusteet on uusittu ja varusteita lisätty. Valaistus ja keskusäänentoistojärjestelmä on uusittu.

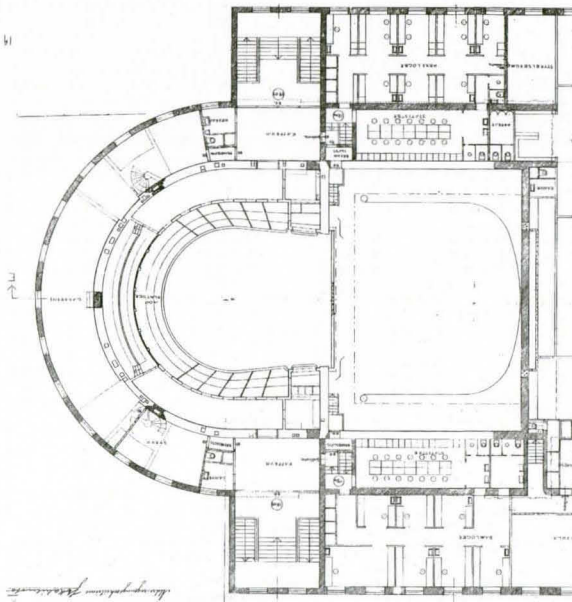

Tilat	Näyttelijöiden pukuhuoneet ("artisloge"), käytävätilat ja statistien huoneet 4002-4014, 4058-4070
Käyttötarkoitus 1936	Kuten alunperin
Muutokset	Tiettävästi kaikki merkittävät muutokset ovat tapahtuneet 1985. Pohjoisesplanadin puoleinen statisti-huone muutettu arkistoksi ja samalla ko. tilaa on laajennettu; Eteläesplanadin puolen statisti-huone on jaettu miesten ja naisten puoleksi ja WC-järjestelyt on uusittu; tiloihin on lisätty koneellisen ilmanvaihdon kanavia ja kotelointia; lattioihin kvartsi-nyylilaattaa yms. Vuoden 1990 suunnitelmien mukaan koko neljännen kerroksen ikkunat muutettu kaksiaukkoisiksi, lämpölasilliseksi.
Nykyinen käyttötarkoitus	kts. yllä.
Lattia	1930-luvulla oletettavasti linoleum. Nykyisin kvartsi-nyylilaatta yms.
Seinät	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Huoneissa sileä rapattu ja tasoitettu + öljymaalaus / lateksi. Käytävillä talotekniikkaa, alaslaskuja yms.
Ovet	Pukuhuoneet: pieniruutuiset lasiovet 1930-luvulta. Porrashuone: teräksiset palo-ovet 1930-luvulta
Ikkunat	Petsilakattua tammea, kaksiaukkoiset, lämpölasilliset 1990-luvulta.
Varusteet	Näyttelijöiden huoneissa alkuperäiset 1930-luvun maskeerauspeilipöydät, komerot, tuolit yms. Lavoareja uusittu. Pohjoisespan puolella uudempia radiaattoreita, Eteläespan puolella 1930-l lamelliradiaattoreita. Käytävillä 1930-luvun komerot.
Valaisimet	Uudempaa kerrostumaa. Vanhojen valokuvien perusteella alkuperäiset opaalilaiset käytävävalaisimet

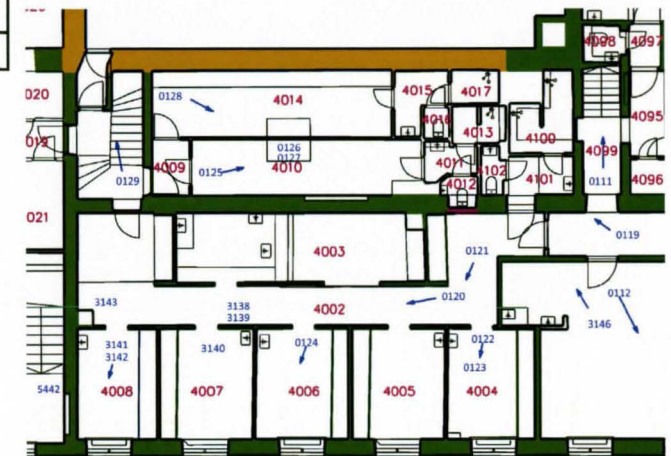
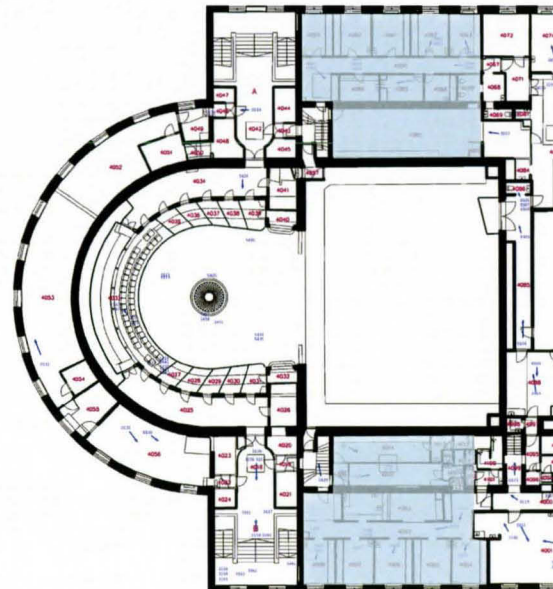

Eklund - Saarinen 1936 (SRM)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Inventointipohja, nykytilanne, Eteläesplanadin puoli

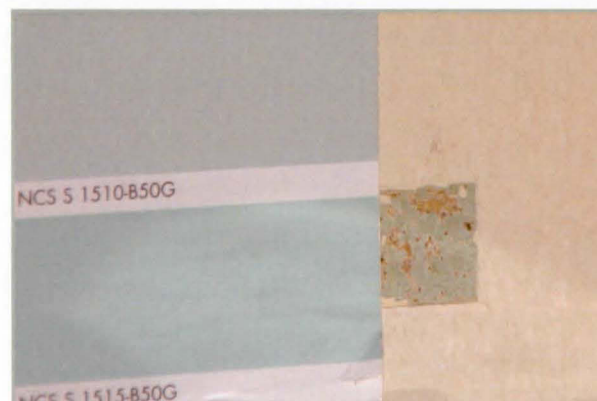
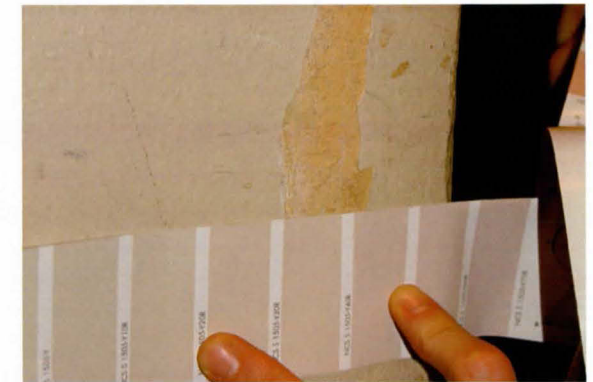
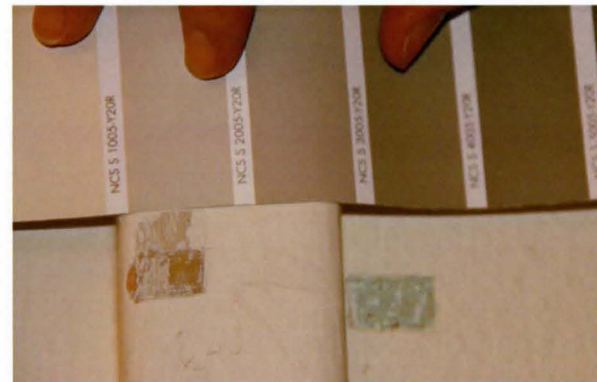
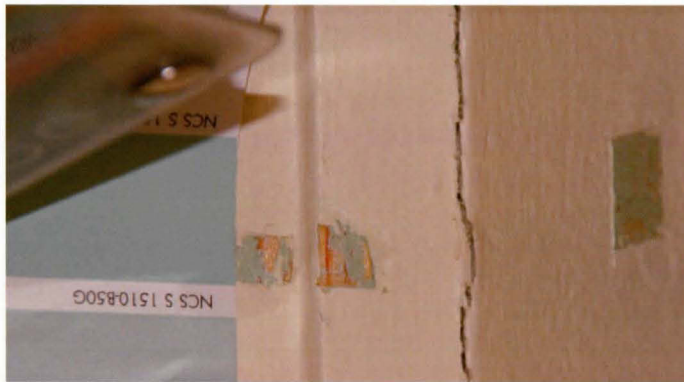
Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 4.	TILA (-T) Pukeutumistilat
		HUONENUMERO (-T) 4002-4014, 4058-4070

STATISTIEN PUKUHUONEET

Alla statistikien pukuhuone oletettavasti 1970-luvulla otetussa kuvassa (Teatterimuseo) ja nykyasussaan. Tila on jaettu miesten ja naisten puoliin raajaavalla seinällä 1985. Katossa kattoikkuna. Miesten statistikien pukuhuone otettiin samaan aikaan arkiston käyttöön.

PUKuhuoneiden VÄRIT 1936

PUKuhuoneet

katto
1002-Y
Ö

kalusteet, tuolit
lämmin valkoinen
Ö

rapatut seinät
"1210-B70G"
turkoosi Ö

ovi ja kehyslistat
2005-Y20R
kitin värinen Ö

kalusteet, kiinto
1515-B50G
turkoosi Ö

Sekä miesten että naisten pukuhuoneet ovat kaikki saman värisiä. Rapatut seinät on maalattu öljymaalilla heleän turkoosiksi, kiinteät kalusteet eli kaapit ja pöydät, lähes samalla, mutta hiukan tukevammalla sävyllä. Puutolit olivat valkoiset, ovi pehmeä kitin värinen.

Käytävä puolestaan on ollut hyvin pehmeän vaaleanpunainen, jonka lähes musta jalkalista on ryhdistänyt.

PUKuhuoneiden KÄYTÄVÄ

käytävän seinä
1505-Y30R, vaalea punerva
Ö

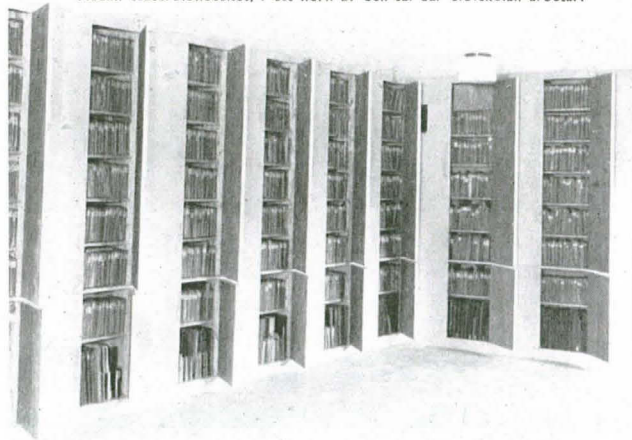
käytävän jalkalista
musta, vahamainen
Ö

Svenska Teatern VÄRIT 2008 Arkkitteittomisto OKULUS	KERROS 4.	TILA (-T) Pukeutumistilat
		HUONENUMERO (-T) 4002-4014, 4058-4070

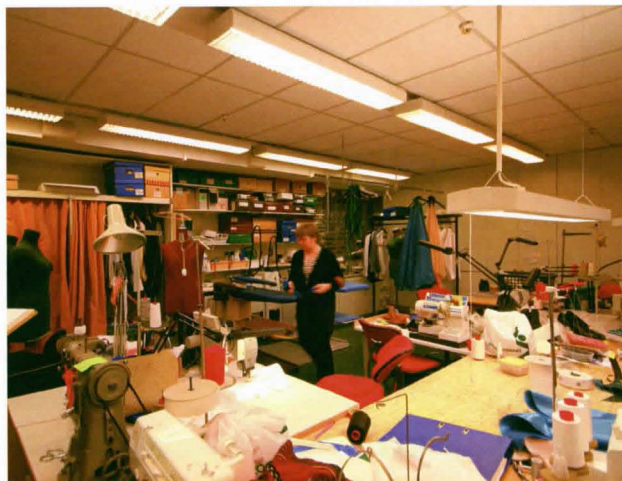
HUOM! Värät ovat vain suuntaa-antavia.

ENTINEN OPPILASKOULU, OMPELIMO

Nedan teaterbiblioteket, i ett hörn av den sal där elevskolan arbetar.

Helsingfors-Journalin 1936 mukaan Elevskolanin harjoitussalissa sijaitsi myös kirjasto, joka ilmeisesti sisälsi lähinnä näytelmien lukukappaleet opiskelijoiden käyttöön.

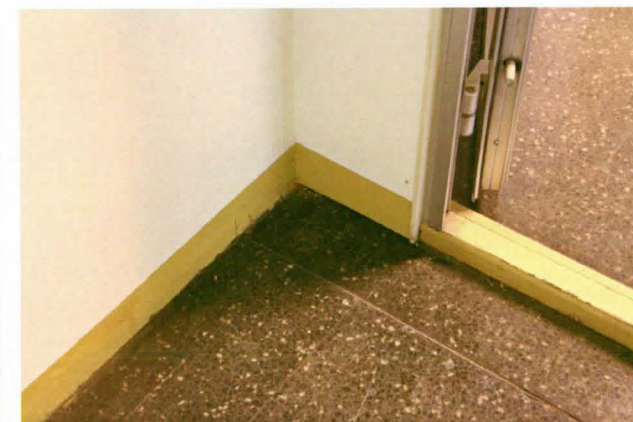
Ompelimo nykyasussaan (3144). Oikealla taustaseinällä on yhä korkeat komerot jäljellä.

1930-luvun ruokahissin ovi on yhä paikallaan käytävässä, mutta hissikuiluun on sijoitettu ilmanvaihdon kanavia, oletettavasti 1980-luvulla. Takana käynti näyttelijöiden pukuhuonetiiloihin.

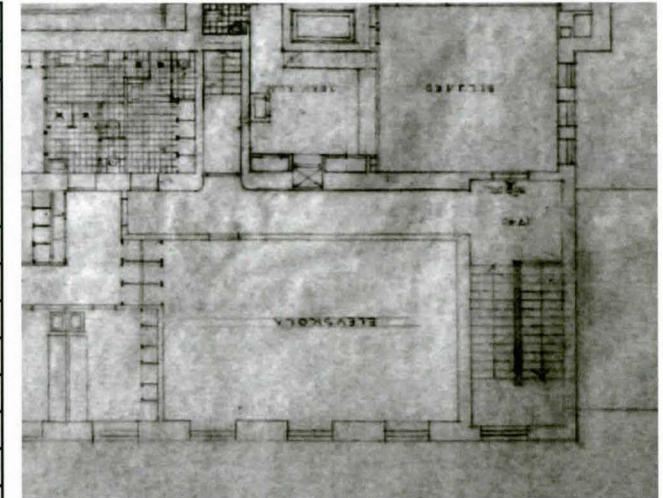

Entinen elevskolan sisäänkäynti, nykyinen ompelimon sisäänkäynti. Taustalla käytävä ja maalaamoon johtavat portaat. Ompelijoiden taukotila on sullottu ilmanvaihdon kanavien alle, matalaan ja pimeään tilaan.

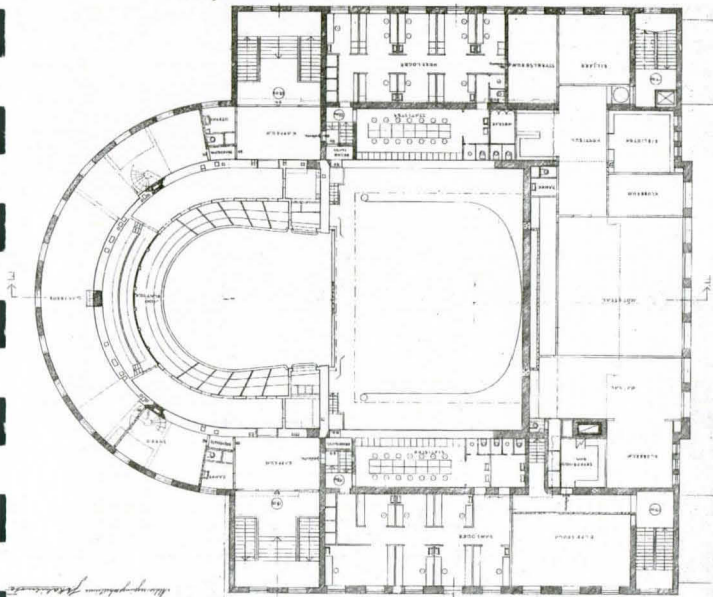
Käytävän lattiaa D-portaan alumiiniseksi uusitun oven kohdalla. Kun yleensäkin talossa raskaalla kulutuksella olevat yleisöportaat on tehty mustasta mosaiikkibetonista. Mosaiikkibetoni päättyy kun näyttelijöiden pukuhuonetiilat alkavat.

Tilat	Käytävä 4000 ja ompelimo 4001
Käyttötarkoitus 1936	Käytävä ja "Elevskola"
Muutokset	Ei ole tarkemmin tiedossa kuinka pitkään "elevskola" on tilassa toiminut. Vuoden 1966 suunnitelmassa (Ngren - Strindberg & Co.) tilaa on nimetty vain harjoitussaliksi. Viimeistään 1985 tila on muutettu ompelimon ("syateljé") käyttöön. Samalla ompelimolle on otettu tiloja Esplanadinpuiston puoleisesta juhlatilakokonaisuudesta; mm. biljardihuoneesta ja keittiöstä.
Nykyinen käyttötarkoitus	Ompelimo
Lattia	Ompelimossa tumma vihreä muovimatto (?) ja puinen jalkalista 1930-l, käytävällä musta mosaiikkibetoni
Seinät	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Alaslasketut katot
Ovet	Käytävä: uudempi laakaovi. Käytävä - porras: uudempi alumiiniovi.
Ikkunat	Petsilakattua tammea, kaksiaukkoiset, lämpölasilliset 1990-luvulta.
Varusteet	"Amoksen" ikkunaväleissä komeromaiset rakenteet ilmanvaihtoa ja lämmitystä varten 1930-luvulta.
Valaisimet	Uudempaa kerrostumaa.

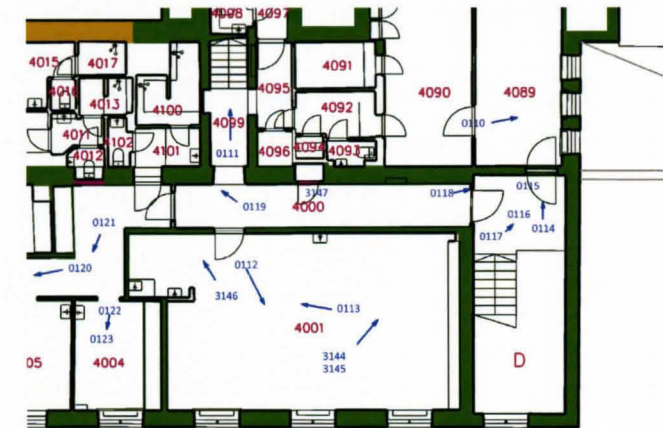
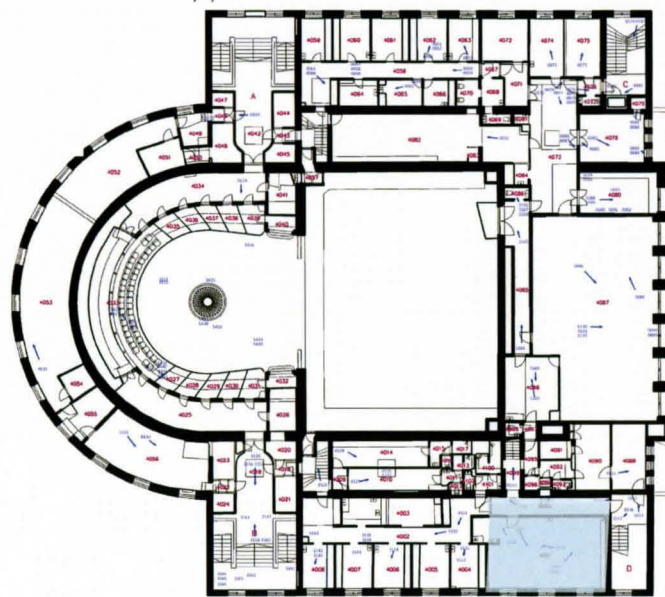

Eklund - Saarinen 1936 (SRM)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Inventointipohja, nykytilanne, Eteläesplanadin puoli

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 4.	TILA (-T) Ent. Oppilaskoulu, Ompelimo
		HUONENUMERO (-T) 4000-4001

ENTINEN TFIF:N HUONEISTO, "AMOS"

Harjoitussali "Amos" nykyasussaan.

Ikkunoiden välissä 1930-luvun rakenne lämmitystä ja ilmanvaihtoa varten. Tekniikka on kätkeyty perforoitujen ovien taakse.

Alun perin suunnitelmassa Biljardisaliiksi merkitty huone on vuodesta 1985 lähtien toiminut ompelimon käytössä

Alunperin ruokasalina olleesta tilasta on jäljellä puolikas, matala ikkunaton huone ompelimon käytössä.

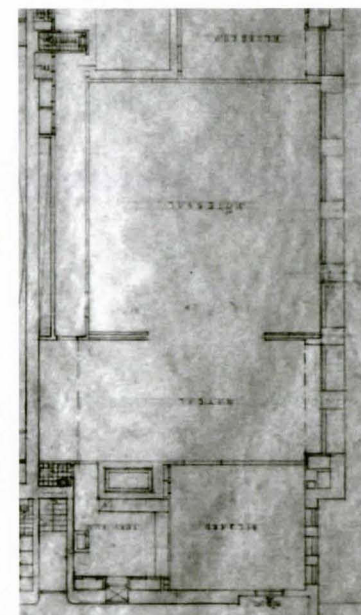

Esimerkki alkuperäisestä 1930-luvun asusta säilyneestä henkilökunnan WC-tilasta. Lattiasa beige-klinkerit, seinällä valkoinen 10x10 rinnan korkeudelle nousava lasitettu laatta.

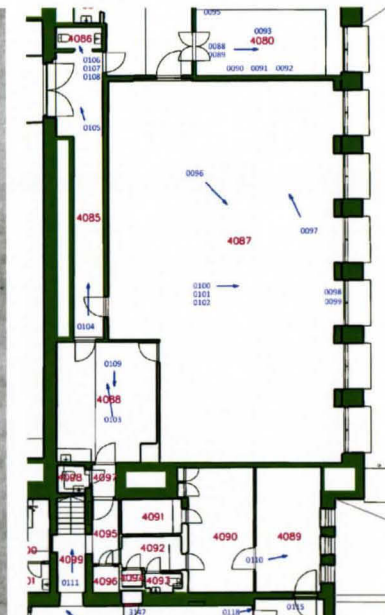

Yhdyskäytävä eteisaulan ja ruokasalin välillä, jonka kautta on voitu sivuuttaa juhlasali. Yhdyskäytävä toimii edelleen tässä käytössä, "Amoksen" takana. Harjoitussaliin ja WC:hen johtavat ovet nelipeilissä puoliranskalaisia ja käytävän päätteessä oleva ovi (vasen kuva) laakaovi jossa kehyslistat. Kaikki 1930-luvun art deco -klassismia. Vasemmanpuoleisen seinän sisällä on pitkä kapea tila jonka kautta lavasteet siirtyvät 5. kerroksen maalaamoon.

Tilat	Harjoitussali "Amos" 4087, ompelimon tilat 4088-4098, yhdyskäytävä ja wc 4085
Käyttötarkoitus 1936	Kokous- / juhlasali, ruokasali, biljardihuone ja tarjoilukeittiö. Yhdyskäytävä ja WC
Muutokset	Tila ollut Tekniska föreningen i Finlandin käytössä 1936-1949. Matkatoimisto Areen käytössä 1980-luvulle, jolloin juhla- ja ruokasali jaettu pieniksi toimisto- yms. huoneiksi sekä nykyinen 4088 toiminut kahviona. 1980-luvun puolivälissä biljardihuone, tarjoilukeittiö ja osa ruokasalia muutettiin ompelimon käyttöön ja lopputilasta muodostui harjoitussali "Amos". Käytävään puhkaistu näyttämön puolelle hissiaukko 1980-l.
Nykyinen käyttötarkoitus	kts. yllä
Lattia	Harjoitussalissa ja entisissä tarjoilusalissa neliöruutuihin jaettu tammiparketti. Entisessä biljardihuoneessa kalansuomukuvioon jattu tammiparketti. Muissa uudempi vaalearuskea linoleum.
Seinät	Rappaus + tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Harjoitussalissa teatteritekniikkaa, ompelimoissa alasaskut, käytävällä ja WC:ssä rapattu + tasotettu + öljymaali / lateksi
Ovet	WC ja yhdyskäytävä/Amos/eteisaula nelipeiliset puoliranskalaiset. Yhdyskäytävä/ompeleimo laakaovi profiloiduin kehystystoin. Muut pääasiassa uudempiä 1980-luvulta.
Ikkunat	4089: 1930-luvun tummaksi petsatut ja lakatut yksiaukkoiset. "Amos" 2000-l uusitut.
Varusteet	Ompelimon päätyseinällä tiittävästi 1930-luvun komerot.
Valaisimet	Uudempaa kerrostumaa.

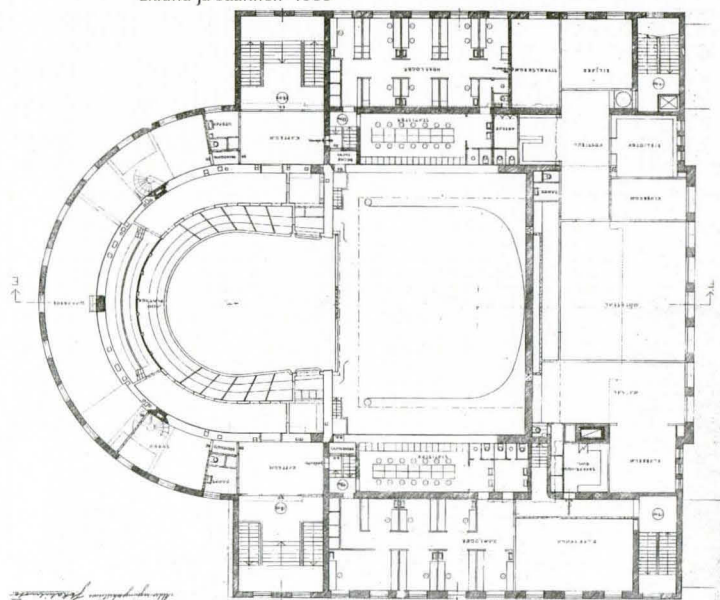

Eklund - Saarinen 1936 (SRM)

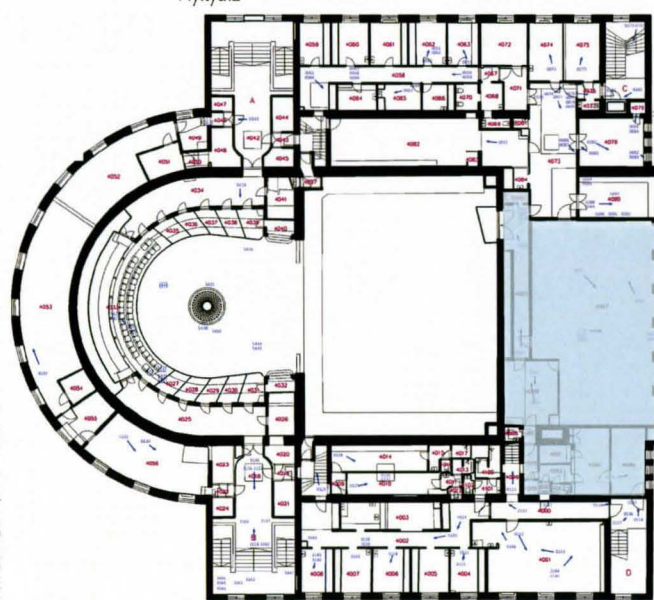

Inventointipohja, nykytilanne

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

"AMOS" - SALIN VÄRIT VUONNA 1936

"Mötesal" (iso huone)
1515-G80Y
vaalea vihreä Ö

"Matsal"
"1225-Y10R"
heleä keltainen Ö

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 4.	TILA (-T) Ent. Tff:n tilat, "Amos"
		HUONENUMERO (-T) 4085-4098

ENTINEN TFIF:N HUONEISTO

Aulatila nykyasussaan. Lattiassa 1930-luvun neliömäisiin kenttiin jaettua tammiparkettia. Vasemmalla kokoushuonesiin "klubbrum" johtavat pariovet. Takaoikealla yhdyskäytävään johtava alkuperäinen ovi ja sen vieressä niin ikään 1930-luvun ovi, mutta uudelleensijoitettuna. Oikealla seinustalla sijatsivat alunperin naulakkotilat omassa syvennyksessään. Kattoikkuna antaa yhä valonkajo aulaan, mutta raskaat ilmanvaihtokotelot ovat tarvelleet tilan alkuperäisen selkeän luonteen. Kuva 0071.

Nykyisin näyttelijöiden pukuhuoneiden puolelle eli alunperin "styrelserumiin" johtavat pariovet. Ovien teatraalinen maalauskäsittely on uudehko idea. Lattiassa neliökuviparkettia Kuva 0070.

Matalampi kokoushuone (4078) nykyasussaan. Lattiassa parketin kalanruotoladonta.

Entinen "bibliotek"-huone jaettuna kahdeksi (4074, 4075) toimistuhuoneeksi 1980-luvulla.

Korkeampi kokoushuone (4080) nykyasussaan.

TFIF:LE VUOKRATTUJEN TILOJEN SEINÄVÄRIT 1936

Tfif:n huoneiston värit olivat kauttaaltaan hyvin hillittyjä ja maanläheisiä sävyjä. Aistetta raik-kaampia olivat yleiset tilat eli kirjasto, aula, ruokasali sekä kokoussali. Ovet olivat pääsääntöisesti kellanokraa "1818-Y15R". Aulan kattolistaa ei ollut korostettu, vaan se oli katon värinen, lämmin valkoinen.

bibliotek 4074
1515-Y20R
Ö

aula 4073
2020-Y10R
Ö

Mötesal ("Amos" iso huone)
1515-G80Y
vaalea vihreä Ö

Matsal ("Amos" pieni h)
"1225-Y10R"
heleä keltainen Ö

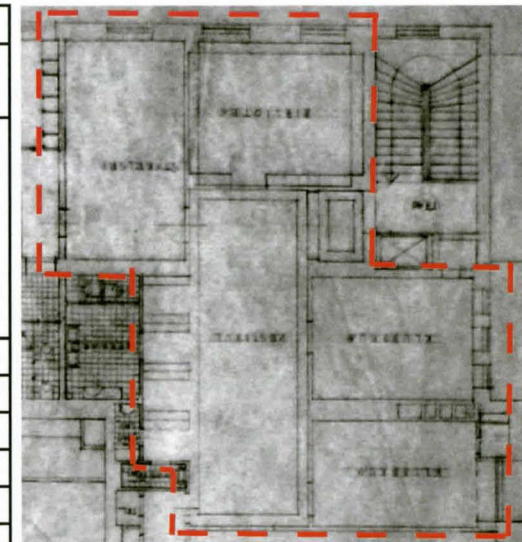
klubbrum 4075 ikkunaseinä
2010-Y30R
Ö

klubbrum 4075 muut seinät
"2812-Y30R"
Ö

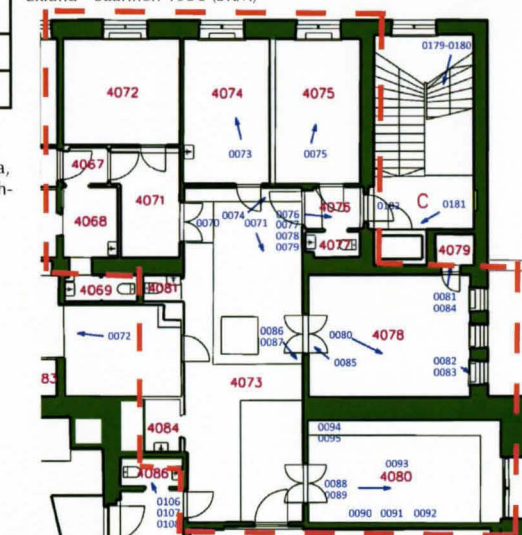
klubb 4080
2812-Y30R
Ö

styrelse 4071
2010-Y20R
Ö

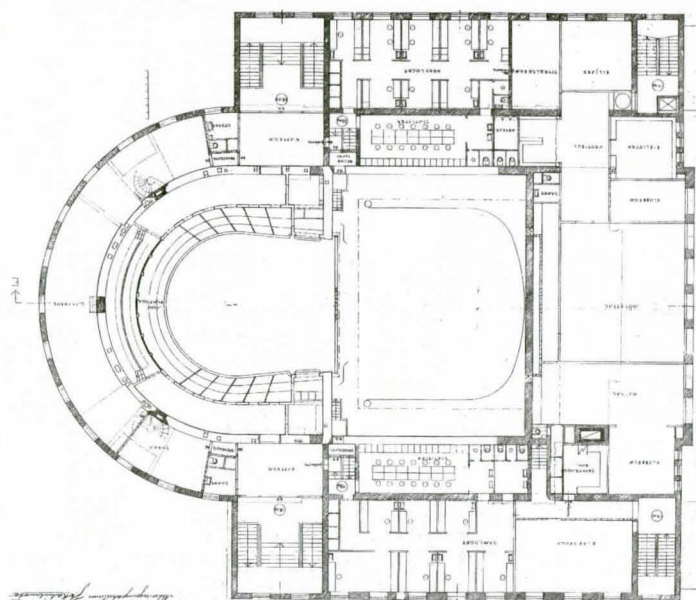
Tilat	Kokoushuoneet 4080 ja 4078, aula 4073, toimistohuoneet 4072, 4074, 4075 + aputiloja
Käyttötarkoitus 1936	Kaksi kokoushuonetta, "klubbrum", keskusaula "vestibul" johon käynti pienen eteisen kautta C-portaasta ja eteiseen liittyvä naulakkosyvennys sekä WC-tilat sekä "bibliotek" ja "styrelserum" Pohjoisesplanadin puolella
Muutokset	Tilat olleet Tekniska föreningen i Finlandin käytössä 1936-1949, ja matkatoimisto Areen käytössä 1980-luvulle. Tämän jälkeen otettu teatterin käyttöön. Tästä johtuen esim. teatterin kirjasto ei liene koskaan sijainnut sille suunnitellulla paikalla vaan "elevskolan" yhteydessä (kts. huonekortti). "Bibliotek" pilkottu kahdeksi huoneeksi; "styrelserumiin" rajattu väliseinällä kulkuyhteys näyttelijöiden pukuhuonekäytävään; eteisestä jaettu pieni WC-tila (4017); aulan kattoon lisätty ilmanvaihtokanavakoteloita; aulaan liittyneet WC- ja naulakkotilat muokattu uudestaan ja osa tiloista muutettu nykyiseksi arkistohuoneeksi (4082)
Nykyinen käyttötarkoitus	kts. edellä
Lattia	Päätiloissa tammiparketti. Aulassa neliömäiset ruudut, muualla kalansuomu. Muissa uudempiä linoleum, tms.
Seinät	Rappaus + tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Pääosin alaslaskettuja uudempiä. Aulassa osin rappaus + tasoite + öljymaali / lateksi + IV-koteloita
Ovet	Päätiloissa puoliranskalaisia nelipeilisiä peiliovia. Muut uudempiä laakaovia.
Ikkunat	4078: 1930-luvun tummaksi petsatut ja lakatut yksiaukkoiset. Muut petsilakattua tammea, kaksiaukkoiset, lämpölasilliset 1990-luvulta. Aulassa kattoikkuna. Ainakin huoneessa 4078 jäljellä SP-raitisilmakanavat ikkunapenkeissä.
Varusteet	1930-luvun radiaattoreita
Valaisimet	Uudempaa kerrostumaa.

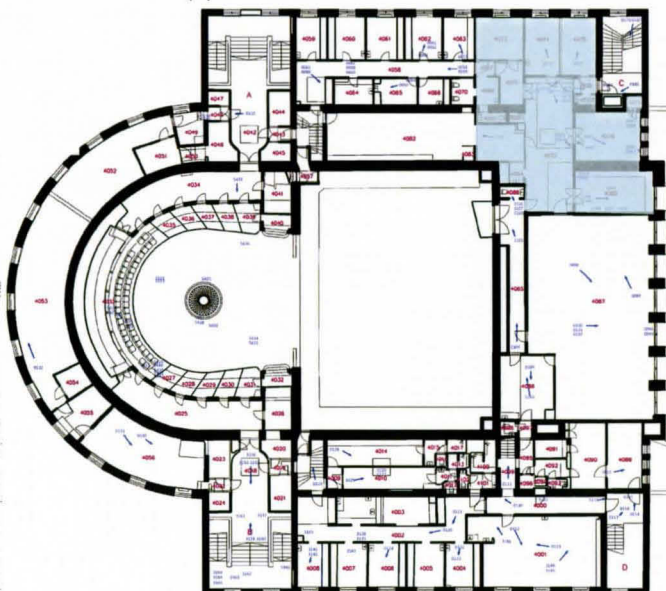
Eklund - Saarinen 1936 (SRM)

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Inventointipohja,
nykytilanne, Pohjoisesplanadin
puoli

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 4.	TILA (-T) Ent. Tfif:n tilat
		HUONENUMERO (-T) 4067-4080

LAVASTAMO

Maalaamo juuri valmistumisensa jälkeen 1936. Kuva Erik Lucander.

Maalaamo vuonna 1972 otetussa kuvassa. Valaisimet ovat muuttuneet loisteputkiksi, mutta muutoin tila on koko lailla 1930-luvun asussa. SvTA.

Maalaamo nykyasussaan. Takana olevan sosiaalitalan päälle on 1985 toteutettu ilmanvaihdonkonehuone. Korkeiden ikkunoiden eteen puolestaan maalaamolle parvi ja alas varastohuone.

Alkuperäinen, 1930-luvun reitti lavasteiden siirtämiseksi maalaamosta näyttämölle on edelleen olemassa ja käytössä.

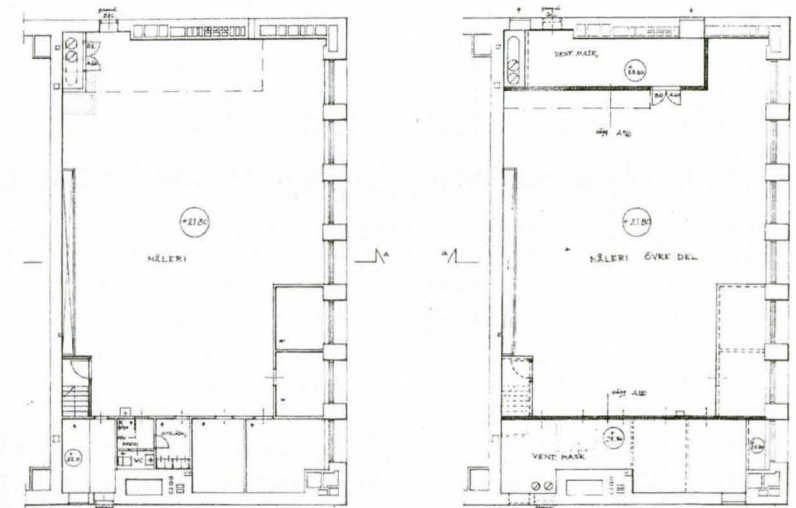

Myös toisella taustaseinällä on kookas ilmanvaihdonkonehuone 1980-luvulta.

Entinen maalaamonjohtajan huone, nykyinen taukotila, jossa alkuperäinen puulautalattia, puiset jalkalistat ja radiaattori. Ikkunat on uusittu 2000-luvulla.

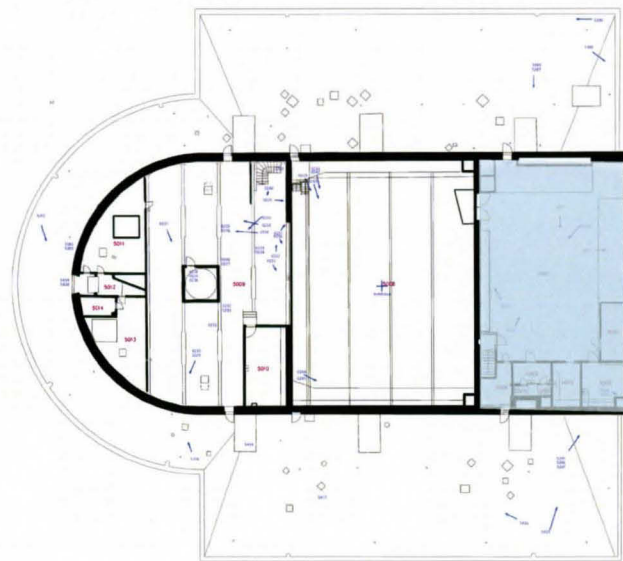
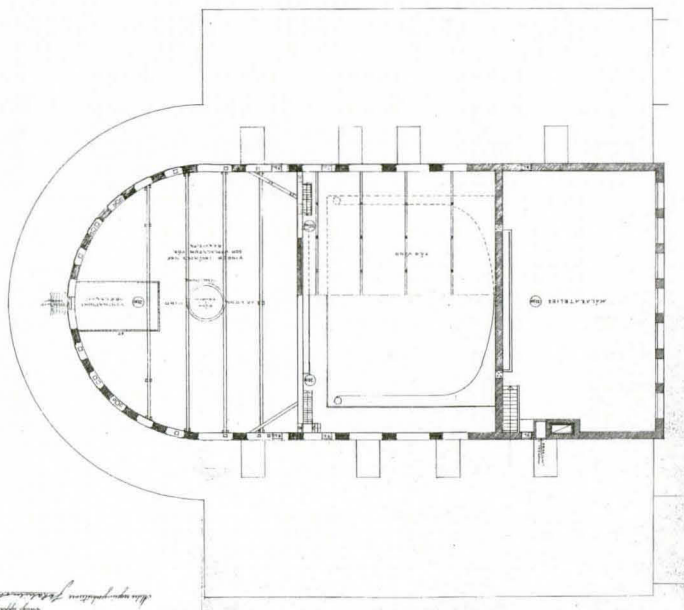
Tilat	Maalaamo ja maalaamon sosiaali- ja aputilat 5000-5007
Käyttötarkoitus 1936	Målarateljér 5001; maalivarasto 5005; maalaamon johtajan huone 5006; wc ja pukutilat
Muutokset	1985 toteutettu ilmanvaihtojärjestelmiin liittyviä muutoksia: tilan päätyihin, yläosiin rakennettu ilmanvaihtokonehuoneet sekä parvi materiaalivarastolle. Sosiaalitalan uudelleenjäjestelyä, uusi varastohuone.
Nykyinen käyttötarkoitus	kuten alunperin
Lattia	Uudempi massalattia maalamossa, lepuhuoneessa 5006 alkuperäinen 1930-l maalattu lauto- lattia + puiset jalkalistat.
Seinät	Rappaus + lateksi
Katto	Maalattu raaka betonivalu
Ovet	1930-luvun laakaovia / uudempia laakaovia
Ikkunat	Uusittu 2000.
Varusteet	1930-luvun radiaattoreita.
Valaisimet	Uudempaa kerrostumaa.

Suunnitelma maalaamoa koskevaista muutostöistä 1984.

Eklund ja Saarinen 1935
(1930-luvulla rakennetut sosiaalitalat eivät näy tässä rakennuslupapiirustuksessa)

Nykytila

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 5.	TILA (-T) Lavastamo
		HUONENUMERO (-T) 5000-5007

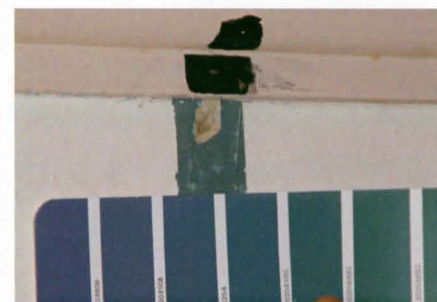
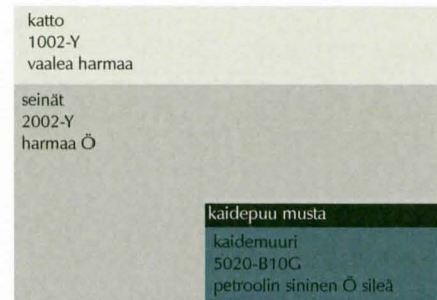
3.-4. kerroksen lepotoso. Kuva 0179

2.-3. kerroksen lepotoso

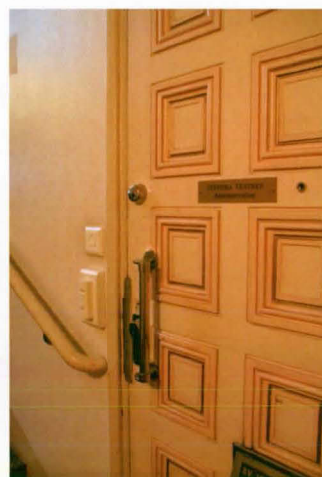
Kone Oy:n 1936 valmistama hissikori

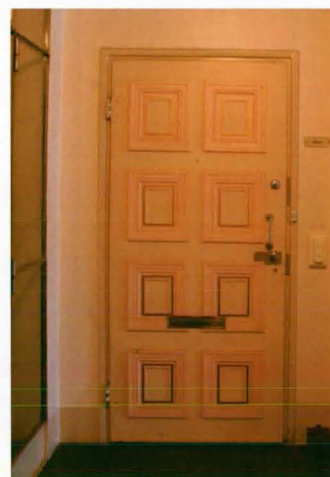
C-portaan perusvärit 1936: Porrashuoneen väritys on ollut viileän tyylikäs. Katon ja seinien vaaleat harmaat ovat korostaneet kaidemuurin petroolinsinistä ja mustaa kaidepuuta. Myös seinien pyöreä kaidepuu on ollut musta. Ovien väritystä vuodelta 1936 ei tutkittu.

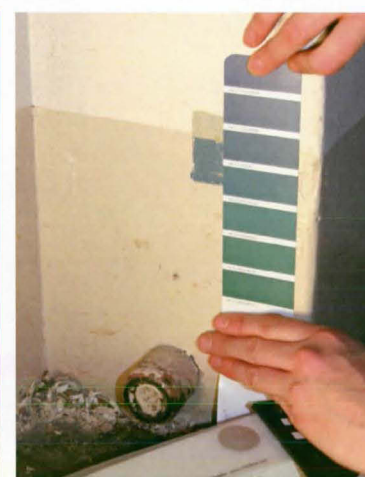
1. kerroksen kerrostaso, johon lisätty oletettavasti 1980-luvulla keraaminen laatoitus

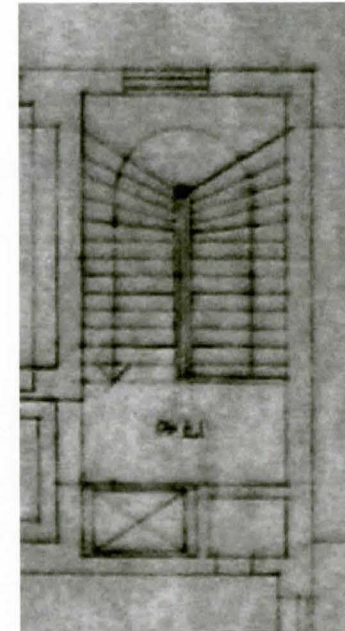
Alkuperäinen 18-peilinen ovi 2. kerroksessa

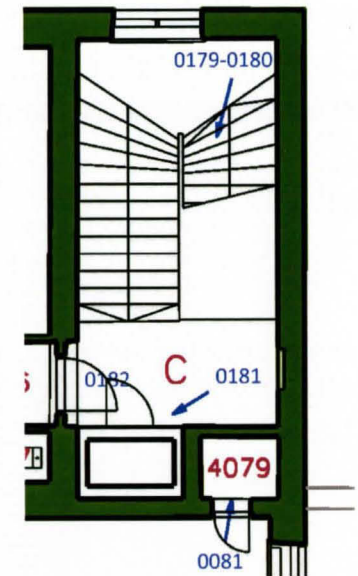
1930-luvun oven innoittamana valmistettu uusi 1980-luvun palo-ovi peilimäisine koristeineen

Tilat	C-porras
Käyttötarkoitus 1936	C-porras joka on palvellut yleisöliikennettä Pohjoisesplanadin siivessä ja 4. kerroksen juhlatiloihin
Muutokset	1980-luvulla tehty uusia kerrostaso-ovia ja uusi ulko-ovi. 2. kerroksen kerrostasolla kattoa laskettu alas IV-kanavien asentamiseksi.
Nykyinen käyttötarkoitus	Kuten alunperin.
Lattia	1930-luvun musta mosaiikkibetoni
Seinät	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Rappaus +tasoite + öljymaali / lateksi.
Ovet	2. kerroksen kerrostasolla alkuperäiset 18-peiliset puiset ovet, muut vastaavat uudempiä (1980-l) peltiovia päälleliitetyin peilimäisin koristein. 1. kerroksessa laakaovia.
Ikkunat	4. kerroksen petsilakattua tammea, kaksiaukkoiset, lämpölasilliset 1990-luvulta. Muut 1930-luvun tummaksi petsattuja laktuja tammi-ikkunoita.
Varusteet	1930-luvun hissi: kerrosovet ja ikkunat kromatuin teräsrakentein; hissikori mustaksi petsattua loimukoivua.
Valaisimet	Uudempia pendeli- tai kattovalaisimia.

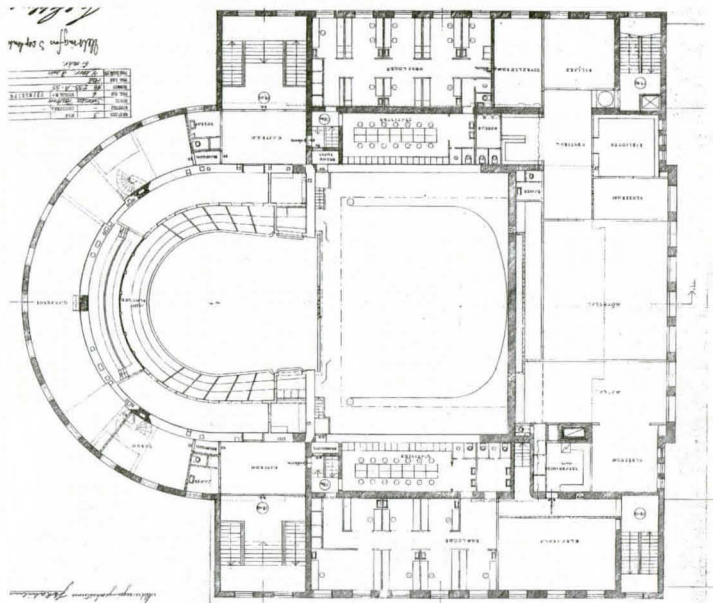

Eklund - Saarinen 1936 (SRM)

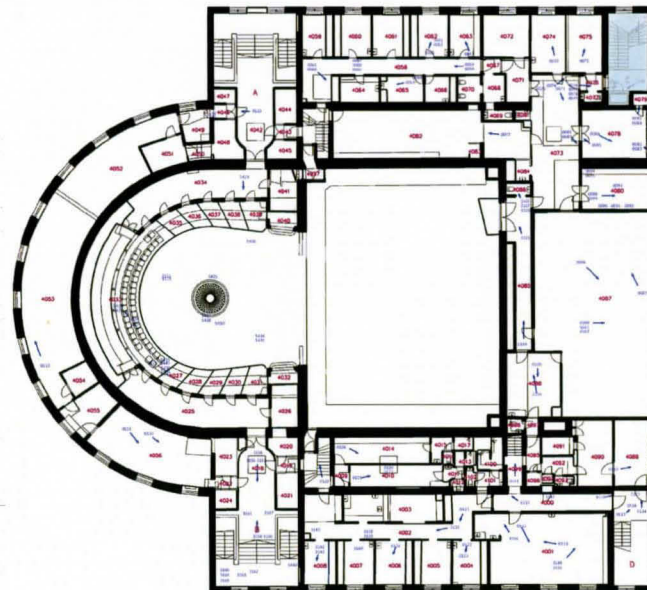

Inventointipohja, nykytilanne, Eteläesplanadin puoli

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Alkuperäinen paloposti 2. kerroksessa

Svenska Teatern RHS 2008 Arkkittehtitoimisto OKULUS	KERROS 1.-4.	TILA (-T) C-porras
		HUONENUMERO (-T)

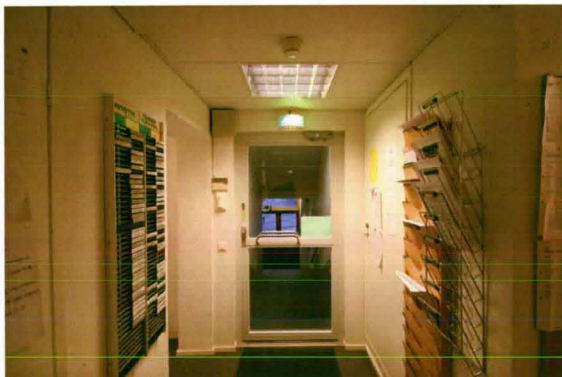
D-PORRAS

4. kerroksen kerrostaso. Mosaiikkibetonilattiaan on metallilistoin muodostettu tummempi kerrosnumero.

3. kerroksen kerrostaso. Betonikaiteiden päällä puinen ja nykyisin maalattu käsijohde

Henkilökunnan sisäänkäynti nykyasussaan

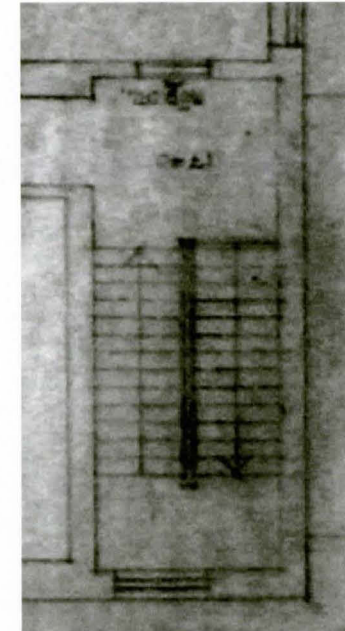

Suojakaide 3.-4. kerroksen lepotasolla, jossa korkea, kerrokset lävistävä ikkuna.

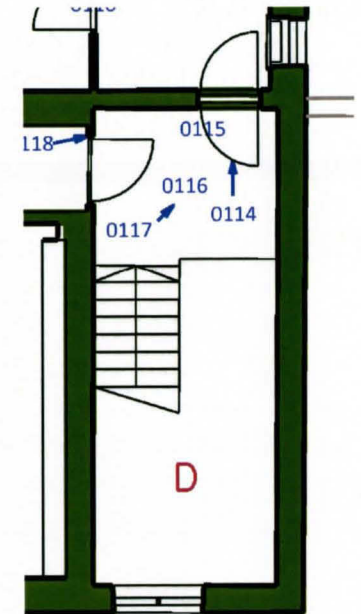

4. kerroksen 1930-l peltisen palo-oven painike.

Tilat	D-porras
Käyttötarkoitus 1936	D-porras joka on palvellut pääasiassa henkilökunnan liikennettä sekä elevskolan oppilaita Etelä-esplanadin siivessä
Muutokset	1980-luvulla muutettu sisääntulojärjestelyä 2. kerroksessa. 1990-luvulla avattu Miniscenille ovi 3.-4. kerroksen lepotasolta.
Nykyinen käyttötarkoitus	Henkilökunnan pääsisäänkäynti.
Lattia	1930-luvun musta mosaiikkibetoni, jossa kerrosnumerot
Seinät	Rappaus + tasoite + öljymaali / lateksi.
Katto	Rappaus + tasoite + öljymaali / lateksi.
Ovet	Ulko-ovi 1930-luvun teräslasiovi. Talomiehenasunnon ovi 1930-l laakaovi. 4. kerroksessa peltinen 1930-l palo-ovi. Muut uudempia
Ikkunat	4. kerroksen petsilakattua tammea, kaksiaukkoiset, lämpölasilliset 1990-luvulta. Muut 1930-luvun tummaksi petsattu laktuja tammi-ikkunoita.
Varusteet	---
Valaisimet	Uudempia kattovalaisimia.

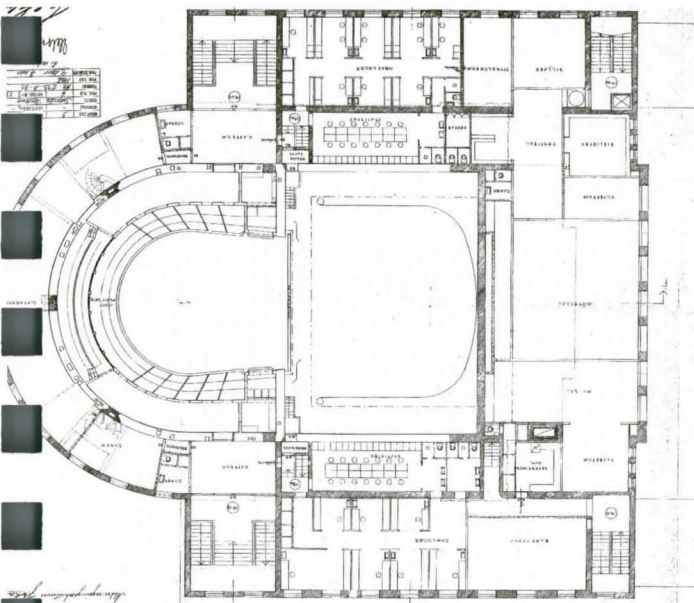

Eklund - Saarinen 1936 (SRM)

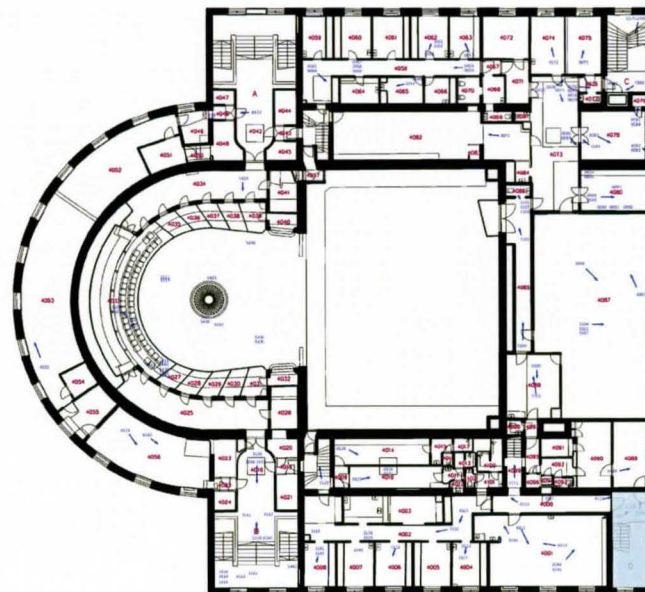

Inventointipohja, nykytilanne, Eteläesplanadin puoli

Eklund ja Saarinen 1935

Nykytila

Svenska Teatern
RHS 2008

Arkkitehtitoimisto OKULUS

KERROS
1.-4.TILA (-T)
D-porras

HUONENUMERO (-T)

200 Svenska Teatern RHS 2008 HUONEKORTIT
POHJOISESPLANADIN LIIKEHUONEISTOT

Pohjoisesplanadin suuri liikehuoneistosali matkatoimisto AREA:n käytössä 1950-luvulla. Lattiassa edelleen 1930-luvun shakkiruutuihin jaettu kumiparketti

Tila nykyasussaan Marimekon myymälänä

Entinen Pohjoisesplanadin liikehuoneiston yläkerros (2. kerros) on muuttunut teatterin toimisto- ja lepo huoneiksi. (2077)

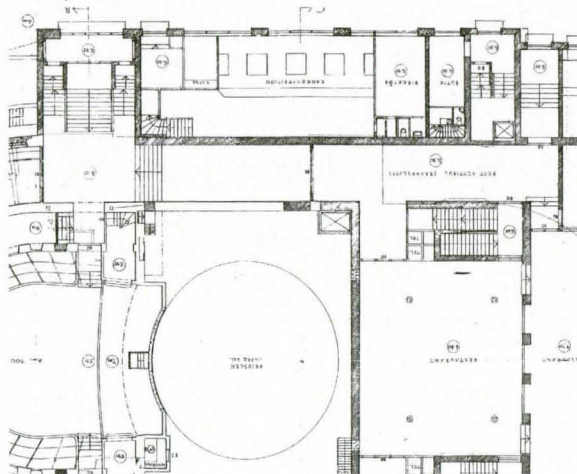
"Pankkialista" yläkertaan johtaneen porrashuoneen ovet ja sisäikkuna ovat yhä tallella.

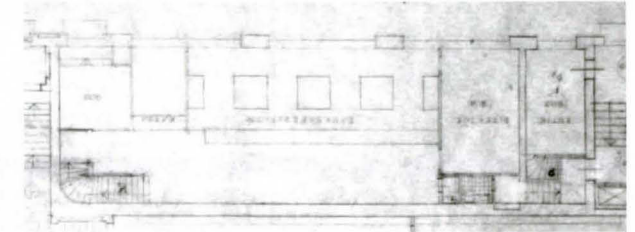
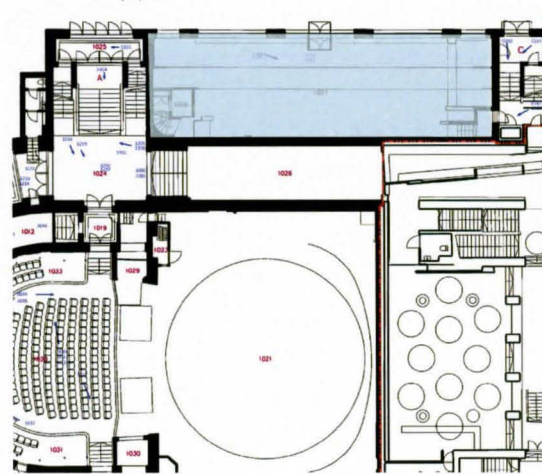
Tyypillistä 1970....1980-luvun toimistotilarakennetta (2087)

Tilat	Myymälä (Marimekko)1027, teatterin toimistotiloja 2076-2094
Käyttötarkoitus 1936	Eklund -Saarisen suunnitelmassa 1936 Pohjoisesplanadin kookas liikehuoneisto on merkitty pankkisaliksi johtajanhuoneineen (Fastighetsbanken). Pankilla oli oma sisäyhteys 2. kerrokseen jossa oli lisätiloja sekä kellarikerrokseen. C-portaan vieressä oli oma pieni liikehuoneisto katu ja porrassisäänkäynnin. 2. kerroksessa oli lisäksi erillinen liikehuoneisto, johon käytiin C-portaasta
Muutokset	Liiketilassa mahdollisesti toimineesta pankista ei ole tietoa. 1950-luvun alusta alkaen kaikki tilat tulivat matkatoimisto AREA:n käyttöön. 1970-luvulla mm. 2. kerrokseen rakennettiin nykyisinkin käytössä olevia konttorihuoneita. Vuonna 1985 2. kerroksesta puhkaistiin kulkuyhteys teatterin puolelle ja toinen yhteys Pohjoisesplanadin matalampaan siipeen (jossa nykyisin teatterin johto), joten viimeistään tästä lähtien tiloja on otettu teatterin käyttöön. 1. ja 2. kerrosten välinen sisäporras poistettiin Marimekon tultua katutasan tilan käyttäjäksi 1990-luvulla.
Nykyinen käyttö	Myymälä (Marimekko)1027, teatterin toimistotiloja 2076-2094
Lattia	Alunperin kumiparketti, sittemmin massalattiana tehty "taideteos"
Seinät	Rappaus + tasoite + öljymaalaus / lateksi. Kevyitä väliseiniä, eri ikäisiä ja eri rakentein toteutettuina
Katto	Öljymaalaus / lateksi. IV-kanavien alasaskuja
Ovet	Katutasan liikehuoneistojen alkuperäiset ovet ja C-portaan ovi laitettu kiinni. Uusi ovi ja tuulikaappi muodostettu keski-ikkunaan. 2. kerroksessa alkuperäinen sisäporrashuoneen lasiväliovi ja lasiseinärakenne olemassa. C-portaan ovi alkuperäinen. Muut pääasiassa uudempaa kerrostumaa
Ikkunat	Liiketilan alunperin 3-aukkoiset ikkunat muutettu 1990-luvulla yksiaukkoisiksi uusin rakentein. 2. kerroksessa 1930-luvun tammi-ikkunat.
Varusteet	---
Valaisimet	Uudempaa kerrostumaa

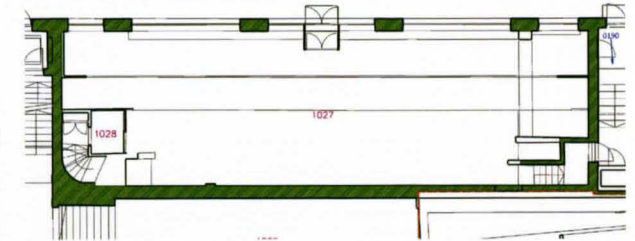
Eklund ja Saarinen 1935

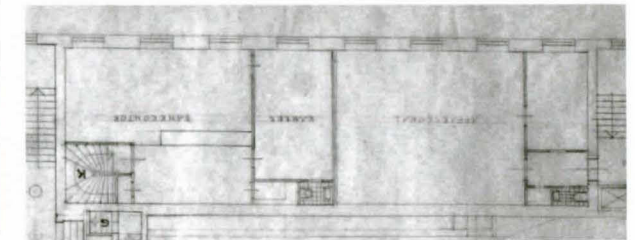
Nykytila

1. kerros Eklund - Saarinen 1936

1. kerros nykytila, inventointipohja

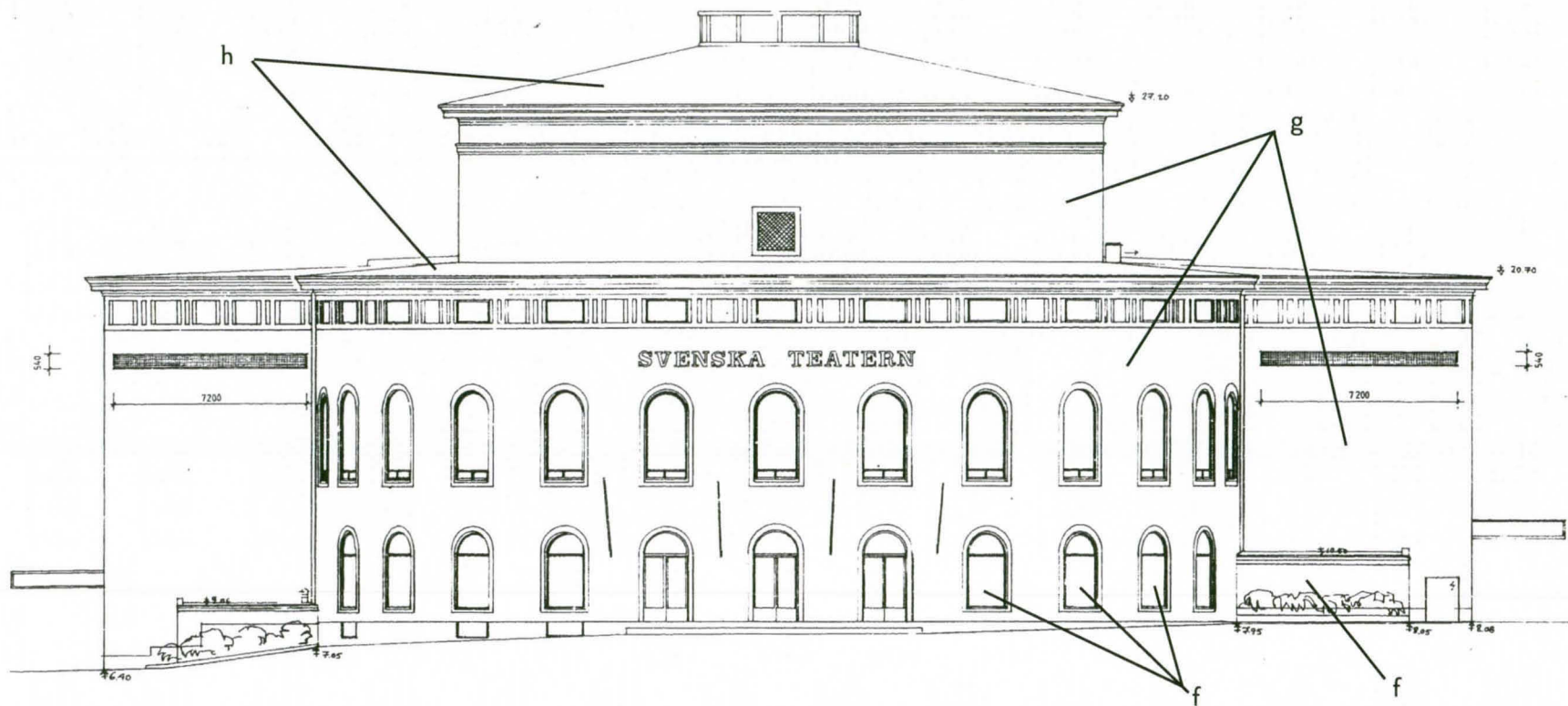

2. kerros Eklund - Saarinen 1936

2. kerros nykytila, inventointipohja

Svenska Teatern RHS 2008 Arkitehtitoimisto OKULUS	KERROS 1. ja 2.	TILA (-T) "Pankki" ja liike- huoneistot
		HUONENUMERO (-T) 1027, 2076-2094

Huom! Teatterista ei ole käytettävissä ajantasajulkisivupiirustuksia. Tässä esitetyt julkisivupiirustukset ovat tuoreimmat käytössä olleet, mutta eivät silti kuvaa täydellisesti nykytilannetta.

Laterniini 11/2007

Yläosan bitumikatteen päällä on singeli, alaosan uudemman sirotehuovan ei. 11/ 2007

Attikan kattolista 11/2007

Pyöreän julkisivun ikkunoiden kehysli-toitus, uusittu 1991, kuvattu 11/2007

JULKISIVUT / LÄNSI

Tiedossa olevat julkisivumuutokset
vuoden 1936 jälkeen

1957	Julkisivujen muovipinnoitus	a
1978	Ravintola Happy Daysin talvipuutarha, muutokset itäjulkisivussa (arkkitehti O. Hanson)	b
1980-l puoliväli	Koneellisen ilmanvaihdon säleikköjä lisätty korkean osan julkisivuihin maalaamon ja salin ullakon alueella	c
1984-85	Eteläesplanadin puoleisen entiseen kansliaan johtaneen ulko-oven kohdalle kukkakioski, kattolaterniinia hiukan pidennetty maalaamon yläpuolelle IV-tarkoitusta varten	d
1990	3. kerroksen pitkien sivujen ikkunoiden uusiminen ja jaon muutos 1-aukkoisesta 2-aukkoiseksi	e
1991	1. kerroksen lippuhallin ikkunoiden avaaminen ja kellariportaiden kattaminen suojahuonein	f
1991	Muovipinnoitus poistettu, vanhat rappaukset tiputettu, uudelleenrappaus + kalkkaus	g
1992	Peltikatto vaihdettu bitumikermikatteeksi	h
1995	"Marimekon" liikehuoneiston ikkunajako muutos 3-aukkoisesta 1-aukkoiseksi, uusi ulko-ovi	i
2000	"Amoksen" ja maalaamon ikkunoiden uusiminen	j
2005	Uudet telttakatokset siipien matalien osien katoille ravintolan terasseiksi	k
Lisäksi	Eri vaiheissa mainoslaitteiden lisäyksiä, poistoja ja muutoksia	l

Yllä vasemmalla kuva vuodelta 1979 (SvTA), oikealla vuodelta 1990 tai 1991, ennen lippuhallin ikkunoiden avaamista ja julkisivun uudelleenrappaus (Palmqvist).
Alla nykytilanne, kaareva osa on kalkattu kertaalleen julkisivujen uudelleen rappauksen jälkeen 11/2007

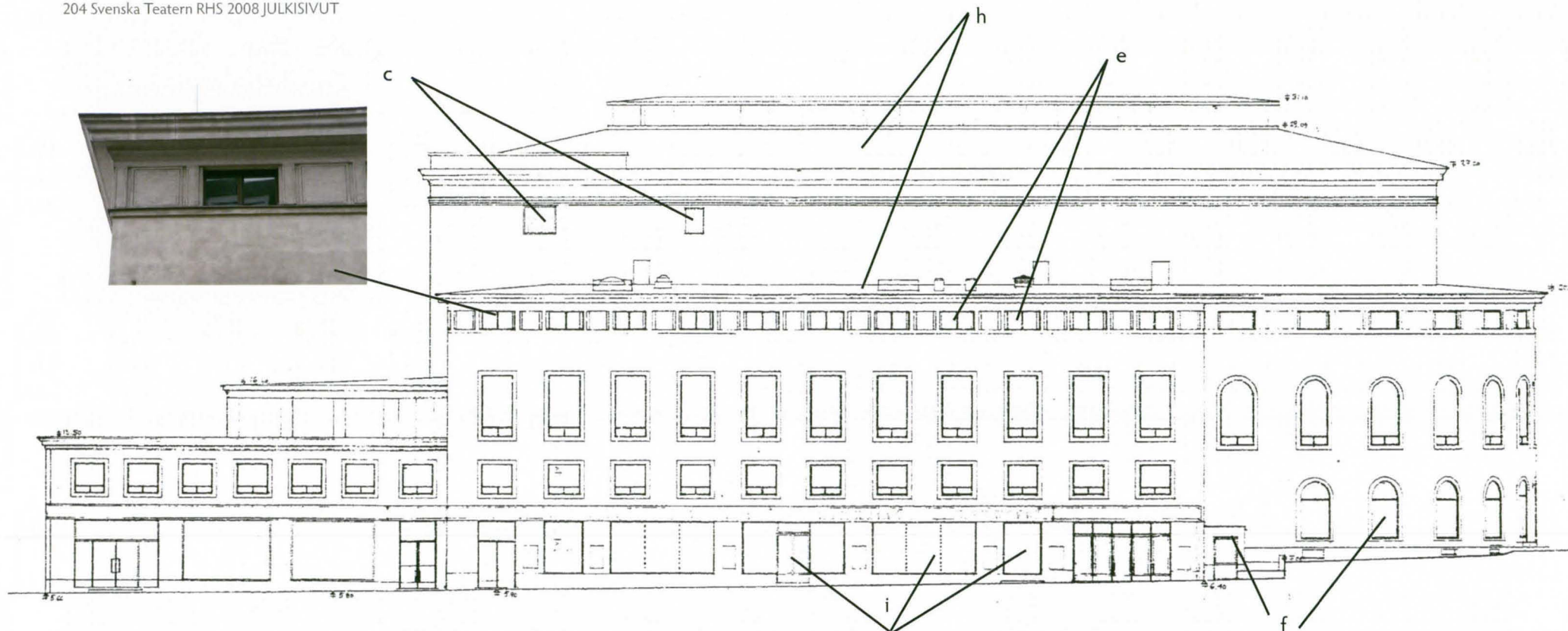
Vuonna 1991 tehdyn ulkoportaiden suojahuoneet, pohjoinen puoli 11/2007

Kaarevan osan ja pohjoisen siiven välinen sisänurkka 11/2007

Lipputangon pidike 1936 11/2007

1980-luvulla tehty koneellisen ilmanvaihdon säleikkö ja langattoman puhelinverkon tukiasema. 11/2007

Pohjoisesplanadin Marimekon liikehuoneiston ikkunamuutoksessa yhdistettiin aiemmin 3-ruutuinen ikkuna yhdeksi vuonna 1995. 1/2008

Pohjoisesplanadin puoleinen valaistu lippi on säilyttänyt hahmonsaa 1930-luvulta 1/2008

JULKISIVUT / ETELÄ JA POHJOINEN

Uusi Teatteri Bulevardin päästä 1870-luvulla.

Eteläinen julkisivu 1960-luvulla.
Johtajan ovi on edelleen alkuperäisessä käytössä. SvTA

Eteläinen julkisivu 1966. Suurikokoiset lehtipuut on kaadettu ilmeisesti 1991. Runeberg SvTA

Tammikuu 2008.

Itäjätkisivu
Muutospiirustus Happy Days-Ravintolan talvipuutarhaa varten
Arkkitehtitoimisto P & O Hanson 1978

Alla kuva 1900-luvun alkuvuosilta, GRahn, Hedman & Wasastjernan 1904 rakennettu "Rotonda" Kuva: HKM

Alla talvi 1936-37 Kuva: Lucander

JULKISIVUT / ITÄ / RAVINTOLA

Yllä kuva vuodelta 1966

Yllä 10/2007

Alla 1/2008

1991 (Palmqvist)

Terassin sisäänkäynti Eteläesplanadin puolella

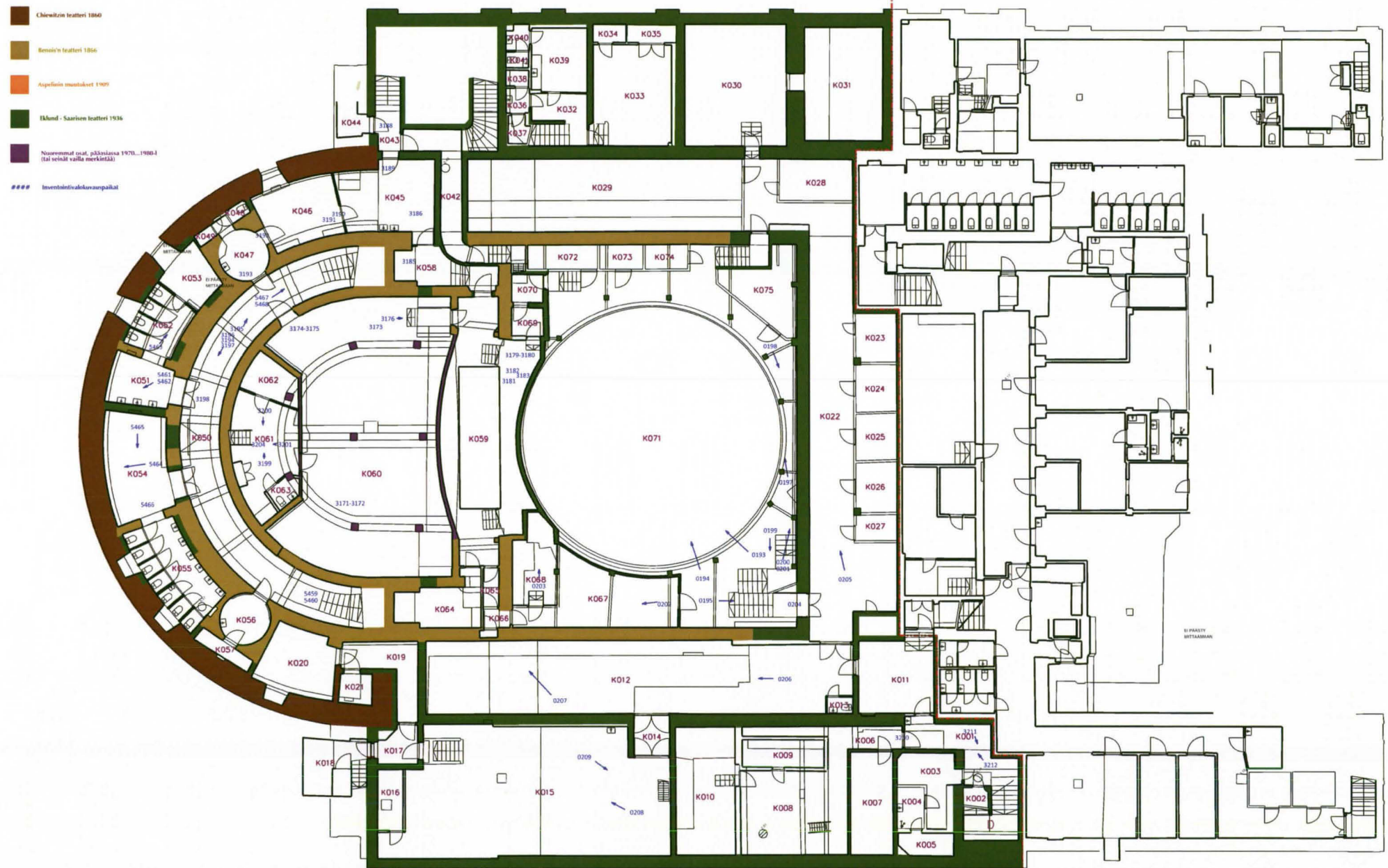
Kuva 1800-luvun jälkipuolisko MV

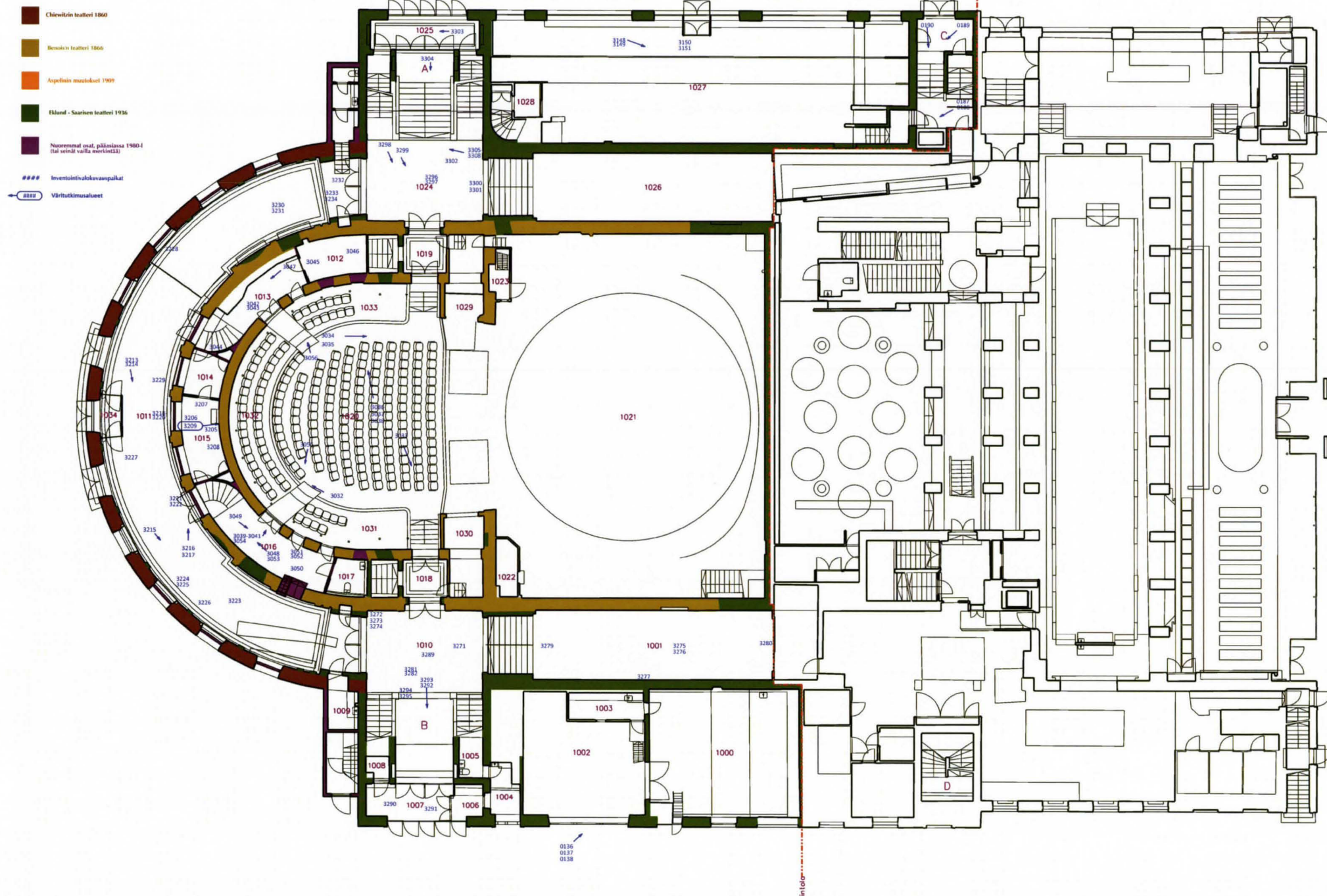

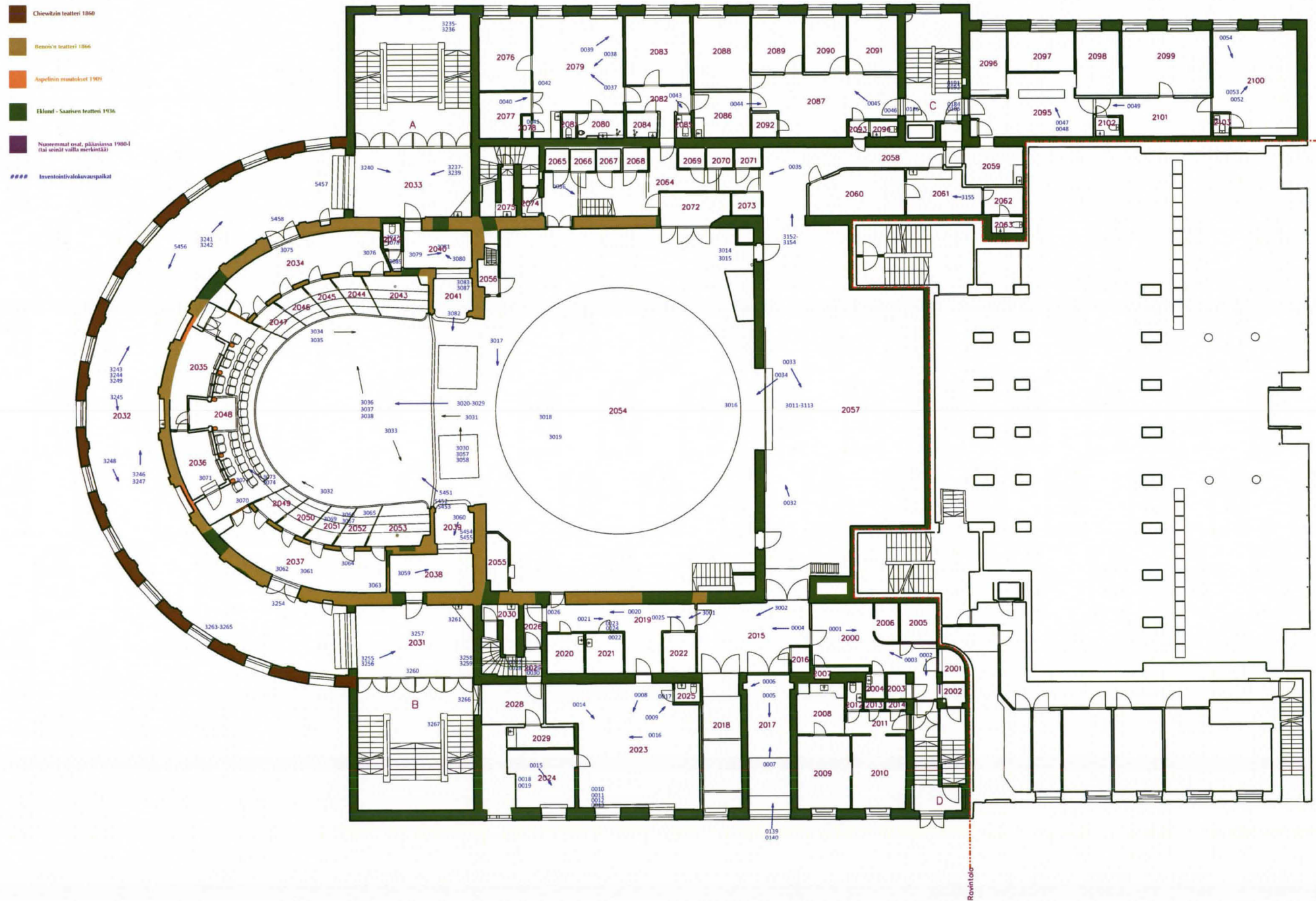
Eero Saarinen julkisivuluonnos teatterista 1935. SRM.

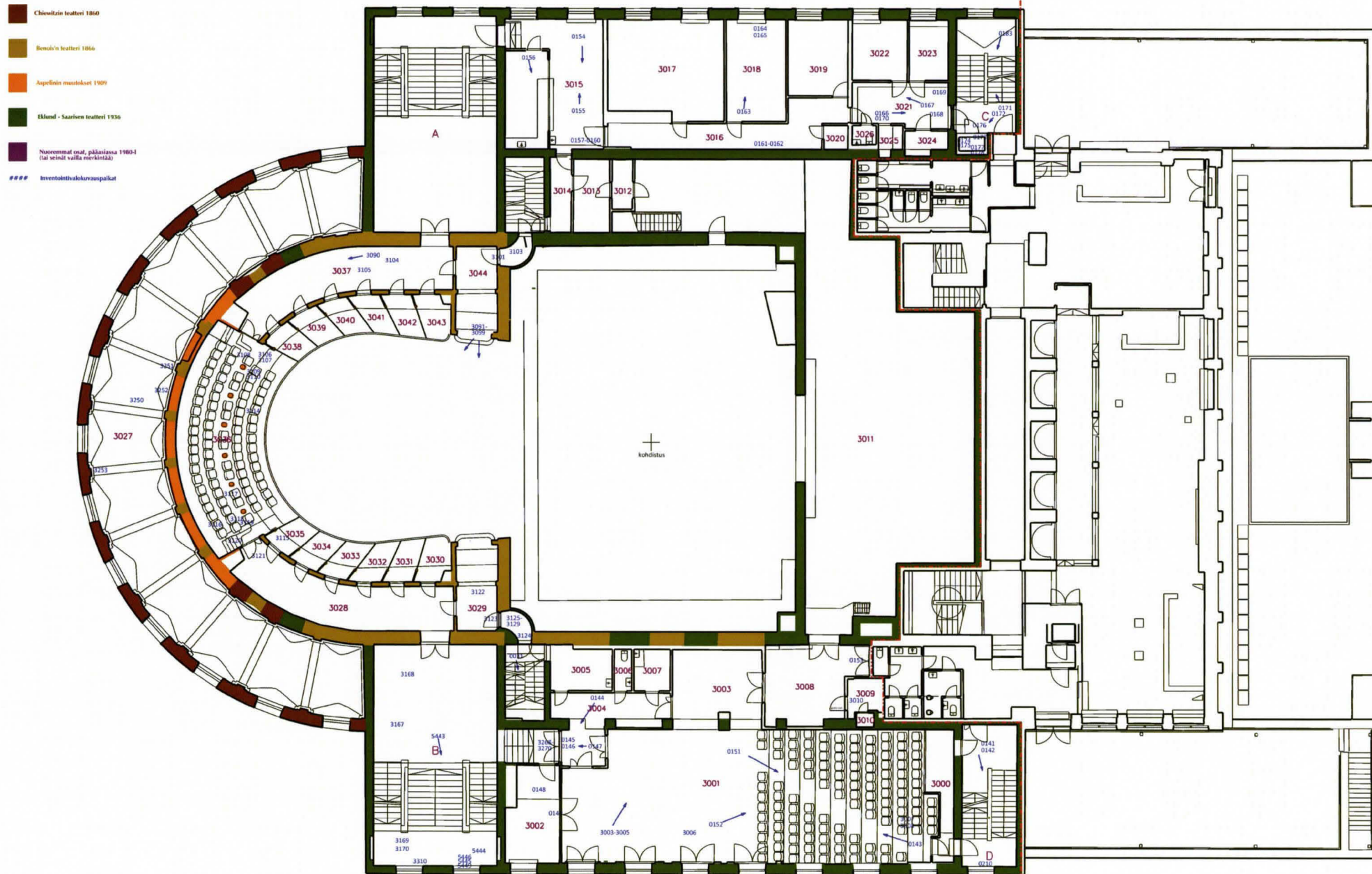
Inventointipohjat 2008

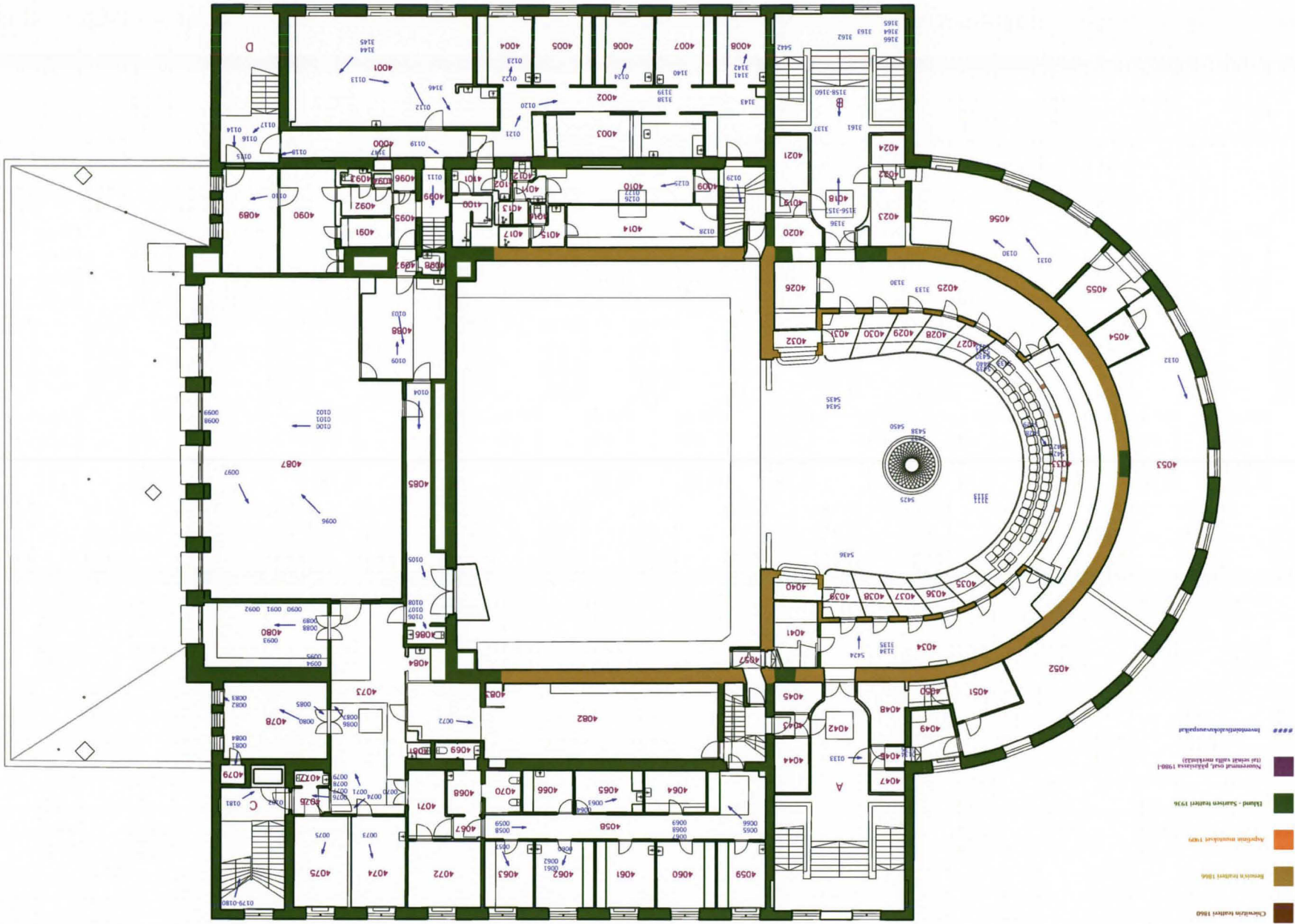
Rakennuslupasarja 1935 Eklund - Saarinen

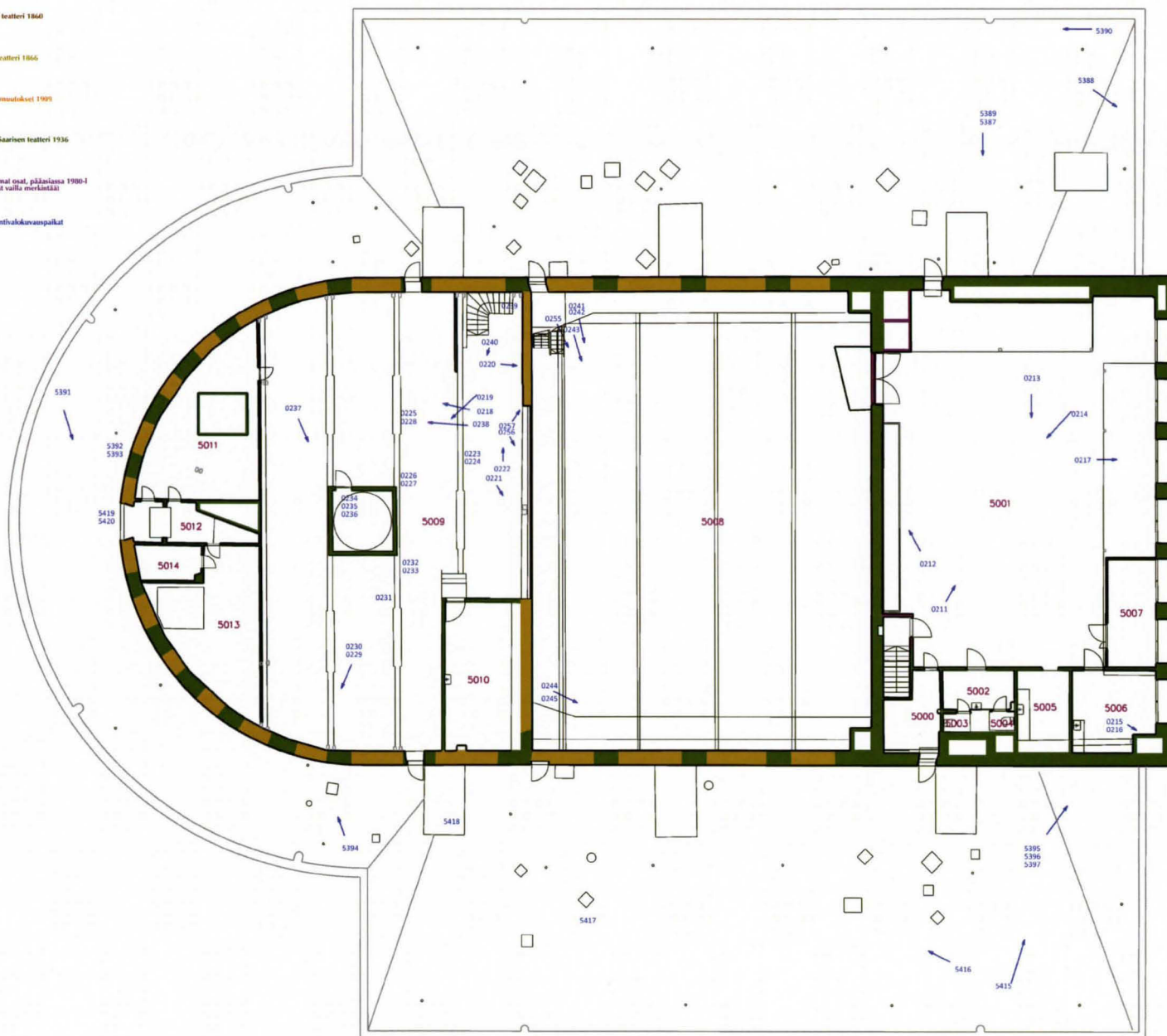

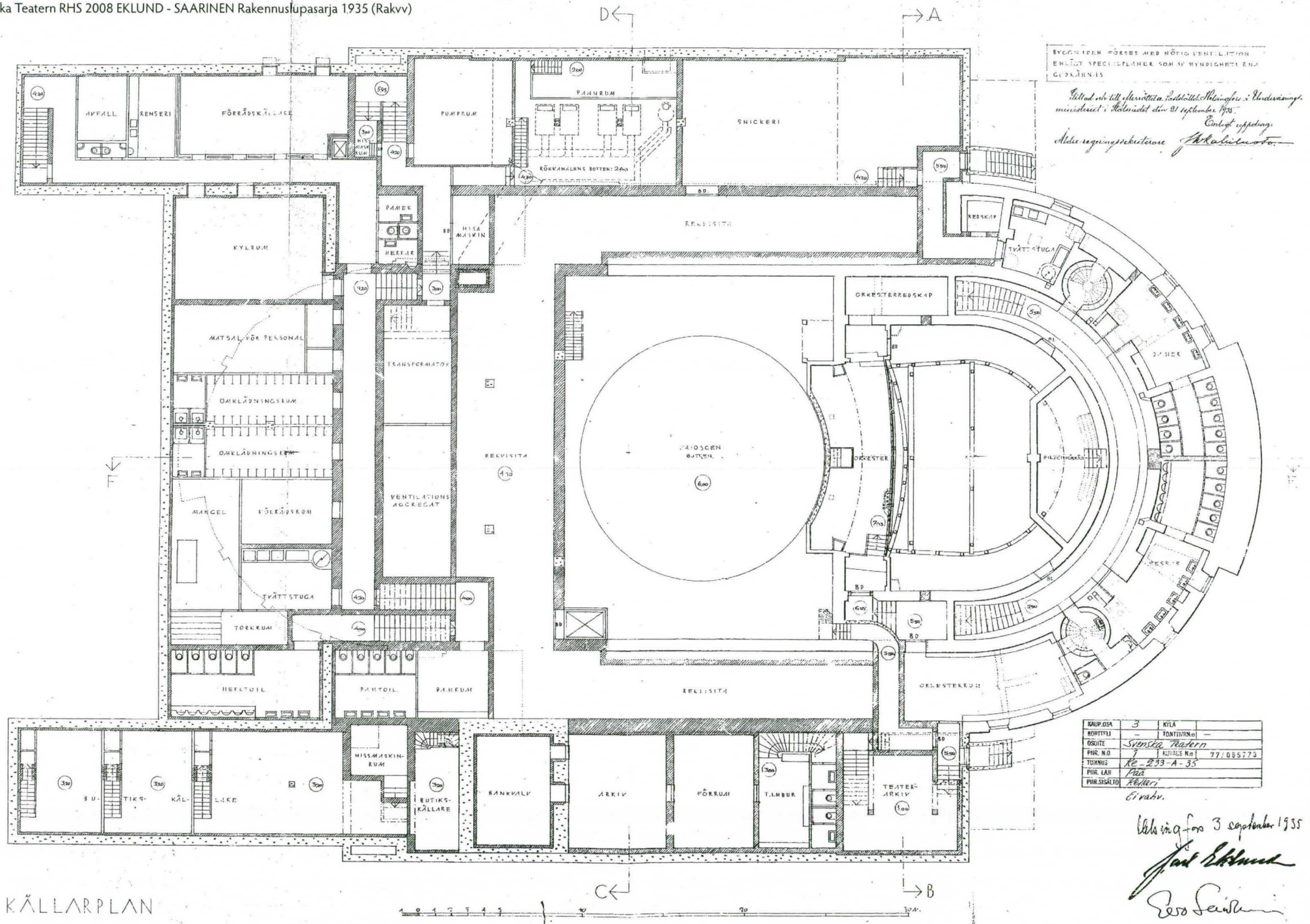

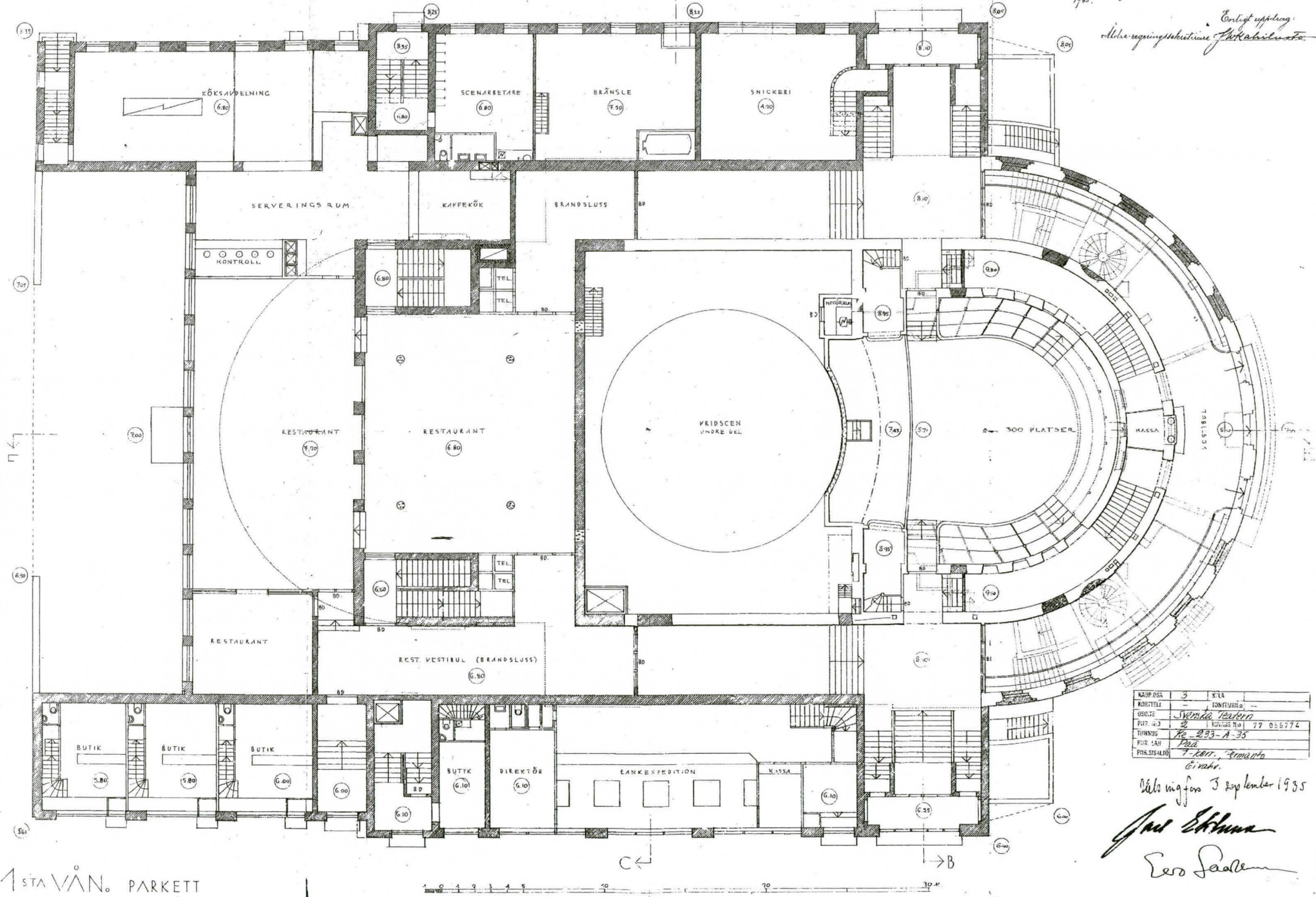

- Chiesolzin teatteri 1860
- Berns'n teatteri 1866
- Aspelinin muutokset 1909
- Eklund - Saarinen teatteri 1936
- Nuoremmat osat, pääasiassa 1980-l (tai seniä vaille merkkiala)
- Inventointivalkoaukaut

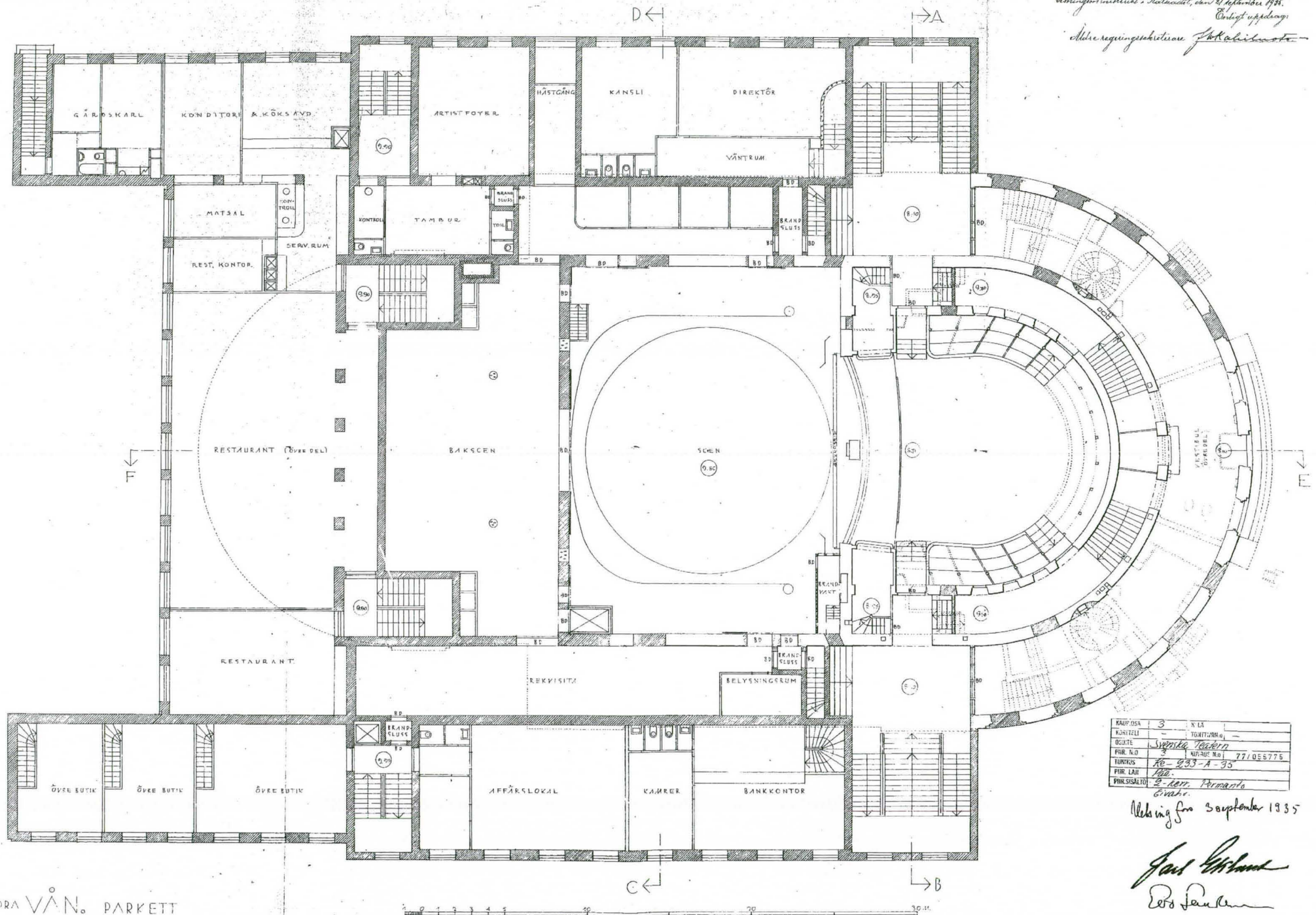

KÄRLEKSSA	3	KLA
KONTROLL	1	KONTROLL
ÖRDET	2	Svenska Teatern
PRIS	2	1 KONTROLL 79 056774
TIDNING	2	293-A-35
PRIS	1	1 KONTROLL 79 056774
PRIS	1	1 KONTROLL 79 056774

Utslag för 3 September 1935

J. K. K. K.
E. S. S. S.

Ytland och tillhörande fastställdt sked för i under
 byggnadsnämnden i Helsingfors, den 8 september 1935.
 Ordförande: *Carl Gustaf*
 Medlemmar: *Johannes*

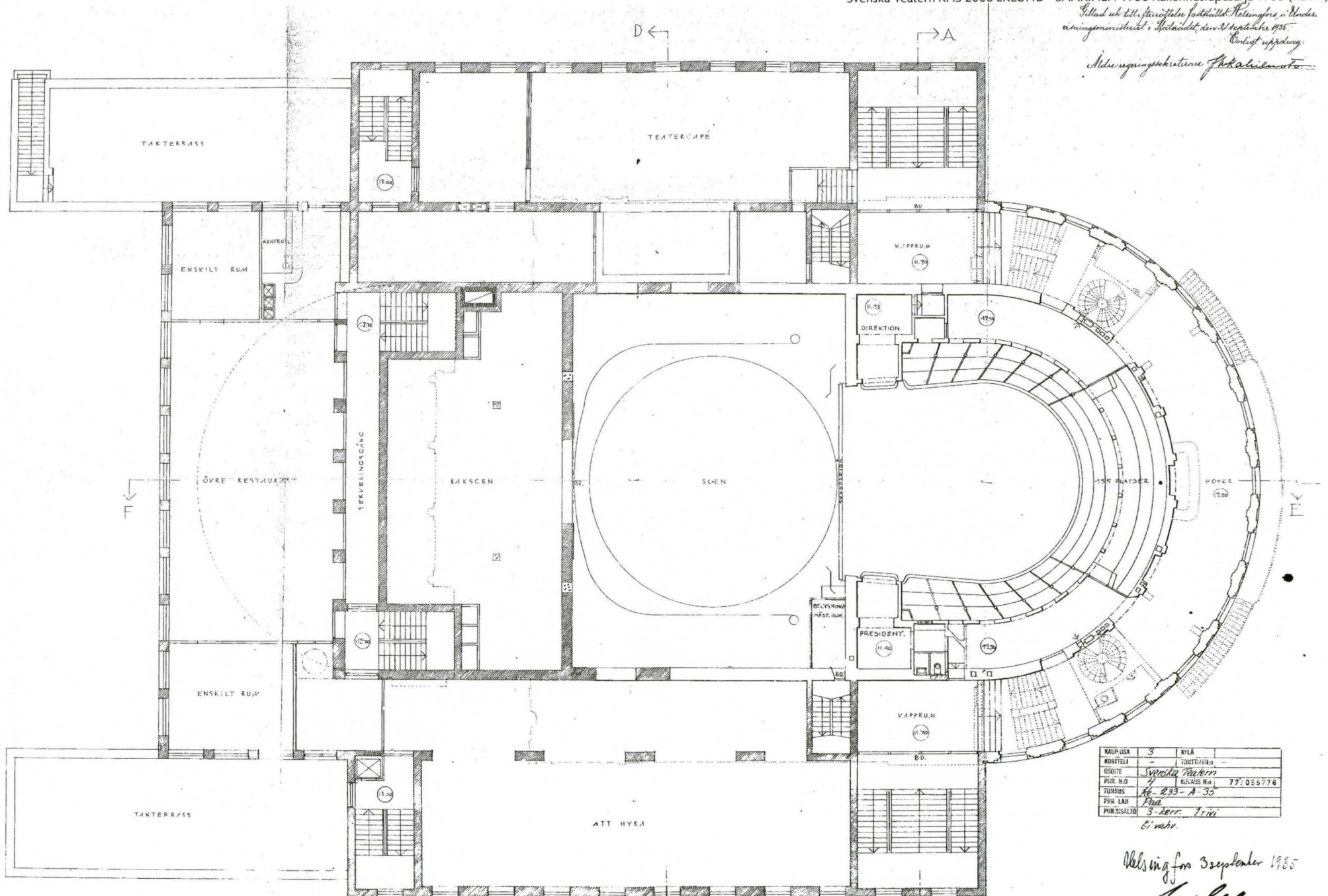

KÄRÖÖSA	3	N. LA
KÄRÖÖSA	3	YÖRÖÖSA
ÖÖÖÖÖ	3	ÖÖÖÖÖ
PÖÖ. NÖ	3	NÖÖÖÖ NÖ
TÖÖÖÖ	3	ÖÖÖÖÖ - 33
PÖÖ. LA	3	ÖÖÖÖÖ
PÖÖ. ÖÖÖÖÖ	3	ÖÖÖÖÖ

Helsingfors 30 september 1935

Jens Eklund
Ers Janku

*Skildrad och till. försäffades fasthållit Helsingfors i Nordska
armingsministeriet i Helsingfors den 21 september 1935.
Enligt uppgift
Arkivregistratur J. Kallio*

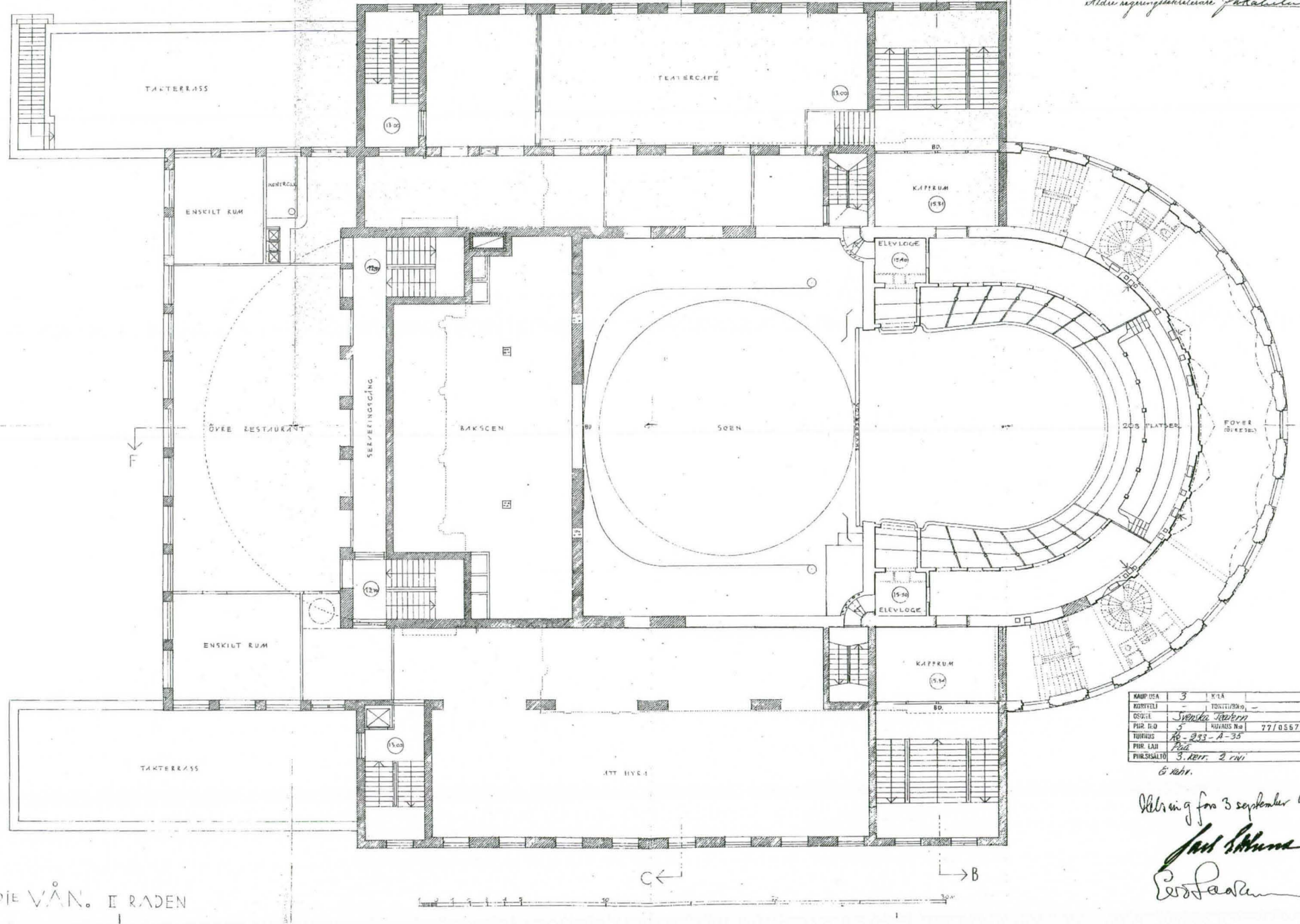

KÄRPUSSA	3	KYLA	-
MONTAGE	-	TONTTIFÄR	-
OSOTE	-	Svenska Teatern	-
PH. H.O.	4	KYLAUS N:o	77:055776
TUNNUS	86-293-A-30		
PH. LAH	Pa		
PH. SALLIO	3-korr. 1:100		

6. mnh.

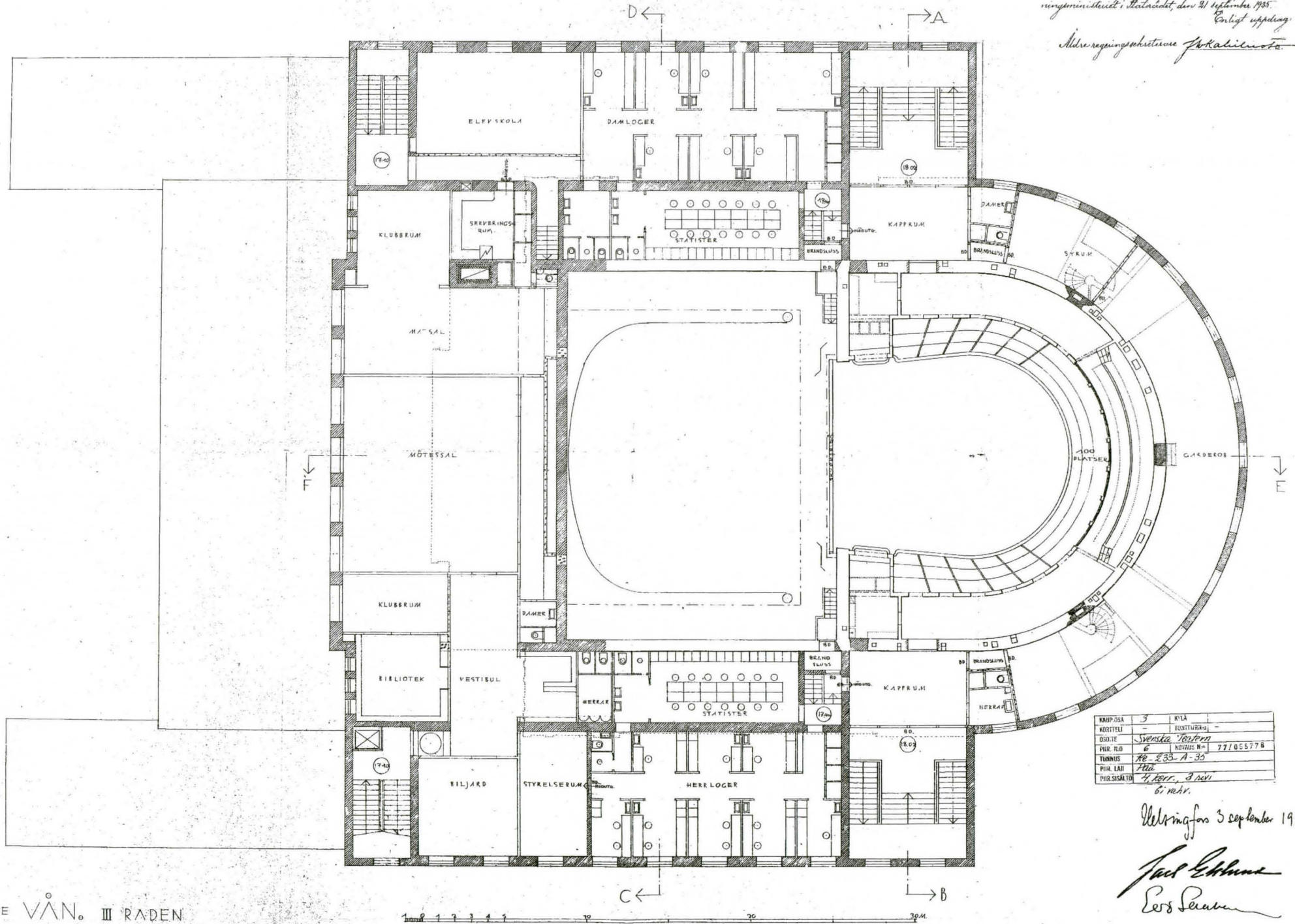
*Helsingfors 3 september 1935
Jarl Eklund
Svenska Teatern*

Fullständigt och tillförläppligt fastställt Åsöknings- och tillståndsgörande för byggnadslovet för Svenska Teaterns nya teaterhus i Stockholm, utgitt av Stadsnämnden, den 21 september 1935.
Enligt uppgift
Åsökningsarkitekten *Johannes Sjöström*

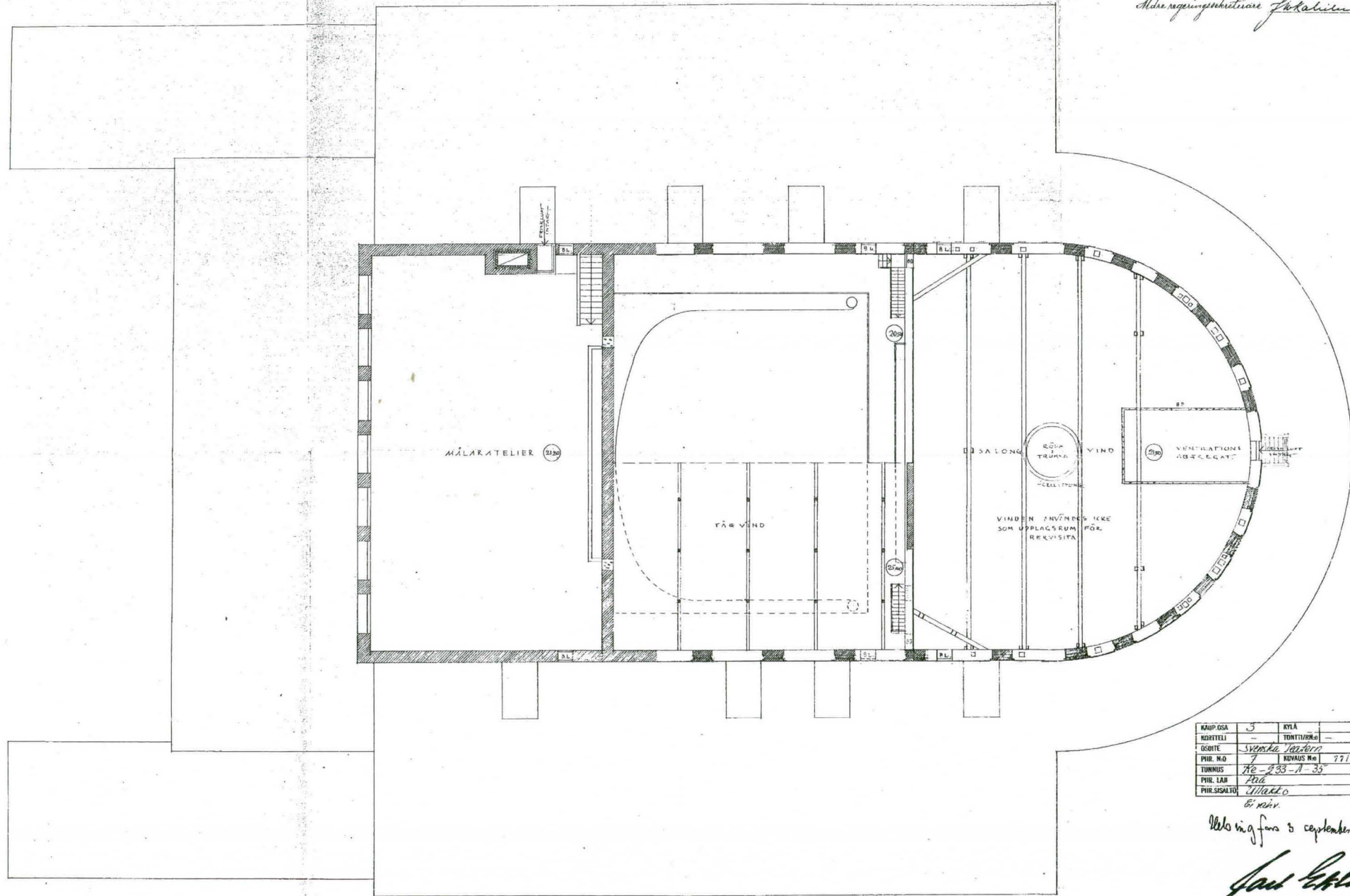
KAMP USA	3	KLA	
KORTTEL	-	TUNN/STOK	-
OSIDE	<i>Svenska Teatern</i>		
PLR. RQ	5	NUMER. No	77/055777
TURINGS	<i>ÅB-253-A-35</i>		
PR. LAD	<i>Red</i>		
PRISGÄLT	<i>3. Rör. 2 rör</i>		
	<i>6 Rör.</i>		

Åsöknings för 3 september 1935
Johannes Sjöström
E. Sjöström

Billad och till skeddeltare fastställt av Helsingfors, a Undersöknings-
ministeriet i Kalliedet, den 31 september 1935.

Enligt uppdrag
Med regeringens beaktande *Ekklund*

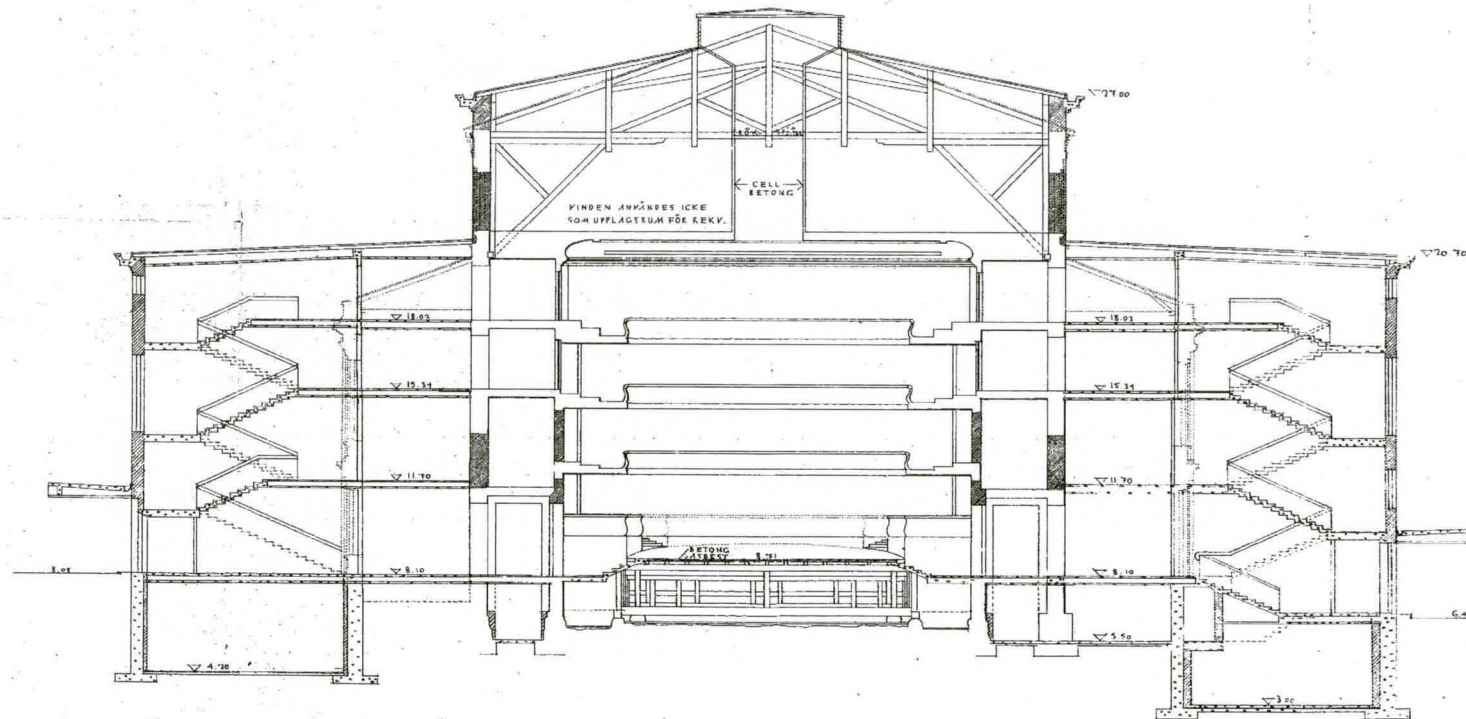
KÄMP OSA	3	RYLA	
KÖRTTEL	-	TOMTILJON	-
GRÖTE	<i>Svenska Teatern</i>		
PH. N.Ö	7	RUMS N.Ö	77/055/73
TUNNUS	<i>Re-233-A-33</i>		
PH. LAR	<i>Re</i>		
PH. SIGALTO	<i>Ekklund</i>		

6. nov.
Helsingfors 3 september 1935

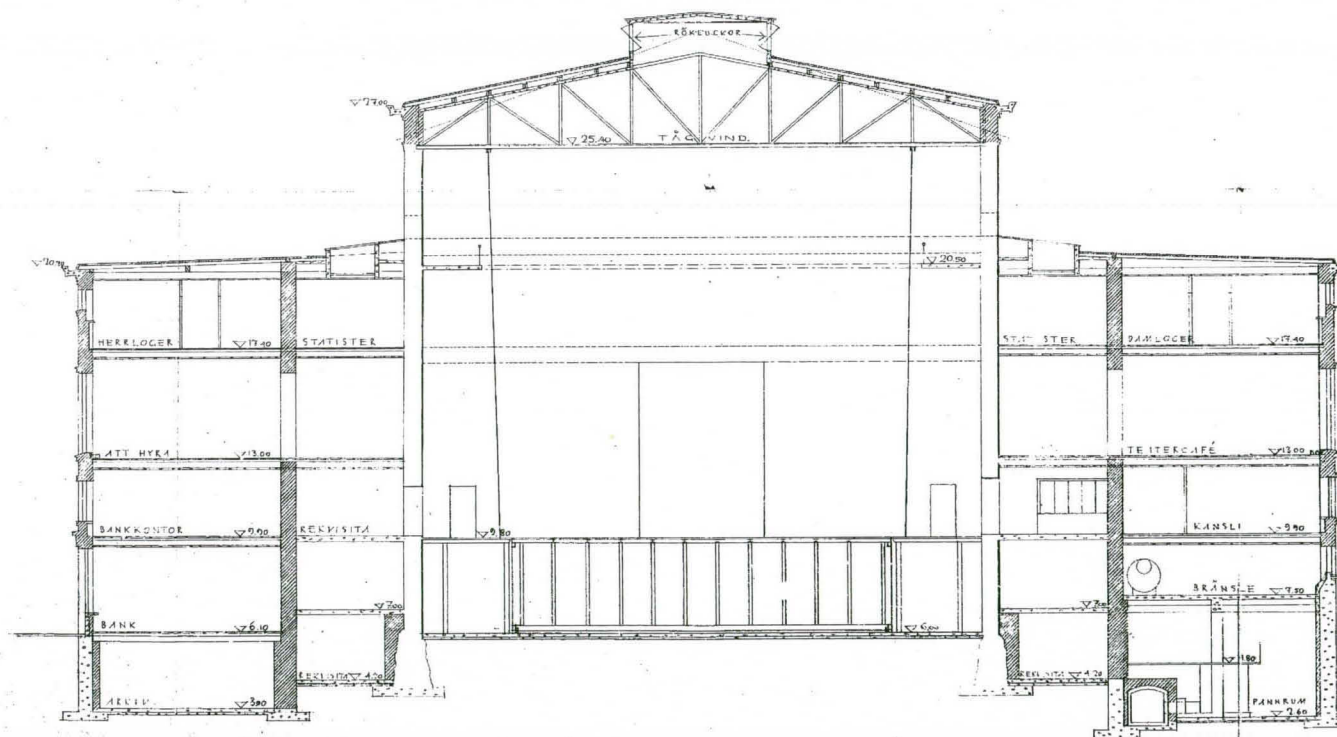
Jarl Ekklund
Eero Saarinen

VINDSPLAN

0 1 2 3 4 5 10 20 30 M.

Skärning C-D
 Tillstånd och till tillägg till byggnadsplan för Svenska Teatern i Helsingfors i Finland.
 byggnadsministeriet i Helsingfors den 21 september 1935.
 Enligt uppgift av
 Arkitektbyråen *Ekholm & Sjöström*

KAUP. OSA	3	KYLA	-
KORTTELI	-	TONTTU/OMA	-
OSIOTE	Svenska Teatern	KUVAUS N:o	77/055781
PIIR. N:o	9	PIIR. N:o	77/055781
TUNNUS	Re-233-A-30	PIIR. LAJI	Pää
PIIR. LAJI	Pää	PIIR. SISÄTÖ	201A, C-D

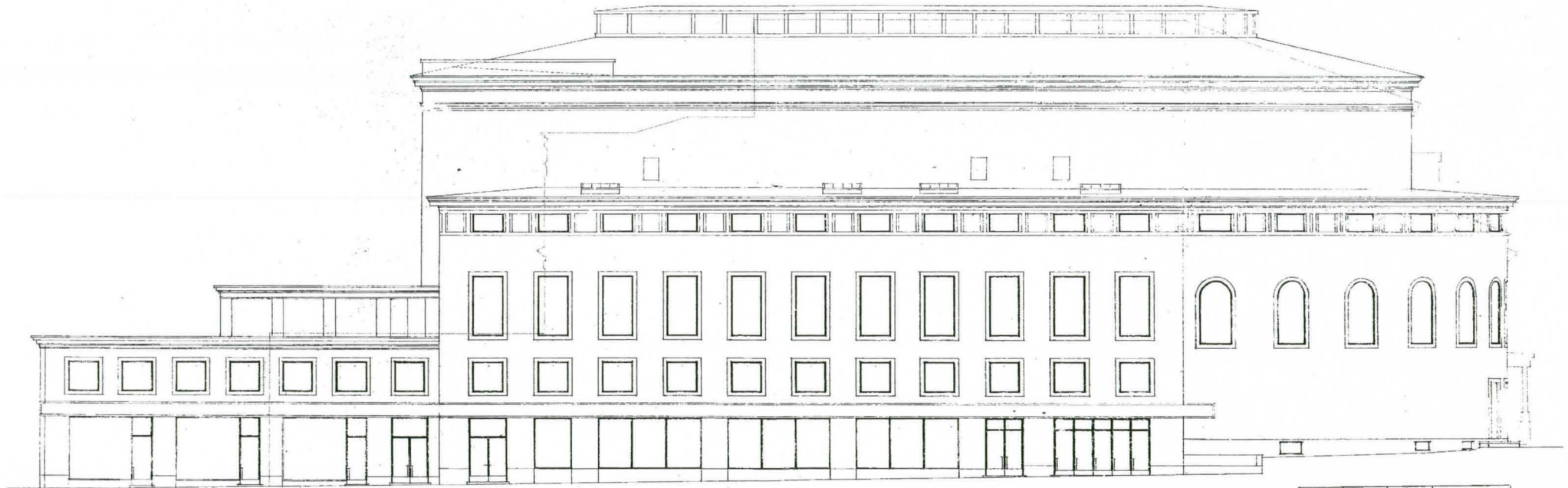
Ei maku.

Ullusning för 3 september 1935

Anders Ekholm
Eero Saarinen

SKÄRNING C-D

Skallad och uppföringstillstånd för byggnad i Endemismen
 ministeriet i Helsingfors, den 21. september 1935.
 Enligt uppgift av
 Helsingforsskommunens Tekniska Byrå

PÄTÄTENS YTERHANDLING: ÅDELPUTS
 TAKTÄCKNING: GALV. FLÅT

KAUP/OJA	3	KYLA	
KORTTELI	-	TONITTI/NM-0	-
OSOITE	Svenska Teatern		
PHR. N:o	12	KUVAUS N:o	27 053784
TUNNUS	He-233-A-35		
PHR. LAJI	Pää		
PHR. SISÄLTÖ	Johannes ja Pöytäseuranat He		
	6 i rakv.		

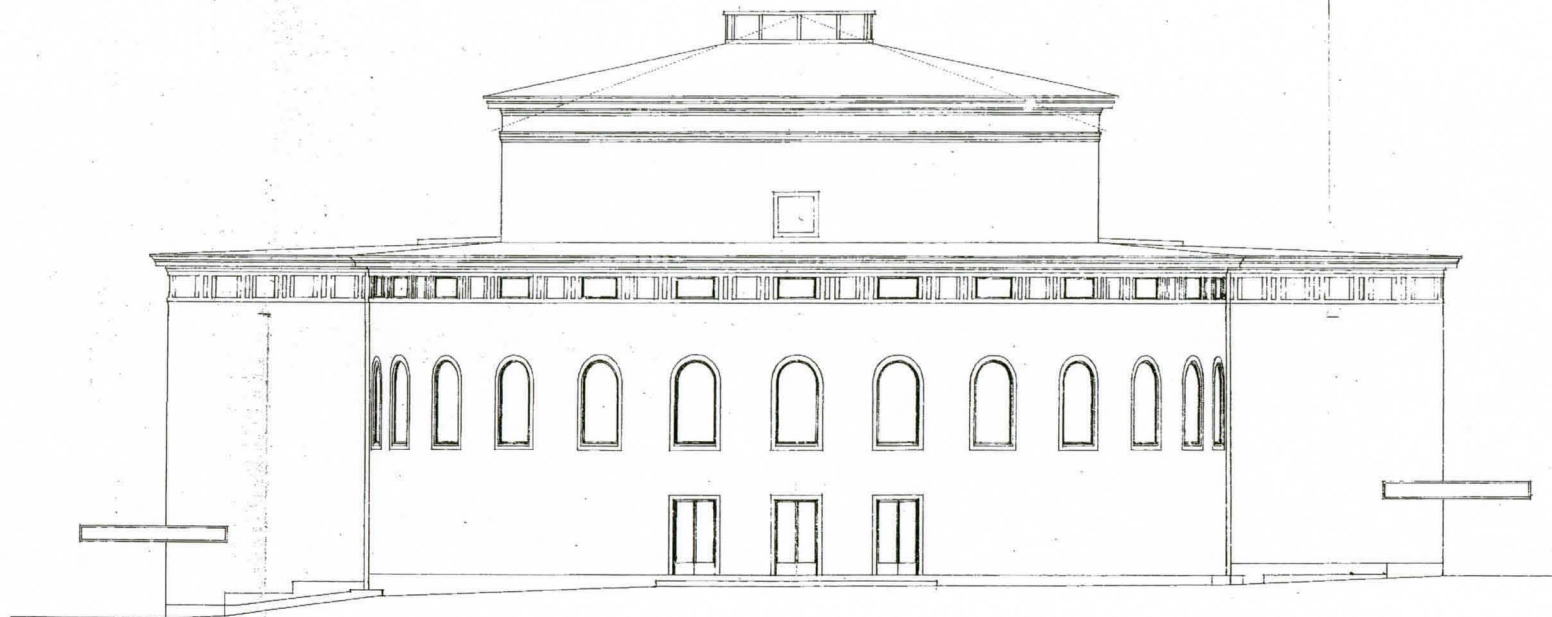
FASAD MOT NORRA ESPLANADGATAN

1 0 1 2 3 4 5 10 20

Belägg för 3 september 1935

J. Eklund
P. Saarinen

Förelagd och till uppförande fastställt i Helsingfors, o. Beskrivning
 ministeriet i Helsingfors, den 21 september 1935.
 Enligt uppgift:
 Arkitekt: *J. Saarinen*

FASADENS YTBEHANDLING: ÅDELPUTS
 TAKBELÄGGNING: GÅLK PLÅT

FASAD MOT HENRIKSGATAN

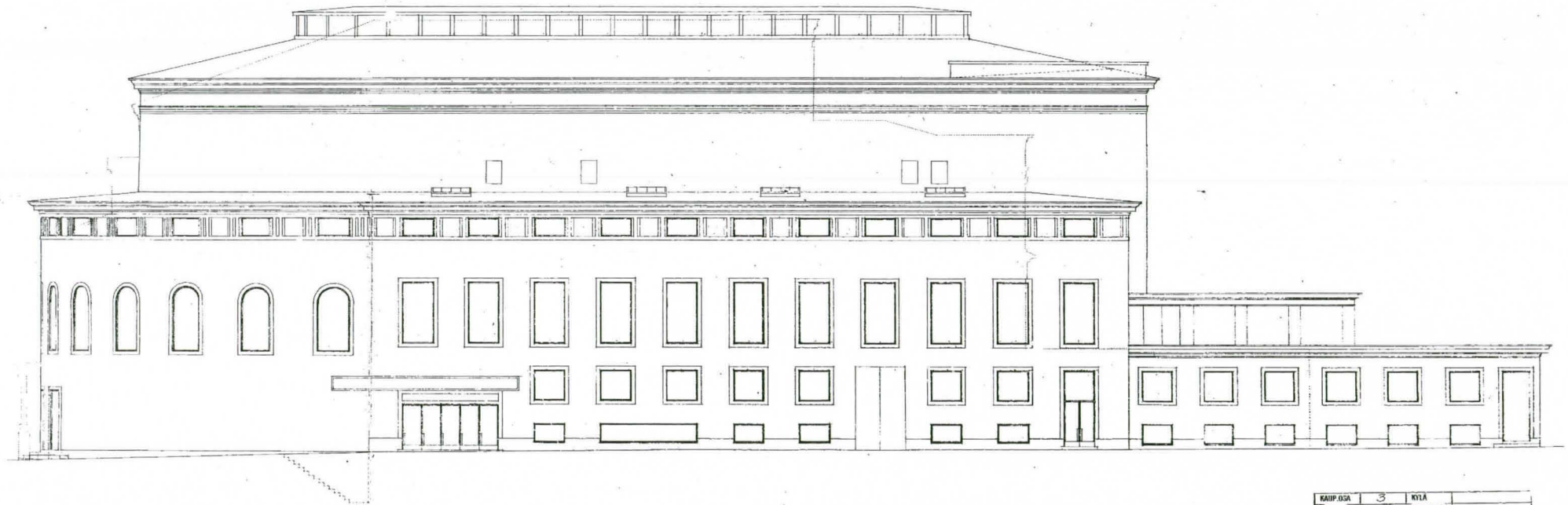
KAUP. OSA	3	KYLÄ	
KORTTELI	-	TOIMITUS	-
OSIOTE	<i>Suomen Teatteri</i>		
PIIR. N. O.	13	KUVAUS N. O.	11. 05. 1935
TUNNUS	A-233-A-35		
PIIR. LAJI	Pää		
PIIR. SISÄLTÖ	Helsingfors		

61 nro.

Helsingfors 3 september 1935
J. Saarinen
R. Saarinen

Tillstånd och till efterrättelse fastställt tillstånd för en byggnadsverksamhet
 ministeriet i Helsingfors, den 21 september 1935.
 Enligt uppdrag
 Aldre regeringsarkitektens förskrift

FASADENS YTERHÅNDELING I TEJLSTEN
 FÄRREHÅNDELING I LÖPPLÅT

KAUP. OSA	3	KYLA	
KORTTELI	-	TONTTU/OSA	-
OSOITE	Svenska teatern		
PIIR. N. O	74	KYMAIS No	77 555785
TUNNUS	AE - 233 - A - 35		
PIIR. LAJI	Pää		
PIIR. SISÄLTÖ	Tulkittiin Helsingforsin 10.9.35 Eivalt.		

FASAD MOT SÖDRA ESPLANADGATAN

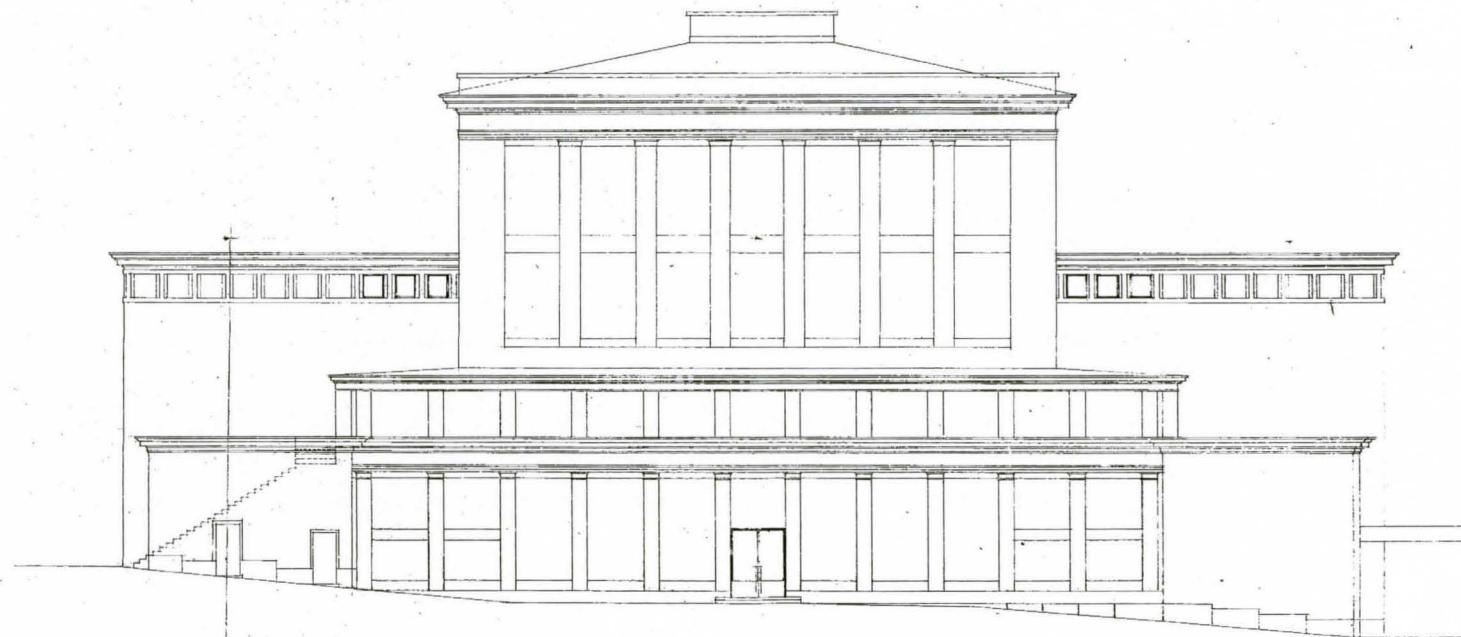
1 2 3 4 5 10 20

Helsingfors 3 september 1935
 13cm

Anders Ekstrand
Eero Saarinen

Skildrad och till offentliggörande förordnades i Helsingfors i Helsingfors
byggnadsnämndens i Helsingfors, den 21 september 1935.

Enligt uppdrag:
Stadsbyggnadskontoret J. K. Kallio

FASADENS YTBEHANDLING: ÅSLEPUTS
TAKBEHANDLING: GÅLLPLÅT

FASAD MOT TEATERESPLANADEN

KAUP. OSA	3	KYLA	
KORTTELE	-	TONTTIKORT	-
OSIOTE	Svenska Teatern		
PIIR. N. O.	15	KIVIAUS N. O.	771555782
TUNNUS	AP - 255 - A - 35		
PIIR. LAJI	Pää		
PIIR. SUKATTO	Sääri		

Nilsingfors 3 pappi 1935

Alvar Sääri
Eero Saarinen

KRONOLOGIA (vrt. myös luettelo piirustussarjoista)		SvTA/ AA=Amos Anderssonin kokoelmasta leikekirja BPr = Bolagsstämmoprotokol
pvm	tapahtuma	lähde
1856	Nya Teaterhus Aktiebolaget perustettiin, yhtiö rakennutti sekä C:n että B:n teatterin	
28.11.1860	Chiewitzin teatteri vihitty käyttöön	SvTA /AA
8.5.1863	Teatteri paloi	SvTA /AA
	Arkkitehtuurikilpailu julkistettiin	
	Benois tarjosi suunnittelutyön / B hyväksyttiin suunnittelijaksi	
2.10.1866	Benois'n teatteri vihittiin käyttöön juhlakonsertin merkeissä	SvTA /AA
7.10.1866	Ensimmäinen teatterinäytös	SvTA /AA
1867	perustettiin Uuden teatterin kannatusyhdistys, joka vastaa teatteritoiminnasta	Tiusanen s. 148
1871	- ravintolan kellarissa korvattiin puurakenteinen välipohja tiiliholvilla - kellariin wc-tilaan sementtilattia puulattian sijaan - maalaustöitä	BPr
1872	- suureen eteiseen (ilm. lippuhalliin) 2 rautakamiinaa	BPr
1873	- maalaustöitä - kaivon rakentaminen	BPr
1874	- ulkokaton maalaus - pieniä rappauskorjauksia	BPr
1875	- näyttämön välipohjan tiivistäminen tervapaperilla, estämään kostean ilman nousu kattopeltiin, jossa se kondensoituu	BPr
1877	- keisarivierailu – kunnia-aitoiden kunnostus	BPr
1878	- vesikaton maalaus	BPr
1879	- uusi kaivuhuone kaivolle	BPr
1883	- edellytettiin 2 palovahtia näytäntöjen ajaksi	BPr
1884	- näyttämölattian korjaus - ravintolasaliin parkettilattia	BPr
1885	- julkisivujen kunnostus ja maalaus, ilmeisesti öljymaaleilla	BPr
1888	- G. Nyströmin suunnitelman mukainen hätäpoistumistie 3:lle parvelle	HKRakvv piirustus
1889	- K. K. Hellsten uudelleenmaalasi salongin kattomaalauksen - katon rappaus irtoili tikutuksesta - rappauksen yli pingotettiin kangas ja kuva uudelleenmaalattiin kankaalle	Wasastjerna s.83
1890	- sisä- ja ulkopuolista huoltokorjausta ja maalausta	BPr
1891	- monia sisäpuolisia huoltotöitä, maalausta	BPr
1892	- Operakällaren-ravintolatilojen kunnostus ja huoltomaalaustöitä	BPr
1893	- huoltotöitä, mm. vesikaton maalaus	BPr
1891...3	- perustusten vahvistamistyö	BPr
1894	perustettu Svenska Inhemiska Teatern – käyttivät suomenruotsia näyttämöllä, kiersivät maakunnissa, sitoutui Turkuun, 1919 nimeksi Åbo Svenska Teatern	Tiusanen s. 147
1894	- Paloturvallisuusriskeihin kiinnitetään huomiota, katsomon ja näyttämön erottava "vesiverho" (rei'itetty vesijohtoputki) tuli koekäyttää kerran kuukaudessa - kalorifeerijärjestelmää korjattu - ullakon vesisäiliöt maalattu "mönjällä"	BPr

1895	- samettiverhoilu katsomossa uusitaan, vanhaa kangasta on korjattu aiemmin paikkalapuilla - katsomoon asennettiin kookosmatto - maalaushuoltotöitä - katolle puutrallit " jotta nuohooja ei riko kattohuopaa"	BPr
1896	- "gröna klädet på dörrkanterna mellan vestibler och parterre korridoren har reparerats" – viittaisiko myös vihreään yleisväriin - julkisivun pilasterien alaosa paikkakorjattu "med cement" - sähkövalaistusta harkittiin (todettiin liian kalliiksi)	BPr
1898-1901	- sähkövalaistus toteutettiin, ensin katsomoon ja käytäviin, sitten lämpiöihin ja näyttämölle	BPr
1899	- S. Wuorio maalasi päälämpiön "ljus oljefärg och brons" (864 Fmk), uudet verhot , sähkövalaistus - esirippu uusittiin, maalauksen teki kööpenhaminalainen koristemestari (1365 Fmk) - näyttelijälämpiö kunnostettiin - kalorifeerit kunnostettiin	BPr
1902	- katsomon paikkojen uudelleenjärjestely, Garantiföreningen kustannuksellaan; kesikäytävä täytettiin tuoleilla, laidoille käytävät (sama kuin Chiewitzin teatterissa) - ravintolatiloiissa muutostöitä - asbestiesirippu	BPr
1904	- suuri kunnostustyö - julkisivujen maalaus - yleisötilojen maalaus, paitsi katsomo (ja päälämpiö) - käytävätilat vaalein sävyin, ovet "mahogany" - 1. parvella aitoita pienennettiin ja niille tehtiin taustahuoneet	BPr
1904	Ravintolan laajentaminen Grahns Hedman Wasastjernan suunnitelmien mukaan – kivirakenteinen Veranda ja yläterassi - Operakällaren vuokrattu uusille yrittäjille 20 :ksi vuodeksi 1904	RakVV
1905	- käyntiä teatteriravintolan ja lämpiön välillä parannettiin, tehtiin holvaamalla	BPr
1907	- sähkövetoja joudutaan jo uusimaan "teknisesti vanhentuneiden" ja palovaarallisten sähkövetojen takia - Folkteatern muutti taloon – uusia tilatarpeita, mm. uusia WC-tiloja - vesikaton maalaus, kalorifeerin kunnostus, näyttämökoneiston kunnostus	BPr
1909	- Katsomon ja orkesterisyvennyksen muutostyöt, tavoitteena "suurien oopperoiden" esittämisen mahdollistaminen - suunnittelija W. Aspelin - orkesterisyvennyksen laajentaminen noin 30-40 hengen orkesterille (aiemmin alle 20) - orkesteriaukko voitiin peittää irtolattialla - 1. ja 2. parven katsomontilan laajentaminen taustakäytävän keskiosalla, uusia rautarakenteita, 146 uutta katsomopaikkaa - paloturvallisuussyistä uusi parveke päälämpiön eteen	BPr RakVV
1911	- katsomon uudelleenmaalaus - päälämpiön uudelleenmaalaus	BPr
1913	- laajennusta pohditaan ensimmäisen kerran, tontin hallintaa tutkitaan	BPr
1914	- heinäkuussa ensimmäinen yhteys E. Saariseen, luovutettu originaalipiirustukset Saariselle, pyydetty luonnosta laajentamisesta	BPr
1915	- Elielin ensimmäinen luonnos : katsomo säilytettiin vanhassa asussaan; vuonna 1927 tehdyn kustannuslaskelman mukaan noin 7000 000 Fmk - perustettu "Förnyelsefond"	
1916	Nya Teatern muuttui Svenska Teaterniksi ja suomenruotsalaisten kansallinäyttämöksi	
10.10.1917	Helsingin kaupunginvaltuusto myönsi yhtiölle tontin laajennuksen ja rakennusluvan E. S.:n suunnitelmien mukaan	SvTA /AA
1918	Eliel Saarisen toinen luonnos, jossa koko rakennus käytännössä olisi purettu ja rakennettu uudelleen; vuonna 1927 tehdyn kustannuslaskelman mukaan noin 13 000 000 Fmk	BPr 1927, Bilaga D

31.1.1918	punaiset miehittivät teatterirakennuksen - suojeluskunta ja saksalaiset tyhjänsivät teatterin 12.4.1918 - tuhoa tehty lähinnä teatteriravintolan puolella, mutta myös teatterin puolella - teatteria käytettiin mm. saksalaisten joukkojen viihdyttämiseen, myös joitain vierailevia teatteriseureuita	
1918-1919	Ravintolapuolen mittava korjaustyö punaisten tilassa aiheuttaman tuhon jäljiltä	Wasastjerna 1948, s.95 Foto Runeberg 1920
6.5.1919	Eliel Saarisen II luonnossarja hyväksyttiin toteutettavaksi, mutta työt eivät lähteneet liikkeelle - koko 1920-luku tehtiin vuosittain korjauksia ja pieniä muutostöitä	
1926	- näyttämölattian korjaus ohjaajalle oma työhuone näyttämön viereen - muutoksia valaistuksessa	BPr
22.3.1928	mesenaatti (AA) SV T uudelleenrakentamiseksi,	HS
1928	Eliel S. kävi Suomessa, yhteistyö Hilding E:n kanssa	SvTA /AA
1928	perustettiin Stiftelsen för Svenska Teatern (PRH rekisterissä 1932)	berättelse för 1936 Stift. för ST
1929	- rautaesirippu ja näyttämön sprinkler-järjestelmä toteutettiin - palomuri katsomon ja näyttämön väliin	BPr, Per Nyström s.15
1930-l alku	- lisärakentamista suunnitellaan aktiivisesti, keväällä 1934 edellisen vuoden vuosikertomuksessa todetaan että hallitus on valmis ryhtymään lisärakentamiseen, etenkin kun yhtiö on lähestulkoon velaton ja lahjoituksen sekä korottoman valtion lainan turvin taloudellisesti työhön ryhtymiseen kyvykäs - 1931 sähköjen välttämätöntä uusimista - 1932 valosilta	
16.7.1933	taloudellisesti tiukat ajat, rajoitettu budjetti, yhteistyö Hilding E:n kanssa vielä käynnissä	Hbl
4.3.1934	Eliel S. Suomessa - laati luonnokset jokseenkin kokonaan korjattua teatteritaloa varten... (Bolagsstämmöprotokoll 1934/35) - J. Eklundin hiukan muokkaamana toimitettiin kaupunginvaltuustolle hyväksyttäväksi, lähinnä tonttimaan käytön näkökulmasta 23.5.1934 hyväksyttiin - vuoden 1934 lopulla Eero kävi Suomessa ja oli jo mukana suunnittelutyössä - Edward Stigzelius lahjoitti johtajan aitoon uuden sisustuksen	Hbl BPr
12.3.1935	Eliel sanoutuu työstä irti lopullisesti, kirje Jarlille ja Amokselle	T. Steinby
31.3.1935	Amos pyytää Elieliltä lupaa saada valtuuttaa Eero ja Eklund yhdessä hoitamaan suunnittelu loppuun	T. Steinby s. 272
4.5.1935	työ Jarl E:n käsissä – ekskursio Tukholman Folk Teaterniin - ajatus Elielin ”suurien suunnitelmien” myöhemmästä toteuttamisesta edelleen mukana	Sv Press
17.6.1935	laajennustyömaa käynnistyi purkutoimenpiteillä, vastaava mestari Eric Lucander	SvTA /AA
1936 syyskuu	Teatteri vihittiin uudelleen käyttöön	
1957	Julkisivujen muovipinnoitus	HS
1975	Katsomossa suurempia töitä lattiarakenteen uusimisen takia	
1991	permantokerroksen ikkunoiden avaaminen ja julkisivujen rappaus	

LUETTELO PIIRUSTUSSARJOISTA (vrt. myös "kronologia")			
Sijainti	Päiväys	Otsikko /sisältö	Signeeraus
SvTA	185X	Sarja piirustuksia: kaksi leikkausta, näyttämöaukon, parvien ja aitioiden detaljipiirustuksia, laveerattuja	Chiewitz
SvTA/3	185X/186X	Chiewitz-kansio - palovakuutusasiakirja 8.12.1859, tilaus ja lasku lavasteista 1860, muutama Ch:n kirje, pohjat esittelysarjana	mm. Chiewitz
SvTA/3	20.6.1864	Ravintolan pohjapiirustus	Nikolai Benois
SvTA/3	20.6.1864	julkisivu Esplanadilta, tussipiirustus	Nikolai Benois
SvTA/3	28.11.1864	pohjapiirustussarja, yhteen teipattu esittelysarja, pieni mittakaava	Nikolai Benois
SvTA/3	12.1.1865	lämpiön kattomaalausluonnos, laveerattu	Nikolai Benois
SvTA/3	(ehkä tammikuu 1865)	lämpiön seinädetaljeja	(ehkä Benois)
HKA	helmikuu 1865	kopio pääpiirustuksista, itä- ja länsijulkisivut (sama suunnitelma kuin SvTA Benoisn sign. sarja, eri kuva)	Nikolai Benois
SvTA/3	9.3.1865	sarja päiväämätön: laveeratut itä- ja länsi julkisivu sekä pitkittäis- ja poikkitaileikkaukset	Nikolai Benois
SvTA	12.6.1865	ravintola 'Veranda', pohja, kattokuva, leikkaus, kapiteeliluonnos	Nikolai Benois
SvTA	185x/186x	Planritning utvisande Nya Teaterhus.... asemapiirustus	? (Chiewitzin aikainen)
SvTA/3	186X	Kokonaisuus jossa rakennusaikaisia kuitteja ja tilausasiakirjoja, mm.rautaesirippu, Bomanin kustannuslaskelma jälleenrakentamisesta	mm. Boman
SvTA	186X	Julkisivu itään, puistoon	N. Benois tai joku muu
SvTA/3	186X	sarja päiväämätön: sisustuksen yksityiskohtia - katsomon leikkaus, kattomaalauksen luonnos	
SvTA/3	186X	poikkileikkaus vahakankaalle (vaikea kuvata)	
SvTA/3	186X	neljä seinäprojektiota (leikkausta) + kattoholvin projektiio	(ehkä Benois)
SvTA/3	186X	parvien kaiteiden detaljointi, luonnos C. E. Sjöstrandin reliefin Wäinämöisen laulu sijoittamisesta kaiteeseen	(ehkä Benois)
HKA	1867	Ravintolasalissa uunimuutoksia	?
SvTA	1872	Kaivon pumppuhuone, "invid Nya Teaterhuset"	A. Boman
HKA	1888	Hätäpoistumisovi kolmannen parven lämpiöstä	Gustaf Nyström
HKA	toukokuu 1890	Avoin katosrakennelma ravintolan eteen	K. L. Lindberg
SvTA/3	1892	"Svenska Teaterns Restaurang Tak målrad 1892) - rokokoohenkinen kattomaalausluonnos	?
HKA	1897	Uusia tulisijoja ravintolasaliin	Waldemar Aspelin
SvTA	syyskuu 1903	Oopperakellarin muutostyöehdotukset, julkisivut ja kustannuslaskelma (ei toteutettu)	Waldemar Aspelin
HKA	helmikuu 1904	Ravintolan laajennus	Grahn, Hedman, Wasastjerna
HKA	maaliskuu 1905	Ulkoilmanäyttämö ja muutoksia kellarissa sekä ravintolan tulisijoissa	Grahn, Hedman, Wasastjerna
HKA	heinäkuu 1909	teräsrakenteita 2. ja 3. parven rakenteisiin, ulkopuolinen parveke ja poistumisportaat	Waldemar Aspelin
SvTA/9	1915	sinikopiot julkisivuista	Eliel Saarinen
HKA	1915	Muutos- ja laajennuspiirustussarja, (oliko muuta kuin julkisivut?)	Eliel Saarinen
SvTA/4 ja SvTA/9	1918	pohjapiirustussarja, Hvitträskissä laadittu esittelysarja	Eliel Saarinen
HKA	joulukuu 1923	Muutoksia ravintolasalissa	Gösta Juslén

SvTA/5 ja SvTA/7 ja SvTA/8	elo 1929	laaja sarja esittelypiirustuksia sarjat A, B, C, D	Eliel Saarinen + Hilding Ekelund
SvTA/4	19XX	skissille tehty pohjapiirustussarja	(ehkä Eliel + Hilding)
SvTA/4 ja SvTA/6	1931	Pohjat, julkisivut, perspektiivi, pohjustettu esittelypiirustussarja	Eliel Saarinen
SvTA/9	1933	Pohjat 2. ja 3. kerros	Hilding Ekelund
SvTA/4	syys-loka 1933	mittauspiirustus permanto	Kai Englund
SvTA/4	11.5.1934	Liikennekaavio	R. G-t
HK Rak vv	3.9.1935	Pääpiirustukset, kellari, 1, 2, 3, 4, ullakko, 3 leikkausta, asemap. 4 julkisivua, paloturvallisuusohje	Jarl Eklund & Eero Saarinen
SvTA/10	1936	Pääportaan lattiamosaiikin suunnitelma, öljyliitupiirustus	G. Forsström
HK Rak vv	1.8.1946	Muutoksia ravintolatiloiissa	Jarl Eklund
HK Rak vv	1958	Muutoksia ravintolassa "Restaurant Royal"	Jarl Eklund
HK Rak vv	4.10.1962	Muutoksia liiketilassa P. Esplanadilla, matkatoimisto Area	Erkki Wirta
HK Rak vv	12.12.1962	Muutoksia liiketilassa P. Esplanadilla, Ibero	Pauli Puotila
HK Rak vv	17.2.1964	Muutoksia ravintolatiloiissa	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	24.4. - 5.5.1964	Muutoksia katsomossa, valo- ja ääniohjaustila, 1. parvi	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	13.7.1964	Uusia WC-tiloja 3.krs, P. Esplanadin puoli	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	4.10.1965	"Foyerscenen", uusi pieni näyttämö E. Espl. puolelle 3. krs	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	30.3.1966	Kellariarkisto, P. Esplanadin puoli	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	8.6.1966	IV-keskus harjoitussalin viereen 3. krs.	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	12.1.1967	Muutoksia ravintolatiloiissa	Arthur Elg /SOK
HK Rak vv	19.6.1968	Muutoksia ravintolatiloiissa ja Pohjoisesplanadin liiketiloissa, Varuboden	N. N. / SOK
HK Rak vv	20 .6.1969	Muutoksia pienellä näyttämöllä, laajennustyö	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	5.6.1970	Muutoksia E. Espl. kellarituloissa	E. Ungern- Sternberg
HK Rak vv	15.9.1970	Muutoksia toimistotiloissa, P. Espl. 2.kerros	Reino Ruokolainen
HK Rak vv	1970	Svenska Teatern valomainos julkisivuun	
HK Rak vv	1971	kellarin muuntajahuoneeseen uusi palkki	Reino Ruokolainen
HK Rak vv	12.12.1974	Foyerscenen muutoksia "miniscen"	Kai Palmqvist
HK Rak vv	22.2.1975	Katsomon lattiarakenteen muutostyöt	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1975	Muutoksia AREAN tiloissa, mainos julkisivuun	
HK Rak vv	1978	Oy Go-Inn Ab muokkaa ja laajentaa ravintolaa	
HK Rak vv	1978	3. krs teatterille PR-toimisto, henkilökunnan kahvio ja harjoitustila	Kai Palmqvist

HK Rak vv	1979	Ravintolalle valomainos ym.	
HK Rak vv	1980	Lippuaulan ovien eteen puoliksi upotetut mainoskaapit	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1982	Muutoksia kellarissa, polttoainevarastosta metalliverstaan varasto, portaan purku pannuhuoneen ja varaston väliltä	
HK Rak vv	1983	sähkökeskus siirretään entiseen pannuhuoneeseen	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1983	Uusi Svenska Teatern mainosteksti julkisivuun	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1984	Minin laajennus	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1984	Muutoksia sisätiloissa, erityisesti henkilökunnan puolella, mm lippukassojen laajennus	Kai Palmqvist
HK Rak vv	16.12.1986	Happy Days ravintola, muutoksia	Arkkititehtöimisto Salminen ja Värälä
HK Rak vv	1986	Alalämpiöön invahissi ja inva-WC	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1987	Uusi mainoslaite julkisivuun	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1988	Kellariin uusi varavoimanlähde varavalaistusta varten	
HK Rak vv	1989	Happy Days ravintola, muutoksia, aita ja lipputangot terassiin liittyen	
HK Rak vv	1990	Harjoitussali "Nicken" Pohjoisesplanadin puolella, pienimuotoiseksi esitystilaksi, lähinnä lapsille, henkilökunnan pukuhuoneisiin uusi ikkunajako tuuletuksen helpottamiseksi	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1990	Muutoksia ravintolatiloissa, kellariin yleisö WC, Pohjoisesplanadilla liiketilojen ikkunoissa ikkunajakomuutoksia	
HK Rak vv	1991	Lippuhallin ikkunoiden uudelleen avaus, julkisivujen uudelleenrappaus, väriyssuunnitelma, Kahvilatilan perustaminen lippuhalliin	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1991	kaaren kylkiäisporrashuoneiden rakentaminen	
HK Rak vv	1991	Uusi Svenska Teatern mainosteksti julkisivuun	
HK Rak vv	1992	Kattomateriaalin muutos pellistä kattohuovaksi, sahajauhon korvaaminen mineraalivillalla	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1992	Areak tila muutetaan osaksi ravintolaa	
HK Rak vv	1994	lippuhallin kahvilan asiakaspaikkoja lisätään 25:llä	
HK Rak vv	1995	Ravintolan terassin laajennus	
HK Rak vv	1995	Marimekko mainos, ikkunoiden puitejaon muutos, muutoksia liikehuoneiston kellarijärjestelyissä	
HK Rak vv	1995	Cotton Klub ravintola - palo-ovenmuutos A-30	
HK Rak vv	1995	Kylkiäisporrashuone muutetaan lippuhallin kahvilan wc:ksi	Kai Palmqvist
HK Rak vv	1995	muutos ravintolan kattoterassilla	
HK Rak vv	1997	Happy Days ja Katupeili-ravintolatilat yhdistetään	
HK Rak vv	1999	Pieniä muutoksia ravintolankantavissa rakenteissa	
HK Rak vv	1999	ilmeisesti "Nicken" muutettiin toimistotiloiksi	Kai Palmqvist
HK Rak vv	2000	Amoksen ja lavastamon tammi-ikkunat uusitaan	Kai Palmqvist
HK Rak vv	2001	Ravintola TEATTERIN uudet mainokset	
HK Rak vv	2004	Minin sisäänkäynnin muutokset	
HK Rak vv	2005	Ravintola TEATTERIN kattoterassien markiisikatot	Slu tsto Tuula Hägerström